Liberté • Égalité • Fraternité
RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

การดำเนินการ (Proceedings)

การสัมมนาวิชาการ เรื่อง "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา"

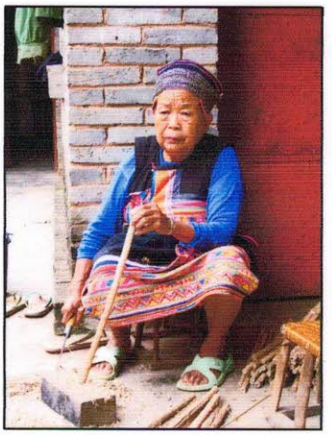

จัดโดย

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
(Centre Franco-Haut Mékong de Coopération Académique de l'université Mae Fah Luang)
สำนักงานคณะกรรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา

ภายใต้การดำเนินงานของ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ
(Sous la direction de Dr. Sunanta FABRE)

25-26 ธันวาคม 2550

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

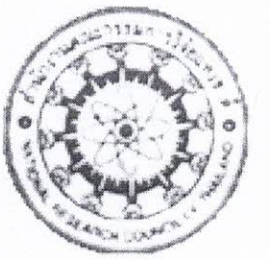

การดำเนินการ (Proceedings)

การสัมมนาวิชาการ เรื่อง"วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา"

จัดโดย

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

(Centre Franco-Haut Mékong de Coopération Académique de l'université Mae Fah Luang)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา

ภายใต้การดำเนินงานของ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ

(Sous la direction de Dr. Sunanta FABRE)

วันที่ 25 – 26 ธันวาคม 2550

ห้อง 306 อาคารศูนย์อาหารและกิจกรรมนักศึกษา (D1)

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

สารบัญ

สรุปผลการดำเนินงาน 3

เอกสารประกอบ

ข้อมูลวัฒนธรรมและความพร้อมในการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม 11
(ผศ. ดร. สุนันทา ฟาเบรอ)

รายงานการเดินทางไปสิบสองปันนา 59
(ผศ. ดร. สุนันทา ฟาเบรอ)

ประวัติศาสตร์สิบสองปันนาโดยสังเขป 69
(อาจารย์สมบัติ บุชนิยม)

ไทลื้อจากสิบสองปันนาสู่เมืองน่าน 111
(รศ. ดร. รัตนาพร เศรษฐกุล)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับสังคมในสิบสองปันนาปัจจุบัน 133
(อาจารย์วีระพันธุ์ ชินวัตร)

จ้วง-ไทย ในมิติบ้านพักอาศัย: ความทรงจำร่วมจากประสบการณ์การเดินทางดูงาน วัฒนธรรมร่วมไทย-จีน 167
(อาจารย์วีระพันธุ์ ชินวัตร)

สังเกตจากที่เห็น 185
(อาจารย์จันทนา อารยสมบูรณ์)

รายงานสภาพภาษาและวัฒนธรรมสิบสองปันนาในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน 189
(อาจารย์วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ)

ภาคผนวก

โครงการ 201

กำหนดการ 204

คำกล่าวรายงาน 206

คำกล่าวต้อนรับ 208

ประวัติวิทยากร 210

สรุปผลการดำเนินงาน

สรุปผล
การสัมมนาวิชาการ เรื่อง "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา"
วันที่ 25-26 ธันวาคม 2550
ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

จัดโดย หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา

สถานที่ ห้อง 306 อาคารศูนย์อาหารและกิจกรรมนักศึกษา (D1) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย

วัน/ เวลา วันที่ 25-26 ธันวาคม 2550 เวลา 08.30-17.30 น.

ผู้เข้าร่วม

การสัมมนาครั้งนี้ได้ตั้งเป้าผู้เข้าร่วมไว้จำนวน 50 คน แต่มีผู้เข้าร่วมจริงจำนวน 76 คน ประกอบด้วย

- อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และเจ้าหน้าที่ จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน
- เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการในจังหวัดเชียงรายและใกล้เคียง
- นักวิจัยจากสถาบันวิจัยสังคม
- นักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
- ผู้สนใจทั่วไป

วิทยากร

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ (หัวหน้าหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ)
2. อาจารย์สมบัติ นุชนิยม (นักวิชาการ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1)
3. รองศาสตราจารย์ ดร. รัตนาพร เศรษฐกุล (อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ)
4. อาจารย์วีระพันธุ์ ชินวัตร (อาจารย์ นักวิชาการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา และกรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด)
5. อาจารย์จันทนา อารยสมบูรณ์ (ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มฟล.)
6. อาจารย์วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ (อาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มฟล.)

25 ธันวาคม 2550

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ หัวหน้าหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ ได้กล่าวรายงานการจัดงาน และ รองศาสตราจารย์ นรีวรรณ จินตกานนท์ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้ให้เกียรติกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมสัมมนาและกล่าวเปิดงาน หลังจากนั้นวิทยากรจึงเริ่มการบรรยายตามลำดับ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ ได้ให้ความรู้เรื่อง "ข้อมูลเกี่ยวกับการทำแผนที่วัฒนธรรมสิบสองปันนา ล้านนา" โดยวิทยากรได้อธิบายถึงความหมายและขอบเขตของอารยธรรมและวัฒนธรรม และได้ชี้ให้เห็นว่าอารยธรรมและวัฒนธรรม มีความสำคัญอย่างไรต่อการทำแผนที่ทางวัฒนธรรม การที่จะทำแผนที่วัฒนธรรมได้ จะต้องมีความรู้ด้านอารยธรรมให้มาก และต้องใช้ความรู้หลาย ๆ ด้านประกอบกัน แผนที่วัฒนธรรมมีประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การค้า (เส้นทางการค้า สินค้า...) การเมือง (สร้างสันติภาพ) ฯลฯ

อาจารย์สมบัติ นุชนิยม ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับ "ไทลื้อในสิบสองปันนาและในประเทศไทย" โดยได้เล่าถึงประวัติความเป็นมา การอพยพของชาวไทลื้อ และการตั้งถิ่นฐานจากสิบสองปันนาสู่เมืองไทย นอกจากนี้วิทยากรยังได้ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับลำดับราชวงศ์ไทลื้อซึ่งน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

รองศาสตราจารย์ ดร. รัตนาพร เศรษฐกุล ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับ "ไทลื้อจากสิบสองปันนาสู่เมืองน่าน" วิทยากรได้นำเสนอความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของน่าน เช่น รัฐอิสระที่มีความสัมพันธ์กับเมืองต่าง ๆ ในลุ่มน้ำโขง เป็นแหล่งผลิตเกลือ เป็นเส้นทางการค้าทางบกระหว่างล้านช้างกับรัฐไทย ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสุโขทัย วิทยากรยังได้เล่าถึง การกำเนิดเมืองน่านและกลุ่มชาติพันธุ์ในปัจจุบัน เช่น ชาวลัวะ ชาวลื้อ ชาวขมุ ชาวม้ง ชาวเมี่ยน ผีตองเหลือง ฯลฯ หลังจากนั้นได้อธิบายถึง การอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชาวลื้อในสมัยฟื้นฟูเมืองน่านที่เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ปัญหาภัยสงคราม ทำให้ต้องมีการสะสมกำลังไพร่พล โดยการกวาดต้อนชาวลื้อมาสู่เมืองน่าน ถิ่นเดิมของชาวลื้อในเมืองน่าน คือบ้านและเมืองต่าง ๆ ในสิบสองปันนา ลาวและเชียงตุง เช่น เมืองล้า เมืองเชียงรุ่ง เมืองลวง เมืองขอน เมืองเชียงฮ่อน เชียงคอบ เชียงลม เมืองเงิน เมืองหงสา เมืองเชียงแขง เมืองพวน เมืองเชียงลาบ เมืองเชียงม่วน เมืองเชียงตุง เมืองยอง เมืองเลน ฯลฯ ดังนั้นชาวลื้อจึงไม่ใช่ผู้อพยพแต่เป็นองค์ประกอบของไพร่บ้านพลเมืองของน่านมาแต่โบราณ เพราะอาณาเขตของอาณาจักรล้านนาครอบคลุมเมืองต่าง ๆ ไปถึงสิบสองปันนาและล้านช้าง มีการเดินทางติดต่อระหว่างเมืองต่าง ๆ อยู่เสมอฯเมืองลื้อหลายเมืองเคยอยู่ภายใต้การปกครองของน่าน เช่น เมืองเลน เมืองเชียงแขง เมืองภูคา เมืองสิง เมืองเชียงลาบ ฯลฯ

ชาวลื้อเป็นคนกลุ่มสำคัญของเมืองน่าน และเป็นกลุ่มที่รักษาวัฒนธรรมของตนเองไว้อย่างมั่นคง เช่น ด้านศิลปกรรม การแต่งกาย คติความเชื่อ เป็นต้น นอกนี้ วิทยากรยังได้นำเสนอหัวข้อที่น่าสนใจและน่าศึกษาเกี่ยวกับชาวลื้อ เช่น การศึกษาเปรียบเทียบการปรับเปลี่ยนและการคงอยู่ของวัฒนธรรมลื้อ

ในประเทศลาว พม่า และไทย อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมลื้อในสังคมไทยยุคโลกาภิวัฒน์ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้นำไปเป็นแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ก่อนจบการบรรยายในวันนี้ อาจารย์วีระพันธุ์ ชินวัตร อาจารย์จันทนา อารยสมบูรณ์ และอาจารย์วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ ได้ร่วมกันแบ่งปันความรู้และประสบการณ์จากการเดินทางไปสำรวจศึกษาแหล่งวัฒนธรรมชนชาติไทย ณ เขตปกครองตนเองสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ทั้ง 3 ท่านได้เล่าถึง "ข้อสังเกตเกี่ยวกับสังคมในสิบสองปันนาปัจจุบัน" ในแง่มุมต่าง ๆ อาทิเช่น รูปแบบของสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชนชาติไทในยุคของความเปลี่ยนแปลง ภาษาและวัฒนธรรมของไทลื้อในสิบสองปันนา ความเชื่อและประเพณีของชาวไทลื้อ การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้ที่สนใจจะศึกษาวิจัยค้นคว้าทางด้านนี้ต่อไป

ก่อนปิดการสัมมนาในวันนี้ คุณฉัตรชัย โรจนวิทิต หัวหน้าส่วนบริการงานวิจัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้ให้เกียรติมอบของที่ระลึกแก่คณะวิทยากร พร้อมกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ได้ให้ความสำคัญและมาร่วมฟังการบรรยายในวันนี้

26 ธันวาคม 2550

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ลงพื้นที่ศึกษาดูงาน เส้นทางเชียงราย-เชียงของ สำรวจและศึกษาหมู่บ้านไทลื้อในอำเภอเชียงของ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ การทอผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ลักษณะสถาปัตยกรรมการสร้างบ้านเรือนของชาวไทลื้อ ข้าวของเครื่องใช้โบราณของไทลื้อที่หาดูได้ยากในปัจจุบัน

ประโยชน์และผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ

1. ผู้เข้าร่วมได้รับทราบความเกี่ยวโยงทางวัฒนธรรม ของชนชาติไทในสิบสองปันนา และภาคเหนือของไทย ยิ่งไปกว่านั้น การสัมมนาครั้งนี้ถือเป็นโอกาสอันดีที่นักวิชาการซึ่งมีความสนใจในเรื่องที่คล้ายคลึงกัน ได้มาพบปะและแลกเปลี่ยนแนวคิด ซึ่งจะทำให้เกิดแนวคิดและหัวข้อวิจัยที่หลากหลายขึ้น อันจะนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าด้านสังคมศาสตร์ในหลายแง่มุมต่อไปในอนาคต
2. มีการนำข้อมูลจากการสำรวจและสัมมนาไปใช้ประโยชน์ในทางวิจัยและวิชาการต่อไป
3. ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปจัดทำแผนที่วัฒนธรรมร่วมภูมิภาคได้
4. เกิดเครือข่ายความร่วมมือทางการวิชาการและวิจัยโดยเฉพาะทางด้านสังคมศาสตร์ ระหว่างมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงและองค์กรอื่น ๆ

5. อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้นำความรู้และประสบการณ์ด้านประวัติศาสตร์ไปใช้ในการเรียนการสอน
6. เป็นการสร้างแรงบันดาลใจและเปิดโลกทัศน์ ให้กับอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัย ในด้านการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค

ข้อสังเกตจากการเข้าร่วมโครงการ

1. การสัมมนาในครั้งนี้ ได้รับความสนใจจากอาจารย์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเป็นอย่างดี จะสังเกตเห็นว่าอาจารย์ นักศึกษา และบุคลากร ให้ความสนใจและตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่ทางหน่วยงานจัดขึ้นมากกว่าทุกครั้งที่ผ่านมา และนอกจากนี้ยังมีนักวิชาการ นักวิจัย และอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เข้าร่วมด้วย จึงถือได้ว่าบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างมาก
2. วิทยากรทุกท่านมีความมุ่งตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ตรงด้านประวัติศาสตร์ จึงทำให้ผู้เข้าร่วมฟังบรรยายได้รับความรู้อย่างเต็มที่
3. ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความประทับใจในสถานที่ บุคลากร และความตั้งใจของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากเป็นการบรรยายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ ดังนั้นรายละเอียดของเนื้อหาเยอะมาก จึงทำให้ไม่มีเวลาพอเพียงที่จะให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาถามคำถามได้อย่างเต็มที่ จึงควรขยายระยะเวลาการบรรยายให้มากกว่านี้ และวิทยากรควรเตรียมเนื้อหาให้กระชับมากกว่านี้
2. หัวข้อเรื่องที่ผู้เข้าร่วมอยากให้มีการจัดอบรมในครั้งต่อไป เช่น
   - ภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในภาคเหนือ
   - ภาษาและวัฒนธรรมของคนยองในประเทศไทย
   - วัฒนธรรม เครื่องแต่งกายของชาวไทยภาคเหนือ
   - ประเพณี-วัฒนธรรมของไทลื้อแต่ละภาค แต่ละท้องถิ่น
   - สถาปัตยกรรมล้านนา
   - ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ในแต่ละท้องถิ่นภาคเหนือ
   - การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของล้านนาด้านต่าง ๆ เช่น ผ้ากับวิถีชีวิตของล้านนา ฯลฯ
   - การผสมกลมกลืนระหว่างชาวจีนกับชาวไทย ผลกระทบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม
   - การวิจัยทางด้านเส้นทางท่องเที่ยว
   - การวิจัยเกี่ยวกับภาษาและวรรณกรรมไทในล้านนา

ประมวลภาพกิจกรรม

การสัมมนาวิชาการ เรื่อง "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา"

วันที่ 25-26 ธันวาคม 2550

ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ภาพบรรยากาศการสัมมนา ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง วันที่ 25 ธันวาคม 2550

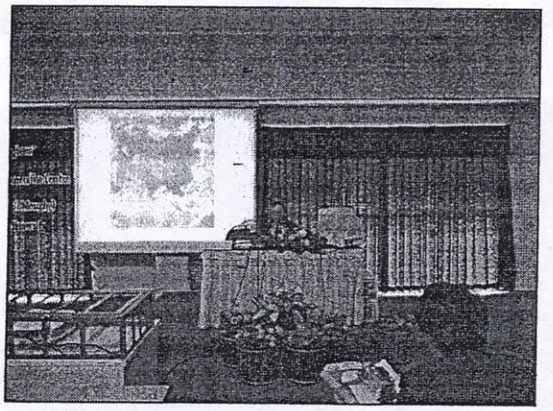

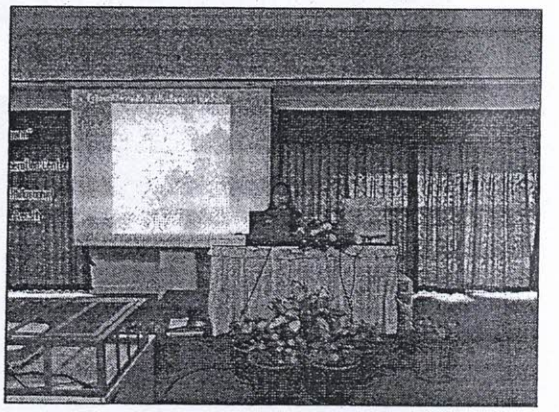

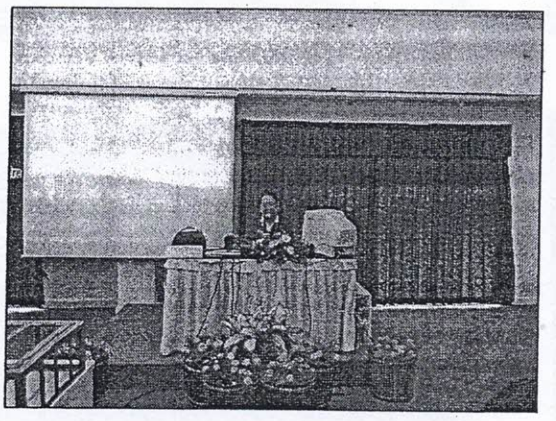

ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่ศึกษาดูงาน เส้นทาง เชียงราย-เชียงของ วันที่ 26 ธันวาคม 2550

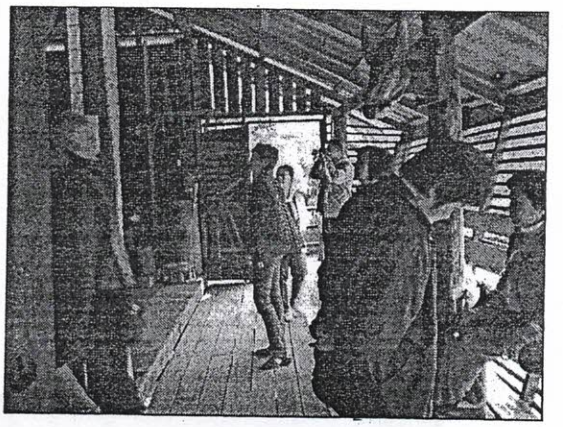

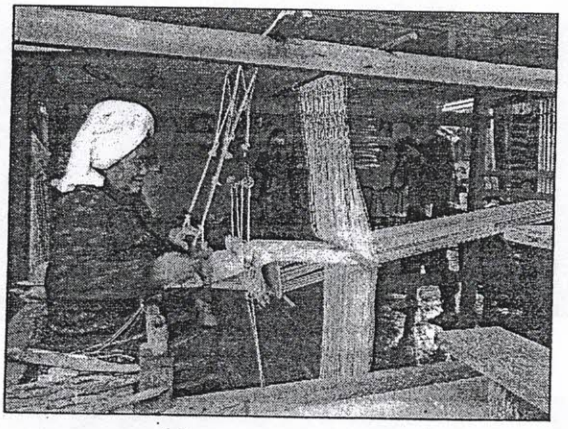

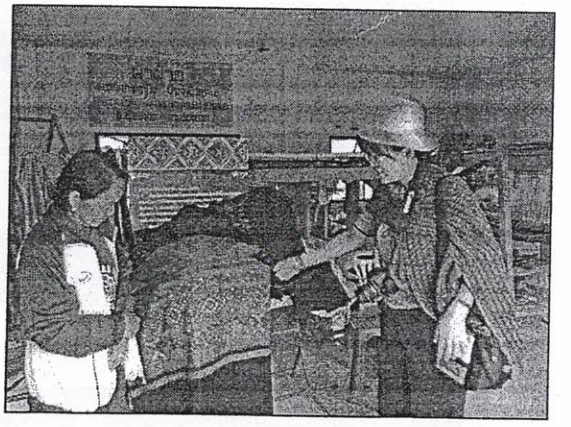

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง -- รายงาน

เอกสารประกอบ

ข้อมูลวัฒนธรรมและความพร้อมในการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

คำนำ

เราคุ้นเคยกับแผนที่ทางภูมิศาสตร์ ที่บ่งบอกที่ตั้งของทวีป ประเทศ เมือง มหาสมุทร ทะเล เกาะ แม่น้ำ ฯลฯ แผนที่สังคม ที่เห็นอยู่ทั่วไปและง่ายต่อการที่จะทำขึ้นมา ด้วยการมองแผนที่ภูมิศาสตร์ในสเกล (scale) ที่เล็กลง เช่น มองเป็นภาค เมือง ย่าน ฯลฯ และงานสร้างแผนที่ทางสังคมจะง่ายเช่นกันถ้าเรากำหนดหัวข้อเรื่องที่ชัดเจนลงไป เช่น เกาะต่างๆ หุบเขา เผ่าพันธุ์ กลุ่มสังคม ฯลฯ แต่ถ้าเรากลับไปสู่กลุ่มสังคมที่ใหญ่ และในสังคมนั้นมีกลุ่มต่างๆ ที่ร่วมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจด้วยกัน เช่น ชนชั้น วรรณะ เผ่าพันธุ์ พวกพ้อง ครอบครัว ทุกอย่างที่เป็นส่วนประกอบของสังคมที่มีสิทธิในการที่ได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองเดียวกัน ยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น ภาคใต้และที่เชียงรายของไทย เรามีคนต่างชนชั้น ต่างวรรณะ ต่างเผ่าพันธุ์ พวกพ้องและครอบครัว ที่ร่วมวัฒนธรรมไทยและวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจของไทย และทุกคนมีสิทธิ์ในการเป็นพลเมืองไทยด้วยกันทั้งหมด หมายความว่า เมื่อเราแบ่งกลุ่มในสังคมออกเป็นกลุ่มสำคัญใหญ่ๆ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มวัฒนธรรม **งานสร้างแผนที่วัฒนธรรมก็จะเริ่มซับซ้อน ตรงที่เราจำเป็นต้องหาคำจำกัดความของคำว่าวัฒนธรรมและขอบเขตของความหมายของคำจำกัดความให้ได้เสียก่อน** เพราะความที่วัฒนธรรมมีลักษณะหลากหลาย กระจัดกระจายอยู่ตามส่วนต่างๆ ของสังคม ยากแก่การมองและแยกแยะ มีแต่ภาครัฐและฝ่ายการปกครองเท่านั้นที่ให้กรอบความคิดในเรื่องของสถิติ แม้ว่าจะถกเถียงไม่ได้แต่ก็เป็นข้อมูลชั่วคราวเท่านั้น เพราะว่าภาครัฐก็เป็นเรื่องชั่วคราวและต้องมีการพัฒนาด้วยเช่นกัน

แผนที่ทางวัฒนธรรม ทำให้เราต้องทราบว่าวัฒนธรรมนั้นคืออะไรกันแน่ และคำจำกัดความที่ทั่วโลกยอมรับด้วย จากตรงนี้เราจะได้ทราบถึงจำนวนหัวข้อเรื่องที่ถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบของวัฒนธรรมตามความหมาย แต่ยังไม่จบเท่านั้น แต่ละประเทศในแต่ละภาษา ต่างมีกฎระเบียบวินัยการศึกษา พลเมืองแต่ละกลุ่มก็จะมีความคิดเป็นของตนเองในการหาแนวทางทำแผนที่วัฒนธรรมและเลือกดึงบทสรุปออกมา ความยากลำบากในการวางกรอบให้กับวัฒนธรรม ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ใช้อยู่หลากหลาย หลายศาสตร์และหลายวิธีการ เช่นประวัติศาสตร์และก่อนประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ มานุษยวิทยา สังคมศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา ภาษาศาสตร์ การศึกษาศาสนา ศิลปะและวรรณกรรม ปรัชญา แผนที่วัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สิ่งนี้ทำให้เราทำงานง่ายขึ้น โดยเฉพาะถ้าเราให้คำจำกัดความหมายของวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน **อย่างไรก็ตามเป็นการยากที่จะทำแผนที่วัฒนธรรมขึ้นมา โดยไม่มีความรู้พื้นฐานเรื่องอารยธรรมเสียก่อน**

อารยธรรมหรือวัฒนธรรม ? ทุกอย่างเป็นอารยธรรมหมด เพราะอารยธรรมครอบคลุมพื้นที่กว้าง จากอารยธรรมมาเป็นส่วนแคบลง เรียกว่า วัฒนธรรม เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น อารยธรรม คือ ความคิดที่เป็นแบบแผนของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตต่อเนื่องมาปัจจุบันและเป็นแนวทางความคิดให้กับอนาคตอันใกล้ได้ ความคิดที่ว่านี้คือความคิดด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนาและความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรมและวิทยาการ ทั้งหมดรวม 5 ด้าน คำว่า วัฒนธรรมนั้น หมายถึง ความรู้หรือภูมิปัญญา (knowledge) อันเป็นโครงสร้างของสังคม (structure of society) เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมพม่า วัฒนธรรมจีน วัฒนธรรมอินเดีย เป็นต้น

จากความจำกัดความที่กล่าวมาข้างต้นนักประวัติศาสตร์ของชาวอังกฤษชื่อ Arnold J.Toynbee (1889-1975) ได้แบ่งอารยธรรมโลกออกเป็น 38 อารยธรรม โดยยึดเอาแหล่งอารยธรรมสำคัญของโลก 5 แห่งมาเป็นหลัก คือ อารยธรรมอียิปต์ อารยธรรมเมโสโปเตเมีย อารยธรรมอินเดีย อารยธรรมจีน อารยธรรมอเมริกากลาง จากนั้นมีการแตกแขนงเป็นอารยธรรมย่อยๆ อีกมากมาย เช่น อารยธรรมอินเดียแตกแขนงเป็นอารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอารยธรรมทิเบต อารยธรรมจีน แตกแขนงเป็นอารยธรรมเกาหลี อารยธรรมญี่ปุ่น อารยธรรมเวียดนามและอารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยเช่นกัน วัฒนธรรมอาจเป็นส่วนหนึ่งในอารยธรรมหรือไม่เป็นก็ได้

เมื่อเราหันมามองกลุ่มคนของสังคมระดับประเทศ จะเห็นว่ามีชาติพันธุ์อยู่หลากหลาย แต่ละชาติพันธุ์มีภาษาและความคิดที่ถ่ายทอดมาเป็นภาษาท้องถิ่นของตนเอง เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของชาติพันธุ์นั้นๆ ทั้งหมดนี้เราจะเรียกว่าอารยธรรมก็ได้ถ้าเรารวมลักษณะที่เป็นแบบแผนทางความคิดใน 5 ด้าน ที่กล่าวมาข้างต้นเข้าไปด้วย หรือรวมเอาวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปด้วย ในแต่ละเผ่าพันธุ์จะมีความคิดของกลุ่มระดับภูมิภาคหรือท้องถิ่น ระดับเผ่า ฯลฯ ที่ออกมาในรูปของวัฒนธรรมเล็กๆ หลายวัฒนธรรมของวัฒนธรรมชนเผ่าหรือชาติพันธุ์นี้ ความหลากหลายของวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับว่าพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือประวัติศาสตร์นั้นกว้างมากเพียงใด และการสร้างระบบสังคม — ระดับชั้นวรรณะ ฯลฯ ลักษณะเฉพาะต่างๆ ขึ้นอยู่กับสถานที่ของแต่ละสังคมที่เป็นไปตามกระบวนการผลิตและตามการสืบทอดของอำนาจและภูมิปัญญา

ดังนั้นสังคมจึงมีระดับชั้นความแตกต่างของวัฒนธรรม — ความคิด และอารยธรรม อยู่ 3 ระดับหลัก คือ

1) ระดับสังคมขนาดใหญ่ เรียกว่า อารยธรรม

2) ระดับสังคมขนาดกลาง เรียกว่า วัฒนธรรมประจำชาติ

3) ระดับสังคมภายใน เรียกว่า วัฒนธรรมย่อยท้องถิ่น (ภาค ชาติพันธุ์ย่อยๆ ฯลฯ) หรือ สังคมเล็กๆ (ชนชั้น)

ในหมู่มวลมนุษย์นั้น แต่ละคนมีอะไรเป็นของตนเองที่แตกต่างจากคนอื่น ซึ่งบางคนอาจมองเห็นความแตกต่างในสิ่งที่ตนมีมากน้อยต่างกัน ทำให้เกิดระบบความคิดและพฤติกรรมที่แตกต่าง ที่มีคุณค่าและความเหนียวแน่นเฉพาะตัว ความเป็นมนุษย์ อารยธรรม ชาติพันธุ์ ชนชั้น ต่างก็อาศัยซึ่งกัน

และกันในรูปแบบที่ต่างกัน วัฒนธรรมที่ต่างกันด้วยความนึกคิดทั้งหลายทั้งปวงจะมีร่องรอยที่มาทางภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์และสังคมของเจ้าของวัฒนธรรมนั้น

ลักษณะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และประชากรที่อาศัยอยู่

เราทราบกันดีว่าแหล่งอารยธรรมสำคัญของโลกนั้นอยู่ตามทวีปต่างๆ ที่มีผืนแผ่นดินอุดมสมบูรณ์ มนุษย์ไม่ได้กระจัดกระจายไปอยู่บนผืนโลกในลักษณะที่มีจำนวนเท่าเทียมกัน แต่จะไปรวมกันอยู่เป็นจำนวนมากในที่ที่อุดมสมบูรณ์และง่ายต่อการคมนาคมติดต่อ ส่วนที่ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ไม่อำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิต ผู้คนก็จะไปอยู่เป็นจำนวนน้อย อย่างไรก็ตาม ตามความเห็นของ Toynbee ว่าสิ่งนี้ท้าทายให้เกิดการกระตุ้นให้คนกระตือรือร้นมากขึ้น มนุษย์พิสูจน์ให้เห็นถึงการปรับตัวเข้ากับความอยากลำบากต่างกันได้ แต่ยังมีอุปสรรคที่สำคัญที่เป็นตัวขวางกั้น-การเจริญเติบโตของพลเมือง นั่นคือ มหาสมุทรอันกว้างใหญ่ เทือกเขาสูง ทะเลทรายอันกว้างไกล พื้นที่ที่เป็นน้ำแข็ง สภาพภูมิอากาศก็มีส่วนดึงดูดคนให้เข้าไปอยู่ในถิ่นที่มีอากาศอบอุ่นหรือร้อน มากกว่าที่จะเลือกไปอยู่ในที่ที่มีอากาศหนาวจัด อากาศอบอุ่นหรือร้อนเกี่ยวโยงกับพืชพันธุ์ไม้ มนุษย์จะค่อยๆ ค้นพบและเข้าไปอาศัยอยู่

เช่นเดียวกับสัตว์หรือพืช มนุษย์จะไม่แพร่พันธุ์ในลักษณะที่เหมือนกันหมด เท่ากันหมด แต่จะเป็นลักษณะแตกต่างไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบนิเวศน์ที่เอื้ออำนวย ในแต่ละที่ แต่ละพันธุ์จะเจริญเติบโตอย่างโดดเดี่ยวโดยเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นหนึ่ง ปรากฏการณ์ในการปรับตัวให้เข้ากับท้องที่ซึ่งสามารถนำไปสู่การร่วมมือกันที่จะให้ได้มาซึ่งความสมดุลย์ (การอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างพืชและสัตว์) ให้ได้มาซึ่งระบบนิเวศน์ที่ยั่งยืน และมีการขยายพันธุ์ออกไปอีก เราจะเห็นความเป็นอยู่ที่แตกต่าง แม้แต่ลักษณะทางกายภาพก็แตกต่างออกไป แต่กฎทั่วไปเหล่านี้ของหลักธรรมชาติใช้กับมนุษย์ในรูปแบบที่ไม่ตายตัวเพราะสังคมมนุษย์ไม่ใช่ผลผลิตอย่างยั่งยืน ของธรรมชาติอย่างปกติธรรมดา แต่เป็นสังคมที่มีการจัดระบบไปตามหน้าที่ ที่สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของพวกเขาเอื้ออำนวยให้ และวัฒนธรรมอันหลากหลายยังคงสัมพันธ์กันภายในมากบ้างน้อยบ้าง และไม่หยุดนิ่งในการแพร่ขยายหรือแลกเปลี่ยนนวัตกรรมกัน ไม่หยุดนิ่งในการผสมผสานในระบบความคิดและระบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันของมนุษย์

ในโลกเรามีพื้นที่ที่คนอาศัยอยู่ประมาณสองในสามของพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ หรือเป็นสัดส่วน 100 ล้านตารางกิโลเมตร ส่วน 150 ล้านตารางกิโลเมตรที่เหลือเป็นทะเลน้ำแข็ง (แอนตาร์ติก กรีนแลนด์ อเมริกาเหนือ และไซบีเรีย ทั้งหมดมีพื้นที่ 26 ล้านตารางกิโลเมตร) ทะเลทราย (จากซาฮาราถึงทะเลทรายโกบี มี 13 ล้านตารางกิโลเมตร) และทะเลทรายในเขตทรอปิค (เช่นที่เทือกเขาแอนดีสในอเมริกาใต้และที่ออสเตรเลีย มี 10 ล้านตางกิโลเมตร) พื้นที่เหล่านี้นอกจากจะไม่มีคนเข้าไปอยู่แล้วยังยากต่อการเข้าถึงกันระหว่างท้องถิ่น ซึ่งมนุษย์สามารถเข้าไปอยู่ร่วมได้ เช่นเดียวกับที่ที่มีเทือกเขาสูง อากาศหนาวจัดและ

แห้ง คนจะไปอยู่น้อย มักพากันไปอยู่ในที่อากาศอบอุ่น เทือกเขาเหล่านี้จากเทือกเขาแอลป์ถึงเทือกเขาหิมาลัย ที่ราบสูงทิเบต (พื้นที่ 4 ล้านตารางกิโลเมตร) ถูกตัดจากอารยธรรมของโลกด้วยเช่นกัน

ในทางตรงกันข้าม ในเขตร้อนชื้น ภูเขาในเขตนี้กลับเป็นที่จูงใจให้คนมาตั้งหลักแหล่งและเป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนของกลุ่มชน ในเขตป่าไม้ตรงเส้นศูนย์สูตร เช่นที่อามาโซน (5 ล้านตารางกิโลเมตร) ป่าแถวประเทศคองโก (2 ล้านตารางกิโลเมตร) ตามมาด้วยป่าไม้จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถึงนิวกินี (2 ล้านตารางกิโลเมตร) ก็ยังมีผู้คนไปอาศัยอยู่

ผืนแผ่นดินที่เหมาะกับการตั้งหลักแหล่งทำมาหากินของแต่ละทวีปจะมีพื้นที่น้ำแข็ง เทือกเขาสูง ป่าทึบ ทะเลทรายคั่นอยู่จึงเกิดอนุทวีปขึ้น 7 อนุทวีป อนุทวีปนี้เป็นที่อยู่ของกลุ่มคนที่สามารถพัฒนาตนเองขึ้นไปได้ กลุ่มคนเหล่านี้มีลักษณะทางกายภาพไม่ค่อยเหมือนกัน มักจะแบ่งเป็นกลุ่มตามลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรที่เอื้ออำนวยให้ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ นอกจากนั้นก็มีเรื่องของอากาศที่ทำให้เห็นลักษณะความแตกต่างในอนุทวีปทั้งเจ็ด

- เขตเมดิเตอร์เรเนียน — ยุโรป เป็นป่าไม้ทางเหนือและทางตะวันตก อากาศแบบเมดิเตอร์เรเนียนทางใต้ แบบสเตป(ทุ่งหญ้าดินปนทราย) ทางตะวันออกเฉียงใต้เรื่อยไปจนถึงตอนกลางของทวีปเอเชีย
- เขตเอเชียตะวันออกไกล มีอากาศเขตมรสุมรับลมมรสุมมากน้อยลดหลั่นกันไป ทางเหนือของจีน เกาหลีและญี่ปุ่น อากาศไม่ร้อนจัดและไม่หนาวจัด จีนใต้มีป่าไม้ร้อนชื้นเรื่อยลงมาถึงคาบสมุทรอินโดจีน
- อนุทวีปอินเดีย ทางตะวันตกแห้งแล้ง ทางเหนือมีภูเขาหิมาลัย และทางตะวันออกมีเทือกเขาและป่าไม้ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตที่ครอบคลุมไปด้วยป่าไม้เขตมรสุม
- เขตที่ลุ่มทุ่งหญ้าและป่าโปร่งของอัฟริกา
- เขตที่ราบกว้างใหญ่เต็มไปด้วยป่าไม้หรือพุ่มไม้ของอเมริกาเหนือเรื่อยไปถึงที่ราบสูงของเม็กซิโก
- เขตที่ราบสูงของเทือกเขาแอนดีส ที่ราบสูงเขตร้อนชื้นของบราซิล และทุ่งหญ้าของอเมริกาใต้
- เขตร้อนชื้นทางเหนือ เขตอากาศอบอุ่นทางตะวันออกเฉียงใต้และตะวันตกเฉียงใต้ของออสเตรเลีย

อย่าลืมว่าดินแดนอนุทวีปทั้งเจ็ดนี้เป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์ของสิ่งมีชีวิตอยู่ คือมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์หลายเผ่าพันธุ์ ที่อยู่ ณ ที่นี้มาตั้งแต่ 2 500 000 ปี ถึง 8000 ปีก่อนค.ศ. ช่วงที่โลกเข้าสู่ยุคน้ำแข็ง คนก็จะย้ายไปอยู่ในที่อบอุ่นกว่า เพราะไม่รู้จักไฟ ในทางตรงกันข้าม เมื่อโลกเข้าสู่ยุคต่อระหว่างยุคน้ำแข็งและยุคที่ฝนตกมาก เป็นช่วงระยะเวลาที่เหมาะกับการแพร่กระจายของมนุษย์ไปสู่ดินแดนที่เป็นที่สูงทางเหนือของโลก ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อตอนที่โลกอยู่ในยุคน้ำแข็ง โดยเฉพาะตอนปลายยุค ขณะที่

น้ำในโลกเป็นน้ำแข็งเสียส่วนมาก น้ำในทะเลก็ลดระดับลงประมาณ 200 เมตร ทำให้เรามองเห็นว่ามีผืนดินอยู่ในโลกอีกมาก เช่น ระหว่างทวีปเอเชีย อเมริกา ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย นิวกินี และ ออสเตรเลีย

เส้นทางสำคัญในการติดต่อกันและเส้นทางสำคัญทางทะเลระหว่างอนุทวีปที่เป็นที่อยู่ของมนุษย์มาหลายยุค มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์และการเผยแพร่อารยธรรม เส้นทางหลักดังกล่าวมาแล้วอยู่ใน 7 โซน คือ

- จากสเตปยูเซียแถวทะเลดำไปถึงมองโกเลีย เป็นที่ที่ผู้รุกรานดินแดนใช้กัน เพื่อนำไปสู่ทวีปยุโรป ประเทศจีน อิหร่านและอินเดีย ทางใต้ของดินแดนนี้มี "เส้นทางสายไหม" เชื่อมจีนกับตะวันออกกลาง ผ่านทางเตอร์กีสถาน ทางเหนือมี "เส้นทางชา" เชื่อมจีนกับรัสเซียผ่านทางชายป่าไซบีเรีย
- ที่ราบสูงและช่องแคบของอิหร่าน เชื่อมเขตเมดิเตอร์เรเนียนกับอินเดีย
- ที่ราบลุ่มแม่น้ำไนล์และทางในซาฮารา เชื่อมเขตเมดิเตอร์เรเนียนกับทุ่งหญ้าของซูดาน
- ที่ราบลุ่มแม่น้ำต่างๆ ของคาบสมุทรอินโดจีน ลงมาทางใต้เป็นที่อพยพมาตั้งหลักแหล่งของชนเผ่าตามภูเขาของจีนภาคใต้
- ช่องแคบต่างๆ ทางตะวันออกของอินโดนีเซีย (เส้นทาง Wallace และ Weber) เมื่อ 30 000 ปีก่อนเป็นที่อยู่ของบรรพบุรุษชนพื้นเมืองของออสเตรเลีย
- ช่องแคบเบอริง ในสมัยเดียวกันก็เป็นทางผ่านให้กับคนเอเชียที่ต่อมาเป็นต้นกำเนิดของคนอินเดียนแดง
- ช่องแคบปานามา และช่องแคบระหว่างหมู่เกาะอินเดียตะวันตก เชื่อมอเมริกาเหนือกับอเมริกาใต้

นอกจากเส้นทางบกหรือคึ่งบกแล้วยังมีเส้นทางเดินเรือข้ามทวีปทำให้มีอารยธรรมจากที่หนึ่งไปสู่ที่หนึ่ง และยังทำให้เกิดการอพยพของกลุ่มคนขนาดใหญ่ ที่อาศัยกระแสน้ำและลมช่วยในการอพยพ เช่น

- ฤดูร้อนมีลมมรสุมและกระแสน้ำจากทางตะวันออกของอัฟริกาไปอาราเบีย จากอาราเบียไปอินเดีย จากอินเดีย ไปอินโดนีเซีย และจากอินโดนีเซียไปจีน ตรงกันข้ามในฤดูหนาว
- กระแสน้ำทางใต้ของเส้นศูนย์สูตร นำจากอินโดนีเซียสู่มาดากาซการ์
- กระแสน้ำและลมจากมหาสมุทรแปซิฟิค หรือกระแสน้ำตกไปตะวันออกผ่านหมู่เกาะต่างๆ ของมหาสมุทรนี้
- ลมตะวันออก – ตะวันตกในเขตร้อนชื้นและลมตะวันตกกู เป็นตัวเชื่อม ยุโรป-อัฟริกา-อเมริกา-ยุโรป

การเข้าไปตั้งหลักแหล่งและการเข้าไปครอบครองดินแดน ที่แร้นแค้นของมนุษย์แต่ละกลุ่มใช้เวลาแตกต่างกัน สิ่งนี้อธิบายได้ถึงชีวิติที่อยู่ในขอบเขต/กรอบ ของมนุษย์ในพื้นที่อันกว้างใหญ่ ของ

ดินแดนที่มีมนุษย์จับจองอยู่ เช่นเดียวกับ ดินแดนที่มีคนอยู่กระจัดกระจาย ตามอนุทวีปและท้องถิ่นของพวกเขาที่ค่อยๆ มีคนมาอยู่เพิ่มมากขึ้น สิ่งนี้อธิบายได้ถึงว่า จำนวนคนที่มาอยู่ชุดแรกมีจำนวนน้อยมาก เมื่อคนมาอยู่แล้วก็ขยายพันธุ์ในที่ใหม่นี้ แต่ต้องใช้เวลาเป็นพันๆ ปีกว่าจะเกิดคุณค่าของชุมชนขึ้นมา

การสร้างวัฒนธรรมอย่างเชื่องช้านี้ได้ถูกกำจัดลงในสมัยนี้ เนื่องจากคนสมัยใหม่อพยพกันเป็นจำนวนมาก คือ นับจากสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรม หรือ สมัยอาณานิคมเป็นต้นมา ทำให้เกิดผลกระทบหรือมีผลต่อวัฒนธรรม ต่อมาส่งผลไปยังพื้นที่ที่คนอยู่เพราะการคิดค้นเทคนิคใหม่ๆ ที่สามารถนำมาต่อสู้กับสภาพภูมิประเทศและอากาศแล้ง (เช่นที่ ซินเจียง แมนจูเรีย ฯลฯ)

มนุษย์กับการตั้งถิ่นฐาน

1. จากมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ถึงมนุษย์ปัจจุบัน มนุษย์พบเป็นครั้งแรกในทวีปอัฟริกา ในเขตอากาศร้อน แถวอัฟริกาใต้ และแถวทะเลสาบต่างๆ เมื่อประมาณห้าล้านปีมาแล้วเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ออสตาลอยด์ มีหน้าตากึ่งมนุษย์กึ่งลิง คนเหล่านี้ ถือว่าเป็นผู้สร้างอารยธรรมก่อนประวัติศาสตร์เป็นกลุ่มแรก คือเมื่อประมาณ 2 300 000 ปี มาแล้ว ด้วยการสร้างวัฒนธรรมหินกระทบ (Pebble Culture) และการใช้กระดูกสัตว์ ประมาณ 1 800 000 ปีมาและร่วมสมัยกับพวกออสตาลอยด์ มีพวก Homo habilis คนกลุ่มแรกที่ถือว่าใกล้เคียงมนุษย์ปัจจุบันมากที่สุดและเป็นครั้งแรกที่เราเห็นการแบ่งอาชีพ สำหรับผู้ชาย (การล่าสัตว์) และผู้หญิง (เลี้ยงลูก, หุงต้มอาหาร,ฯลฯ)

Homo erectus เกิดเมื่อประมาณ 1 300 000 ปี เกิดอารยธรรมหินกระทบรุ่นหลังที่มีสองคมและมีการใช้ไฟ ทำให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับอากาศได้ดีขึ้น

Homo sapiens เกิดเมื่อประมาณ 100 000 ปี ตรงกับยุคน้ำแข็งยุคสุดท้าย (Würm) กลุ่มนี้สร้างอารยธรรมหินเก่าตอนกลางขึ้นมาที่ทวีปอัฟริกา ยุโรป และเอเชีย คือ พบวิธีการฝังศพ ประมาณ 35 000 ปี มี Homo sapiens เกิดขึ้นมาใหม่ เรียกว่า Homo sapiens sapiens คือ มนุษย์ปัจจุบันที่จะมาสร้างอารยธรรมหินเก่ารุ่นหลัง คือ การทำเครื่องมือ อาวุธ ต่างๆ และเกิดงานศิลปะขึ้น กลุ่มนี้มาแทนที่กลุ่มมนุษย์สมัยแรกๆ

2. ยุคน้ำแข็งและความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ 3 กลุ่มในสมัยปัจจุบัน – ยุคน้ำแข็ง (Würm) เป็นยุคที่ยาวนานที่สุด (ประมาณ 100 000 ถึง 12 000) พื้นที่ที่มนุษย์สามารถอาศัยอยู่ได้นั้น นอกจากจะมีอากาศหนาวมากแล้วยัง เต็มไปด้วยน้ำแข็ง ครึ่งหนึ่งของทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปยุโรปและไซบีเรียเป็นพื้นที่ที่เป็นน้ำแข็งเช่นเดียวกับเทือกเขาเอเชียกลางและเทือกเขาแอลป์ ซึ่งทำให้ดินแดนที่มีผู้คนอาศัยอยู่ของยูเรเซียทั้ง 3 ส่วน อยู่ในสภาพโดดเดี่ยว คือ ดินแดนเอเชียตะวันออกไกลที่อยู่ระหว่างเทือกเขาสองเทือกนี้ และมหาสมุทรแปซิฟิก ดินแดนยูเรเซียระหว่างเทือกเขาทั้งสองนี้กับพื้นที่น้ำแข็งทางยุโรปเหนือ และดินแดนอินเดียทางใต้ของเทือกเขาเหล่านี้ ในทางตรงข้าม ดินแดนที่กล่าวมาท้ายสุดนี้สามารถติดต่อกับดินแดนแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน อัฟริกา และออสเตรเลียได้ง่ายดาย เพราะการที่น้ำ

จับตัวกันเป็นน้ำแข็ง ทำให้น้ำทะเลลดระดับลงจนเกิดช่องแคบและคอคอด (เช่น ช่องแคบมะละกา เป็นต้น)

การแบ่งยูเรเซียออกเป็นสามส่วนตามระบบนิเวศน์นี้ ก่อให้เกิดวิวัฒนาการหลากหลายในทางกายภาพของแต่ละส่วน วิวัฒนาการที่ดูเหมือนว่า เป็นต้นกำเนิดของการแบ่งเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ในปัจจุบันออกเป็นสามกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ (H.Vallois, 1967) คือ

- ในดินแดนแถบตะวันออกไกล เป็นชาติพันธุ์ที่มีผิวขาวเล็กน้อย ที่มาของพวกผิวเหลือง หรือ xanthoderm ผมเหยียดตรง จมูกขนาดปานกลาง
- ในดินแดนแถวยูเรเซีย เป็นพวกผิวขาว ผมหยักโศก จมูกโด่ง ที่มาของพวกผิวขาว หรือ leucoderm
- ในดินแดนแถบอินเดีย เป็นพวกผิวสองสี ผมหยิก จมูกบาน ที่มาของพวกผิวดำ หรือ melanoderm

3. การแพร่กระจายของชาติพันธุ์สำคัญในปัจจุบัน — พวกผิวเหลืองแบ่งออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ของชาติพันธุ์มองโกลอยด์ คือ **มองโกลเหนือ** มีลักษณะเฉพาะ เช่นพวกมองโกล **มองโกลตอนกลาง** คือ พวกคนส่วนใหญ่ของจีน และ**มองโกลใต้** คือ พวกที่อยู่ในเอเชียจะวันออกเฉียงใต้ ในทางตรงกันข้ามทางใต้ของเอเชียนั้นมีชาติพันธุ์ดั้งเดิม เช่น ชาติพันธุ์ ก่อนมาเลย์หรือก่อนอินโดนีเซีย เป็นพวกคนที่อยู่ตามภูเขาในอินโดจีนและอินโดนีเซีย แต่ต่อมามีพวกมองโกลอยด์เข้ามาผสมกับพวกชาติพันธุ์มาเลย์เรียกพวก deutero – malay สุดไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ เป็น**พวกโปลีเนเซีย** ที่มีผิวเหลืองด้วย ทางตะวันออกเฉียงเหนือมีการอพยพผ่านช่องแคบเบริ่ง เป็นพวกมองโกลอยด์ เราจึงเห็นลักษณะนี้ในคนอินเดียแดงของอเมริกาบ้างเล็กน้อย พวกเอสกิโมเป็นกลุ่มสุดท้ายที่มาอยู่ในดินแดนตะวันออกไกล เราจึงเห็นลักษณะมองโกลได้ชัดเจน ทางตะวันตกเฉียงเหนือ พวกผิวเหลืองเข้าไปอยู่ในไซบีเรีย ปราบพวกผิวขาวที่อยู่ก่อนหรือผสมพันธุ์กัน ทำให้เกิดชาติพันธุ์ไซบีเรียขึ้น (หรือ Paleo – Siberia)

พวกผิวขาวเริ่มแรกเข้าไปอยู่ในทวีปยุโรปก่อน ถิ่นที่มนุษย์โครมันยอง อยู่มาก่อนและน้ำแข็งเริ่มหมดไป มนุษย์โครมันยองแทนที่มนุษย์เนอองแดร์ตาล ต่อจากนั้นเป็นชาติพันธุ์ปัจจุบันที่เราเห็นคือ พวกเมดิเตอร์เรเนียน ที่อยู่ในพื้นที่จากริมทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไปถึงซาฮาร่า และพวกนอร์ดิก (ทั้งสองพันธุ์จัดอยู่ในจำพวกหัวกะโหลกรูปรี) น่าจะมาจากมนุษย์โครมันยอง ต่อมาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ภูเขาแอลป์และยุโรปตะวันออก (เป็นพวกมีกะโหลกศีรษะกว้างและยาว) พวกผิวขาวขยายพันธุ์ไปที่เอเชียกลางจนถึงอินเดีย ดินแดนอาหรับและทางเหนือของอินเดียหรืออินโด-อาฟฆาน ชาติพันธุ์นี้ที่เหลืออยู่ที่ภูเขาแอ็ลป์เป็นชาติพันธุ์อนาโตเลีย (ตุรกี) เตอร์กีสถานและจีน ในที่สุดพวกผิวขาวนี้เข้าไปอยู่ในไซบีเรียจนถึงมหาสมุทรแปซิฟิค ก่อนที่พวกผิวเหลืองจะเข้าไปรุกรานจนเหลืออยู่บนเกาะอยู่เพียงเกาะเดียว คือ พวกไอโนสของญี่ปุ่น

พวกผิวดำนั้น จากอินเดียได้ขยายพันธุ์ออกไปลบเผ่าพันธุ์เนอองแดร์ตาล กลุ่มแรกเป็นชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่สุด ผิวไม่ดำมากขยายพันธุ์ไปทางใต้ (ที่ศรีลังกา) และทางตะวันออกเฉียงใต้ (คนพื้นเมืองของ

ออสเตรเลีย) พวกต่อมาเป็นกลุ่มคนผิวดำ ที่มาทีหลังคือพวกอินเดียใต้ พวกที่อยู่บนเกาะในทะเลอันดามัน มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ท้ายสุดมีสายพันธุ์ของตะวันตกลักษณะคล้ายพวกผิวเหลืองแยกมาผสม มีพวกนิโกรอัฟริกา บางทีอาจมีชาติพันธุ์เอธิโอเปีย ที่มาจากการผสมพันธุ์ระหว่างชาติพันธุ์เมดิเตอร์เรเนียนและอัฟริกันมารวมอยู่ด้วยก็ได้

4. การย้ายถิ่นฐานและการปรับตัวของมนุษย์ – การกระจายอยู่ตามที่ต่างๆ ของมนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เริ่มเปลี่ยนไปเป็นการอพยพย้ายถิ่นฐานอย่างสมัยปัจจุบัน โดยการครอบครองอาณานิคม การเกณฑ์ผู้คนไปใช้งาน เป็นต้น

ประชากรเชื้อชาติยุโรป ปัจจุบันอยู่กันเต็มไปหมดในอเมริกาเหนือ ไซบีเรีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ประชากรนิโกร – อัฟริกันอาศัยอยู่มากที่อเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ โดยเฉพาะที่ทะเลแคริบเบี้ยน ในอนุทวีปลาตินอเมริกามีชาติพันธุ์อยู่สามอย่างเป็นพื้นฐาน คือ อินเดียนแดงอเมริกา ยุโรป หรืออัฟริกัน ที่ซับซ้อนมากคือชาติพันธุ์แถวหมู่เกาะอินเดียตะวันตก (ฟิดจิ ฮาวาย ฯลฯ) นโยบายเศรษฐกิจทางด้านการเพาะปลูกได้นำคนยุโรป อัฟริกันและเอเชียเข้ามาอยู่

ความสามารถในการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสถานที่ต่างๆ เป็นเครื่องพิสูจน์ว่า เราไม่สามารถ "กลืน" ชาติพันธุ์ของมนุษย์ได้ โดยเฉพาะมนุษย์ที่มีลักษณะนิสัยที่มีความเด่น และที่ปรับตัวเข้าได้เป็นอย่างดีกับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เขาอยู่ ในมนุษย์นั้น ส่วนหนึ่งเราจะพบชาติพันธุ์ย่อยๆ อยู่ บ้างก็เข้ามาผสมอยู่ก่อนบ้างก็มาทีหลัง นอกจากนั้นตามประวัติศาสตร์ การอพยพตั้งถิ่นฐานใหม่ของมนุษย์ ชี้ให้เราเห็นว่ามนุษย์มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ตนเองไม่คุ้นเคยมาแต่เกิดได้เป็นอย่างดี ชาติพันธุ์ปัจจุบันเป็นเพียงแค่ชนิดพันธุ์ต่างๆ ของ Homo sapiens และ Homo sapiens sapiens ไม่ได้ถูกแบ่งแยกกันไม่ว่าจะเป็นทางชีวภาพธรรมชาติวิทยา และทางวัฒนธรรมที่เคยเป็นมาแต่ก่อนเลย

ความหลากหลายภายนอกและความเป็นหนึ่งเดียวภายในของอารยธรรม

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ 35 000 ปีก่อน ค.ศ. ตรงกับยุคหินใหม่ – ยุคหินขัด – มนุษย์เจริญทางวัฒนธรรมมากขึ้นเรื่อยๆ สร้างวัฒนธรรมใหม่เพิ่มขึ้นเสมอ เช่น งานศิลปะ การประดิษฐ์อาวุธ เช่น ขวาน จอบ คันธนู การฝึกสุนัขมาเป็นสัตว์เลี้ยง การค้าเริ่มขึ้นประมาณ 10 000 ปี ก่อน ค.ศ. ที่ตะวันออกกลางและแพร่ไปยังดินแดนอื่น ทั้งพวกอื่นทั้งพวกตะวันตกและตะวันออก อียิปต์และเมโสโปเตเมียเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญ

สืบเนื่องจากยุคหินใหม่ – หินขัด นำมนุษย์จากวัฒนธรรมเศรษฐกิจหาเลี้ยงชีพ (ล่าสัตว์ หาปลา เก็บเกี่ยวผลไม้) สู่วัฒนธรรมเศรษฐกิจการผลิต ทำให้เกิดการนำพืชพันธุ์ไม้ป่าและสัตว์ป่ามาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นงานเกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์ เสริมด้วยเทคนิคการปั้นดินเผา ทำภาชนะ การใช้เส้นใยและการทอผ้า เกิดสังคมหมู่บ้านขึ้นมาแห่งแรกที่เจริโก (Jericho) และในอนาโตเลีย (Anatolia) ราว 5000 ปีก่อน ค.ศ. ที่ตะวันออกกลางมีการสร้างเมืองใหญ่ พร้อมระบบเหมืองฝาย นำน้ำมาใช้ในการ

เพาะปลูกอย่างต่อเนื่อง การใช้ล้อและทองแดงถูกนำมาใช้ ประมาณ 4000 ปีก่อน ค.ศ. มีการก่อสร้างด้วยการใช้หินและการประดิษฐ์ของด้วยทองราว 3000 ปี ก่อน ค.ศ. มีการใช้สำริด (ทองแดงผสมตะกั่ว) และเหล็กกันอย่างแพร่หลายในอียิปต์ ยุโรป และอิหร่าน

การประดิษฐ์คิดค้นไปเร็วกว่าการกระจายผลผลิต วิถีชีวิตของคนเริ่มเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว เฉพาะที่ที่เกิดวัฒนธรรมใหม่และไม่สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมใหม่นี้ไปสู่ที่อื่นได้เร็วเท่ากับที่มันเกิดมา ทั้งนี้เพราะบางที่เข้าถึงลำบาก บางที่ไม่พร้อมที่เปิดรับวัฒนธรรมใหม่

เมื่อการแพร่ขยายของอารยธรรมเข้าไปสู่กลุ่มต่างๆ ของมนุษย์เป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานที่ตั้ง ที่เข้าถึงง่ายหรือไม่ และผู้รับอารยธรรมใหม่มีใจเปิดกว้างเพียงใด ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดอารยธรรมขึ้นเป็นหย่อมๆ ต่างก็มีวิวัฒนาการเฉพาะตัวเร็วหรือช้าต่างกัน และเพิ่มจำนวนขึ้นไม่ว่าจะเป็นตัวเนื้อหาของอารยธรรมและรูปแบบของมัน (วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

ความแตกต่างของอารยธรรมนี้เป็นปรากฏการณ์เฉพาะของวัฒนธรรม หมายความว่า ขึ้นอยู่กับความคิดร่วมของสังคมต่างๆ ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ไม่ขึ้นอยู่กับการสืบพันธ์ ของมนุษย์ที่ล้วนมาจาก sapiens ทั้งสิ้น ไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เต็มไปด้วยกฎข้อบังคับ ที่มีกฎข้อบังคับมากที่สุดเห็นจะเป็นในหมู่มนุษย์ ในสังคมมนุษย์ที่มากไปด้วยขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบความคิด-พฤติกรรมที่ถ่ายทอดไปสู่ชนรุ่นหลัง ทั้งหมดนี้สร้างความแข็งแกร่งให้กับวัฒนธรรมสังคมจากตรงจุดนี้ การพัฒนาของอารยธรรมจึงไม่เท่าเทียมกันในแต่ละที่ พลเมืองในสังคมเป็นผู้ทำให้เกิดสิ่งใหม่ๆ เช่น เปิดใจต้อนรับนวัตกรรมใหม่จากภายนอก นำมาใช้ในสังคมของตน เป็นต้น

3000 ปีก่อน ค.ศ. ที่ลุ่มแม่น้ำไนล์ ดินแดนเมโสโปเตเมีย เกาะครีตและลุ่มแม่น้ำสินธุ เกิดเมืองรัฐและจักรวรรดิหรืออาณาจักรขึ้นมา นั่นคือเกิดอารยธรรม มีการใช้ตัวอักษรขึ้นในแต่ละที่ โลกเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ในเวลาเดียวกันทางตะวันตกของยุโรปยังเป็นอารยธรรมยุคหินอยู่ไม่มีเมือง รัฐ ตัวอักษร ประเทศจีนมีการเขียนตัวอักษรเมื่อ 2000 ปีก่อน ค.ศ.

เมื่อเป็นเช่นนี้ยุคหินใหม่ (4000 ปีก่อน ค.ศ.) เป็นผู้ให้กำเนิดอารยธรรมในถิ่นที่มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้สะดวกและคนเจริญกว่าที่อื่น มีจารีตประเพณีร่วมกัน สร้างเมืองและรัฐในลำดับต่อมา รัฐที่ต่อมาในยุคประวัติศาสตร์ (3000 ปีก่อน ค.ศ.) มีการจัดระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อและศาสนา ศิลปวิทยาการและภูมิปัญญา ให้ดีขึ้น (ระบบส่งน้ำ สถานที่ทำพิธีทางศาสนา การจัดการผลผลิตทางเกษตรกรรมและการใช้ตัวอักษรบันทึก ฯลฯ) จากอารยธรรม 5 แหล่ง คือ อารยธรรมลุ่มแม่น้ำไนล์ เมโสโปเตเมีย อินเดีย เมโสอเมริกา (เม็กซิโก เปรู) และจีน ได้แพร่ไปตามส่วนต่างๆ ของโลก อารยธรรมเมโสโปเตเมีย (ตะวันออกกลาง) แพร่ไปทางตะวันตก เกิดเป็นอารยธรรมเฮเลนิสติก ที่ขยายต่อไปยังยุโรป สายที่แพร่ไปทางตะวันออกเกิดอารยธรรมลุ่มน้ำสินธุ อารยธรรมจีน และอารยธรรมทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อารยธรรมอินเดียแพร่ไปทางตะวันออก เกิดอารยธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เช่นกัน ส่วนอารยธรรมเมโสอเมริกา แพร่ไปทั่วอเมริกาใต้ตอนกลาง และตลอดแนวเทือกเขาแอนดีส เกิดอารยธรรมออลเมค เป็นต้น

ความต่าง ความเหมือน และความเป็นหนึ่งเดียวของอารยธรรม

เป็นที่ทราบกันดีว่าดินแดนที่อยู่ห่างไกลเกินกว่าอารยธรรมจะเข้าถึงได้ง่ายนั้น คนมักจะน้อย เพราะความไม่คุ้มทุนในทางเศรษฐกิจต่อการดำเนินชีวิต เป็นดินแดนที่คนในสังคมยังมีระบบเศรษฐกิจแบบเก็บเกี่ยว ล่าสัตว์ หาปลา หรือทำเกษตรกรรมแบบเลื่อนลอย โดยใช้เครื่องมือไม่มาก หรือเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ ยกตัวอย่าง เช่น

ทางเหนือของยูเรเซีย ส่วนที่มีอากาศหนาวเต็มไปด้วยป่าไม้ ยังมีชนเผ่าที่ประกอบอาชีพเลี้ยงกวาง หาปลา ล่าสัตว์อยู่ ขณะที่ดินแดนสเตปจากแม่น้ำดานูบไปจดทะเลจีนนั้นพวกเร่ร่อนอพยพไปตั้งหลักแหล่งในยุโรป ตะวันออกกลาง อิหร่าน จีน

ระหว่างประเทศจีนและอินเดีย มีเทือกเขาสูงทิเบตและเทือกเขาที่เต็มไปด้วยป่าไม้ทึบของคาบสมุทรอินโดจีน เป็นที่อยู่ของคนภูเขาที่ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมของทั้งสองประเทศ

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและอารยธรรมนี้ เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากนวัตกรรมทางเทคนิคทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นมาในสังคมของโลกอย่างไม่หยุดยั้ง นวัตกรรมใหม่นี้สามารถเพิ่มความแตกต่างระหว่างอารยธรรมโบราณได้ ในกรณีแต่ละสังคมไม่ปรับตัวรับเอาความคิดที่ผู้อื่นสร้างไว้ได้หมด ในทางคู่ขนานกันไป อารยธรรมโบราณก็สามารถรับเอาบางส่วนของนวัตกรรมใหม่เข้าไว้และแสดงให้เห็นความแตกต่างออกไปเล็กน้อย นอกจากนี้เราต้องไม่ลืมความแตกต่างที่มาจากทางวัตถุที่แต่ละอารยธรรมมีเป็นของตนเองและเลือกที่จะใช้เพราะเหมาะกับสภาพแวดล้อมของตน ยกตัวอย่างเช่น

สังคมยุคหินใหม่มีลักษณะเด่นทางเกษตรกรรมก็จริง แต่คนปลูกอะไร? พืชประเภทให้คาร์โบไฮเดรท สะท้อนถึงความสำเร็จของสังคมนี้จากสังคมอื่น ขณะที่ตะวันออกกลาง มีชื่อทางนำพันธุ์ข้าวป่า เช่นข้าวสาลีมาใช้ ที่เอเชียใต้เป็นข้าวจ้าว จีนเป็นข้าวฟางและลูกเดือย ยุโรปเหนือเป็นข้าวโอ๊ต อเมริกาเป็นข้าวฟ่าง อเมริกาเป็นข้าวโพด เป็นต้น สัตว์ก็เช่นเดียวกัน แต่ละพื้นที่ที่มีคนอยู่อาศัย คนนำสัตว์มาใช้งานหรือเป็นอาหารไม่เหมือนกันทุกที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับที่จะได้สัตว์มาและสัตว์สามารถปรับตัวให้กับที่นั้นได้ เช่น แถบเมโสโปเตเมียมีแพะและแกะ อียิปต์มีลา ยุโรปใต้มีวัวและห่าน อินเดียมีวัวโหนก บางทีมีไก่และสุกร เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีกระบือ ทิเบตมียัค ในทะเลทรายของเอเชียกลางมีอูฐ ที่สเตปยูเรเซียมีม้า เขตป่าไม้เมืองหนาวมีกวาง อเมริกาเหนือมีไก่งวง อเมริกาใต้มีลามา เป็นต้น สัตว์บางชนิดปรับตัวได้ ในหลายๆที่ เช่น แพะ แกะ สุกร วัว ไก่ ม้า ฯลฯ แต่บางชนิดสามารถอยู่ได้ในบางที่เท่านั้น เช่น ยัค อูฐ กวาง ลามา ฯลฯ วัฒนธรรมบางแห่งเปิดรับสัตว์หลายชนิด บางแห่งรับชนิดจำกัด บางแห่งไม่รู้เรื่องการเลี้ยงสัตว์เท่าใดนัก อย่างเช่นที่อเมริกากลางและจีน

เช่นเดียวกัน พืชประเภทที่เป็นพื้นฐานอาหารหลักของคนทุกวัฒนธรรม เช่นพืชประเภทเผือกมัน ผักต่างๆ ผลไม้ เครื่องเทศ พืชที่ให้เส้นใย พืชที่นำมาย้อมสีได้ แร่ธาตุต่างๆ ฯลฯ ก็มีใช้อยู่ในบางวัฒนธรรมเท่านั้น และเมื่อสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของคน การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่าง

ช้าๆ อะไรที่บ่งบอกลักษณะของสังคมและให้สไตล์กับสังคม คนในสังคมย่อมคุ้นเคยแต่คนอื่นดูแปลก สิ่งใดของธรรมชาติที่สังคมเลือกเอามาใช้เป็นวัฒนธรรมของสังคม ย่อมได้รับการอนุรักษ์โดยขนบธรรมเนียมประเพณีเพราะว่าไม่ใช่แต่ว่านำพืชหรือสัตว์มาใช้เท่านั้น ต้องรู้จักดึงคุณค่าของสิ่งเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์มากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมการนำวัวมาเลี้ยง บางสังคมรู้จักทานแต่เนื้อวัว ไม่รู้จักรีดนมวัวมาใช้นั่นหมายความถึงความสามารถของการปรับตัวกับสิ่งที่เข้ามาใหม่ ที่เราสามารถตัดสินหรือมองเห็นภาพวิวัฒนาการของวัฒนธรรมได้

แต่ปัจจุบัน ยุคโลกาภิวัฒน์ การติดต่อกันสะดวกรวดเร็วขึ้นมาก การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมมีมากขึ้น คน สัตว์และพืช ปรับตัวเข้ากันและสามารถอยู่ได้ในหลายที่เพิ่มมากขึ้น จนทำให้คนลืมที่มาที่ไปของสิ่งเหล่านี้ ใครจะคิดบ้างว่าผลไม้หลายอย่าง เช่น แอปเปิ้ล ลูกแพร พีช พรุน เชอรี่ แอบริคอท เป็นผลไม้ที่มาจากตะวันออกกลาง?

ในสังคมนั้น มีวัฒนธรรมอยู่ 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในลักษณะเป็นส่วนๆ ส่วนอีกประเภทเป็นแบบผลึกอันเดียว กลุ่มแรกเกิดจากการที่วัฒนธรรมสังคมและการเกิดนวัตกรรมทางเทคนิคที่แบ่งแยกกลุ่มชาติพันธุ์ของมนุษย์ แบ่งแยกภูมิภาค กลุ่มที่สองเกิดจากความสามารถของแต่ละวัฒนธรรม ในการรักษาสมดุลของสังคมไว้ ด้วยการค่อยๆ ปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงอย่างละมุนละม่อม หรือด้วยการอนุรักษ์ไว้ให้มั่นคง ปิดตัวต่อโลกภายนอก ทั้งสองกรณีให้คำอธิบายแก่เราได้ถึงการคงอยู่ การเสื่อมลงและการหายไปของวัฒนธรรมหรืออารยธรรม

วัฒนธรรมแต่ละที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองที่บ่งบอกความแตกต่างกับวัฒนธรรมเพื่อนบ้าน ลักษณะที่แตกต่างนี้มาจากภูมิศาสตร์กายภาพ (ระบบนิเวศ) จากชาติพันธุ์มนุษย์ จากโครงสร้างของสังคม จากการจัดการบ้านเมือง (เครือข่ายคมนาคม ฯลฯ) จากการประกอบกันของคนหลายเผ่าพันธุ์ (ชนเผ่าและชนชาติ) จากระบบทางการเมือง (รัฐและจักรวรรดิ) และจากวัฒนธรรมในความหมายที่แคบ (ภาษา วรรณคดี ศิลปะ ศาสนา ปรัชญา และแนวคิด) ในลักษณะแต่ละลักษณะเราพบว่ามีวัฒนธรรมซับซ้อน หลากหลายอยู่ก่อนแล้ว แต่เราสังเกตได้โดยทั่วไปว่าแต่ละลักษณะจะมีลักษณะเด่นเหนือลักษณะอื่นอยู่ เช่น ภาษา ศาสนา ที่กลายมาเป็นศาสนาของโลก ระบบความคิดที่พิเศษ (เช่น แบบขงจื่อ เต๋า พุทธ) ระบบวัฒนธรรมสังคมของฮินดู ระบบความคิดแบบกรีก-ลาติน ศาสนาคริสต์ ฯลฯ

พื้นที่วัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ – ดังที่ทราบกันแล้วว่าประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอารยธรรมมาจากอินเดียและจีน ลักษณะทางภูมิศาสตร์นั้นเป็นอุปสรรคใหญ่ในการคมนาคมภายในของคาบสมุทรอินโดจีน ผืนแผ่นดินของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มมาจากที่ราบสูงทิเบต ซึ่งเป็นตัวทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดดเดี่ยวแยกออกจากส่วนอื่นของทวีปเอเชีย ทำให้ไม่มีอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่เด่น ไม่มีการเคลื่อนไหวย้ายถิ่นของประชากรมากนัก เมื่อเทียบกับเส้นทางในตะวันออกกลางที่มีมาถึงจีนและอินเดีย มีแต่การอพยพของคนภูเขาลงมาพื้นราบ แต่อิทธิพลทางวัฒนธรรมที่สำคัญมาทางทะเลเสียมากกว่า

ลักษณะทางภูมิประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คล้ายกับอินเดียที่ยื่นยาวลงมา และรองรับการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนที่มาจากทางเหนือและที่มาทางทะเลจากทางใต้ ในยุคหลังยุคน้ำแข็ง พื้นที่เหล่านี้เป็นที่หมายปองของมนุษย์เพราะสภาพภูมิอากาศที่ไม่หนาวหรือร้อนจัด แม้ว่าในขณะเดียวกันแถบนี้จะเต็มไปด้วยเกาะหลายเกาะยากต่อการติดต่อทางทะเล

ชาติพันธุ์และภาษาของคน สมัยยุคน้ำแข็งนั้น พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่ของพวก**นิโกรอิต** ซึ่งอยู่ตามที่ที่เป็นภูเขา เช่นที่ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และตามเกาะในทะเลอันดามัน ชาติพันธุ์ต่อมา คือ พวก **โปรโต - มาเลย์** มีลักษณะของพวกมองโกลอยด์เล็กน้อย อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดิน ทำอาชีพทางเกษตรกรรมแบบเลื่อนลอย ต่อไปเป็นพวก**เดอเตโร-มาเลย์**ออกลักษณะมองโกลอยด์ อาศัยอยู่ตามริมฝั่งทะเลและมีอาชีพทำนาข้าว เหล็ก เดินเรือ เป็นพวกเขมร จาม และมาเลย์ ในที่สุดเป็นพวก**มองโกลลอยด์ใต้**ที่อพยพมาจากจีนตอนใต้เข้ามาผสม เป็นพวก ทิเบต –พม่า ไท ฯลฯ

เรื่องของภาษาที่สืบทอดต่อกันมามีหลายกลุ่ม เช่นกลุ่มภาษา **"อินโดแปซิฟิก"** พูดกันในกลุ่มชาติพันธุ์นิโกรอิต ในทะเลอันดามันและตามเกาะ เข้าใจว่าเป็นภาษาเก่าที่สุดของดินแดนแถบนี้ จากนั้นพวกนี้รับเอาภาษาอื่นเข้ามาผสม เช่น ภาษากลุ่มที่มาจากผืนแผ่นดินในทวีปเอเชีย คือ **ออสโตร-อาเชียติก** กลุ่มภาษา**ออสโตนีเซีย**ใช้กันมากที่หมู่เกาะของมาเลเซีย แต่พบที่ไต้หวัน (หมู่พวกเกาชาน) ที่อินโดจีนในหมู่พวกจาม ทำให้คิดว่าเป็นกลุ่มภาษาที่นิยมพูดกันแพร่หลายในทวีปนี้ กลุ่มภาษาออสโตร-อาเชียติกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ นิโกรอิต เซนัว เซมอง ในมาเลเซีย ชนพื้นเมืองของหมู่เกาะนิโคบาร์ กลุ่มภาษามอญ ขอม ใช้กันทั่วคาบสมุทรอินโดจีน ก่อนที่พวกพม่าและไท จะอพยพเข้ามาอยู่ และกลุ่มภาษามุนดา ใช้กันมากในอินเดียตอนกลาง กลุ่มภาษาอีกกลุ่มของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ **จีน-ทิเบต** เข้ามาในยุคประวัติศาสตร์พร้อมกับกลุ่มภาษา**ทิเบต-พม่า ไท แม้ว -เย้า** อย่าลืมว่า ลักษณะทางกายภาพ วิถีชีวิตและภาษา เป็นเครื่องบ่งบอกที่สำคัญเมื่อเวลามีการอพยพของคนเข้ามาอยู่ใหม่ผสมกับพวกเก่า

ต่อมาประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมอินเดียและอารยธรรมจีน ในส่วนที่เป็นอารยธรรมจีนเราจะเห็นได้จาก ปรัชญา พุทธศาสนามหายาน เต๋าและขงจื่อ ตัวอักษรจีน ระบบการจัดการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นต้น

ส่วนที่ได้จากอารยธรรมอินเดีย มีรูปแบบที่แตกต่าง คือ เป็นการเข้ามาแบบค่อยเป็นค่อยไปตามเส้นทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยกลุ่มคนกลุ่มเล็กๆ เช่น คนเดินเรือ พ่อค้า พระภิกษุสงฆ์ พราหมณ์ นักผจญภัย ฯลฯ

สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 13 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่ยุคที่ถูกเหตุการณ์ทางการเมืองรุกราน เริ่มต้นด้วยจีนสมัยราชวงค์มองโกลยึดทิเบตและน่านเจ้า และต้องการยึดพม่า เวียดนาม จามปา เขมรและชวา จักรพรรดิกุบไบลข่านพลาดจากพม่าและไทย เวียดนามได้ครองจามปา แต่ที่กระทบมากลึกๆ คือทางด้านจิตใจ กล่าวคือพุทธศาสนามหายาน หรือเถรวาท ที่ตั้งขึ้นที่ศรีลังกา เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 12 เผยแผ่ไปในหมู่พวกพม่า ไทย เขมร ในขณะเดียวกันกับพุทธศาสนาที่มาจากอินเดีย (ซึ่งมีพิธีกรรมของพราหมณ์ติดมาด้วย) ศาสนาอิสลามที่เกาะมินดาเนาของฟิลิปปินส์และเกาะอื่นๆ อีกมาก ต่อจากศาสนา

อิสลามถึงคริสต์ศตวรรษที่ 17 ชาวยุโรป เช่น โปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ ฝรั่งเศส เข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาครอบครองระบบเศรษฐกิจและการเมืองอยู่ถึงสามศตวรรษ

สรุปได้ว่าประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีร่องรอยของวัฒนธรรมหลายวัฒนธรรมคือ อินเดีย จีน อิสลาม ยุโรปและอเมริกาในคริสต์ศตวรรษที่ 21

ความอยู่รอดของวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับการหาเหตุผลให้กับอะไรควรอนุรักษ์และอะไรควรปล่อยให้ผ่านไป

เอกสารอ้างอิง

Bernard (Jean), Le sang et l'histoire, Pari: Buchet – Chastel, 1963

Bottéro (Jean), Initiation à l'Orient ancien De Sumer à la Bible, Paris : Seuil, 1992

Braudel (Fernand), Civilsation matérielle, économie et capitalisme (xve – xviiie siècle), 3 vol., Paris : Colin, 1979

Dumont (Louis), Homo hierarchicus, Le système des castes et ses implications, Paris : Gallimard NRF, 1967

Febvre (Lucien), La Terre et l'évolution humaine, vol. IV, Paris : Albin Michel, coll. "L'Evolution de l'Humanité" rééd 1970

Fleury (Cynthia), Dialoguer avec l'Orient, Paris : PUF, 2003

Michaud (Guy) et Marc (Edmond), Vers une science des civilisations, Paris : Ed Complexe, 1983

Spengler (Oswald), Le déclin de l'Occident, 2 vol, Paris : Gallimard NRF, 1948 – 1950

_____, L'Homme et la technique, Paris : Gallimard, 1958

Toynbee (Arnold), A study of history, Oxford, 1961

Vallois (Henri), Les races humaines, Paris : PUF, coll "que sais-je ? N°146, 1967

ภาพประกอบการนำเสนอ

ข้อมูลวัฒนธรรมและความพร้อม ในการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา ฟานเบรอ
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

แผนที่ทางการเมือง และแผนที่ทางภูมิศาสตร์

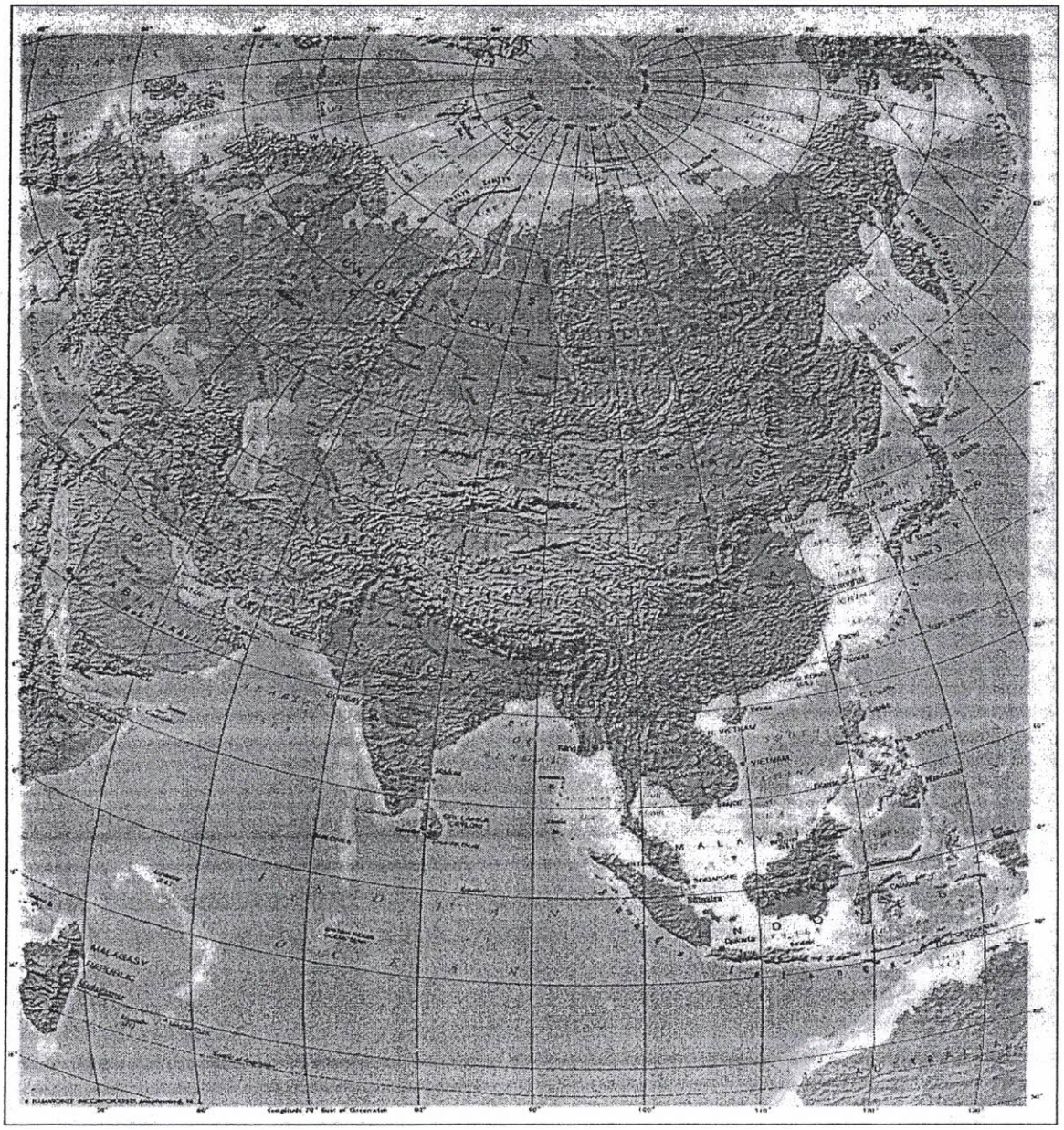

อารยธรรม หรือวัฒนธรรม *(ความหมายและขอบเขต)*

<u>อารยธรรม</u> หมายถึง ความคิดที่เป็นแบบแผนของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน

<u>วัฒนธรรม</u> หมายถึง ความรู้หรือภูมิปัญญา อันเป็นโครงสร้างของสังคม เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมล้านนา เป็นต้น

การเกิดแหล่งอารยธรรม – ปัจจัยต่างๆ ที่มนุษย์ไปตั้งถิ่นฐาน

- ภูมิประเทศ
- ภูมิอากาศ

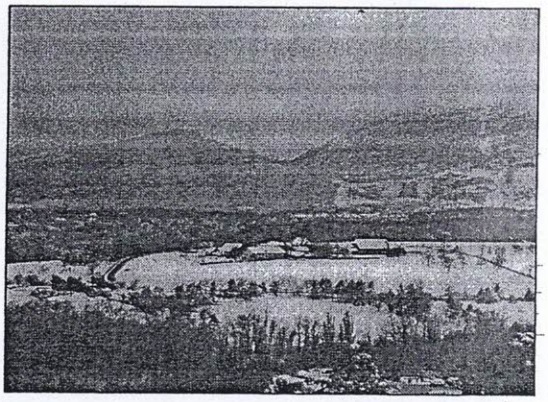

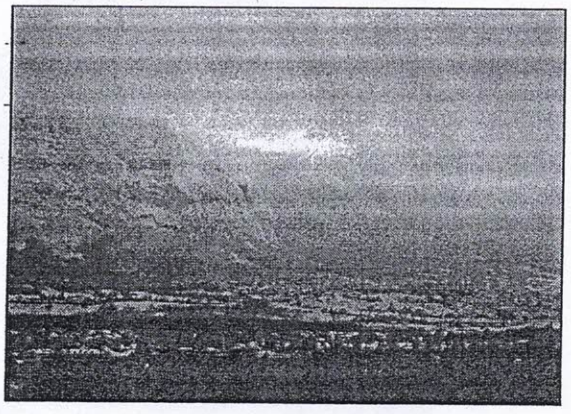

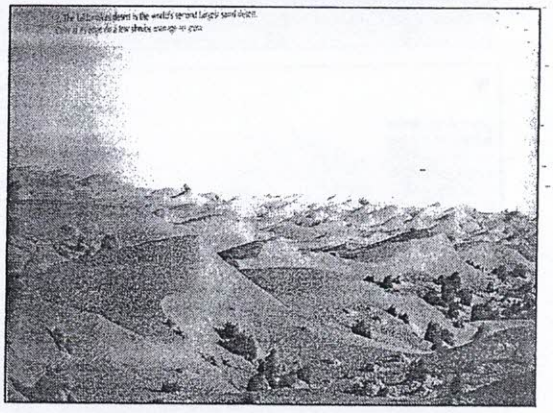

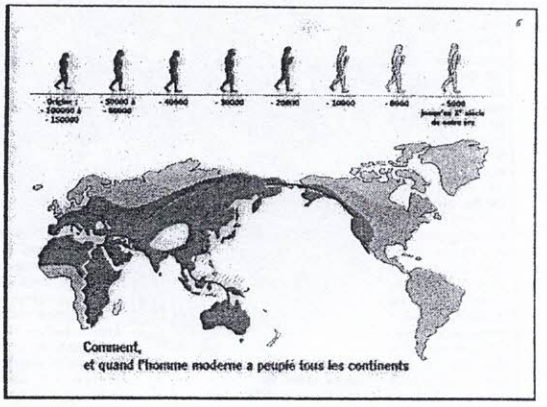

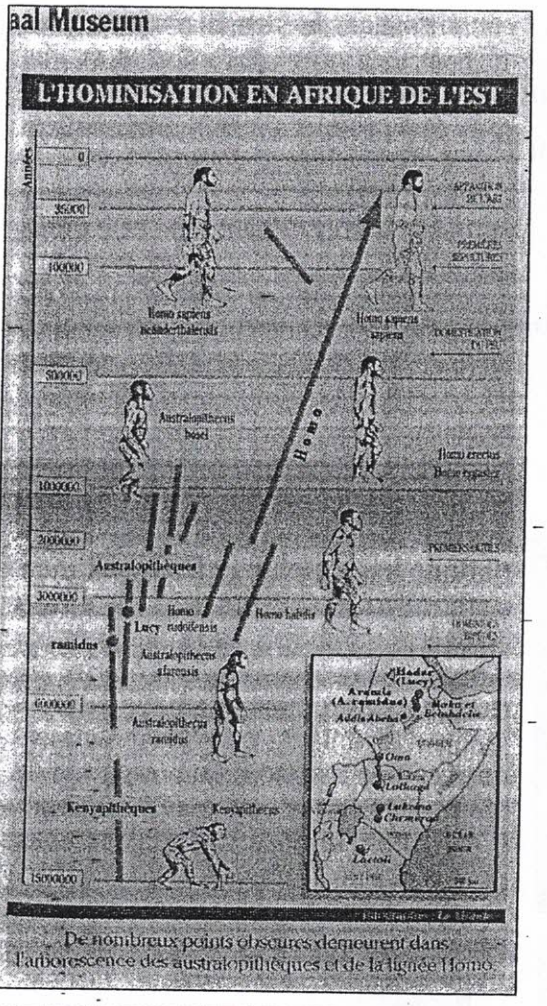
aal Museum
L'HOMINISATION EN AFRIQUE DE L'EST
Années
0
35000
100000
300000
1000000
2000000
3000000
4000000
5000000
Homo sapiens néandertalensis
Homo sapiens sapiens
Australopithecus boisei
Homo erectus
Australopithèques
Homo habilis
Lucy rudolfensis
ramidus
Australopithecus afarensis
Australopithecus ramidus
Kenyapithèques
Kenyapithecus
Hadar (Lucy)
Aramis (A. ramidus)
Middle et Bouri
Addis Abeba
Omo
Lothagam
Turkana
Chemeron
Laetoli
Le Monde
De nombreux points obscurs demeurent dans l'arborescence des australopithèques et de la lignée Homo.

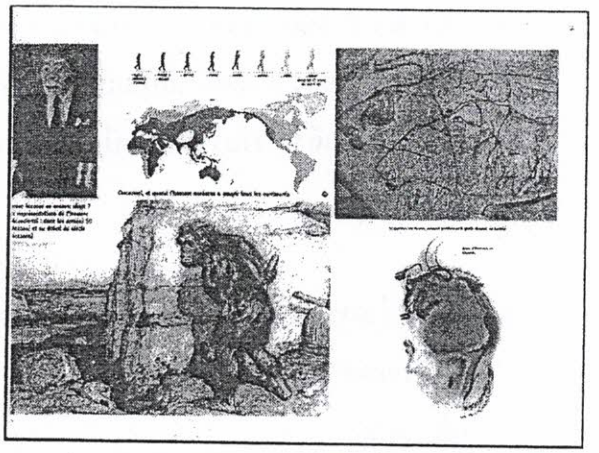

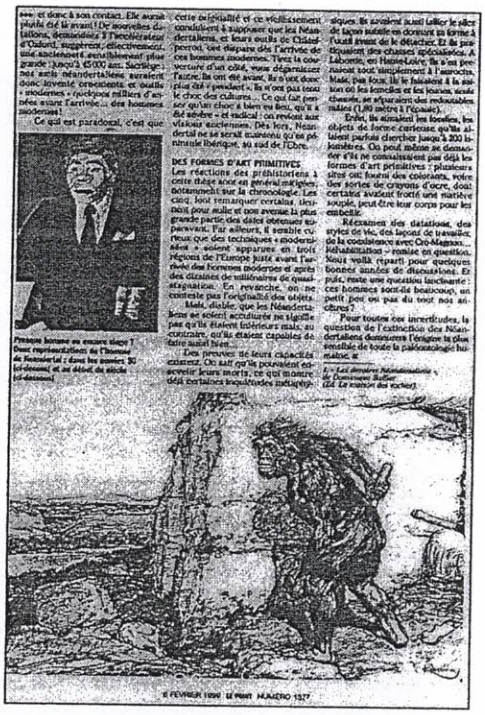

Bison d'Altamira, en Espagne. Relevé de l'abbé Breuil en 1902

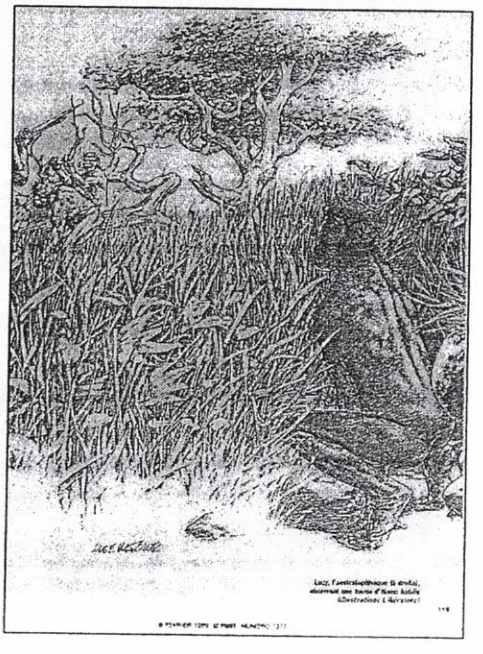

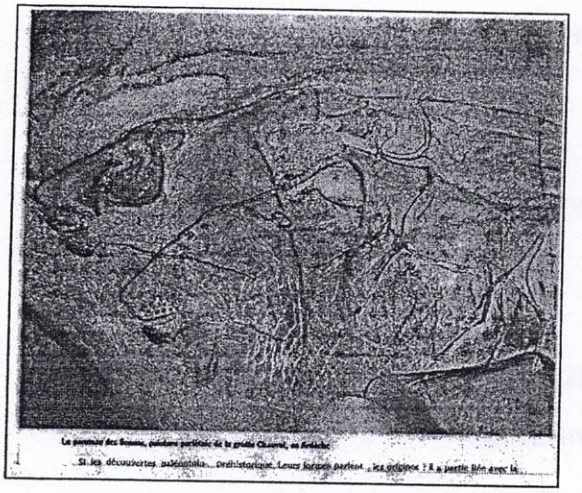

Si les découvertes paléontolo... préhistorique. Leurs façons parlent... les origines ? Il a petite bête avec la...

Quelques
le mystérieux peuple
des cavernes

6 FÉVRIER 1999 LE POINT NUMÉRO 1377

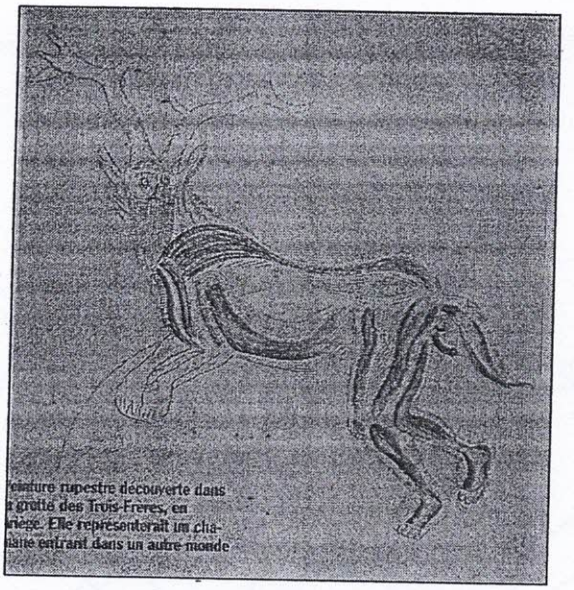

...ointure rupestre découverte dans
...grotte des Trois-Frères, en
...riège. Elle représenterait un cha-
...aniste entrant dans un autre monde

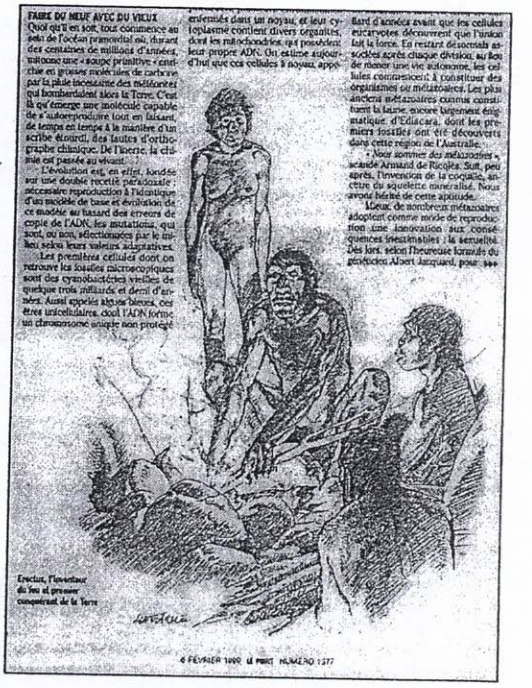

FAIRE DU NEUF AVEC DU VIEUX

Quoi qu'il en soit, tout commence au sein de l'océan primordial où, durant des centaines de milliers d'années, mijotone une « soupe primitive » enrichie en grosses molécules de carbone par la pluie incessante des météorites qui bombardaient alors la Terre. C'est là qu'émerge une molécule capable de s'autoreproduire tout en laissant, de temps en temps à la manière d'un scribe étourdi, des fautes d'orthographe chimique. De l'hasard, la chimie est passée au vivant.

L'évolution est, en effet, fondée sur une double recette paradoxale : nécessaire reproduction à l'identique d'un modèle de base et évolution de ce modèle au hasard des erreurs de copie de l'ADN, les mutations, qui sont, ou non, sélectionnées par le milieu selon leurs valeurs adaptatives.

Les premières cellules dont on retrouve les fossiles microscopiques sont des cyanobactéries vieilles de quelque trois milliards et demi d'années. Aussi appelées algues bleues, ces êtres unicellulaires, dont l'ADN forme un chromosome unique non protégé enfermés dans un noyau, et leur cytoplasme contient divers organites, dont les mitochondries, qui possèdent leur propre ADN. On estime aujourd'hui que ces cellules à noyau, appelées eucaryotes, apparaissent environ un milliard d'années avant que les cellules eucaryotes découvrent que l'union fait la force. En restant désormais associées après chaque division, au lieu de mener une vie autonome, les cellules commencent à constituer des organismes ou métazoaires. Les plus anciens métazoaires connus constituent la faune, encore largement énigmatique, d'Ediacara, dont les premiers fossiles ont été découverts dans cette région de l'Australie.

« Nous sommes des métazoaires », raconte Armand de Ricqlès. Sait, peu après, l'invention de la coquille, ancêtre du squelette minéralisé. Nous avons hérité de cette aptitude.

L'essai de nombreux métazoaires adoptent comme mode de reproduction une innovation aux conséquences insoupçonnables : la sexualité. Dès lors, selon l'heureuse formule du généticien Albert Jacquard, pour

Erectus, l'inventeur du feu et premier conquérant de la Terre

6 FÉVRIER 1999 LE POINT NUMÉRO 1377

การถ่ายทอดวัฒนธรรม – ปัจจัยต่างๆ

- อพยพเพื่อหาที่ดีกว่า คุ้มทุนกว่าในทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิต
- อาณานิคม
- ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์
- การแลกเปลี่ยนทางการเมือง การค้า วัฒนธรรม ฯลฯ

เส้นทางถ่ายทอดวัฒนธรรม

- เส้นทางการค้า ทั้งทางบกหรือกึ่งบก ทางน้ำ ทางอากาศ
- กระแสลมและกระแสน้ำช่วยในการอพยพ เช่นกัน

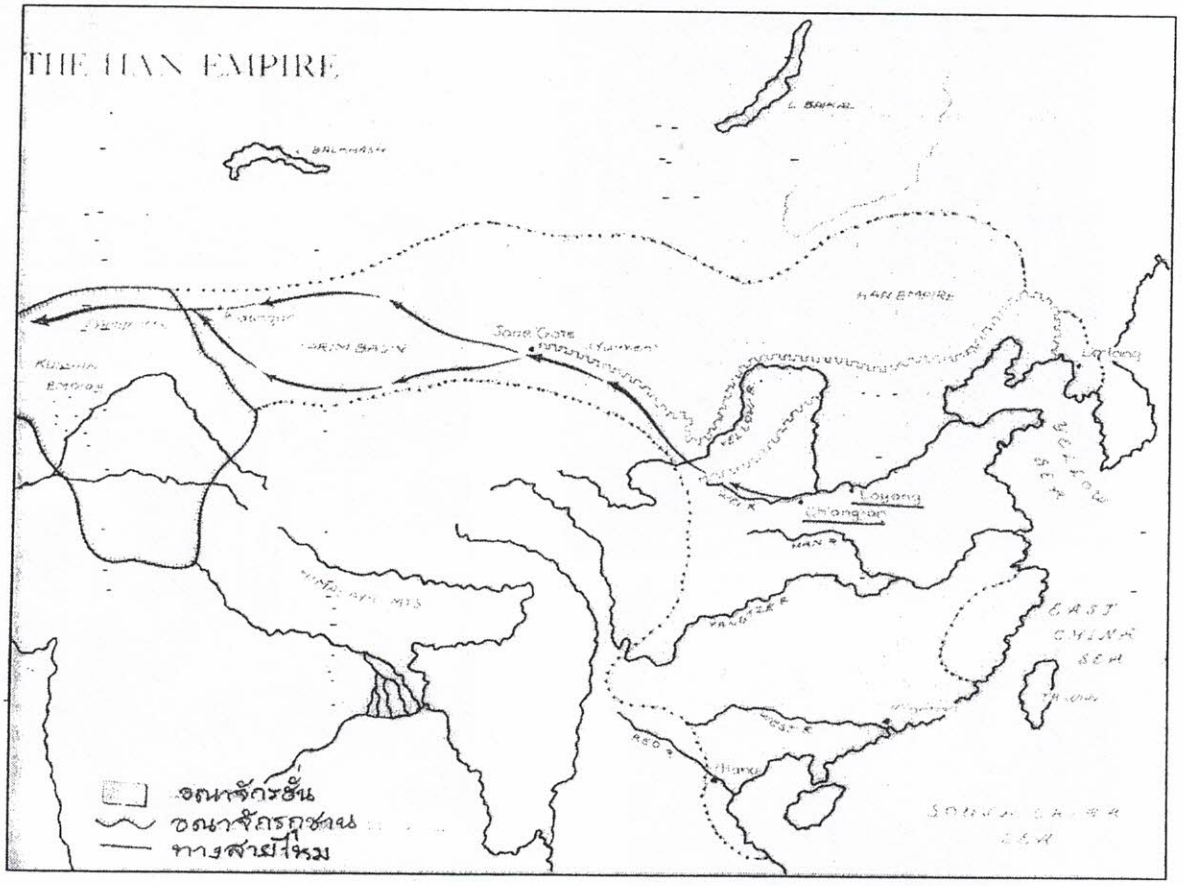

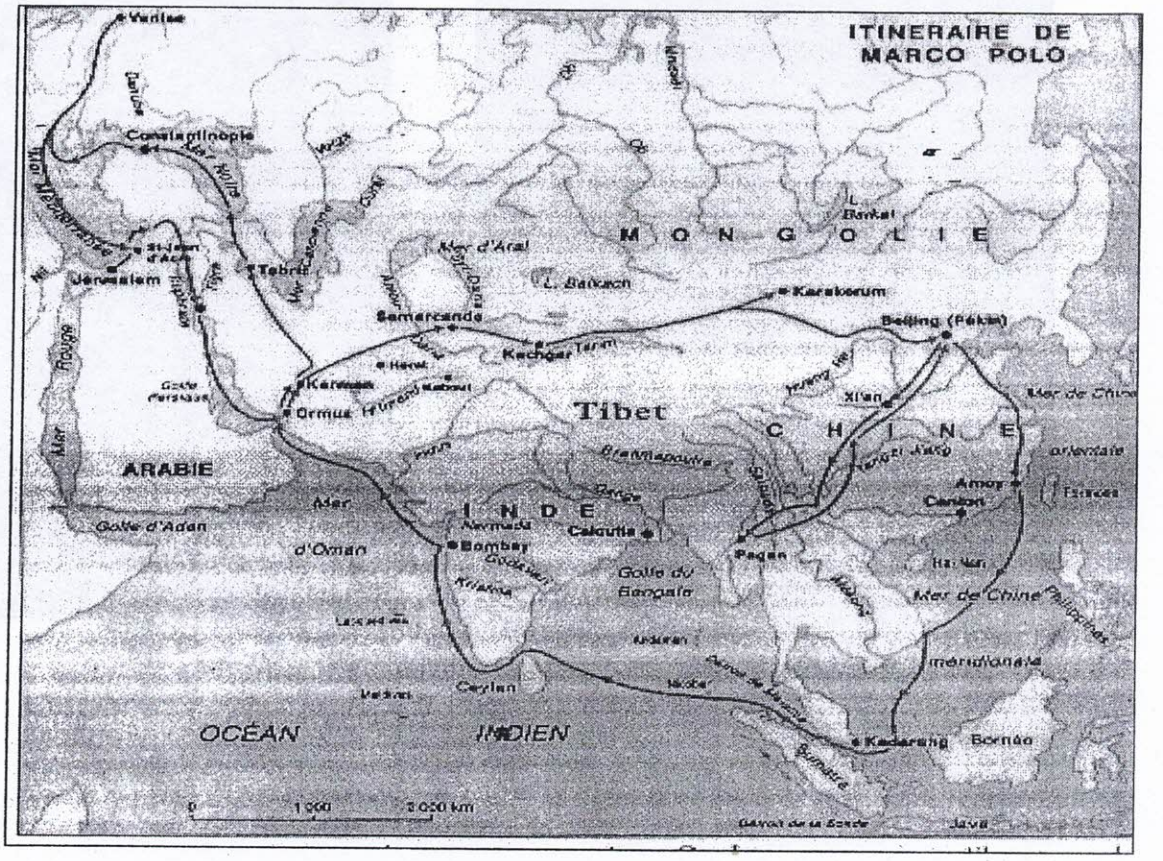

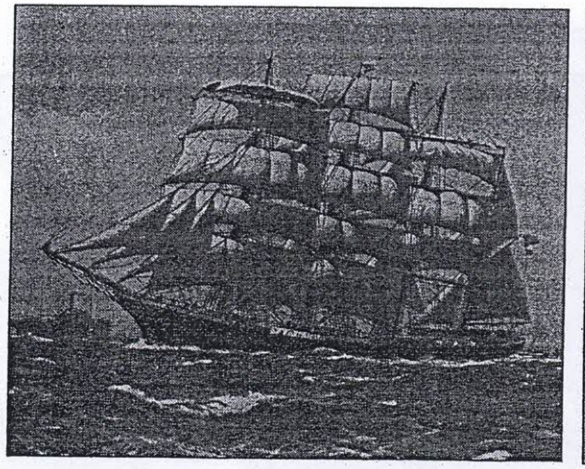

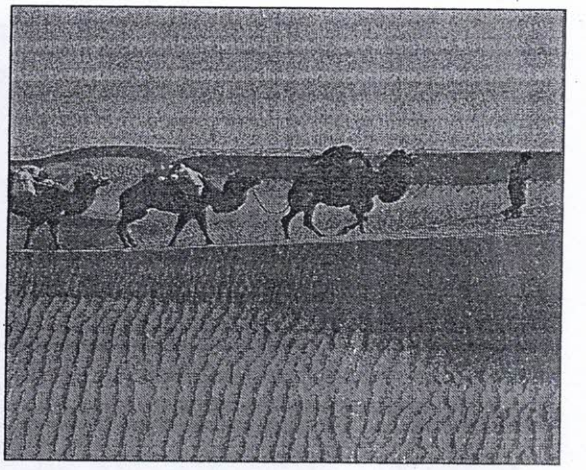

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างของวัฒนธรรม

๑ - ความสามารถในการปรับตัวของคนในสังคม

๑ - การเปิดรับนวัตกรรมใหม่จากภายนอก ทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมต่างๆ

- การคมนาคมที่สะดวกมากน้อยต่างกัน

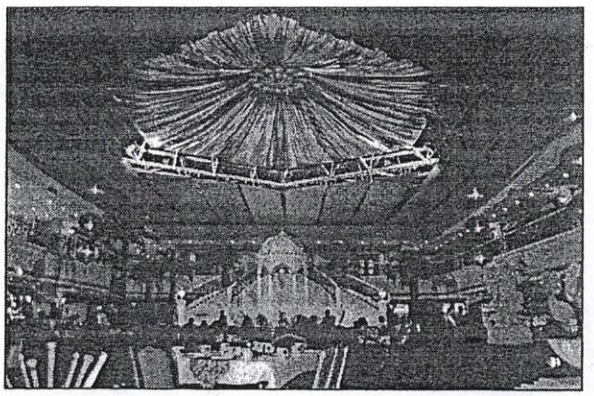

จากอารยธรรมหลัก สู่วัฒนธรรมท้องถิ่น *(เมโสโปเตเมีย – สินธุ/ฮวงโห – แม่น้ำโขง)*

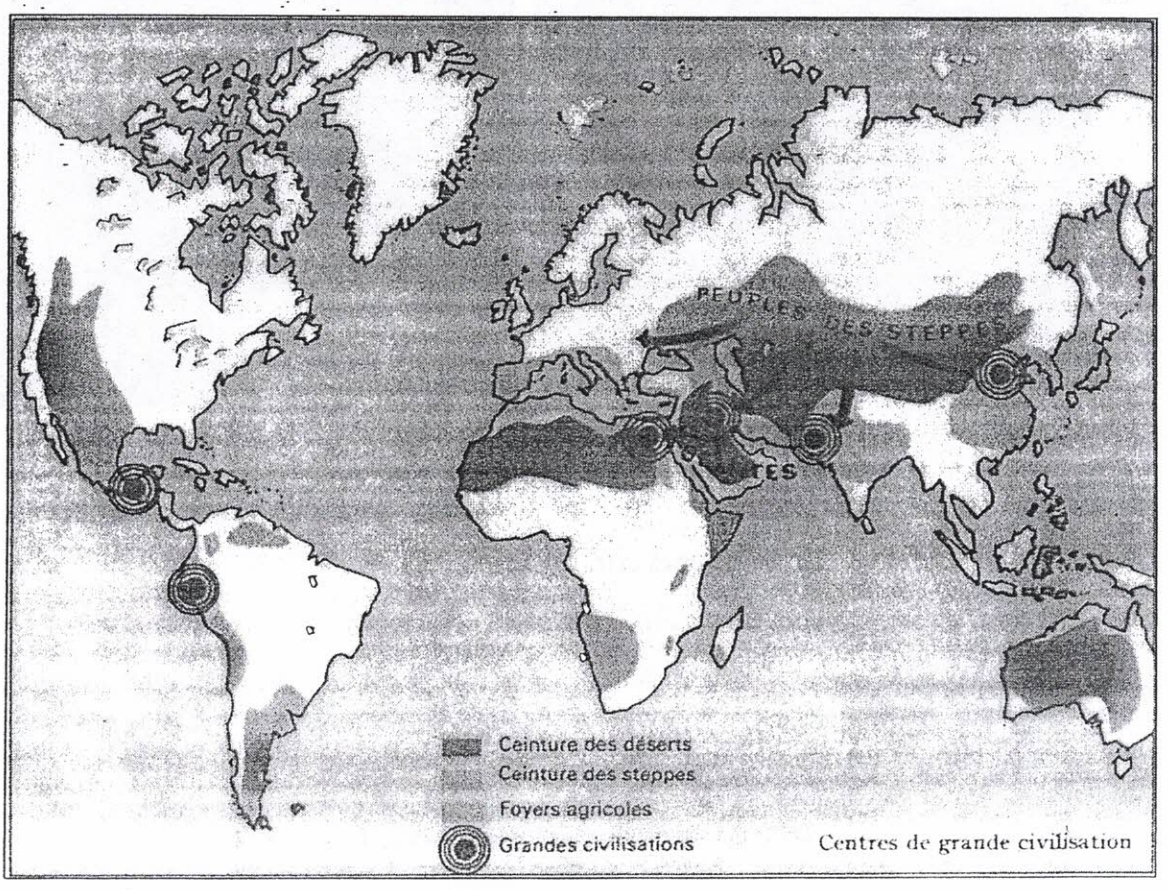

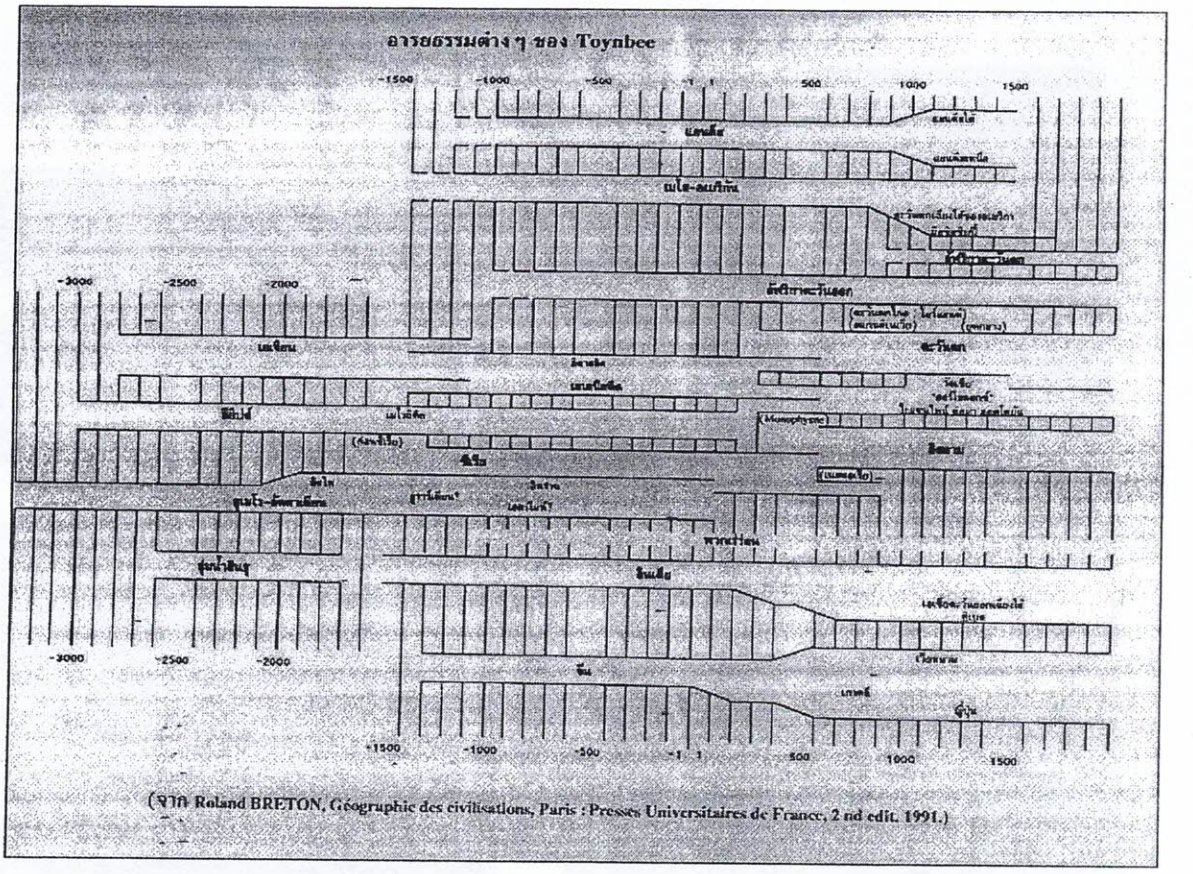

(จาก Roland BRETON, Géographie des civilisations, Paris : Presses Universitaires de France, 2 nd edit. 1991.)

ความคิด 5 ด้านของอารยธรรม

- ด้านการเมือง การปกครอง
- ด้านเศรษฐกิจ
- ด้านสังคม
- ด้านศาสนา/ความเชื่อ
- ด้านศิลปะ วัฒนธรรมและวิทยาการ

<u>ตัวอย่าง</u> ทางด้านความคิดทางการเมือง การปกครอง

เผ่า – นครรัฐ – อาณาจักร/ จักรวรรดิ – ประเทศ

ระบบกษัตริย์ – ระบบประชาธิปไตย – ระบบสังคมนิยม ฯลฯ

<u>ตัวอย่าง</u> ทางด้านความคิดทางเศรษฐกิจ

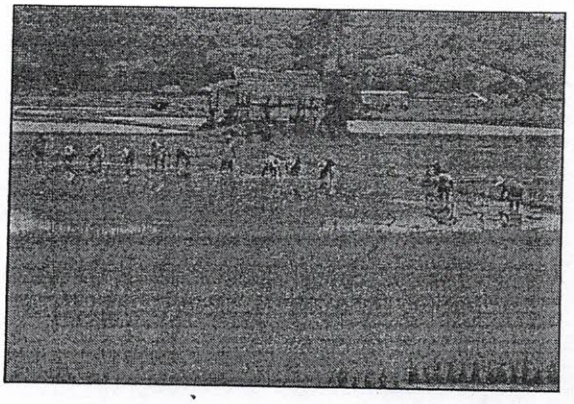

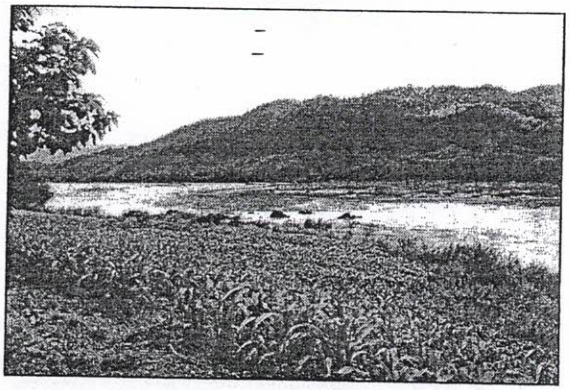

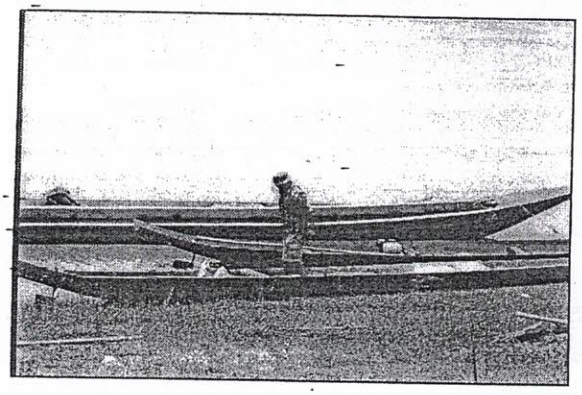

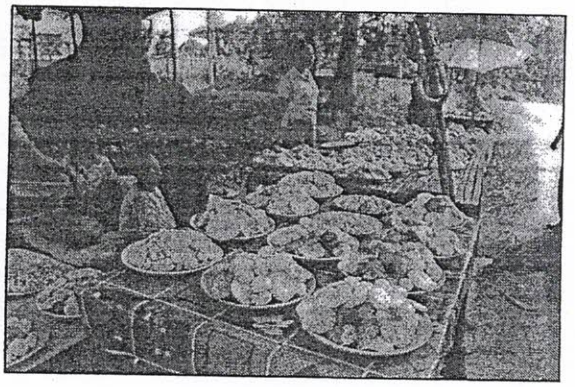

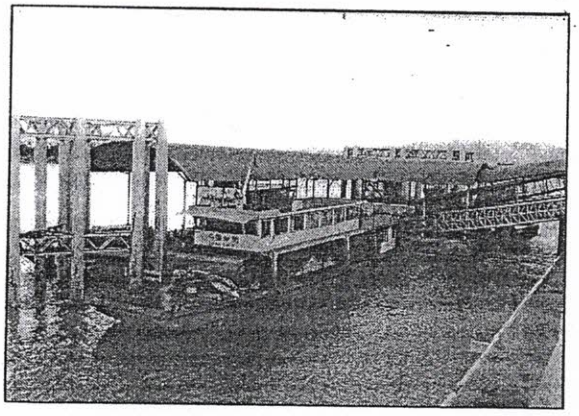

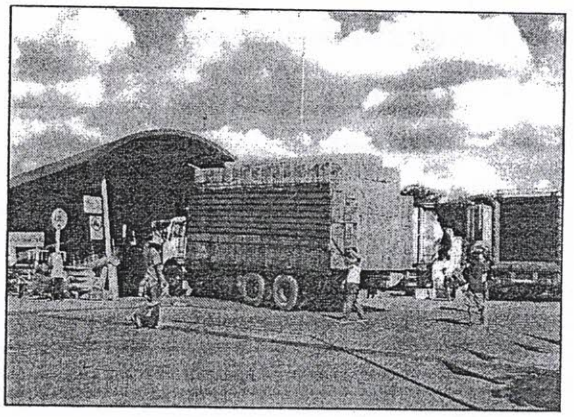

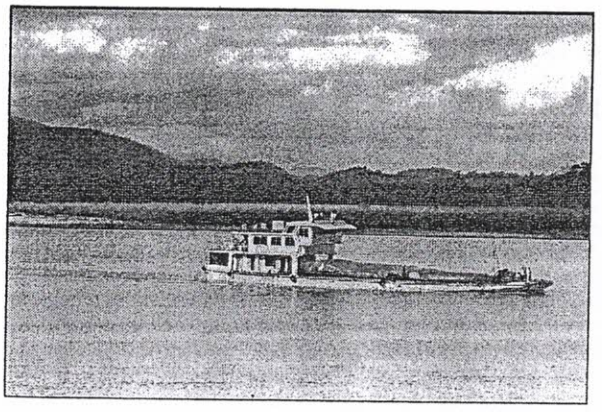

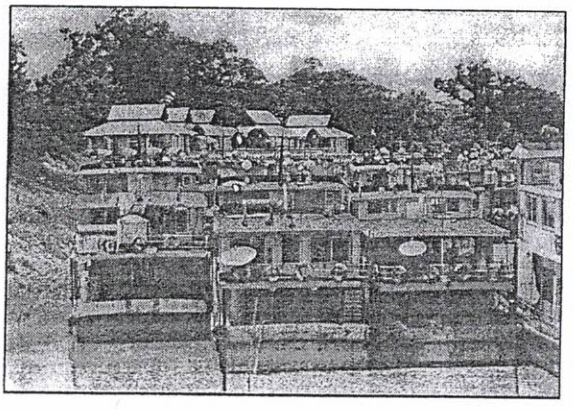

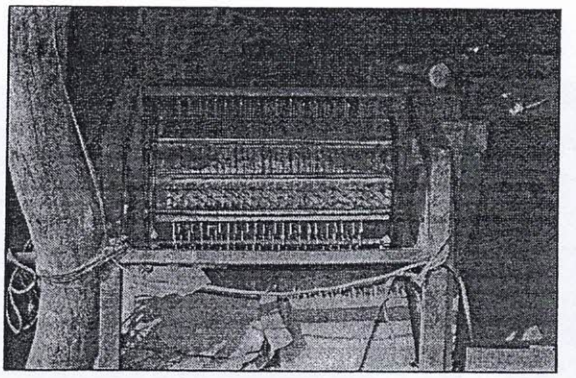

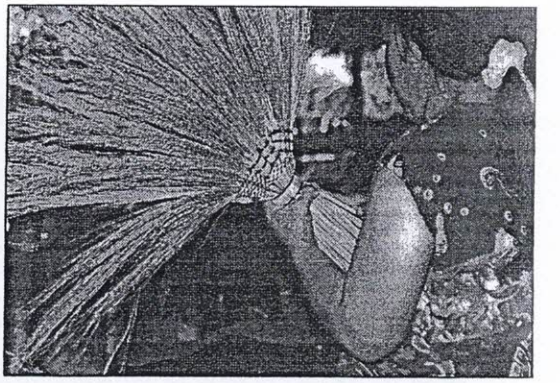

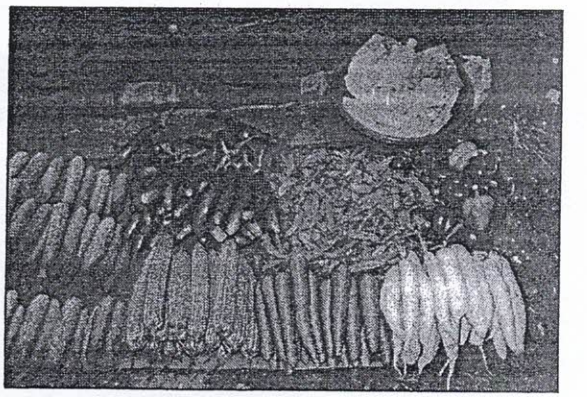

<u>ตัวอย่าง</u> ทางด้านความคิดทางสังคม

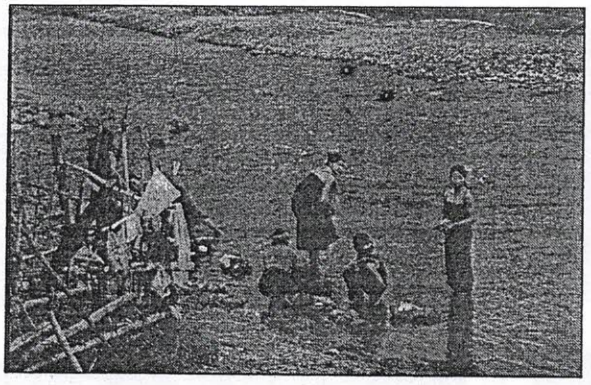

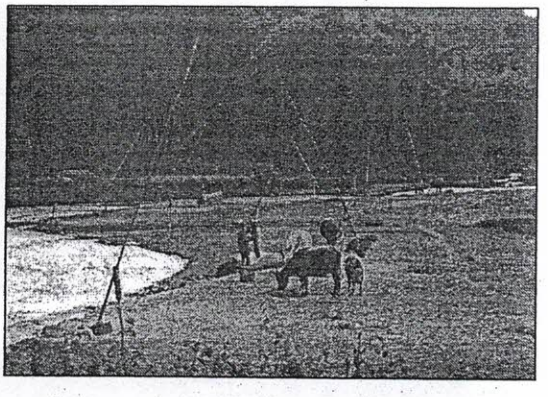

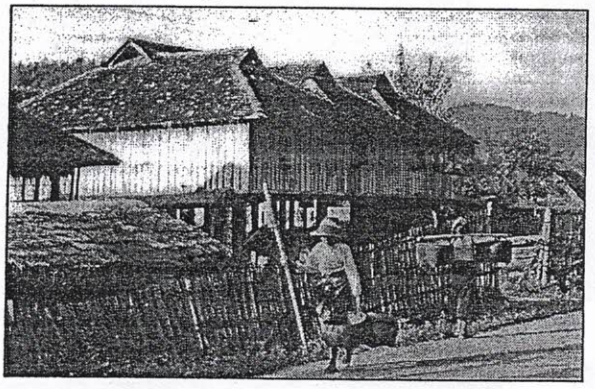

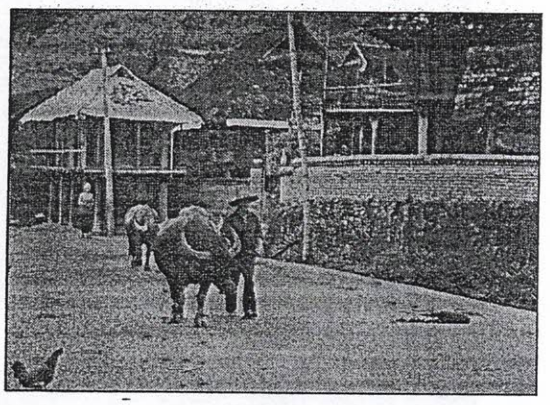

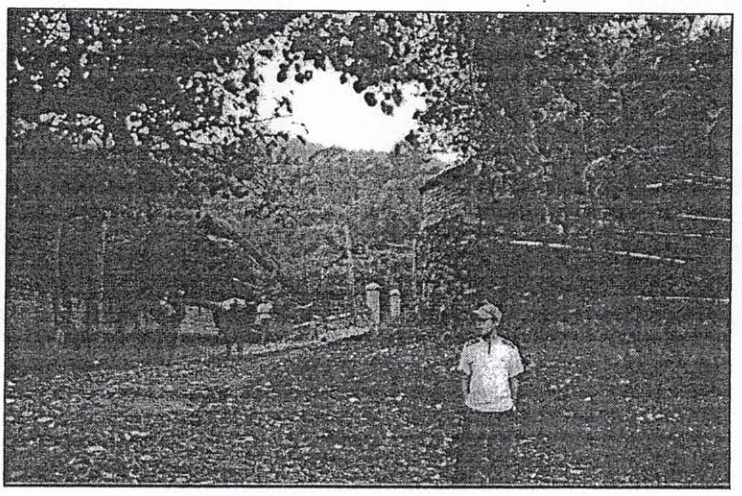

ตัวอย่าง ทางด้านความคิดทางศาสนา/ ความเชื่อ

Déesse mère trouvée à Çatal Hüyük

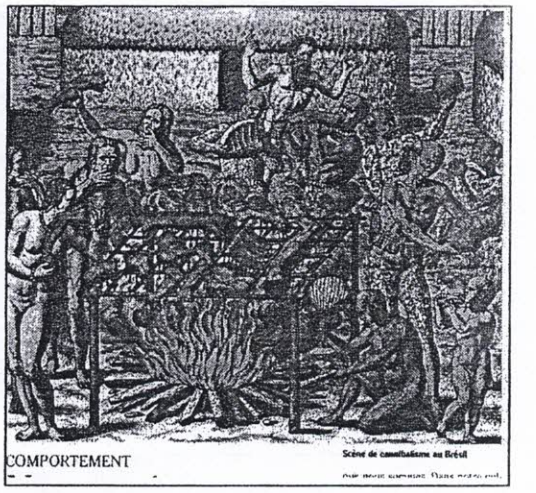

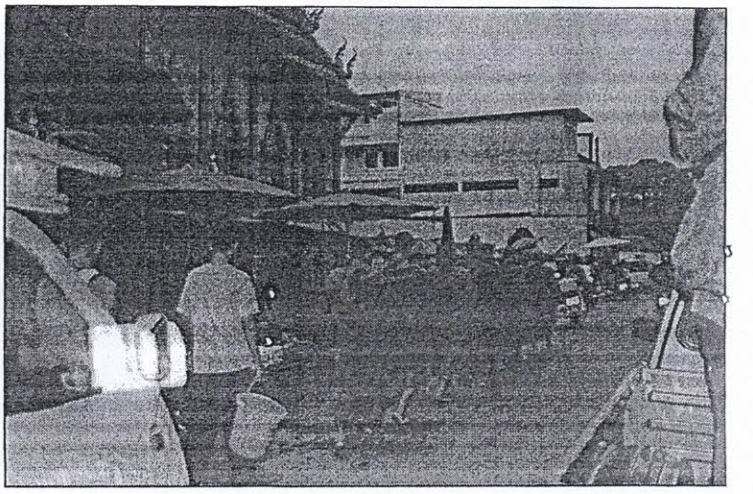

<u>ตัวอย่าง</u> ทางด้านความคิดทางศิลปะวิทยาการ และวัฒนธรรม/ ภาษา

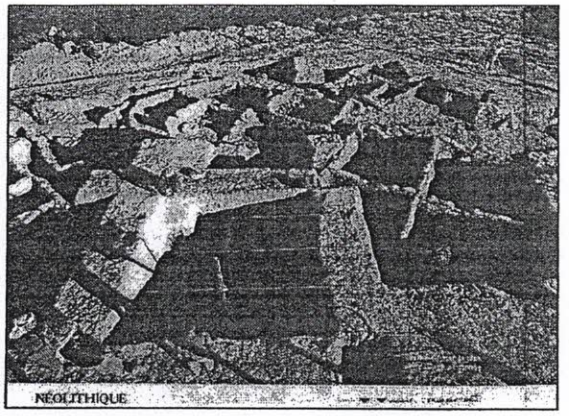

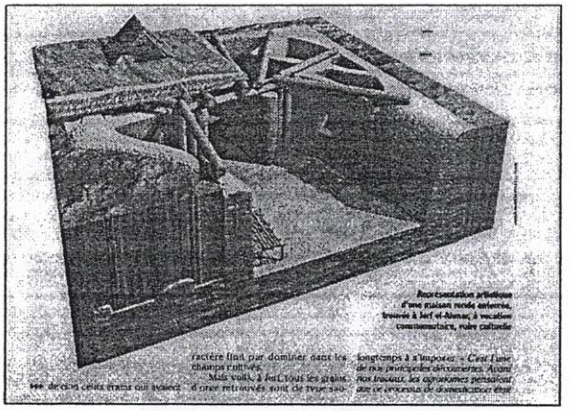

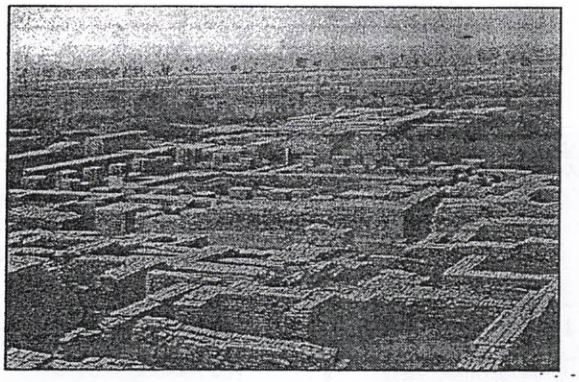

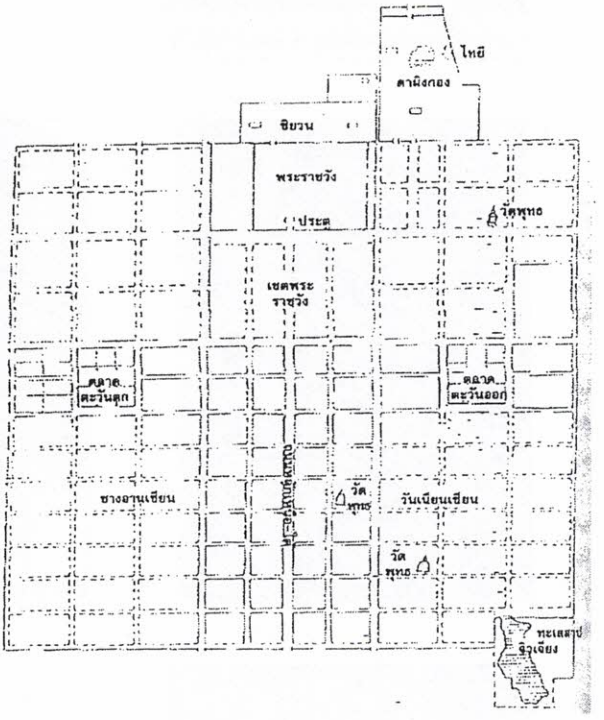

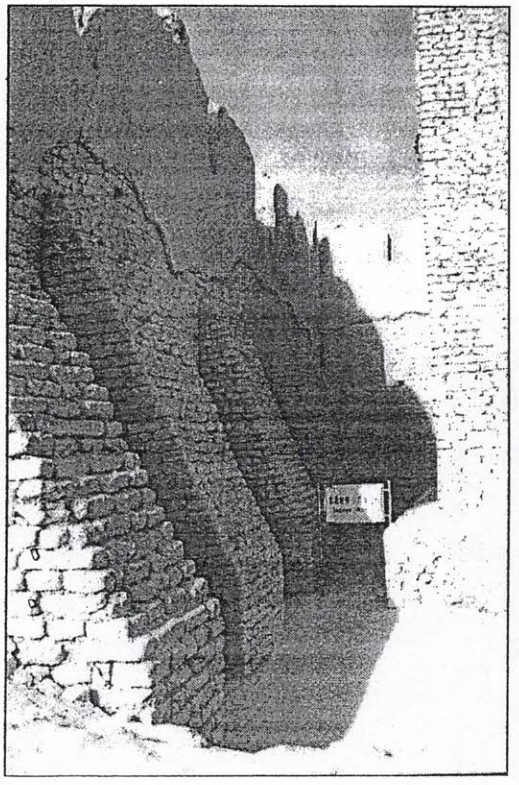

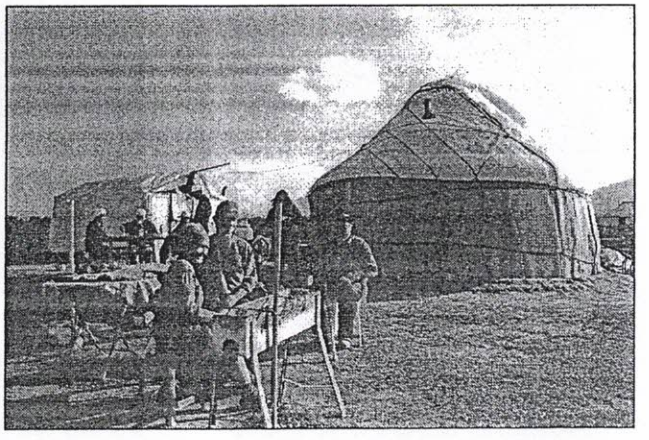

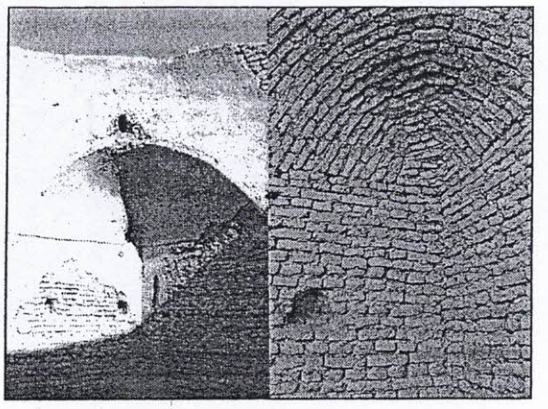

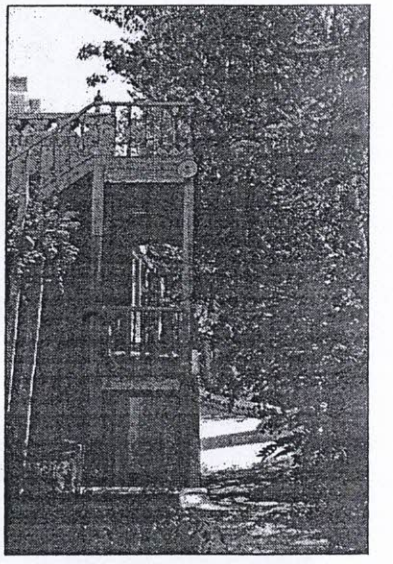

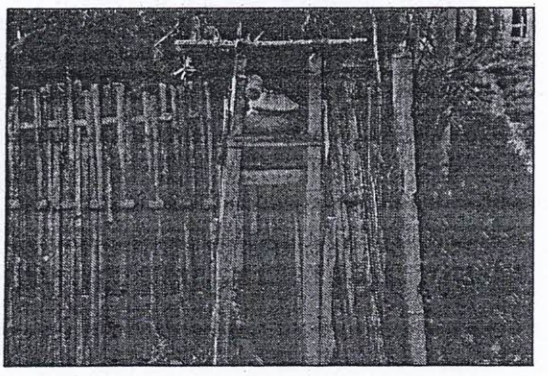

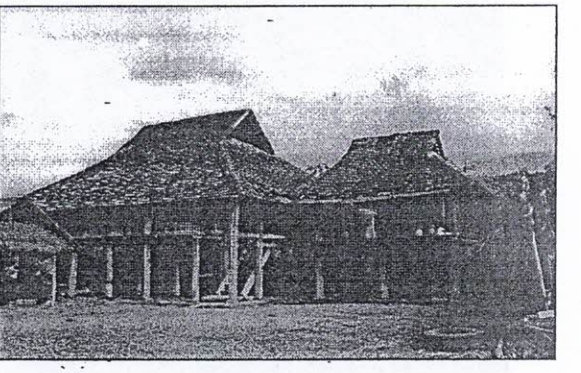

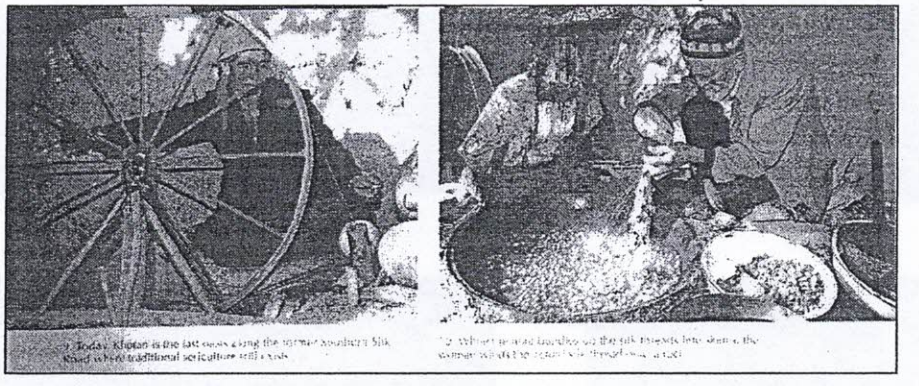

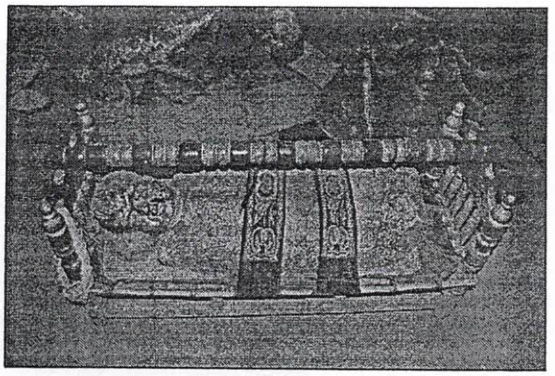

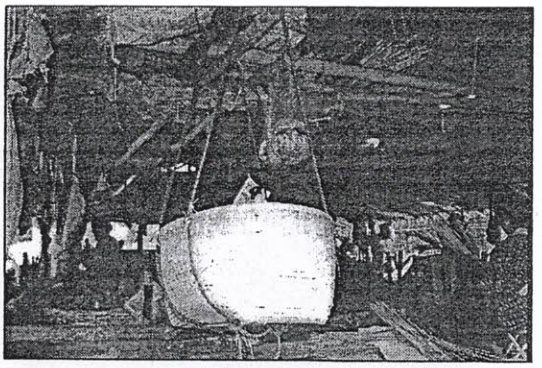

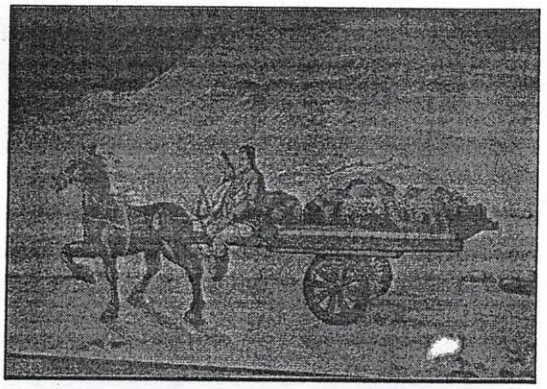

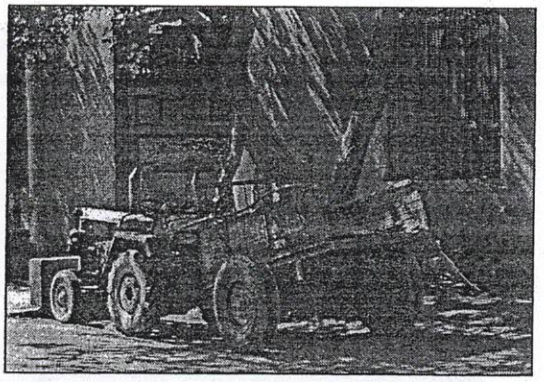

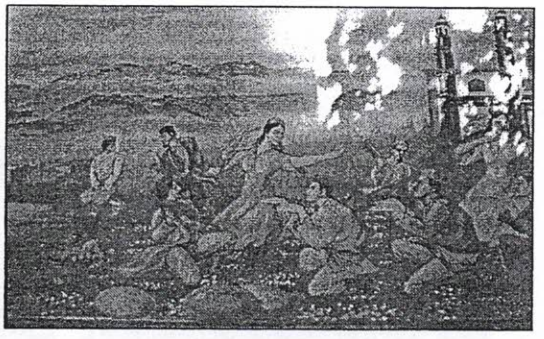

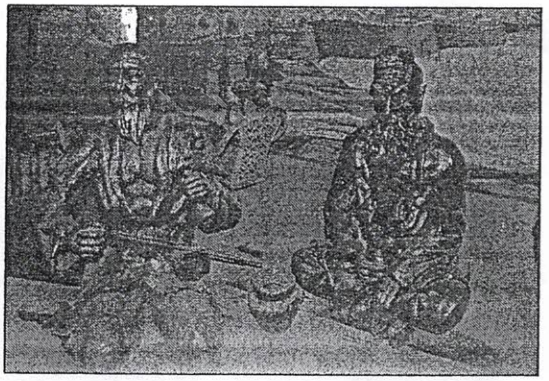

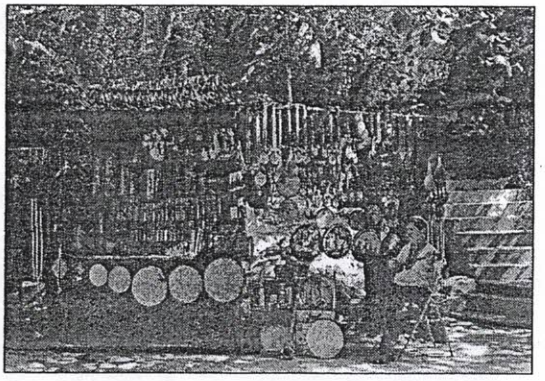

ข้อเสนอ กรอบความคิดในการทำแผนที่วัฒนธรรมภาคเหนือ ควรมีหัวข้อต่อไปนี้

1. ลักษณะทางภูมิศาสตร์และประชากร

- ภูมิประเทศและภูมิอากาศ
- พืชพันธุ์ไม้/ สัตว์
- ประชากรของภาคเหนือ
  - ชาติพันธุ์
  - ที่มาของคนภาคเหนือ
  - ลักษณะและนิสัยของคนภาคเหนือ ฯลฯ

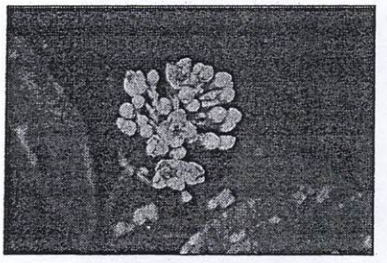
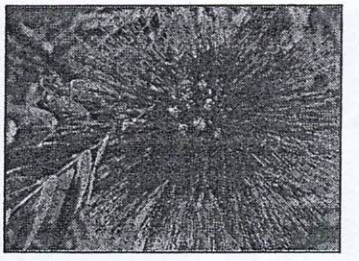

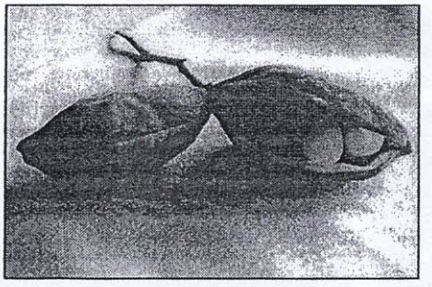
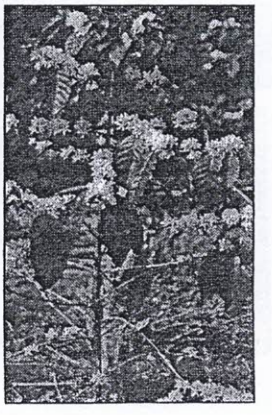
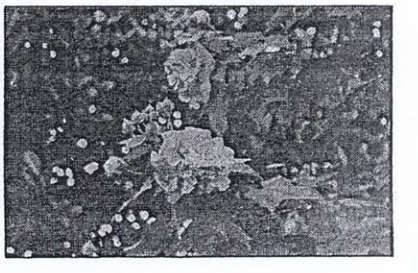

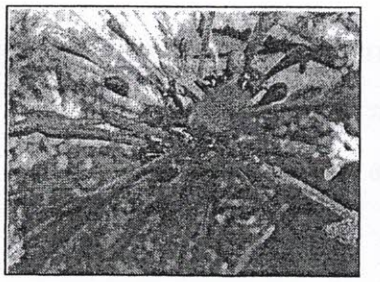
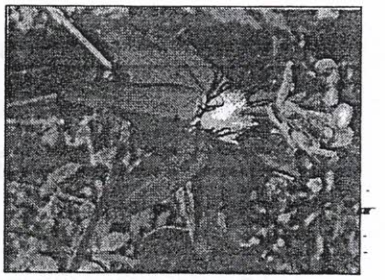

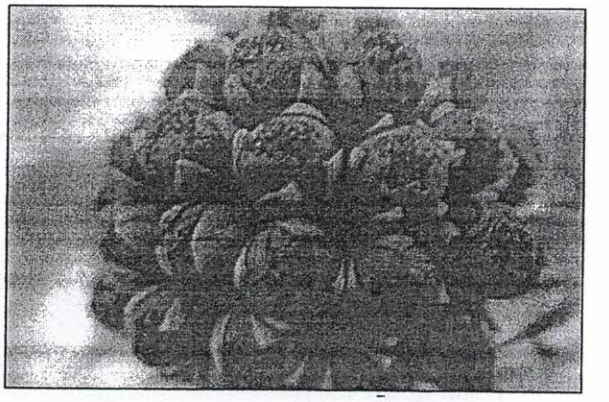

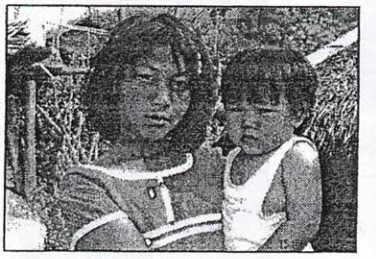

2. **ประวัติศาสตร์ภาคเหนือทุกสมัย** (จากอดีตถึงปัจจุบัน)
3. **การเมืองและการปกครองของภาคเหนือ**
4. **เศรษฐกิจของภาคเหนือ**
   - เกษตรกรรม
   - อุตสาหกรรม
   - งานหัตถกรรม
   - การประกอบอาชีพอื่นๆ - การค้า/ความสัมพันธ์ทางการค้า ฯลฯ

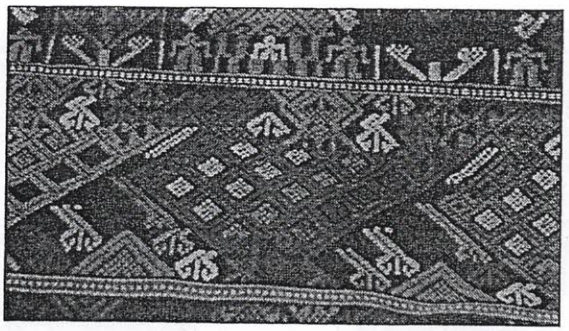

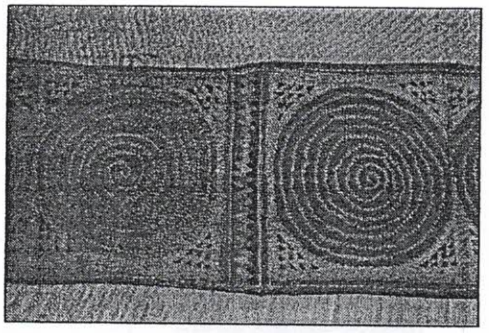

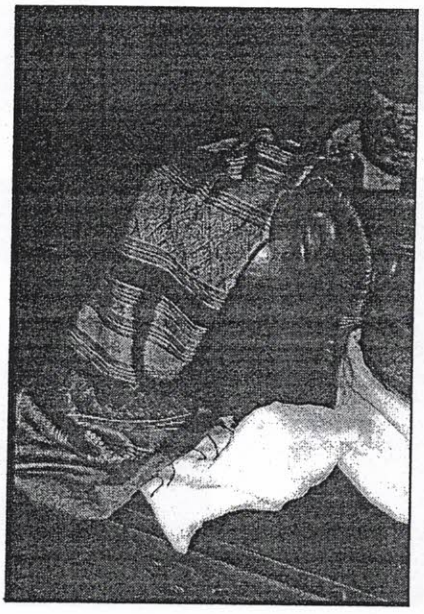

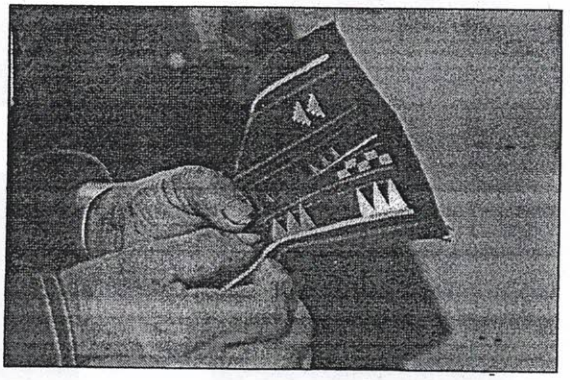

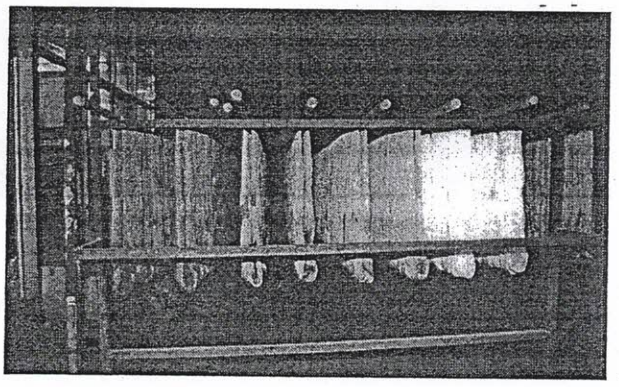

5. สังคมภาคเหนือ

- สถาบันครอบครัว
- ที่อยู่อาศัย
- การแต่งกาย
- งานอดิเรก ฯลฯ

6. ศาสนา/ความเชื่อของคนภาคเหนือ

7. ศิลปะวิทยาการ และวัฒนธรรม

- งานจิตรกรรม
- งานประติมากรรม
- งานสถาปัตยกรรม → *ที่อยู่อาศัย*, *สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา*
- งานวรรณกรรม

- งานวิทยาการอื่นๆ : ด้านภาษา – ด้านประวัติศาสตร์ – การคิดเวทมนตร์คาถา - ด้านคณิตศาสตร์ – ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ
- ขนบธรรมเนียมประเพณี
- การร้องรำ และดนตรี ฯลฯ

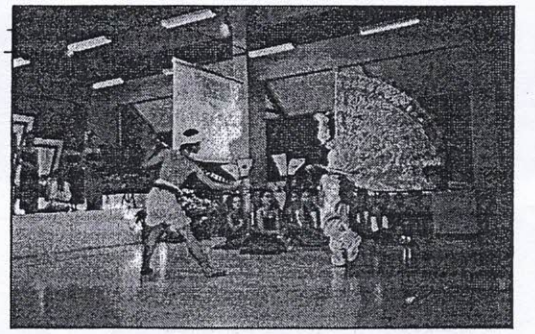

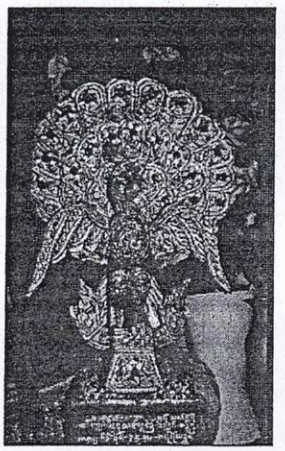

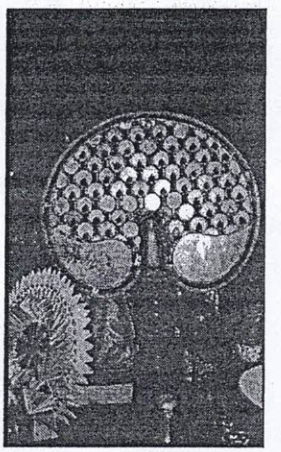

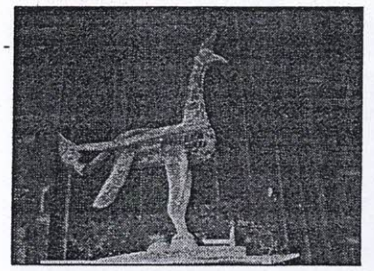

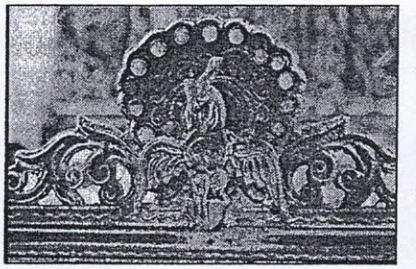

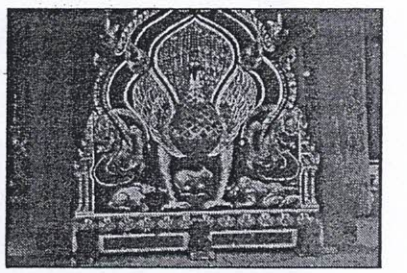

การใช้ประโยชน์ของแผนที่วัฒนธรรม :

- อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
- ทางการค้า (เส้นทางการค้า สินค้า...)
- ทางการเมือง – สร้างสันติภาพ

↓

Civilisations for Peace

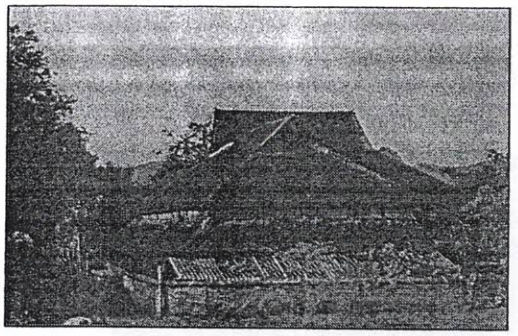

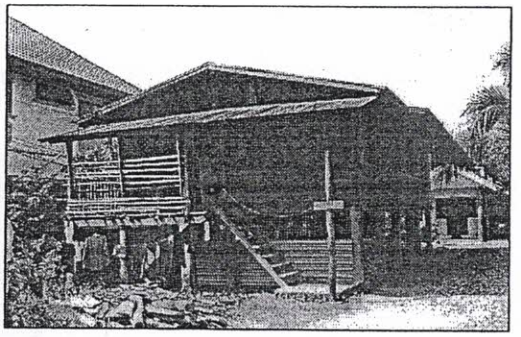

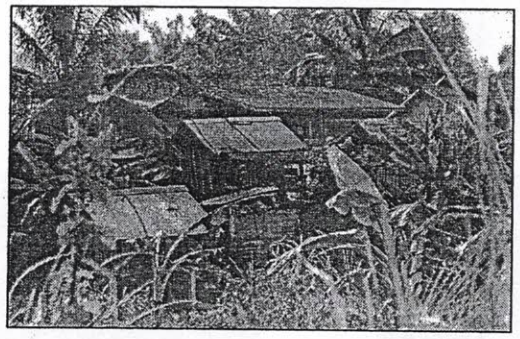

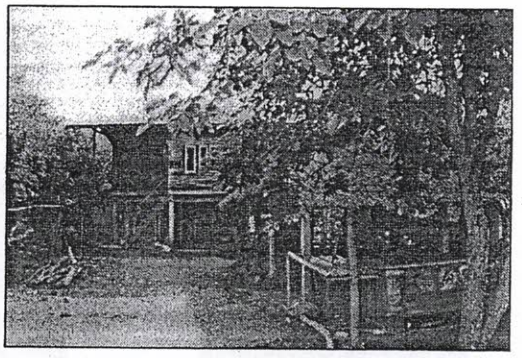

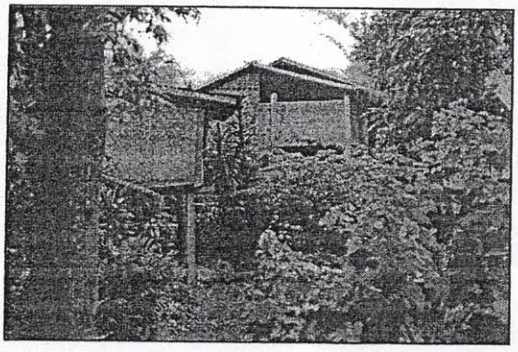

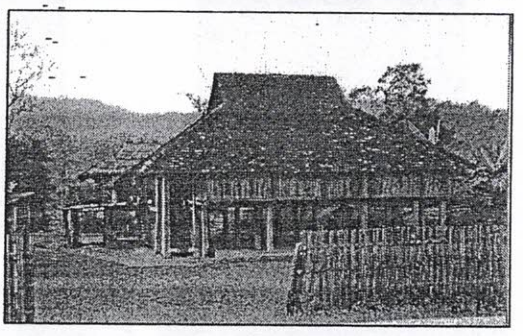

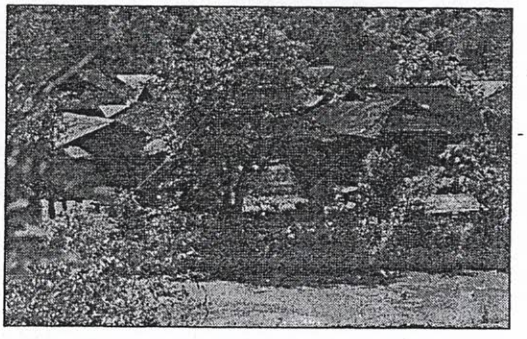

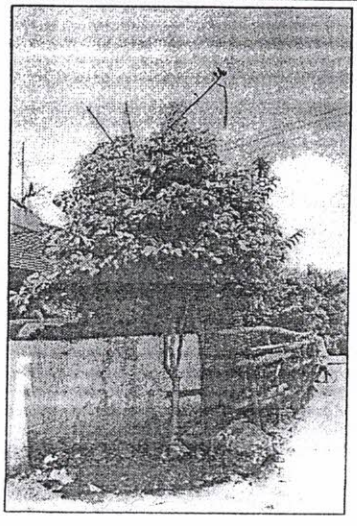

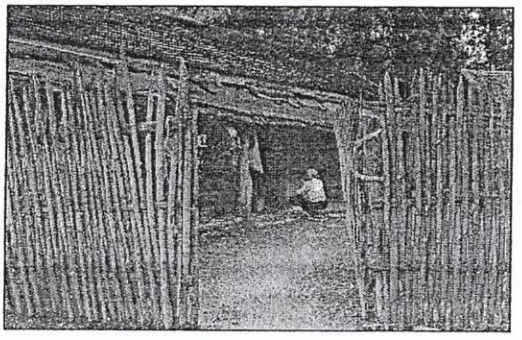

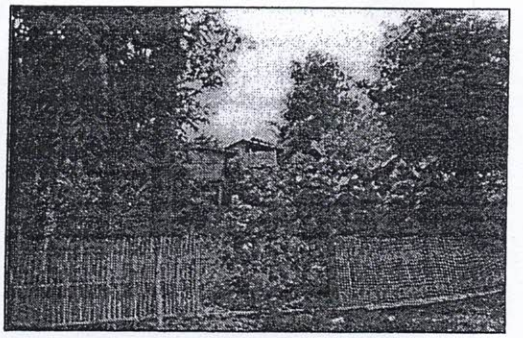

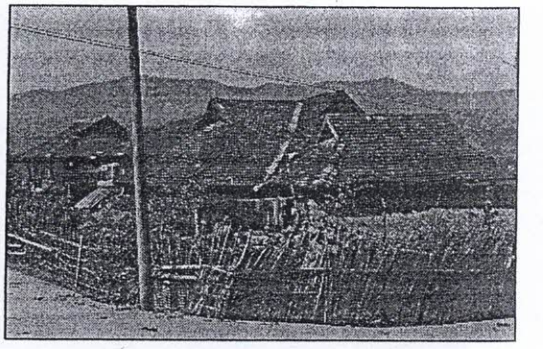

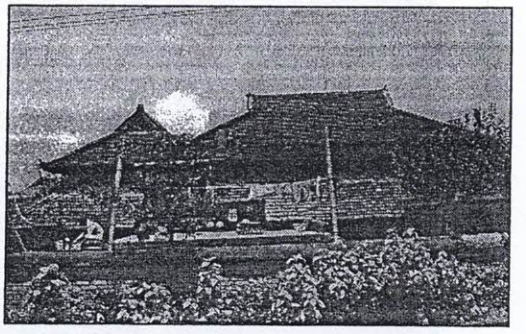

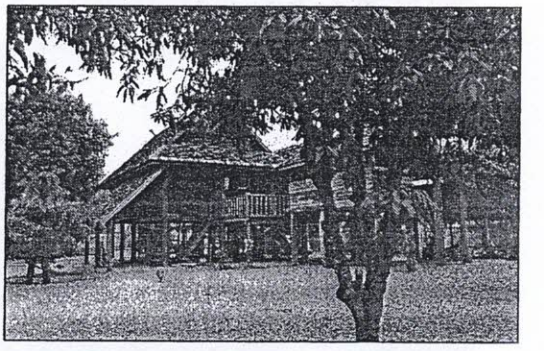

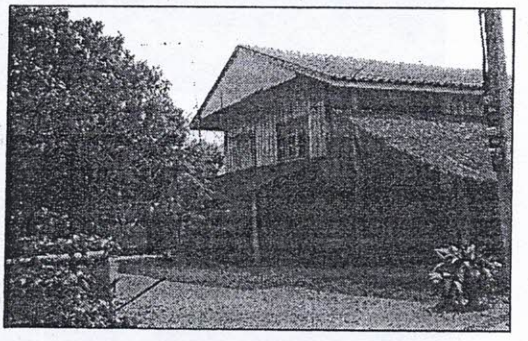

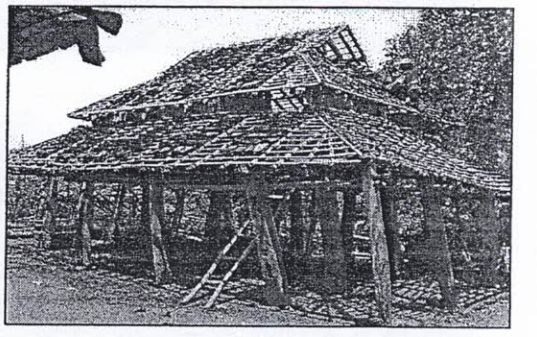

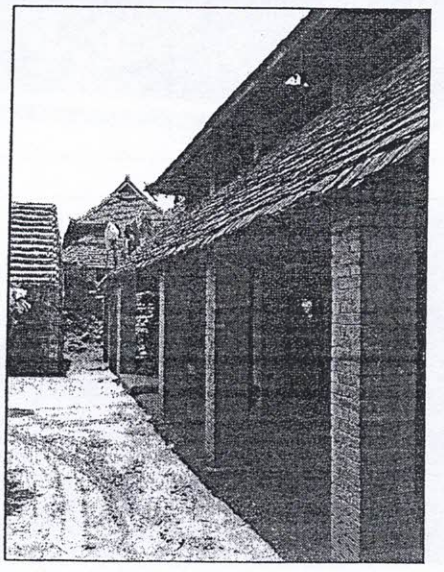

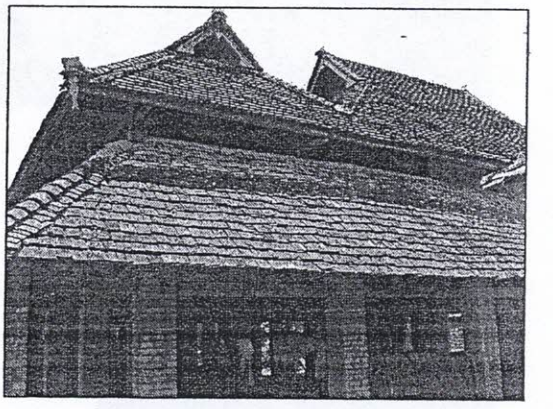

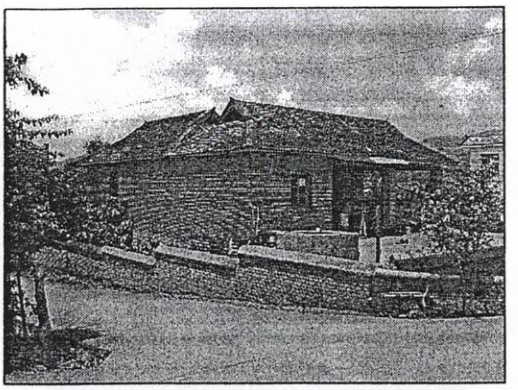

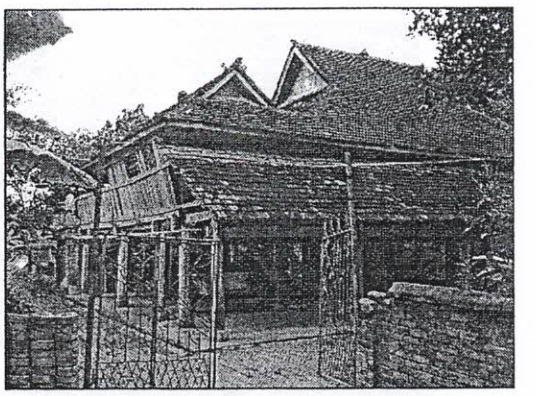

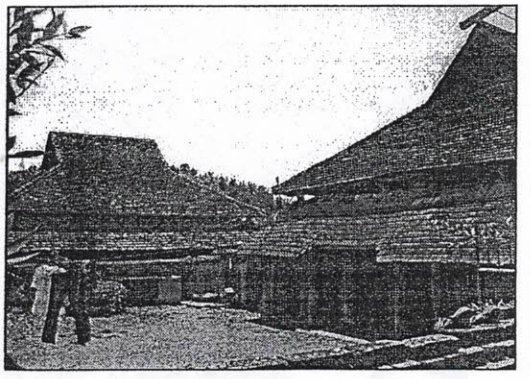

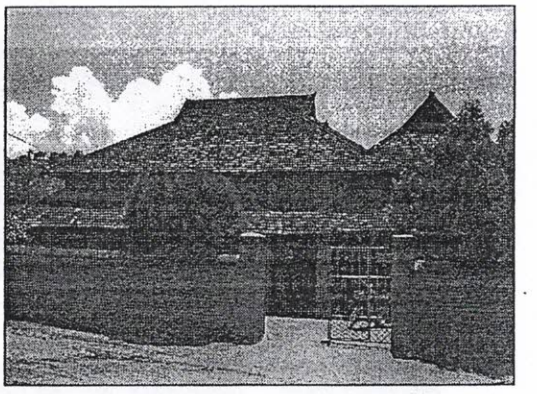

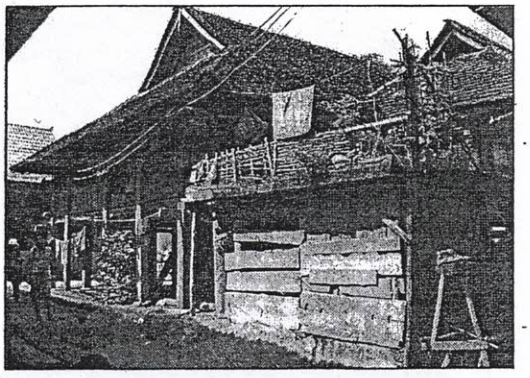

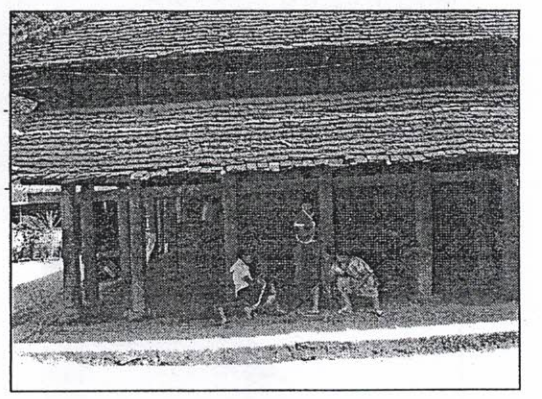

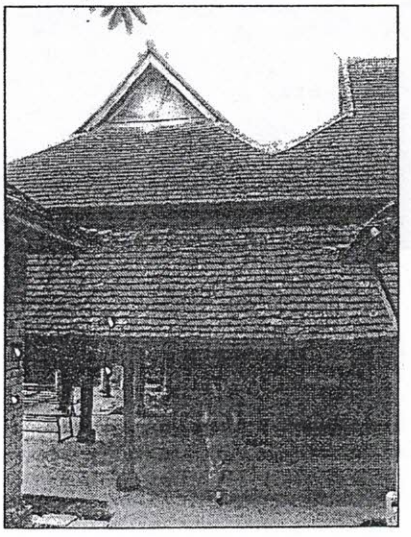

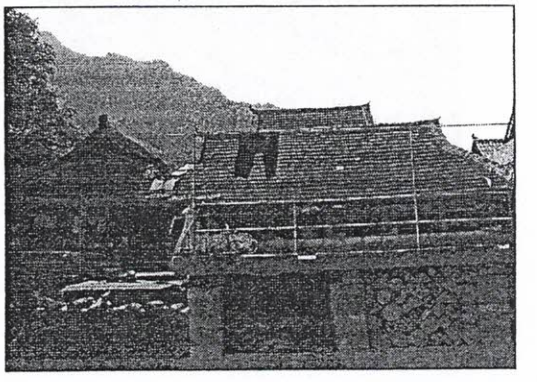

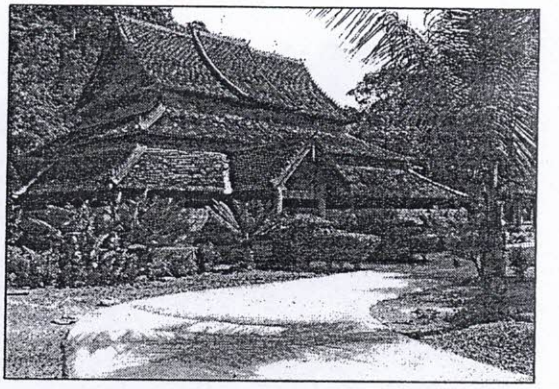

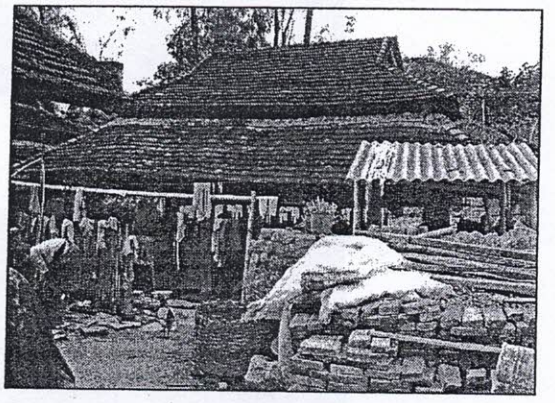

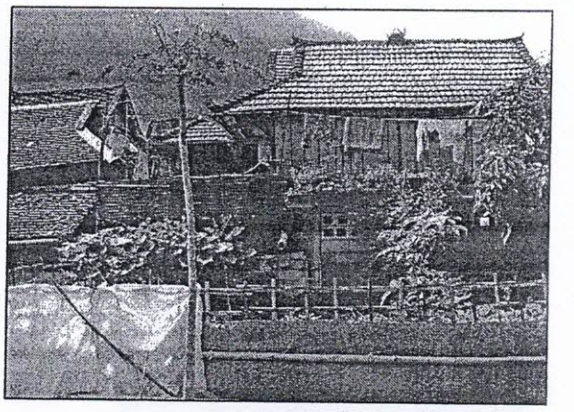

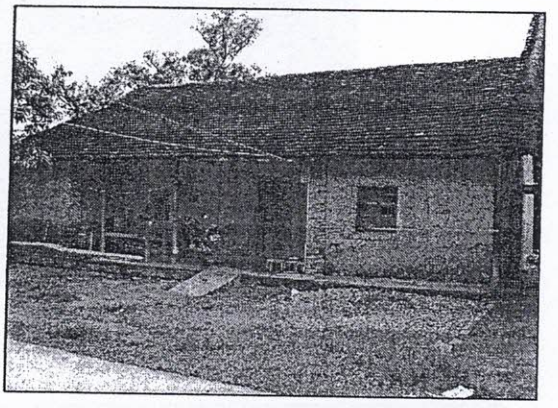

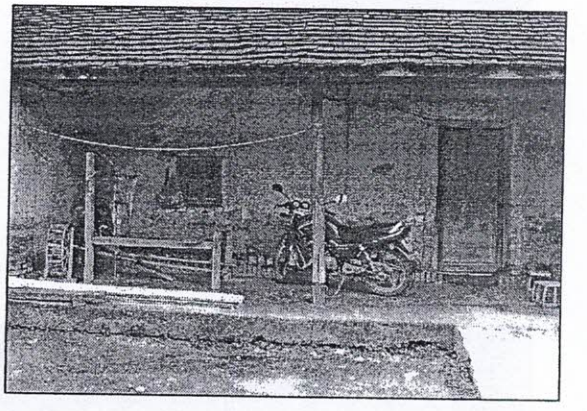

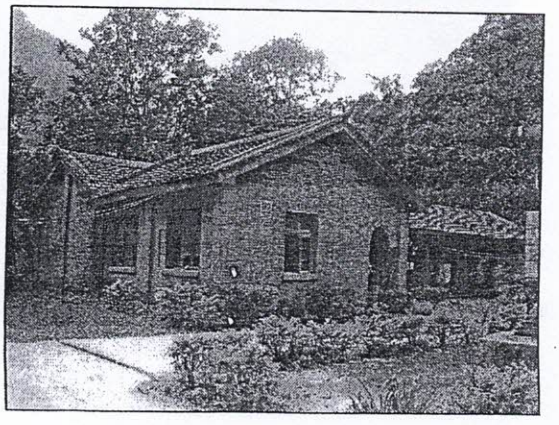

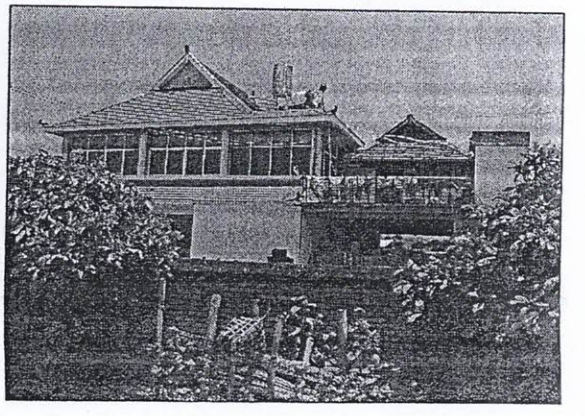

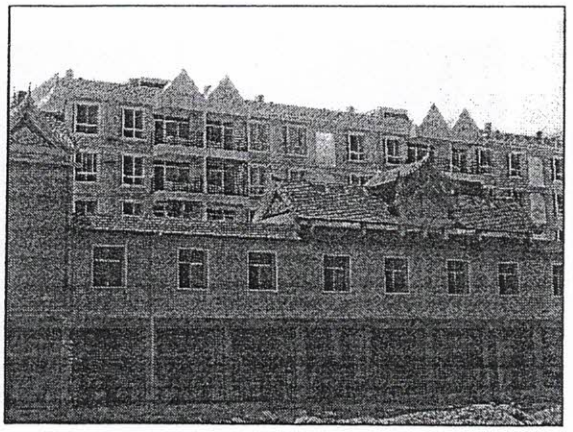

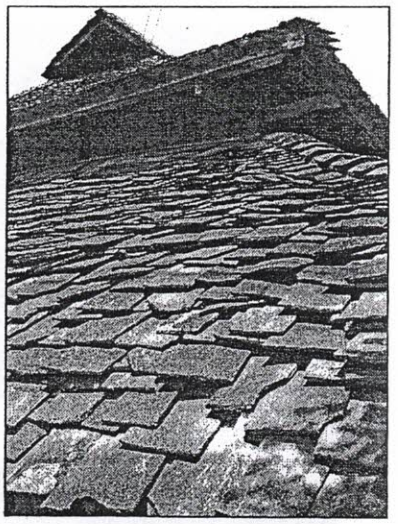

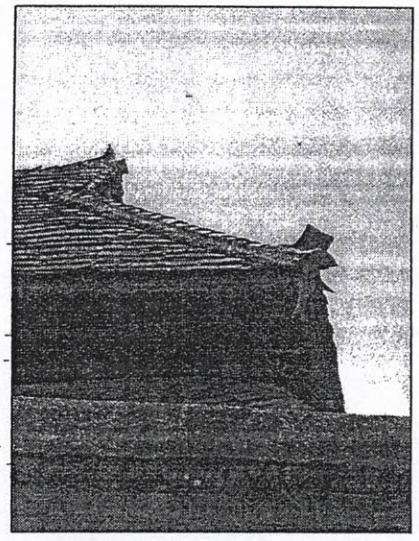

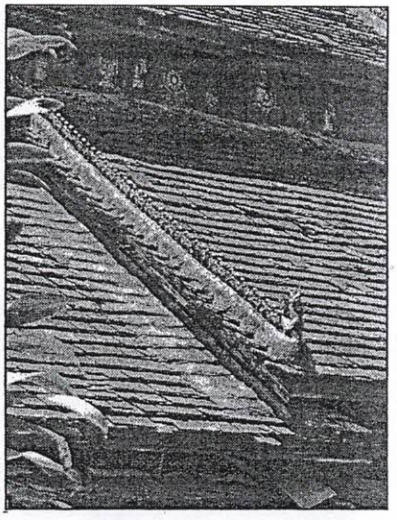

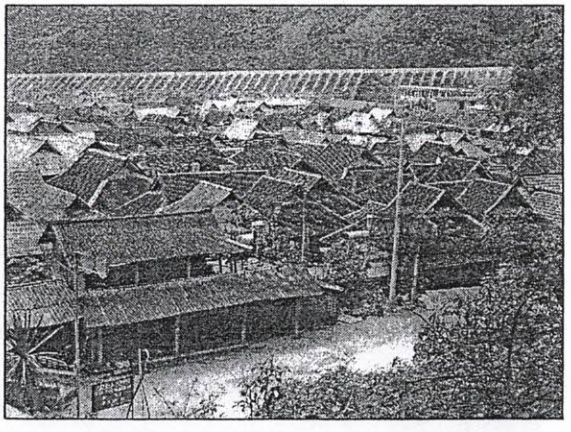

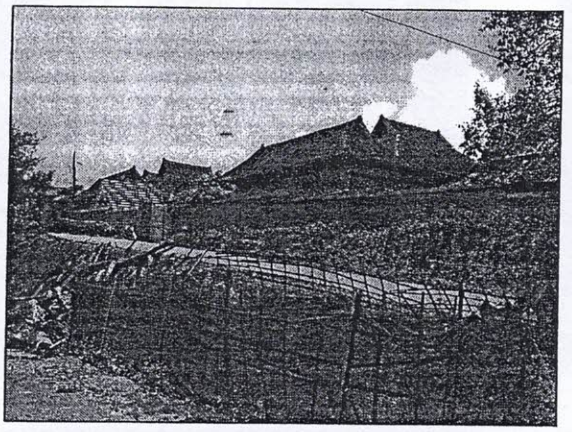

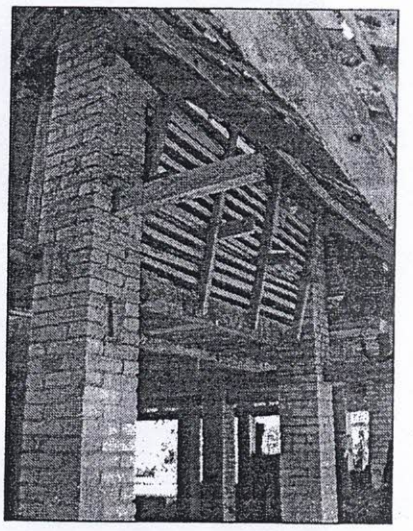

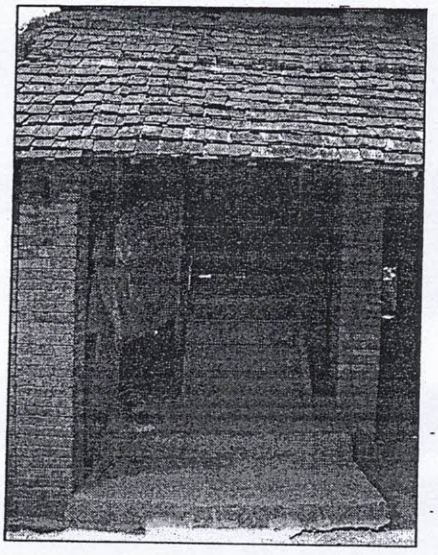

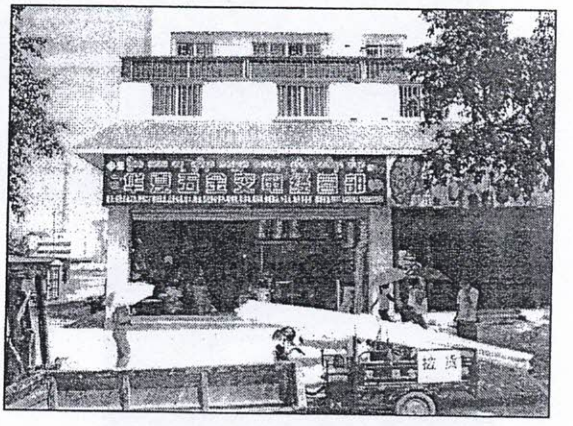

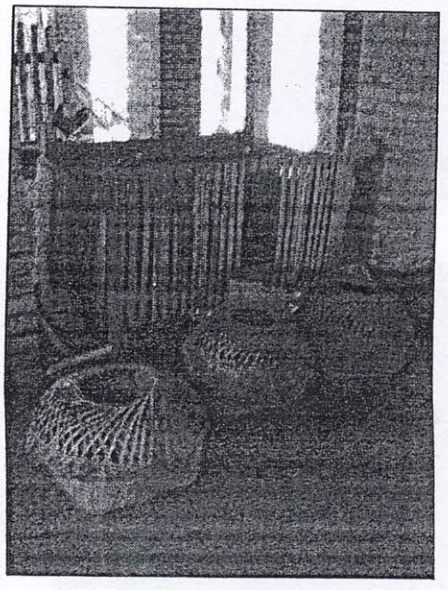

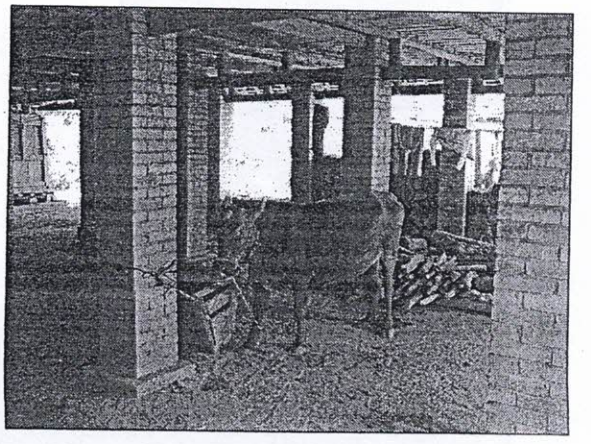

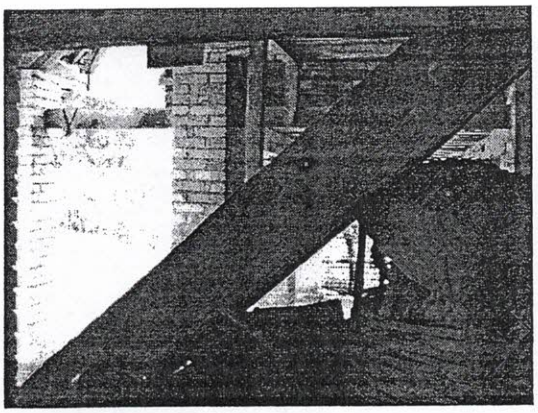

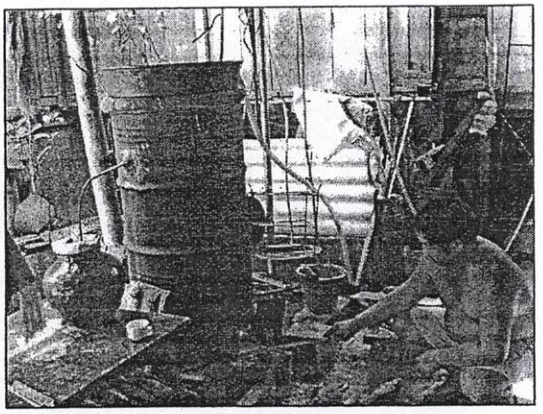

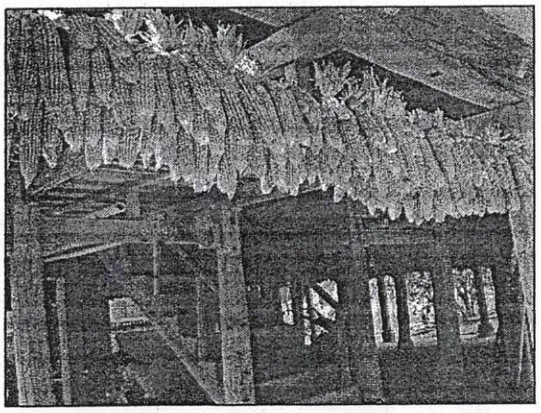

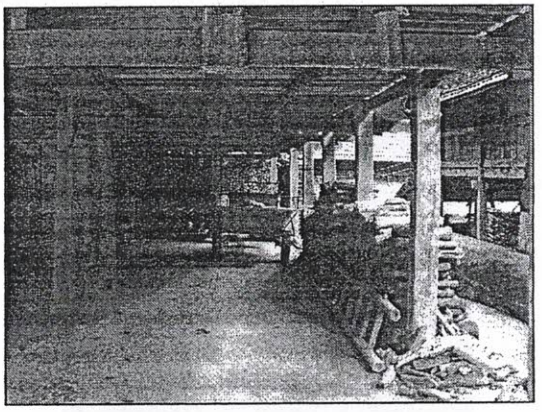

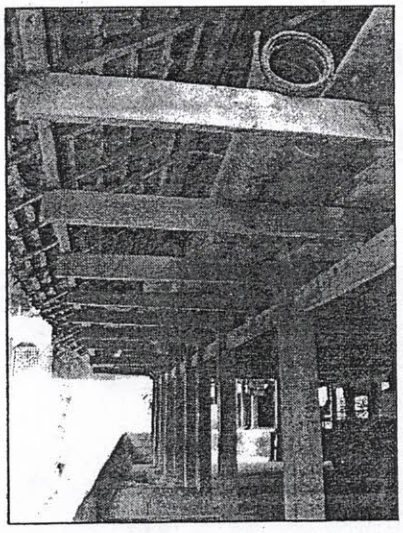

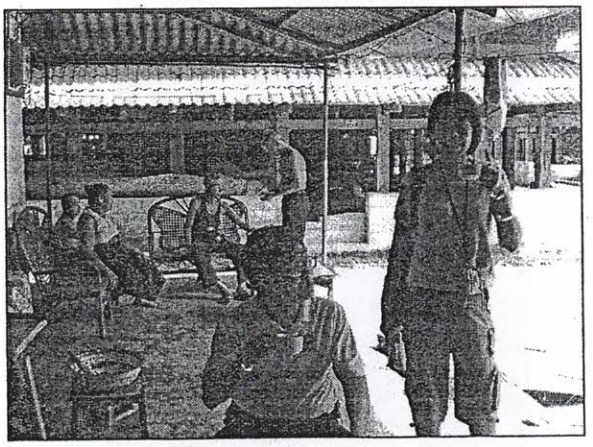

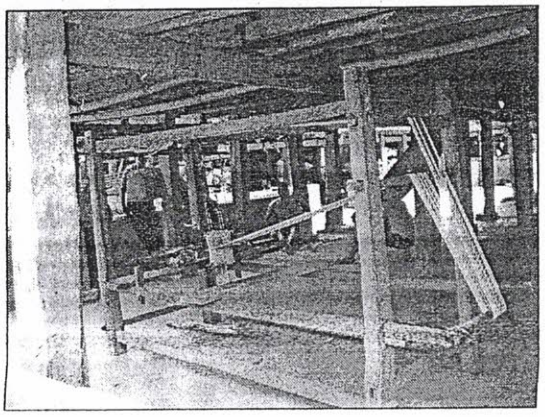

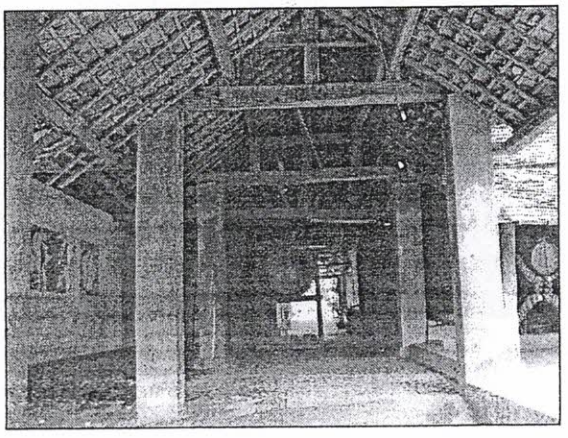

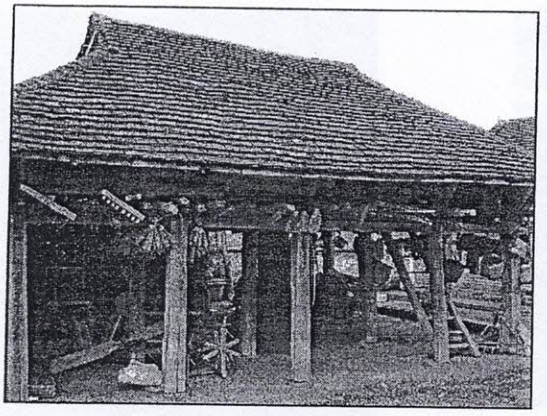

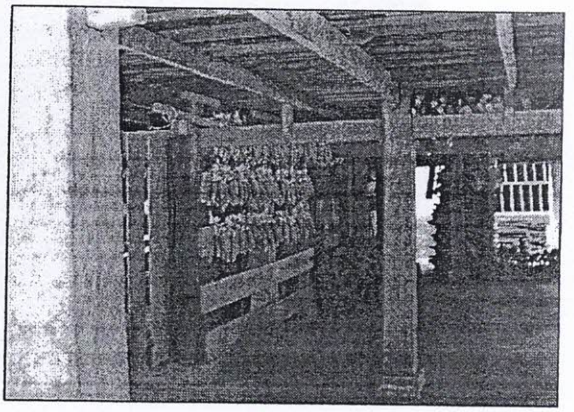

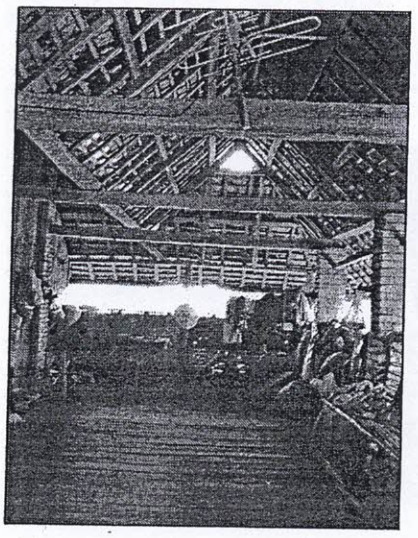

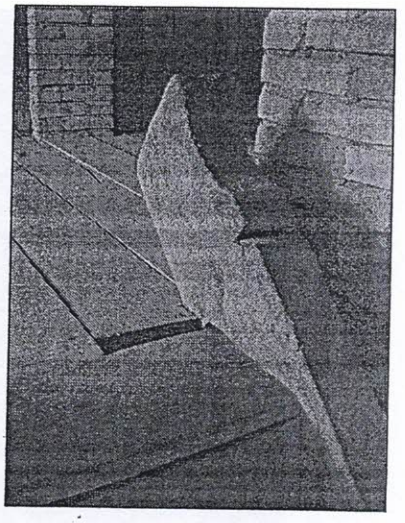

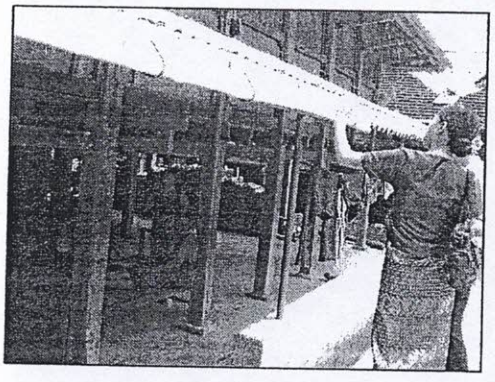

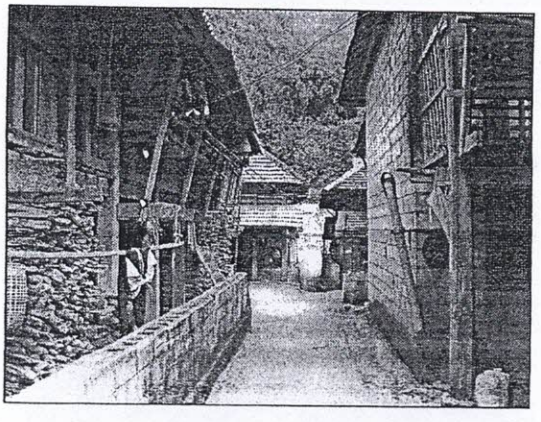

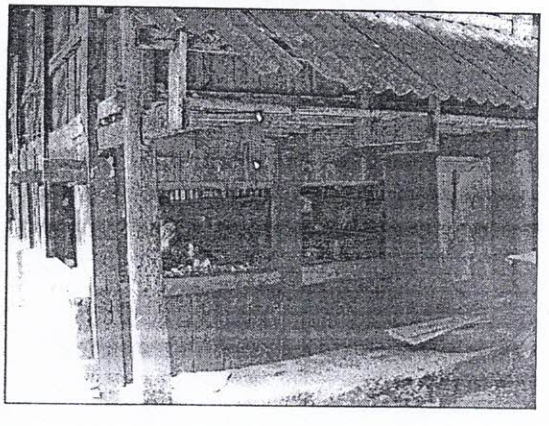

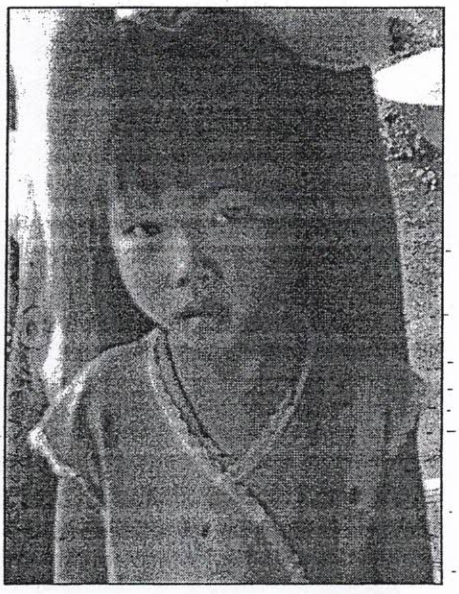

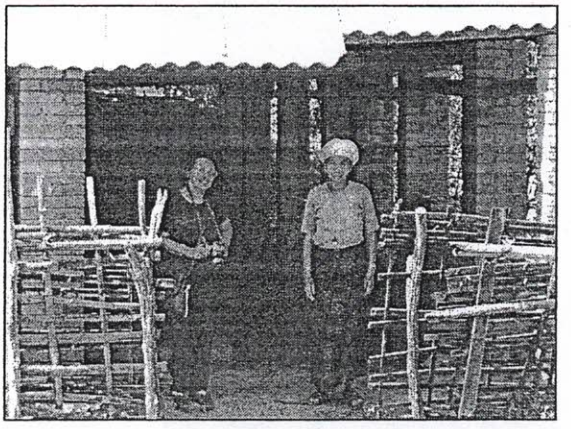

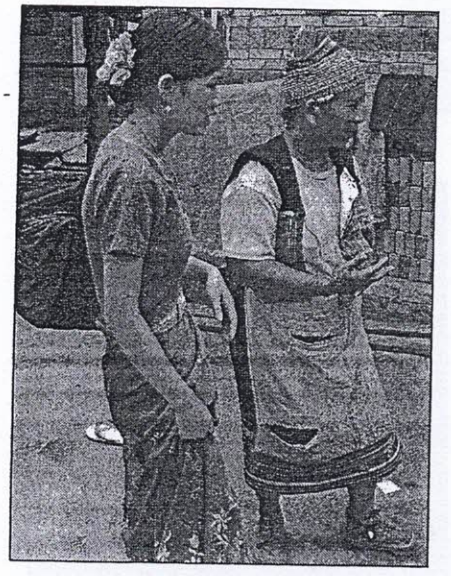

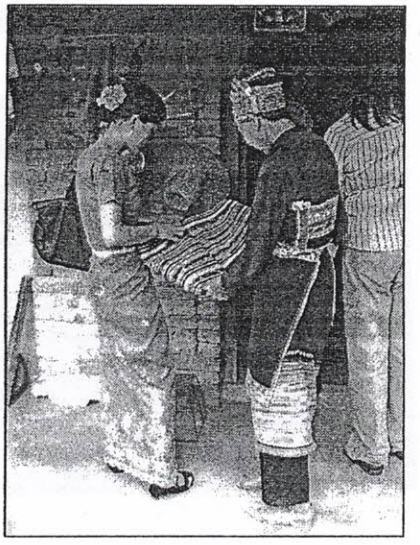

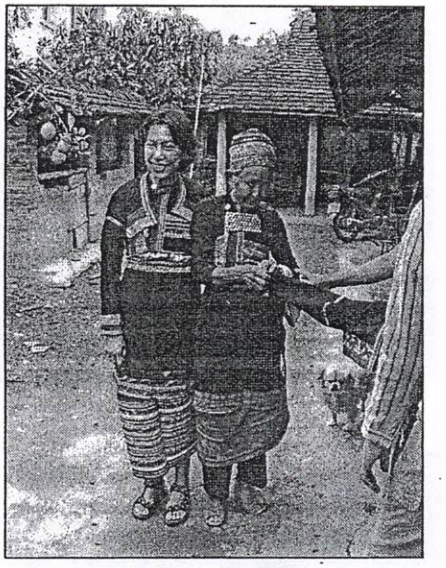

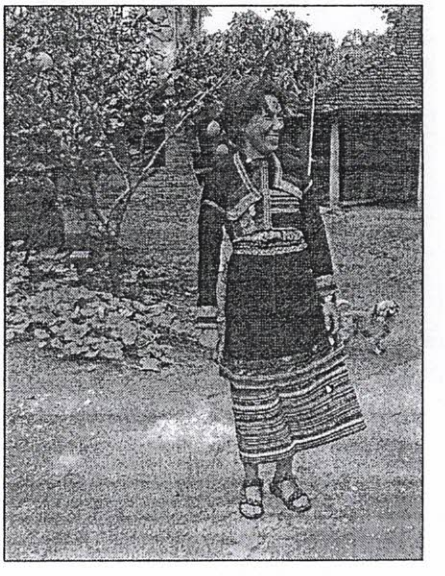

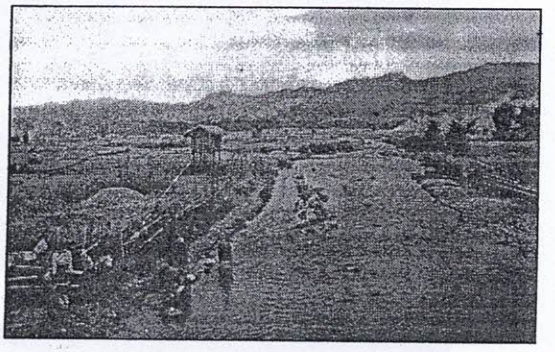

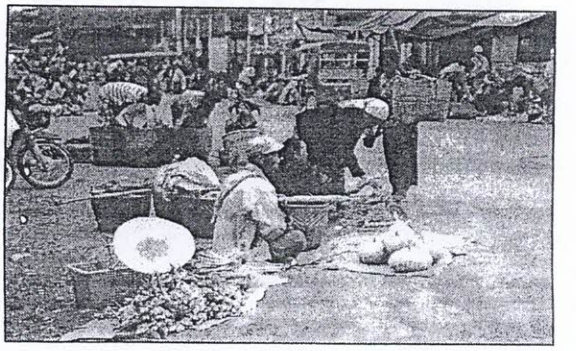

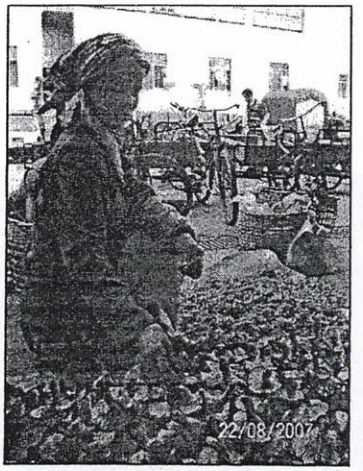
22/08/2007

电话：2163766

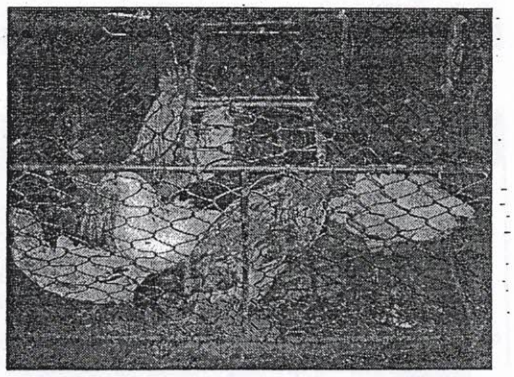

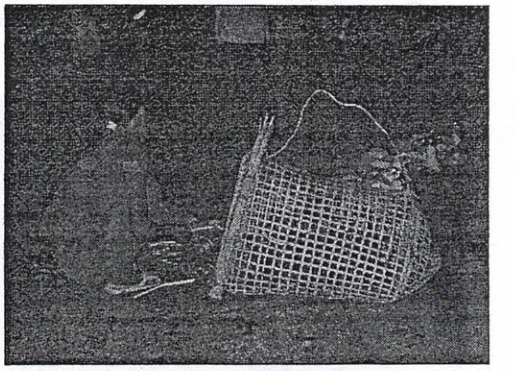

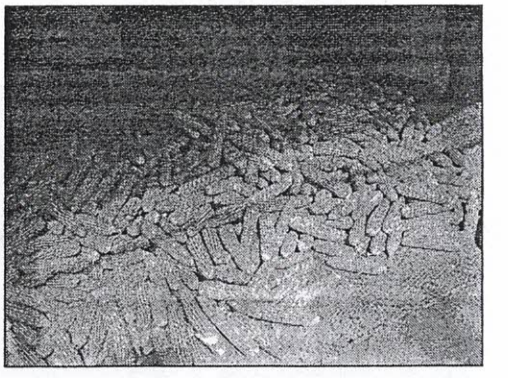

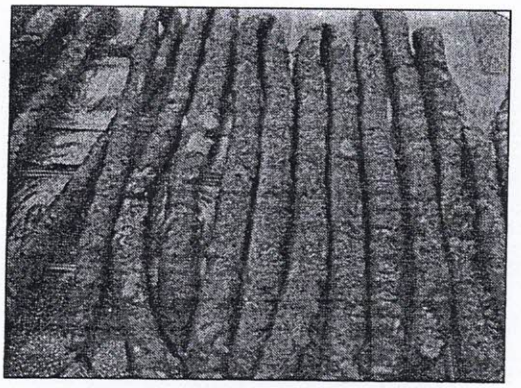

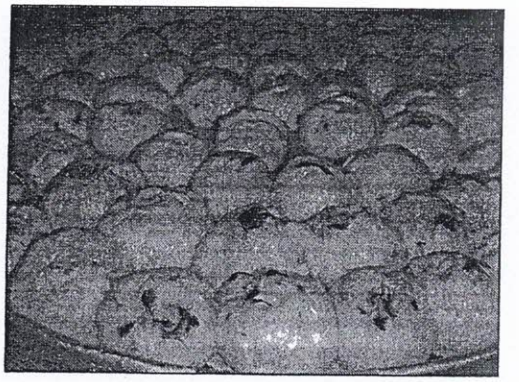

ตัวอย่างหัวข้อวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา -ล้านนา

1. **ด้านการเมือง/การปกครอง**
   - การเลือกผู้นำ เมือง/รัฐ ในหมู่ชนชาติไทในสิบสองปันนาและล้านนาสมัยโบราณ
   - เปรียบเทียบนโยบายการบริหารเมือง/รัฐ ของผู้นำชนชาติไทในสิบสองปันนาและล้านนาสมัย
   - เส้นทางอพยพของชนชาติไทจากสิบสองปันนาสู่ล้านนา ฯลฯ
2. **ด้านเศรษฐกิจ**
   - เส้นทางการค้าระหว่างชนชาติไทในสิบสองปันนาและล้านนา ตั้งแต่สมัยอดีตถึงปัจจุบัน
   - การแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชนชาติไทในสิบสองปันนาและล้านนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ฯลฯ
3. **ด้านสังคม**
   - การศึกษาของไทในสิบสองปันนาตั้งแต่ ค.ศ. 1950 ถึงปัจจุบัน
   - การรักษาสุขภาพด้วยตำราแพทย์ประจำบ้านของคนไทในสิบสองปันนาและล้านนา
   - ความสำคัญของกฎหมายมังรายศาสตร์ในสังคมไทสิบสองปันนาและล้านนา
   - บทบาทของสตรีไทในสิบสองปันนาและล้านนาสมัยโบราณ ฯลฯ
4. **ด้านศาสนา/ความเชื่อ**
   - บทบาทของพ่อมดหมอผีในสังคมไทยในสิบสองปันนาและล้านนา
   - อิทธิพลของศาสนาในชีวิตประจำวันของคนไทในสิบสองปันนาและล้านนา
   - บทบาทของศาสนาต่อสถาบันการปกครองในสิบสองปันนาและล้านนาสมัย
5. **ด้านศิลปะ วิทยาการ ขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษา**
   - ตามรอย "คำไท" จากสิบสองปันนาสู่ล้านนา
   - คติการสร้างผังเมือง วัด และบ้านของชนชาติไท สมัยโบราณในสิบสองปันนาและล้านนา
   - เปรียบเทียบลักษณะทางสถาปัตยกรรมไทในสิบสองปันนาปันนาและล้านนา
   - การดำรงอยู่ของประเพณีของคนไทในสิบสองปันนาสู่ล้านนา
   - หลักการบันทึกเหตุการณ์ของคนไทในสิบสองปันนาและล้านนา

รายงานการเดินทางไปสิบสองปันนา
ตามโครงการวิจัย "การศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วม ภูมิภาค : แหล่งวัฒนธรรมสัญชาติไทในสิบสองปันนา"
ระหว่างวันที่ 19 - 24 สิงหาคม 2550

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

หัวหน้าคณะโครงการ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
จำนวนผู้ร่วมเดินทาง 12 คน ดังนี้

1. ศาสตราจารย์ ปรีชา ช้างขวัญยืน
   ประธานสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
2. ผศ. ดร. สุนันทา ฟาเบรอ
   หัวหน้าหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
   มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
3. ศ. ดร. วิรุณ ตั้งเจริญ
   กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
4. คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ
   กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
5. รศ. ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์
   กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
6. นายวีระพันธุ์ ชินวัตร
   กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา
7. อาจารย์อารีรัตน์ โกสิทธิ์
   อาจารย์มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ผู้สังเกตการณ์
8. อาจารย์วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ
   อาจารย์มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ผู้สังเกตการณ์
9. อาจารย์จันทนา อารยสมบูรณ์
   อาจารย์มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ผู้สังเกตการณ์

10. อาจารย์โชติกา เตชานิยม

อาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้สังเกตการณ์

11. นางสาวสุวลัย เมืองเจริญ

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ผู้สังเกตการณ์

12. นางสุทธาภรณ์ ชินวัตร

ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ทำหน้าที่ประสานงานกับฝ่ายสิบสองปันนา

งบประมาณสนับสนุน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เป็นจำนวนเงิน หนึ่งล้านห้าแสนบาทถ้วน

หน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการ หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส – อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

คณะเดินทางสำรวจดูงานเพื่อจัดทำแผนที่วัฒนธรรมร่วมภูมิภาคสิบสองปันนา โดยการนำของ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ จากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง นัดพบกันที่ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ในวันอาทิตย์ ที่ 19 สิงหาคม 2550 เวลา 11.00 น. จากนั้นรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน เพื่อทำความรู้จักกันก่อนเดินทาง ทุกคนมีโครงการและกำหนดการเดินทางในสิบสองปันนาก่อนขึ้นเครื่อง ดร.สุนันทา ฟาเบรอ แนะแนวทางในการสังเกตการณ์ในประเด็นที่สำคัญให้แก่ อาจารย์และนักศึกษาผู้ร่วมเดินทาง เพื่อให้เกิดความคิดในการทำวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมในโอกาสต่อไป

เวลา 13.40 น. เครื่องบินของบริษัทบางกอกแอร์เวย์ เที่ยวบินที่ PG 851 ออกเดินทางนำพวกเราจากเชียงใหม่สู่เชียงรุ่ง หรือ จิ่งหอง เมืองหลวงของเขตปกครองอิสระสิบสองปันนาของประเทศจีน เครื่องบินถึงสนามบินเชียงรุ่งเวลา 16.40 น. มัคคุเทศก์สาวชาวไทลื้อ อายุราว 20 กว่าๆ ชื่อ จันทร์ คอยต้อนรับเราเพื่อนำเราเข้าที่พักที่โรงแรม Sightseeing Hotel ก่อนเครื่องบินจะร่อนลงสู่สนามบินเชียงรุ่ง เรามองลงไปเห็นทิวทัศน์ของสิบสองปันนาเต็มไปด้วยภูเขาและป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ มีบ้านปลูกรวมกันเป็นหย่อมๆ

บนรถบัสปรับอากาศขนาด 20 ที่นั่ง สภาพค่อนข้างเก่า ที่ทางผู้ต้อนรับเราบอกว่าได้จัดรถบัสสภาพดีมาให้ มัคคุเทศก์เล่าเรื่องสิบสองปันนาให้ฟังเป็นภาษาไทยสำเนียงจีนว่า "มีตำนานเล่าสืบกันว่าดินแดนอันสวยงามแห่งนี้ถูกค้นพบโดยพรานที่ไล่ล่ากวางทองมาจนถึงที่นี่ เมื่อหลายพันปีมาแล้ว ที่ตรงนี้ถูกเรียกต่อมาภายหลังว่า สิบสองพันนา หรือ เชียงรุ่ง ปัจจุบันจีนเรียกว่า Xishuangbanna เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ทั้งในดินและในน้ำ และมีประชากรเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และประชากรมีความรักในดินแดนของตน ประชากรส่วนใหญ่ของสิบสองปันนาเป็นชาวไทลื้ออาศัยอยู่ตามที่ราบลุ่มริมแม่น้ำที่มีอยู่หลายสาย ที่เหลือเป็นชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่น อาข่า เย้า แม้ว ลาหู่ ฯลฯ ที่อาศัยอยู่ตามภูเขา ทั้งชาวไทและชาวเขามีความสัมพันธ์ทางการค้ากันตลอดมาแต่โบราณ

ที่ว่าการจังหวัดเขตปกครองอิสระสิบสองปันนา ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ประกอบด้วยเมืองใหญ่ คือ จิ่งหอง (เชียงรุ่ง) เมืองฮาย เมืองลา ทั้งหมดขึ้นกับมณฑลยูนนาน เขตสิบสองปันนามีพื้นที่ 19,112.5 ตารางกิโลเมตร ชื่อ Xishuangbanna มาจากคำไท หมายถึง นาข้าว 12,000 ไร่ สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการใช้ที่ดินสมัยโบราณ ชายแดนทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดประเทศพม่า ทางทิศตะวันออกเป็นภูเขาและแม่น้ำที่ติดต่อกับประเทศลาวได้ ชายแดนร่วมที่ติดต่อกันระหว่างสองประเทศนี้ยาวถึง 966.3 กิโลเมตร แม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านสิบสองปันนา คือแม่น้ำล้านช้าง หรือ แม่น้ำโขง ที่ไหลมาจากทิเบต "

สิบสองปันนาตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 20° 10' และ 23° 40' ระหว่างเส้นแวงที่ 99° 55' และ 101° 50' เทือกเขาวูเหลียงชานทอดยาวทางทิศเหนือและมาบรรจบกับส่วนหนึ่งของเทือกเขานูชาน เป็นฉากกั้นป้องกันลมหนาวที่พัดมาจากทางเหนือให้กับสิบสองปันนาได้เป็นอย่างดี ทางทิศใต้จะได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากมหาสมุทรอินเดียและอ่าวเบงกอล สายน้ำลำธารและแอ่งน้ำมีอยู่ทั่วไป แม่น้ำหลายสายติดต่อถึงกันเป็นเครือข่าย ทั้งหมดนี้ทำให้อากาศที่สิบสองปันนาเป็นแบบร้อนชื้น ความแตกต่างของอุณหภูมิตลอดปีไม่แตกต่างกันมาก แต่ในแต่ละวันอุณหภูมิแตกต่างกันมาก อุณหภูมิโดยเฉลี่ยในสิบสองปันนาประมาณ 21 องศาเซลเซียส ฝนตกประมาณ 1,400 มิลลิเมตร ในส่วนใหญ่ของพื้นที่ ฤดูมี 4 ฤดู ไม่แตกต่างกันมากนอกจากฤดูแล้งและฤดูฝนจึงจะเห็นความแตกต่าง ลมมรสุมพัดผ่านจากเดือนพฤษภาคมจนถึงตุลาคม ฤดูแล้งเริ่มจากเดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนเมษายน แต่อากาศที่สิบสองปันนาดูเหมือนปกคลุมไปด้วยหมอก ป่าไม้ในสิบสองปันนา เป็นป่าที่เขียวชอุ่มตลอดปี

กลุ่มชาติพันธุ์ในสิบสองปันนามีหลากหลาย นอกจากไทลื้อแล้วยังมีชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยอีกมากกว่า 10 ชาติพันธุ์ นั่นหมายถึงมากกว่า 10 วัฒนธรรม เช่น ไท อ้ายหนี่ จิโน บุหลาง เย้า แม้ว ลาหู่ ยี และจิ่งโป เป็นต้น แต่ก่อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นมากพอๆ กับจำนวนพันธุ์พืชในป่าของสิบสองปันนาก็ว่าได้ ปัจจุบันเมื่อโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ และสภาพเศรษฐกิจเป็นเหตุ ทำให้ความหลากหลายนี้ลดน้อยลงไป

รถบัสพาเรามาถึงโรงแรม พวกเราต่างแยกย้ายกันนำของไปเก็บในห้อง บ่ายวันนั้นเรามีเวลาว่างจนถึงเวลาอาหารเย็น ดร.สุนันทา อ.จันทนา อ.โชติกา อ.วิไลลักษณ์ อ.อารีรัตน์ และ คุณสุวลัย นัดกันออกไปเดินสำรวจเมืองเชียงรุ่ง ออกจากโรงแรมเราเลี้ยวซ้ายไปตามถนนที่ทุกสายเขียวชอุ่มไปด้วยต้นไม้ยืนต้นที่ปลูกไว้สองข้างทาง จากนั้นเลี้ยวซ้ายอีกครั้งเข้าสู่ถนนที่มุ่งตรงไปสู่แม่น้ำโขง ถนนนี้เต็มไปด้วยร้านอาหาร โดยเฉพาะร้านขายอาหารประเภทปิ้งย่าง เช่น หมูย่าง ไส้กรอกย่าง ปลาย่าง ฯลฯ เป็นอาหารที่ชาวไทลื้อนิยมรับประทานกัน พวกเราเดินซอกแซกเข้าตามตรอกซอยเล็กๆ พบหมู่บ้านไทลื้อกลุ่มใหญ่ ที่กำลังถูกการก่อสร้างสมัยใหม่รุกราน เป็นที่น่าเสียดาย พวกเราได้พูดคุยกับคนย่านนั้นพบว่าคนไทลื้ออายุราว 50 ปีขึ้น จึงพูดภาษาไทยกับเรารู้เรื่อง พวกเขายังแต่งกายเป็นแบบไทลื้ออยู่ ส่วนเด็กๆ ใช้ภาษาจีน

ถึงเวลาอาหารเย็น เราข้าม "สะพานใหม่" ไปยังภัตตาคาร(ที่ดูเหมือนเป็นศูนย์วัฒนธรรม) ที่อยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ติดๆ กันนั้นเป็นท่าเรือ ที่เรือโดยสารจากเชียงแสนเข้ามาจอด ภัตตาคารสร้างด้วยไม้ไผ่เป็นหลังเล็กๆ ซึ่งแต่โบราณคนไทลื้อนิยมนำไม้ไผ่มาสร้างบ้าน ก่อนที่จะมาใช้ไม้ ดังที่เห็นในปัจจุบัน การเสิร์ฟอาหารเป็นโต๊ะแบบภาคเหนือและอีสานของประเทศไทย อาหารที่ตั้งอยู่บนโต๊ะมีหลายชนิด ร่วมสิบอย่าง เช่น น้ำพริกผักสด ขนมจีนน้ำเงี้ยว ข้าวเหนียวในผลสับปะรด แกงจืด ห่อหมกเห็ด ไก่ย่าง ฯลฯ หน้าตาและรสชาดไม่เหมือนที่พบในประเทศไทยนอกจากไก่ย่าง ส่วนข้าวมีทั้งข้าวเหนียวดำ ข้าวเหนียวขาว และข้าวจ้าว

วันจันทร์ ที่ 20 สิงหาคม 2550 ช่วงเวลาเช้า ทีมงานเดินทางไปศูนย์วัฒนธรรมสิบสองปันนา เพื่อพบปะพูดคุยเพื่อกระชับสัมพันธไมตรีกับตัวแทนจากหน่วยงานราชการของสิบสองปันนา คือ

1. นาย เฉิน จิน เฉียง รองหัวหน้าสำนักงานการต่างประเทศ
2. อ้ายคำ หัวหน้าศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ
3. นาย เตา เจิ้น หมิน หัวหน้าสำนักงานศูนย์ประวัติไทลื้อ
4. นาย เหยียน ซม ซิง รองอธิการบดีกรมการท่องเที่ยวสิบสองปันนา
5. อ้ายแสง หัวหน้าศูนย์วิจัยชนกลุ่มน้อยในสิบสองปันนา

ฝ่ายจีนแนะนำสมาชิกให้เรารู้จัก จบแล้วฝ่ายไทยโดยศาสตราจารย์ปรีชา ช้างขวัญยืน ประธานกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญากล่าวแนะนำทีมงานตามด้วยสุนทรพจน์ว่า

"ในนามคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาปรัชญา คณะของเรามีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้เดินทางมาเยือนประเทศจีนอีกครั้งนี้ รัฐบาลและชาวจีนได้ต้อนรับพวกเราเป็นอย่างดีในการมาเยือนครั้งก่อน และครั้งนี้ก็เป็นอีกครั้งหนึ่งที่คณะเราได้รับการต้อนรับด้วยดี วัฒนธรรมของชาติเราทั้งสองที่ผูกพันกันมายาวนานทำให้ชาวไทย ปรารถนาที่จะรู้วัฒนธรรมของชนชาติที่อยู่ในประเทศจีนและได้รับการดูแลเป็นอย่างดี

จำนวนเลขที่ใช้นับนั้นเป็นสิ่งหนึ่งที่นักภาษาใช้บอกความสัมพันธ์กันของภาษา ซึ่งก็หมายถึงความสัมพันธ์กันของวัฒนธรรมของคนที่มีเชื้อสายเดียวกัน เป็นชนชาติที่เป็นญาติพี่น้องกัน คำที่ประกอบด้วยจำนวนนับ **สิบสองปันนา ล้านนาไทย** และ **ล้านช้าง** ล้วนเป็นคำบอกจำนวนนับในภาษาตระกูล ไต-ลาว และวัฒนธรรมของชนทั้งสามกลุ่มนี้ก็คล้ายคลึงกัน เขตแดนทางภูมิศาสตร์ เช่น แม่น้ำและภูเขาไม่อาจกั้นความเป็นพี่น้องทางวัฒนธรรมและเชื้อสายของคน เขตแดนทางการปกครองแม้กั้นคนออกเป็นประเทศก็ไม่อาจกั้นใจคนให้มีความรู้สึกเป็นพี่น้องกันได้

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์อย่างเป็นธรรมชาติที่สุด เพราะวัฒนธรรมเป็นธรรมชาติของมนุษย์ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นตัวอย่างให้เห็นว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้คนทั่วโลกเกิดความรู้สึกที่ดีร่วมกัน วันนี้เราจึงถือว่าเป็นโอกาสที่ดีที่ได้มาพบท่าน ซึ่งเป็นตัวแทนที่ดีที่สุดทางวัฒนธรรม เพราะท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทั้งวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมชนชาติ

การเดินทางครั้งนี้มิใช่เป็นเป็นเพียงการมาหาลู่ทางการวิจัยให้แก่นักวิจัยไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นการมาเยี่ยมญาติที่อยู่ห่างกันและจากกันไปนาน ซึ่งบัดนี้การคมนาคมที่รวดเร็วจะทำให้เราไปมาหาสู่กันได้ง่ายขึ้น เราหวังว่าวัฒนธรรมสิบสองปันนาและวัฒนธรรมไทยซึ่งต่างก็มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมชาวนา จะเป็นพยานแห่งความเป็นพี่น้องของเราตลอดไป ยินดีที่ได้มาเยี่ยมเยียน ขอขอบคุณในไมตรีจิตที่ได้ต้อนรับพวกเราในวันนี้ "

จากนั้นเป็นการพูดคุยซักถามกันในเรื่องต่างๆ ตามอัธยาศัย โดยมีล่ามชาวจีนแปลเป็นไทยที่ทำได้ขลุกขลักเพราะภาษาไทยของล่ามไม่อยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนทางฝ่ายไทยได้ขอให้อาจารย์จันทนา ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินทรมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่เดินทางไปกับเราช่วยเป็นล่ามให้ อ้ายคำและอ้ายแสงยังพูดภาษาไทยคล่องอยู่ เขาบอกว่าปัจจุบันมีการพูดภาษาไทลื้อน้อยลง ภาษาไทลื้อยังคงใช้อยู่ในงานเขียนทางศาสนา ใช้ทั้งอักษรไทลื้อแบบเก่าและแบบใหม่ ปัจจุบันมีหมู่บ้านไทลื้อในสิบสองปันนาประมาณ 400 หมู่บ้าน คนมีอาชีพกสิกรรม นอกจากไทลื้อแล้วยังมีไทหย่า ไทบ่อ (ไทเหนือ)

การนับปีของไทลื้อยังใช้จุลศักราชอยู่ เครื่องดนตรีมีระนาด ปี่น้ำเต้า **วรรณคดีโบราณ** มีเรื่องพระสุธน ลังกาสิบหัว จำปีห้าต้น บัวหอมพันกาบ (บัวพันกลีบ) ซึ่งมี 45 กัณฑ์ (ตอน) นางผมหอม ส่วนวรรณคดีสมัยใหม่ เช่น ช้างเจ็ดงา ปลาเจ็ดแง่ง หมาเก้าหาง เป็นต้น **การแต่งงาน**มีการสู่ขอ สำหรับ**ศาสนา**นั้น นับถือศาสนาพุทธ **การปลูกเรือน** มีฤกษ์ปลูกเรือน ต้องตัดไม้ไว้ล่วงหน้า 3 ปี ถึงเวลาปลูกต้องมีคนทำพิธี ขอเจ้าที่เจ้าทาง โดยเฉพาะขอให้สิ่งไม่ดีออกไป แล้วจึงตั้งเสาเอก เขียนยันต์ติดไว้ปลายเสา

เมื่อพูดถึงการสร้างเส้นทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวกับประเทศไทย ทางผู้แทนของสิบสองปันนา กล่าวว่ามีความร่วมมือกับจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ มีเส้นทางเดินเรือท่องเที่ยวจากเชียงแสนมาเชียงรุ่ง แต่มีอุปสรรค คือ เรื่องของน้ำขึ้น น้ำลง และเรื่องของวีซ่า นอกนั้นมีการใช้เส้นทางการบินกันมาก อย่างไรก็ตามเด็กรุ่นใหม่ของสิบสองปันนาไม่สนใจที่จะสืบทอดวัฒนธรรม

ช่วงบ่าย ทีมงานเดินทางจากเชียงรุ่งไปเมืองฮาย ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเชียงรุ่ง เมืองนี้ขึ้นชื่อเรื่องการผลิตใบชาที่ดีที่สุดของจีน คือ ปู๋เอ่อชา ถนนผ่านเขาสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,100 เมตร เป็นที่อยู่ของมูเซอ อาข่า สองข้างทางเป็นไร่แบบขั้นบันได ปลูกไร่อ้อย ข้าว กล้วย ฯลฯ ก่อนถึงเมืองฮายประมาณ 5-6 กิโลเมตร เราหยุดที่หมู่บ้านหม่านเหว่ยที่มีประชากร 570 คน 116 หลังคาเรือน เป็นชาวไทลื้อทั้งหมด ทรงบ้านและวัดกำลังเปลี่ยนไปเป็นแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ คนกำลังรื้อบ้านเก่าหรือต่อเติมบ้านเก่าที่เป็นไม้ออกไปด้วยอาคารก่ออิฐถือปูน รอบๆหมู่บ้านและในหมู่บ้านขาดต้นไม้ขนาดใหญ่ เราหยุดตรงบ้านเลขที่ 15 เพราะมองเข้าไปในรั้วบ้านเห็นผู้คนกำลังประดิษฐ์สิ่งของอยู่ อ้ายแย่น(เหลียน) เป็นเจ้าของบ้าน พวกเราเข้าไปสัมภาษณ์ได้ความว่า กำลังทำ **ปราสาท** เพื่ออุทิศให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ทำพิธีที่วัดในหมู่บ้าน ตอนวันขึ้น 10 ค่ำ (ซึ่งตรงกับวันที่ 24 สิงหาคม) ประสาทจะไว้ที่วัด 5 วันและอีก 5 วัน ทำพิธีหยาดน้ำ (กรวดน้ำแบบไทย) วัดประจำหมู่บ้านชื่อ วัดป่านเมิง (สุดเมือง) หมู่บ้านนี้ตั้งมานานแล้วน่าจะเกิน 100 ปี แต่ก่อนไม่ได้ตั้งอยู่ตรงนี้ แต่รัฐบาลจีนต้องการตัดถนน

เลยให้ฮายมาอยู่ข้างๆ ถนน เมื่อประมาณ 35 ปีมาแล้ว อาชีพหลักของประชากร คือ ทำไร่ชา ซึ่งเป็นของตนเอง แต่ละครอบครัวมีประมาณ 30-50 มู(1 ไร่ = 2.5 มู) ทำมากันนานแล้ว การเก็บเกี่ยวใบชาทำกัน 6-10 วัน/ครั้ง นอกจากนั้นมีการทอผ้าฝ้าย คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เด็กในหมู่บ้านต้องบวชเณรตอนอายุ 8 ขวบ พอถึงอายุ 20 ปี ก็จะบวชพระ การศึกษานั้นเด็กไปโรงเรียน เรียนภาษาจีน รับวัฒนธรรมจีน ภายหลังชาวไทลื้อจึงไม่นิยมบวชพระเท่าใดนัก

การสำรวจบ้านเลขที่ 29 เป็นบ้านไทลื้อขนาดใหญ่ เสาอิฐ

สำรวจบ้านเลขที่ 85 มีการทอผ้าฝ้ายใต้ถุนบ้าน เช่น เดียวกับบ้านไทลื้อที่บ้านศรีดอนไชย เชียงของ จังหวัดเชียงราย รั้วบ้านเป็นรั้วชา เจ้าของบ้านชื่อ ขันแก้ว (ผอมอายุประมาณ 42 ปี มีลูก 2 คน เป็นหญิงทั้งหมด) ใต้ถุนบ้านนอกจากจะเป็นที่ทอผ้าแล้ว ยังเลี้ยงสุกรและสุนัขด้วย

สำรวจวัดประจำหมู่บ้าน ชื่อวัดยาวดำ อายุ 100 ปี ขึ้นไป เป็นวัดประจำหมู่บ้านกว่า 10 หมู่บ้าน ตอนที่สมัยประเทศจีนมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้ทำลายวัดนี้ลงทำเป็นยุ้งข้าว ภายหลังมาฟื้นฟูใหม่ หมู่บ้านยาวดำอยู่ห่างจากเชียงรุ่งไปทางเมืองฮายประมาณ 38.5 กิโลเมตร อ้ายอุ่นเป็นผู้เล่าเรื่องวัดให้ฟัง

สำรวจหมู่บ้านเวิน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านยาวดำมา 2 กิโลเมตร เมื่อก่อนหมู่บ้านนี้อยู่ในป่าเขา เพิ่งย้ายออกมาได้ 7-10 ปี มีประชากร 145 คน 31 ครัวเรือน ประชากรมีอาชีพปลูกข้าวและชา เราหยุดที่บ้านเลขที่ 28 เจ้าของบ้านชื่ออ้ายแก้ว บ้านเป็นแบบเดิมเปลี่ยนแต่เสาไม้มาเป็นก่ออิฐเท่านั้นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจยังไม่อำนวย บ้านเลขที่ 15 เป็นของแม่อุ้ยชื่ออีบุญ มีลูก 7 คน บนบ้านมีตาแหลวไว้ป้องกันผี โดยเฉพาะผีตายโหง ตาแหลวกับสายสิญจน์จะมีอยู่ในบ้านทุกหลัง เพราะติดไว้หน้าประตูบ้าน ทุกปีจะเพิ่มตาแหลว 1 อัน สายสิญจน์ 1 เส้น หากต้องการรู้ว่าบ้านนี้ปลูกมากี่ปีดูที่ตาแหลวได้ บันไดขึ้นบ้านมี 9 ขั้นหัวบันไดสลักเป็นรูปหัวนาค **มีเสาแหล่งหมา** ที่ต้นเสาข้างบันไดมี**เสาขึ้นท้องฟ้า** (ขึ้นสวรรค์) การปลูกบ้านให้หันหน้าไปทางทิศตะวันออกทุกหลัง

ช่วงเย็นถนนหน้าโรงแรมถูกจัดให้เป็นถนนคนเดิน ได้ความมาว่าได้แบบอย่างมาจากถนนคนเดินที่เชียงใหม่ สินค้าที่วางขายยังมีไม่มาก มักเป็นงานหัตถกรรมท้องถิ่น ที่ดูแล้วต้องพัฒนาอีกมากสำหรับการท่องเที่ยว

วันที่ 21 สิงหาคม 2550 เดินทางจากเชียงรุ่งไปเมืองฮำ (กาหลั่นป่า) และเมืองลา(เม่งล่า) เราออกเดินทางจากเชียงรุ่งเวลา 8.30 น. แวะชมศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อเมืองฮำ (Dai Minority Folk Custom Park) ทันทีที่เข้าประตูรั้วศูนย์วัฒนธรรมพบอนุสาวรีย์เจียงไคเชค สร้างเป็นอนุสรณ์ในการที่ท่านเดินทางมาร่วมงานสงกรานต์ไทลื้อที่นี่ จากนั้นเดินเข้าไปที่หมู่บ้านไทลื้อเดิม ที่เอกชนมาลงทุนทำเป็นศูนย์วัฒนธรรม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หมู่บ้านนี้ชื่อว่าหมู่บ้านสวนม่วน (Manshuman) เอกชนมีวิธีบริหารจัดการดังนี้ ผู้ลงทุนนำหมู่บ้านมาปรับปรุงใหม่ให้รองรับนักท่องเที่ยวได้ รักษาวิถีชีวิตของไทลื้อแบบเดิมไว้ มีการขายของรับประทานและของที่ระลึก การแสดงหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทลื้อ ผู้คนแต่งตัวแบบไทลื้อ มีการจัดการแสดงรำ ให้ชาวบ้านดำเนินชีวิตไปตามปกติ เช่น ช่วงเช้าไปทำนาบ้าง อยู่บ้านขายของบ้าง ทอผ้าบ้าง ทำหัตถกรรมบ้าง อยู่ใต้ถุนบ้าน เป็นต้น

วัดสวนม่วน เป็นวัดหลวงของเมืองฮำ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า วัดสุทธาวาส เป็นวัดเก่าแก่อายุประมาณ 1400 ปี (พ.ศ. 500) เป็นวัดประจำหมู่บ้าน คณะได้แวะชมบ้านช่างเงินที่ตั้งอยู่หน้าวัด มีทั้งกำไลเงิน เข็มขัดเงินที่มีลวดลายโบราณของลื้อและลวดลายแบบใหม่ ผู้เฒ่าอายุ 70 ปี เป็นช่างตี จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านให้ความเห็นว่า วิธีการจัดการหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวนี้ดี เพราะได้ประโยชน์ร่วมกัน หน้าวัดมีชาวบ้านนำรถเข็นขายของประเภทผลไม้ เช่น ส้ม กล้วย มะพร้าวแก้ว เช่นเดียวกับบรรยากาศหน้าวัดต่างจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 มีวันเข้าพรรษาและออกพรรษาเช่นกัน มีพิธีตักบาตรไหว้บรรพบุรุษ มีประเพณี 12 เดือน มีการห้อยตุงในวัดเช่นเดียวกัน จากนั้นเวลา 11.20 น. แวะดูร้านหยกพม่าที่รัฐบาลจีนให้คนไทลื้อมาแกะสลัก เวลา 12.30 น. แวะทานอาหารกลางวัน ที่เมืองจุน (เมืองนุน) อาหารเป็นแบบโต๊ะจีนธรรมดาทั่วไป และดูไม่ให้ความสำคัญกับความสะอาดนัก จากนั้นออกเดินทางแวะชมหมู่บ้านระหว่างทางชื่อ Meng Xing Xia ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเฮ็มและขึ้นกับเมืองเฮ็ม เวลา 15.00 น. เราถึงเมืองแวน แวะสำรวจเมืองที่มีอยู่ 116 หลังคาเรือน บ้านแรกเลขที่ 776 เป็นบ้านไทลื้อตั้งอยู่ริมแม่น้ำ มีอาชีพทำสวนยางเป็นหลัก ปลูกข้าวกินเอง มีวัดเจ็งเป็นวัดใหญ่ประจำเมืองแวน ทั้งหมู่บ้านเป็นพี่น้องและญาติกันหมด หมู่บ้านมีใจบ้านเป็นก้อนหินตั้งแต่โบราณ ข้างใจบ้านมีบ้านที่ต้มเหล้าขาย เป็นเหล้าข้าวโพด จะทำการต้มเหล้าเพื่อดื่มในวันงานต่างๆ บ้านส่วนใหญ่ยังคงสภาพเดิม มีการเปลี่ยนแปลงบ้างคือเปลี่ยนมาใช้หลังคากระเบื้องหรือหลังคาตึกแบบบ้านจีนบนเส้นทางสายไหม บ้านส่วนใหญ่มีชานแดดอยู่ทางทิศใต้และทิศตะวันตก ทุกบ้านมีไฟฟ้าและ Solar cell สำหรับทำน้ำร้อน ขนาดบ้านจะมีหลังย่อมกว่าบ้านไทลื้อที่เชียงรุ่ง เพราะสถานที่เป็นหุบเขาบ้าน แต่ละหลังก่ออิฐบล็อกทำรั้วรอบบ้าน หมู่บ้านดูแออัดกว่าหมู่บ้านไทลื้อทั้งหลายที่ผ่านมา แต่ละครอบครัวขาดที่เพาะปลูก ทำแต่สวนครัวเล็กๆ อยู่หลังบ้านเรายังพอเห็นภาพการดำเนินชีวิตแบบไทลื้ออยู่บ้าง เช่น การอาบน้ำในแม่น้ำ เห็นผู้หญิงลื้อสระผมด้วยน้ำซาวข้าวและเปลือยอก นุ่งซิ่นอาบน้ำ สังคมชาวบ้านช่วงบ่ายผู้หญิงจะมาชุมนุมกันที่ตลาดเพื่อพบปะสังสรรค์ เวลา 16.30 น. เราถึงเมืองล่า ลักษณะเมืองเป็นรูปกระทะก้นลึก มีแม่น้ำไหลผ่านกลางเมือง เมืองนี้เจริญและเป็นศูนย์กลางการค้ามาแต่โบราณ ถนนหนทางและผู้คนแต่งตัวทันสมัย สองข้างถนนเป็นอาคารพาณิชย์เกือบหมด คงเหลือร่องรอยของบ้านไทลื้อให้เห็นตรงเชิงภูเขา เป็นสัญลักษณ์ว่าเป็นที่อยู่ของไทลื้อมาก่อน ปัจจุบันคนจีนเข้าครอบครองทำการค้าขายเกือบทั้งเมือง

วันที่ 22 สิงหาคม 2550 เราตื่นกันแต่เช้าเพื่อออกไปศึกษาชีวิตของคนเมืองล่ายามเช้าที่ตลาดสด ตลาดสดมีการจัดระเบียบเป็นสัดส่วน เช่น เขตขายหมู ขายปลา ขายผักสด ขายเห็ด ขายเป็ดไก่เป็นๆ ขายผลไม้ และขายอาหารเช้า คนขายของมีทั้งชาวจีน ชาวบ้านไทลื้อและชาวเขา ผักสดมีหลายชนิดทั้งที่เหมือนกับบ้านเราและที่ไม่มีในบ้านเรา ที่เด่นชัดเห็นจะเป็นเห็ดที่มีหลายชนิดมาก ตลาดที่นี้สะอาด มีคนคอยเก็บกวาดใบผักที่หล่นจากการเคลื่อนย้ายหรือขนส่งอยู่ตลอดเวลา ส่วนอาหารเช้านั้นเป็นซาลาเปาหลากชนิด ก๋วยเตี๋ยวชามใหญ่เต็มไปด้วยเส้นขนมจีนมากกว่าอย่างอื่น ออกจากโรงแรมเพื่อเดินทางกลับเชียงรุ่ง เราแวะบ้านป่าก่อ (ปู่ก่อ) ชานเมืองล่า ว่ากันว่าคนที่นี้เป็นพวกลั๊วะหรือละว้า สันนิษฐานว่าเป็น

บรรพบุรุษของลั๊วะปู่เจ้าลาวจกที่มาอยู่ที่ดอยตุงสมัยโบราณ จากนั้นเดินทางกลับมาทางถนนเดิมที่สภาพไม่ดี (แคบและคดเคี้ยวมาตามไหล่เขา) มองออกจากรถลงไปข้างล่างเห็นรัฐบาลจีนกำลังสร้างถนนใหม่อยู่คาดว่าอีก 2 ปี คงจะได้ใช้ถนนสภาพดี ทันสมัยอันตรายน้อยจากเชียงรุ่งถึงเมืองล่า เวลา 17.30 น. เรา แวะนมัสการพระธาตุสำคัญและศักดิ์สิทธิ์ของสิบสองปันนามาแต่โบราณ คือ พระธาตุสบเฮ็มที่ตั้งอยู่บนดอยสูง ต้องขึ้นบันไดชันมากและเต็มไปด้วยตะไคร่ พบพระธาตุอยู่ในสภาพที่ถูกทอดทิ้ง สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปตามกระแสการเมือง หมู่บ้านสบเฮ็มอยู่ห่างออกไปราว 500 เมตร สัมภาษณ์พ่อเฒ่า พ่อลือ อายุ 76 ปี ที่บ้านเลขที่ 16 เล่าว่าเดิมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ที่ตั้งมาแต่ปู่ย่าตายายแล้ว (ประมาณ 200-500 ปี) มีพระธาตุจอมก้องและพระธาตุสบเฮ็มเป็นพระธาตุประจำหมู่บ้าน ส่วนการสัมภาษณ์แม่คำหล้า อายุ 52-54 ปี ที่บ้านเลขที่ 28 ว่าหมู่บ้านมี 70 หลังคาเรือน ย้ายกันออกมาจากป่าได้ 20 ปีแล้ว คนทำอาชีพทำป่ายาง ทอผ้า วัดประจำหมู่บ้านคือวัดสบเฮ็ม เมื่อสัมภาษณ์แม่เฒ่าซ้อน อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 44 เล่าว่ามีหลานชื่อจอม ครอบครัวมี 7 คน อยู่ที่นี้ตั้งแต่ปู่ย่าตายายแล้ว บ้านที่อยู่เป็นบ้านเดิม ครอบครัวมีนา 4 มูปลาย ปลูกสวนยางมากกว่าทำนาข้าว บางบ้านมีหูกทอผ้าฝ้ายไว้สำหรับทอผ้าไว้ใช้เอง และทอถวายพระทำบุญ ที่บ้านเลขที่ 34 ปั่นฝ้ายมาก

วันที่ 23 สิงหาคม 2550 เวลา 9.30 น. ออกเดินทางจากเชียงรุ่งขึ้นไปทางเหนือที่เมืองยาง เป็นที่อยู่ของเผ่าไทหย่า ไทเหนือปู้หลั่ง (อาศัยอยู่ตามเขา) ไทลื้อ ตามเส้นทางนี้สังเกตว่าหมู่บ้านไทลื้อมียุ้งข้าวในบริเวณบ้าน แต่ที่ผ่านๆ มาในวันก่อนๆ จะไม่มี เวลา 10.15 น. รถเรามาถึงหมู่บ้านไทเหนือหรือไทโหว้ มี 60 หลังคาเรือน ทีมงานได้เข้าไปที่บ้านเลขที่ 2621 สัมภาษณ์แม่เฒ่าชื่อ ตัน อายุ 68 ปี มีลูก 7 คน ลักษณะบ้านเป็นบ้านชั้นเดียว ติดดิน แบบโรงเตี้ยมจีนจากประตูเข้าบ้านไปเป็นทางโล่ง หน้าประตูบ้านมีตาแหลว ผังหมู่บ้านนี้น่าจะเป็นที่รัฐบาลจีนจัดให้ ดูจากลักษณะเป็นเหมือนหมู่บ้านจัดสรร แม่เฒ่าเป็นคนทอผ้าเอง ลายผ้าเป็นลายเล็บมือนาง เรียกว่าลายหลวง ผ้าทอมีหน้ากว้างที่แคบ เวลาใช้เอามาต่อกันเป็นผ้าถุง เพราะฟืมมีขนาดเล็กเพื่อสะดวกในการนำติดตัวในการเดินทางย้ายที่อยู่ บริเวณข้างบ้านปลูกพืชผักสวนครัวไว้แต่พอกิน ผลไม้มีปลูกพุทรา ส้มโอ ฝรั่ง คนที่หมู่บ้านนี้พูดภาษาไทยได้มาก และชอบที่จะพูดคุยกับเราด้วยภาษาไทย บางคนยังเคยมาเที่ยวเชียงราย

เวลา 11.30 น. เราถึงหมู่บ้านควายาว ซึ่งห่างจากหมู่บ้านไทโหว้ประมาณ 300 เมตร คนที่หมู่บ้านนี้บอกว่า ไทโหว้ ไทหย่า ไทเหนือ นั้นเหมือนกัน หมู่บ้านนี้มี 200 หลังคาเรือน เป็นไทหย่า เราสัมภาษณ์แม่เฒ่าชื่อ อีไอ่ อายุประมาณ 79-80 ปี มีลูก 7 คน แม่เฒ่านั่งอยู่บนม้านั่งเตี้ยๆ กำลังเหลาไม้ไผ่ไว้ทำหูก เมื่อก่อนแม่เฒ่ากินหมาก เดี๋ยวนี้ไม่กินแล้ว บ้านล้อมรอบด้วยกำแพงเพราะมีคนแปลกหน้าเข้ามาในหมู่บ้านมาก สังเกตดูบ้านอื่นก็ทำประตูรั้วเช่นกัน บ้านแม่เฒ่าเป็นเจ้าของนาข้าว ปลูกข้าวไว้กินเอง ใส่ยุ้งข้าวไว้กินได้ทั้งปี และยังเหลือขายด้วย คนหนุ่มสาวส่วนมากออกไปกรีดยางพารา ใกล้เที่ยงเห็นพากันหาบยางพารากลับเข้าในหมู่บ้าน ที่หมู่บ้านนี้มีน้ำประปาแล้ว คนที่นี่ไม่นับถือศาสนาอะไร สมัยก่อนจีนเข้ามาปกครองคนนับถือพุทธศาสนา ต่อมาเมื่อคนเฒ่าคนแก่เสียชีวิตไปแล้วศาสนาซึ่งหายไป ในหมู่บ้านเราจึงไม่เห็นวัด และไม่นับถือผีด้วย เดินสำรวจหมู่บ้านไปเรื่อยๆ พบย่านหนึ่งเป็นเหมือนตึกแถว

หรือทาว์นเฮ้าส์สมัยใหม่ ตามราคาค่าก่อสร้างตึก 2 ชั้น ขนาด 10 x 10 เมตร หรือ 200 ตารางวา ราคาประมาณ 1.8 แสนหยวน (1 หยวน = 5 บาท)

ลักษณะการสร้างบ้านเรือนของทั้ง 2 หมู่บ้านจะตั้งอยู่บนเนินเตี้ยๆ มีที่นาและสวนยางอยู่โดยรอบ มีหนองน้ำประจำหมู่บ้าน มีการทำเหล้าข้าวโพด และคนรับประทานข้าวเหนียว

เวลา 15.00 น. เราไปสวนขวัญ (สวนม่านทิง) ซึ่งเป็นสวนของพระเจ้าแผ่นดินในอดีต แวะวัดป่าเซต์(วัดจอมทอง) ชมเจดีย์ขาว (เจดีย์หนอล้ง) อันเป็นเจดีย์ที่มีชื่อเสียงที่สุดในสิบสองปันนา เจดีย์นี้จำลองมาจากเจดีย์ที่เมืองลองหรือลง ข้างเจดีย์ขาวมีโบสถ์แปดเหลี่ยมจำลองมาจากเมืองไฮ (เมืองเช่หรือแช่)

วันที่ 24 จากเชียงรุ่งเราไปเวียงผาคราง ซึ่งอยู่แถวชานเมืองรอบนอกของเชียงรุ่ง เดินทางโดยรถบัสจากโรงแรมที่เราพักไปประมาณ 25 นาที เมื่อไปถึงเราต้องซื้อตั๋วเดินผ่านสวนขวัญอันร่มรื่นของพระเจ้าแผ่นดินในอดีตเข้าไปถึงฝั่งแม่น้ำโขง ที่นั่นเราขึ้นกระเช้าข้ามแม่น้ำโขงไปยังอีกฝั่งหนึ่ง รถไฟฟ้ารับช่วงต่อพาเราไปชมวัดจอมทอง มัคคุเทศก์ก็พาเราไปอธิษฐานจิตที่บ่อน้ำทิพย์ ชมโบสถ์สร้างตามสถาปัตยกรรมไทลื้อสมัยใหม่ข้างวัดมีพระธาตุเก่าแก่ บันไดขึ้นวัดเป็นบันไดนาคดังเช่นที่พบตามวัดในล้านนาของไทย ข้างวัดมีพิพิธภัณฑ์เล็กๆ แสดงข้าวของเครื่องใช้โบราณ ชุดออกรบ อาวุธต่างๆ ไม่แตกต่างจากของล้านนาไทยมากนัก จากนั้นเราขึ้นกระเช้ากลับมายังที่เดิม รับประทานอาหารเที่ยงแล้วมีเวลาภาคบ่ายสำหรับทัศนศึกษาตามห้างร้านสมัยใหม่ของเชียงรุ่ง ซึ่งประเภทของสินค้าและการจัดร้านเหมือนของไทย แต่สินค้าเกือบทั้งร้านผลิตในประเทศจีนทั้งสิ้น ต่อจากนั้นเราเดินทางมาสนามบินของเชียงรุ่ง เพื่อกลับเชียงใหม่มองจากเครื่องบินลงมาเห็นแม่น้ำโขง หมู่บ้านไทลื้อ ภูเขา ป่าไม้ ไร่นาของสิบสองปันนาอีกครั้งเป็นภาพสุดท้าย ก่อนเครื่องบินพาเรากลับมาถึงสนามบินเชียงใหม่โดยปลอดภัย

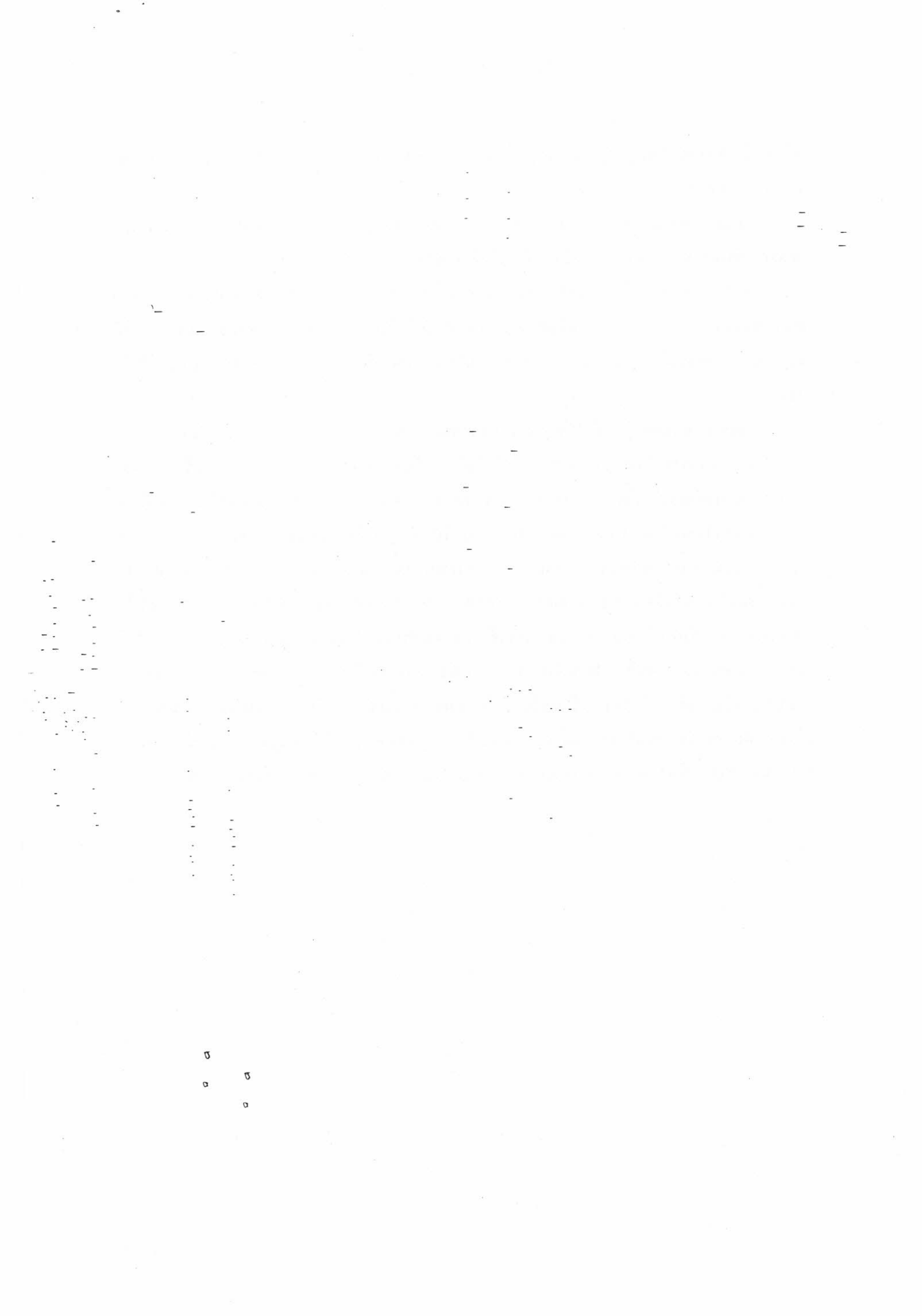

ประวัติศาสตร์สิบสองปันนาโดยสังเขป

อาจารย์สมบัติ นุชนิยม
นักวิชาการ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1

ในสมัยชุมชนบุพกาล มีชนชาติเย่ว์ เผ่าหนึ่งมาใช้ชีวิตอยู่ในดินแดนที่เรียกกว่าสิบสองปันนาในปัจจุบัน ชนเผ่านี้ต่อมากลายเป็นชนชาติจิวเหลียว บางเผ่าของพวกเขาอพยพขึ้นไปทางเหนือ บางเผ่าอพยพไปทางตะวันออก อีกเผ่าหนึ่งยังคงอยู่ในที่เดิม และก่อร่างสร้างตัวขึ้นบนลุ่มแม่น้ำหลันชาง ซึ่งมีเมืองเจ้งฮง (เชียงรุ้ง) เป็นศูนย์กลาง

ในสมัยราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 681-907) ชาวจิวเหลียวที่อยู่ในลุ่มน้ำหลันชางและบริเวณใกล้เคียง ถูกชาวฮั่นเรียกว่า "หมังหมาน" (ชาวป่าคนเมือง) แต่ชนเผ่านี้เรียกตนเองว่าไตเมือง

ก่อนที่พวกเขาจะเป็นชาวไตเมือง ก็ได้ใช้ชีวิตแบบชุมชนบุพกาลอยู่ในเขตนี้มาแล้วโดยไม่มีเมือง ชาวไตเมืองมีประวัติความเป็นมาของตัวเอง พวกเขามีนิยายปรัมปราเล่าสืบทอดกันมาว่าบรรพบุรุษของพวกเขาชื่อพญาอาลาโว เป็นหัวหน้าชนเผ่าชนแขวงสวนตาลในอโยธยา ครั้งหนึ่งพญาอาลาโวได้นำลูกบ้าน 15 หมู่บ้านออกล่าสัตว์ เจอกวางคำ (กวางทอง) ตัวหนึ่งสวยมาก พญาอาลาโวอยากได้มาเลี้ยง จึงคิดจะจับเป็น แต่กวางคำไม่ยอมให้เข้าใกล้ เมื่อจนปัญญาเข้าพญาอาลาโวก็ใช้ศรยิง กวางคำถูกยิงที่ขาก็ออกวิ่งเขยกไปข้างหน้า พญาอาลาโวนำลูกบ้านออกไล่แต่ไล่อย่างไรก็ไล่ไม่ทัน พอหยุดไล่ กวางคำก็หยุดวิ่ง พอไล่อีกก็วิ่งอีก เป็นอย่างนี้เรื่อยไป จนถึงเขต ๆ หนึ่งในตอนรุ่งอรุณกวางคำก็วิ่งหายเข้าไปในถ้ำดอยดงนัง (ถ้ำนี้ต่อมาเรียกว่าถ้ำกวางคำ) พญาอาลาโวตามกวางคำมาเป็นเวลาถึง 7 เดือนแล้ว จะพาลูกบ้านกลับแขวงสวนตาลก็ลำบาก ประกอบกับเห็นทำเลในถิ่นนี้ดี และไม่มีผู้คนอาศัยอยู่จึงตัดสินใจตั้งหลักแหล่งลงที่นี่ โดยแบ่งเขตปกครองออกเป็น 15 หมู่บ้าน และเรียกเขตปกครองนี้ว่าอาลาวีตามชื่อพญาอาลาโว ต่อมาศูนย์กลางการปกครองของเขตนี้เรียกว่าเจ้งฮง (เจ้งร่ง) ก็คือ เชียงรุ้งนั่นเอง เพราะพญาอาลาโวตามกวางคำมาถึงที่นี่ก็พอดีสว่าง จึงตั้งชื่อเมืองนี้ขึ้นตามสภาพเหตุการณ์ เพื่อความเป็นมงคล นี่ก็เป็นแต่เพียงนิยายปรัมปราของชาวไตลื้อ ซึ่งแสดงว่าพวกเขาไม่ใช่ชาวถิ่นดั้งเดิมของที่นี่

พญาอาลาโวมีตัวตนจริงหรือไม่ก็ตาม แต่บรรพชนของชาวไตลื้อสิบสองปันนาก็เคยใช้ชีวิตแบบชุมชนบุพกาลอยู่ในเขตนี้มาแล้วเช่นเดียวกับพญาอาลาโว และสังคมของพวกเขาก็ได้พัฒนามาเรื่อยๆ จนถึงสมัยที่สังคมแห่งนี้จะผ่านเข้าสู่สังคมทาสจึงได้ปรากฏชื่อหัวหน้าเผ่าชนออกมาอย่างแน่ชัด และสืบวงศ์กันมาเป็นลำดับถึง 15 ท่าน ก็เริ่มเข้าสู่สังคมทาส หัวหน้าเผ่าชนทั้ง 15 ท่านนั้นคือ 1. ปาสกะ 2. สุเมฆะ 3. โสระมหานกะ 4. เจ้าสุรวงศ์ 5. โบราณ 6. มัณฑานกะ 7. กุรบุตร 8. มังกลาวอคำ 9. ฟ้าเก็ดคำ (เกล็ดคำ) 10. เจ้าฟ้าน้อย 11. ฟ้าข้าวนึ่ง (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นฟ้าข้าวจี่) 12. ฟ้าหนอก 13. รามจันทร์ 14. อินตาแนก 15. อาลาโว (ไม่ใช่คนเดียวกันกับอาลาโวสวนตาล)... ขอให้สังเกตุว่าหลายท่านมีแต่ชื่อเฉยๆ ไม่มีคำแสดงถึงฐานันดรศักดิ์นำหน้า

ในสมัยราชวงศ์ถัง ชาวฮั่นเข้าสู่สังคมศักดินาแล้ว แต่ชาวไตลื้อในเขตสิบสองปันนายังอยู่ปลายสังคมบุพกาล เมืองกำลังเริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้น รัฐก็เริ่มเกิดขึ้น ในหนังสือ "หมานซู" เล่ม 6 เรียก สิบสองปันนาว่า "หนังหน่าย" ซึ่งก็คือ "เมืองลื้อ" นั่นเอง นี่ก็แสดงว่าเมืองเกิดขึ้นแล้ว พร้อมกันนี้สังคมทาสของเมืองลื้อก็เปิดฉากขึ้น ใน

ระยะประวัติศาสตร์สังคมทาสเมืองลื้อมีเจ้ารัฐทาสอยู่ 27 องค์ คือ 1. เจ้ากังหา 2. เจ้าฟ้าหลวงหมกคำ (หมวกคำ) 3.เมวดาเยซาย 4.เมวดาแผน 5.เทวดาคำ 6.เจ้าเจิงหน้าเอิกแดง (หน้าอกแดง) 7.พญาลัง (ลังหมายถึงต้นรัง) 8.เจ้าจ้างปงกะพี (จ้างก็คือช้าง เจ้าองค์นี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เจ้าช้างเผือก) 9.เจ้าเสด 10.เจ้าเสสันดิ่ง 11. เจ้าเจิงหาญ 12.เจ้าม้าเมือง 13. เจ้าผาแสนดิ่ง 14.เจ้าผาคาง 15.เจ้าผาแก่น 16.พญาหญาบนาแต 17.เจ้ากงลงคำ 18.เจ้างากองเจ้าฟู 19.เจ้าผาลายหลวง 20.เจ้าผาหน่าว 21.เจ้าปางงาเหง้า 22.เจ้านาเจ้งล้านหลักแก่น 23.เจ้าฟ้าหน่อคำ 24.นายคำแมน 25.นายสิริจอมเมือง 26.เจ้าปู่มือย่ามือ 27.เจ้าคำลือ

ชาวไตลื้อมีการติดต่อกับชาวฮั่นมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นนั้นแล้วแต่ไม่มากเพราะอยู่ไกลกัน การคมนาคมลำบากพูดภาษากันไม่รู้เรื่อง และการแลกเปลี่ยนค้าขายก็ไม่สะดวก ครั้นถึงสมัยราชวงศ์ถังมีการติดต่อกันมากขึ้นกว่าเดิม แต่ทางราชวงศ์ถังก็ยังไม่ได้เข้ามาปกครองเมืองลื้อโดยตรง ในเวลานั้นเมืองลื้อติดต่อกับหนานเจา ("น่านเจ้า" ค.ศ. 737-902) และตาลีฟู (ค.ศ.937-1253) มากกว่าติดต่อกับราชวงศ์ถัง ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองลื้อกับอาณาจักรหนานเจาและตาลีฟูเป็นไปในลักษณะ "ห้าปีจิ้มก้องเล็กครั้งหนึ่ง เก้าปีจิ้มก้องใหญ่ครั้งหนึ่ง" เมืองลื้อปฏิบัติต่อหนานเจา-ตาลีฟูอย่างนี้ ก็ต้องปฏิบัติต่อราชวงศ์ถังเช่นเดียวกัน เพราะกลัวจะถูกรุกราน ! ประเทศที่เมืองลื้อติดต่อด้วยมากที่สุด ก็คือ พม่า เพราะอยู่ใกล้กัน การคมนาคมไม่สู้จะลำบาก พูดภาษากันรู้เรื่อง วัฒนธรรมใกล้เคียงกันและการแลกเปลี่ยนค้าขายก็สะดวก เมื่อสภาพเป็นเช่นนี้ ชาวไตลื้อจึงถือว่า "จีนเป็นพ่อ พม่าเป็นแม่" ครั้นถึงสมัยพญาเจิง (ไทยเราเรียกว่าขุนเจือง) เมืองลื้อก็กล้าแข็งขึ้น และประกาศไม่ขึ้นต่ออาณาจักรตาลีฟู ราชวงศ์หนานซ่ง (ค.ศ.960-1279) และพม่า พญาเจิงได้ยกกองทัพเที่ยวตีเอาเมืองต่างๆ ในเขตใกล้เคียงมาไว้ใต้อำนาจ รวมตลอดไปถึงลานนา เมืองลาว เมืองแกว (ภาคเหนือของเวียดนาม) เชียงตุงและภาคเหนือของไทย ในสมัยพญาเจิงนี้เองที่ได้ตั้งอาณาจักรสิบสองปันนาขึ้น สังคมทาสเมืองลื้อได้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างขนานใหญ่และสลายตัวลง แล้วอาณาจักรสิบสอบปันนาก็เข้าสู่สังคมศักดินา บทบาท ของพญาเจิงทำให้ชาวไตลือถือว่า พระองค์เป็นปฐมกษัตริย์ของอาณาจักรสิบสองปันนา ครั้นพญาเจิงสวรรคตแล้ว บรรดาเมืองขึ้นเมืองออกก็แข็งอำนาจไม่ยอมขึ้นต่ออาณาจักรสิบสองปันนาต่อไปอีก ไม่ช้าไม่นานท้าวสามข่ายเนือง โอรสพญาเจิงก็ยอมอ่อนน้อมต่ออำนาจรัฐตาลีฟูและราชวงศ์หนานซ่งทางกษัตริย์ตาลีฟูก็ส่งตราประจำตำแหน่งรูปหัวเสือทองคำมาให้เจ้าแผ่นดิน สิบสองปันนา ตราอันนี้ ภาษาไตลื้อเรียกว่า "จุ่มกาบหลาบคำ" ฝ่ายกษัตริย์ตาลีฟูเรียกว่าเจ้าแผ่นดินสิบสอบปันนาว่า "เจ้าแสนหวีฟ้า" (ไทยเราดูเหมือนเรียกว่า "เจ้าฟ้าแสนหวี") เจ้าแผ่นดินสิบสองปันนา เรียกกษัตริย์ตาลีฟูว่า "เจ้าลุ่มฟ้าโพธิญาณ" จากนั้นเขตสิบสองปันนาก็ขึ้นต่อการปกครองของอำนาจรัฐตาลีฟูเมื่ออาณาจักรตาลีฟูถูกกุบไลข่านพิชิต เจ้าแผ่นดินสิบสองปันนาก็ยอมอ่านน้อมต่อราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1271-1368) ทั้งที่กองทัพมองโกลไม่ได้ลงมาถึงเขตนี้ ตั้งแต่นั้นมาแคว้นสิบสองปันนาก็ขึ้นต่อศูนย์กลางอำนาจรัฐของราชวงศ์หยวนโดยตรงและราชวงศ์หยวนก็ให้เจ้าแผ่นดินสิบสองปันนาอยู่ในตำแหน่งเดิม

ในสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ.1368-1644) และชิง (ค.ศ.1644-1911) ความสัมพันธ์ระหว่างแคว้นสิบสองปันนากับศูนย์กลางอำนาจรัฐหมิงและชิง ก็เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น แคว้นสิบสองปันนาได้กลายเป็นดินแดนของปิตุภูมิ (จีน) ที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ เจ้าแผ่นดินองค์ที่ 32 ของสิบสองปันนา ก็ได้รับพระราชทานนามจีนจากพระจักรพรรดิ

แห่งราชวงศ์ชิงว่า "ตาวจินเป่า" จากนั้นราชตระกูลของสิบสองปันนาทุกองค์ก็มี 2 ชื่อ เสมอไป คือ ชื่อไตลื้อและชื่อจีน จนกลายเป็นประเพณีที่ขยายออกมาสู่สามัญชนภายนอก และถือว่าแซ่ "ตาว" มีต้นตระกูลเป็นเจ้าแผ่นดิน

ในระยะประวัติศาสตร์สังคมศักดินาของสิบสองปันนามีเจ้าแผ่นดินอยู่ 44 องค์ คือ 1.พญาเจิง (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1160-1181) 2.ท้าวสามข่ายเนือง (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1181-1213) 3.ท้าวอ้ายปุง (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1213-1218) 4. ท้ายสุงแก่นจาย (รุ่งแก่นชาย ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1218-1230) 5.ท้าวแสงหลวง (แรงหลวง ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1230-1256) 6.ท้าวปู่วาก (ภูวอกครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1256-1271) 7.เจ้ายี่เปงลากซาย (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1271-1273) 8.เจ้าไอ่ (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1273-1313) 9.เจ้าคานเมือง (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1313-1352) 10.เจ้าสีดาคำ (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1352-1433) 11.ท้าวกุมาร (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1433-1435) 12. ท้าวกือเมือง (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1435-1439) 13.ท้าวสองเมือง (ครองราชย์อยู่ 3 เดือน 15 วัน) 14.ท้าวบากอง (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1440-1442) 15.ท้าวคำเต้ด (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1442-1445) 16.ท้าวโลงฟ้า (ล่วงฟ้า ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1446-1466) 17.ท้าวผาแสง (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1466-1467) 18.ท้าวสามปอลือไท (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1467-1490) 19.ท้าวสามข่ายเนือง (ชื่อเดียวกับองค์ที่ 2 ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1490-1495) 20. เจ้าคานเมือง (ชื่อเดียวกับองค์ที่ 9ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1495-1517) 21.เจ้าสิริสมภาร (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1517-1538) 22.เจ้าอุ่นเมือง (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1538-1566) 23. เจ้าสิริสุนันทา(ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1566-1567) 24. เจ้าอิ่นเมือง (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1567-1576) จากนี้การปกครองว่างเจ้าแผ่นดินไป 7 ปี หรือจดหมายเหตุอาจจะบันทึกวันเดือนปีผิดพลาดก็ได้ 25.เจ้าหน่อเมือง(ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1583-1601) 26.เจ้าสิริสุธรรมา(ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1602-1618) 27.เจ้าหม่อมคำลือ (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1619-1633) 28.เจ้าหม่อมท้าว(ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1633-1640) 29.เจ้าหม่อมหน่อเมือง (ชื่อเดียวกับองค์ที่ 26 ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1641-1654) 30. เจ้าเมืองท้าว (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1654-1668) 31.เจ้าแปงเมือง (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1669-1696) 32.ตาวจินเป่า (ได้รับพระราชทานนามนี้จากพระจักรพรรดิแห่งราชวงศ์ชิง ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1696-1705) 33.ตาวเซ่าเหวิน (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1705-1728) 34.ตาวเหวยผิน (ชื่อจีน ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1728-1745) 35.ท้าวสุวรรณ (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1746-1763) 36.เจ้าหมหาวงศ์ (ชื่อจีนว่า "ตาวไท่เหอ" ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1764-1770) 37.เจ้าฟ้าจันทร์ (ชื่อจีนว่า "ตาวหยู่วเหอ ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1770-1779) จากนี้การปกครองว่างเจ้าแผ่นดินไป 7 ปี หรือจดหมายเหตุอาจจะบรรทึกวันเดือนปีผิดพลาดก็ได้ 38.เจ้าหม่อมมหาวัง (ชื่อจีนว่า "ตาวไท่คัง" ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1787-1810) 39.เจ้าหม่อมสุจาวรรณะ (สุชาวรรณะ ชื่อจีนว่า "ตาวเจิ้งจง" ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1789-1819) เจ้าแผ่นดินองค์นี้ยกกองทัพไปช่วยราชวงศ์ชิงปราบปรามการลุกขึ้นสู้ของพวกหุยเขตเป่าซาน ขณะเดนทัพอยู่ระหว่างทางถูกพวกหุยโจมตี ทำให้เจ้าหม่อมสุจาวรรณะถึงแก่พิราลัย) จากนี้การปกครองว่างเจ้าแผ่นดินไป 45 ปี หรือ จดหมายเหตุอาจจะบันทึกวันเดือนปีผิดพลาดก็ได้ 40 เจ้าหม่อมสอ (ชื่อจีนว่า "ตาวจินอัน" ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1864-1879) 41. เจ้าหม่อมแสง (ชื่อจีนว่า "ตาวไท่คัง" ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1881-1884) 42.เจ้าหม่อมคำลือ (ชื่อจีนว่า "เตาเฉินเอิน" ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.1885-1925) 43.เจ้าหม่อมสุวรรณผาคาง (ชื่อจีนว่า "ตาวต้งเหลียง" ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1929-1944) 44.เจ้าหม่อมคำลือ (ชื่อจีนว่า "ตาวสื้อชิน" ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1947) หลังจากสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นแล้ว ฐานันดรศักดิ์ "เจ้าแผ่นดิน" ของสิบสองปันนา ก็สิ้นสภาพไปโดยปริยาย และแคว้นสิบสองปัน

นาก็ถูกกำหนดขึ้นเป็นแขวงปกครองตนเองโดยมีประธานคณะกรรมการแขวงเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร คนแรกที่ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการแขวงปกครองตนเองสิบสองปันนาคือ เจาฉุนซิ่น

สิบสองปันนาอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ดินแดนแห่งนี้มีทิวทัศน์สวยงามมาก จิตใจของผู้คนในถิ่นนี้ก็เต็มไปด้วยความโอบอ้อมอารี ขยันขันแข็งและเฉลียวฉลาด สภาพของบ้านช่องเรือนชาน และชีวิตทางวัฒนธรรมของชาวไตลื้อก็มีลักษณะพิเศษของตัวเองอย่างเด่นชัด ดินแดนแห่งนี้จะมีอนาคตอันรุ่นโรจน์

เชิงอรรถ

1) ชนชาติ "เย่ว์" เป็นคำที่ชาวฮั่นเรียก แต่ชนชาตินี้เรียกตัวเองว่า "ไต" บ้าง "ลาว" บ้าง แล้วแต่ว่าจะเป็นผ่าไหน
2) ชนชาติ "จิวเหลียว" ก็เป็นคำที่ชาวฮั่นเรียกอีกเหมือนกันคำว่า "เหลียว" ก็คือ "ลาว" นั่นเอง แต่ชาวจิวเหลียวไม่เรียกตัวเองว่าลาว พวกเขาเรียกตัวเองว่าไต เช่น ไตลื้อ (สิบสองปันนา) ไตเหนือ (เต๋อหง) ส่วนชาวเหลียวบางผ่าในมณฑลกวางสีเรียกตัวเองว่าลาว
3) อาลาโวเป็นภาษาไตลื้อ แปลว่า "วัวที่เก่งกล้าสามารถ" "อาลา" แปลว่าสามารถหรือกล้าแข็ง "โว" แปลว่าวัว ภาษาไตลื้อไม่มีเสียง อัว คำที่ไทยเราออกเสียงอัว เขาออกเสียงโอไปหมด เช่น บัวเขาก็ออกเสียง "โบ" ผู้หญิงชื่อบัวคำเขาก็เรียกว่า "โบคำ" เช่นนี้เป็นต้น ชื่อของพญา – อาลาโวนี้ก็มีเรื่องเล่ากันมาว่า พ่อของพญาอาลาโวเป็นพญาวัว อาศัยอยู่ในถ้ำภูเขาแห่งหนึ่ง ส่วนแม่เป็นคนครั้นออกลูกชายมาก็ตั้งชื่อให้ว่า "อาลาโว" ตามชาติกำเนิดเดิมของพ่อ
4) ชาวไตลื้อสิบสองปันนาเรียกประมุขของตนว่า "เจ้าแผ่นดิน" ไม่มีคำว่า "พระ" นำหน้าและก็ไม่นิยมเรียกว่า "เจ้าฟ้า" อย่างที่ตนในเขตใกล้เคียงเรียกประมุขของตน เช่น "เจ้าฟ้าเชียงตุง" เป็นต้น
5) คำว่า "นเสนหวี" คงจะมาจากคำว่า "ซวนเวย" หรือ "ซวนเวยสื่อ" ซึ่งหมายถึง ตำแหน่งขุนนางที่สูงสุดในแต่ละเขต ใช้เรียกประมุขของชนชาติส่วนน้อยในสมัยราชวงศ์หมิง
6) เจาฉุนซิ่นเป็นชื่อจีนของเจ้าอุ้งคำ ท่านผู้นี้เป็นบุตรของเจ้าเมืองเจ้งต้อง (เชียงทอง) ซึ่งเป็นเชื้อวงศ์ใกล้ชิดกับเจ้าแผ่นดินสิบสองปันนา ต่อมาเจ้าอุ้งคำได้เป็นเจ้าเมืองเจ้งฮา (เชียงฮา) ผู้คนมักจะเรียกท่านว่าเจ้าเจ้งฮา และภายหลังท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นเก้าสนาม (เกล้าสนาม) ซึ่งเทียบได้กับตำแหน่งอัครมหาเสนาบดี เมื่อสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นแล้ว ท่านก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานแขวงปกครองตนเองสิบสองปันนา ท่านผู้นี้แหละที่เราเรียกว่า "เจ้าขุนสิน" ชื่อนี้เกิดขึ้นจากความเข้าใจผิดของล่าม ซึ่งคิดว่า "เจาฉุนซิ่น" เป็นชื่อภาษาไต จึงแปลดัดเสียงเข้าหาภาษาไทยให้คณะผู้แทนไทยฟังที่ปักกิ่งเมื่อ 24-25 ปีก่อน จากนั้นชื่อ "เจ้าขุนสิน" ก็แพร่ไปในหมู่คนไทย ความจริง "เจ้าขุนสิน" ไม่มีตัวตนอยู่ในโลก

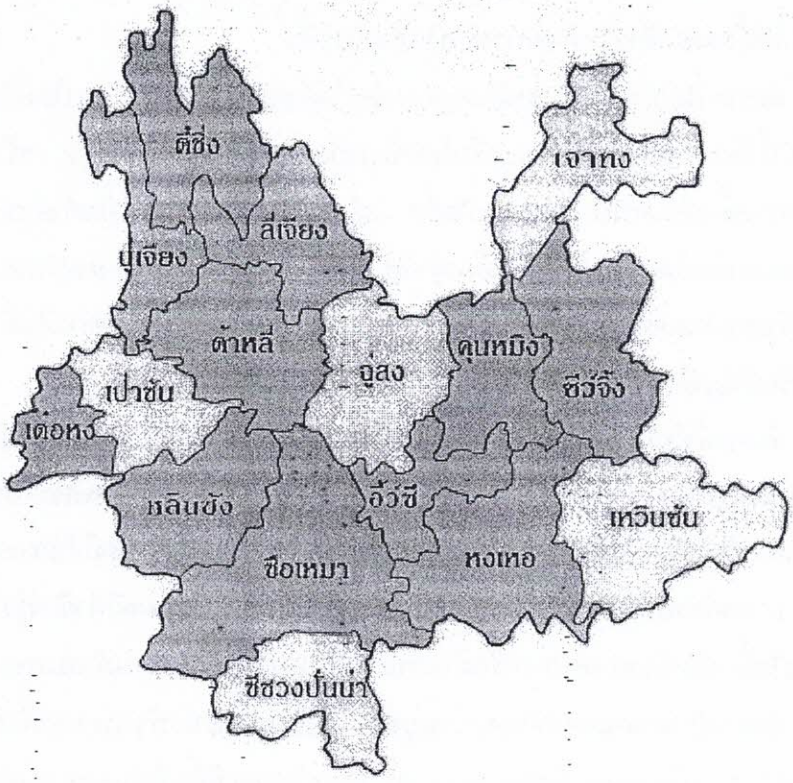
ติ่ชิ่ง
เจาทง
ลี่เจียง
นู่เจียง
ต้าหลี่
คุนหมิง
ฉู่สง
ซีชวงปั่นน่า
เป่าซัน
ซีจิ้ง
เต๋อหง
หลินซัง
อี้ว์ซี
เหวินซัน
ซือเหมา
หงเหอ

บทที่ 1
ประวัติความเป็นมาของไทลื้อ

ประวัติความเป็นมาของไทลื้อตระกูลไทลื้อหรือไตลื้อคือชนชาติไทหรือไตในอดีตที่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตบริเวณภูเขาอัลไต (ภาคตะวันตกของประเทศมองโกเลียปัจจุบัน) ต่อมามีสงครามระหว่างชนเผ่าเกิดขึ้น จึงได้อพยพย้ายถิ่นฐานลงมาทางทิศใต้ผ่านทะเลทรายโกบีเรื่อยมาจนถึงบริเวณที่ราบแม่น้ำมินเจียง ได้ตั้งอาณาจักรไทอ้ายลาวหรือไตอ้ายลาวขึ้น

ต่อจากนั้นมีสงครามกับชาวจีนจนอาณาจักรไตอ้ายลาวล่มสลายลง ชาวไทหรือไต ได้อพยพมาทิศใต้ตามสายน้ำแม่น้ำโขง จนมาตั้งเมืองหลวงขึ้นใหม่ชื่อว่าเวียงเชียงรุ้งหรือนครเชียงรุ้ง สร้างบ้านเรือนจนรุ่งเรืองมีเมืองบริวารมากมายขึ้นกับนครเชียงรุ้งของชาวไตลื้อ แล้วจึงมีการร่วมแคว้นชาวไตเข้าด้วยกันโดยนครเชียงรุ้งได้เข้ารวมด้วย เป็นอาณาจักรไตหนานเจ้า ได้ตั้งเมืองต่าลิฟู เป็นเมืองหลวงของชาวไต สำหรับนครเชียงรุ่งของไตลื้ออยู่ทางใต้สุด พระเจ้าแผ่นดินนครเชียงรุ้ง ยังมีอำนาจปกครองเขตหัวเมือง ในตอนใต้ได้อย่างเต็มที่ ต่อมาอาณาจักรเขตแคว้นไตลื้อนครเชียงรุ้งถูกเรียกว่าเมืองแสนหวีฟ้า

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2108 พระเจ้าบุเรงนองกษัตริย์พม่าได้รุกรานยึดครองแล้วให้ขึ้นตรงต่อกรุงหงสาวดี โดยได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 เขต ในปลายปี พ.ศ. 2111 โดยหนึ่งเขตจะต้องมีหนึ่งพันหัวนาเป็นพระเจ้าแผ่นดินแสนหวีฟ้าเชียงรุ้งเพื่อเก็บภาษีข้าวสาร หนึ่งพันต่าง (1 ต่าง = 2 ถัง) ส่งให้ตัวแทนของราชสำนักพม่า พอแบ่งออกเป็น 12 เขตก็รวมเป็น 12 พันนา ดังนั้นอาณาจักรไตลื้อแห่งเมืองแสนหวีฟ้าเชียงรุ่ง จึงกลายมาเรียกชื่อใหม่ เป็นอาณาจักรไตลื้อเมืองสิบสองพันนา หรือเมืองสิบสองปันนาตั้งแต่บัดนั้นมา (เจ้าสมเพชร ณ เมืองยอง, 2548: .1-7)

สิบสองปันนาทางตอนใต้ของมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งอยู่ในระหว่างเส้นละติจูดที่ 21° 31-22° 30 เหนือ และลองติจูดที่ 100° - 101° 30 ตะวันออก มีพื้นที่ประมาณ 25,000 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเขา มีที่ราบแคบๆตามหุบเขาและลุ่มแม่น้ำอันเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากินของชาวไทลื้อ ซึ่งมีวัฒนธรรมด้านเพาะปลูกโดยเฉพาะการทำนาในที่ลุ่มเดียวกับคนไทยโดยทั่วไป แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านดินแดนสิบสองปันนา ชาวไทลื้อเรียกว่า แม่น้ำของส่วนจีน เรียกว่า แม่น้ำล้านช้าง และเรียกชาวไทลื้อว่า ไพอิ (Pai – i) หรือเสียวไพอิ (Shui-Pai - i)

สิบสองปันนาประกอบด้วยเมืองต่างๆ 44 เมือง โดยมีเมืองสำคัญ 28 เมือง ได้แก่ เมืองเชียงรุ่ง หรือเจียงฮุ่ง เมืองลวง เมืองแจ้ เมืองฮาย เมืองสูง เมืองเชียงเจียง เมืองฮุน เมืองป่าน เมืองเชียงลอ เมืองวัง เมืองงาด เมืองออน เมืองยาง เมืองฮิง เมืองลา เมืองเชียงตอง เมืองฮา เมืองงอน เมืองหน เมืองแวน เมืองเฮม เมืองล่า เมืองบาน เมืองบ่อแฮ่ เมืองพง เมืองหย่วน เมืองอูเหนือ และเมืองอูใต้ โดยมีเมืองเชียงรุ่งเป็นเมืองหลวงเดิมดินแดนสิบสองปันนาจัดการปกครองเป็นระบบปันนา โดยการแบ่งหัวเมืองออกเป็น กลุ่มๆ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บส่วนและผลประโยชน์ของ

รัฐ โดยแบ่งออกเป็น 12 ปันนา ประกอบด้วย ปันนาเมืองล่า ปันนาเมืองพง ปันนาเมืองตอง ปันนาอีงู ปันนาอูเหนือ อูใต้ ปันนาอีอู ปันนาเมืองหลวง ปันนาเมืองฮาย ปันนาเมืองหน ปันนาเมืองแจ้ ปันนาเมืองงาด และปันนาม่อนต่าน โดยมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นประมุข เรียกว่าเจ้าฟ้าแสนหวี ประทับอยู่ที่เมืองเชียงรุ่ง ปกครองดินแดนสิบสองปันนาสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยพระยาเจิง เมื่อ พ.ศ. 1723 รวมทั้งสิ้น 42 พระองค์

นอกจากนี้ ชาวไทลื้อยังอาศัยอยู่ในบริเวณภาคตะวันออกของรัฐฉาน ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสภาพพม่า อยู่ในเขตเมืองยอง บางส่วนตั้งถิ่นฐานอยู่ทางทิศเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แถบภาคตะวันตกของแคว้นพงสาลี หลวงน้ำทา เมืองสิง ยังมีหมู่บ้านไทลื้อกระจายอยู่ลุ่มแม่น้ำทา และลุ่มแม่น้ำแบงทางเหนือของเมืองหลวง พระบาง ส่วนในภาคเหนือของเวียดนามมีชุมชนไทลื้ออยู่ในเขตเมืองบินห์ลู และบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำดำ ตามแนวชายแดนที่ติดต่อกับจีน (ประชัน รักพงษ์ และคณะ,: 5)

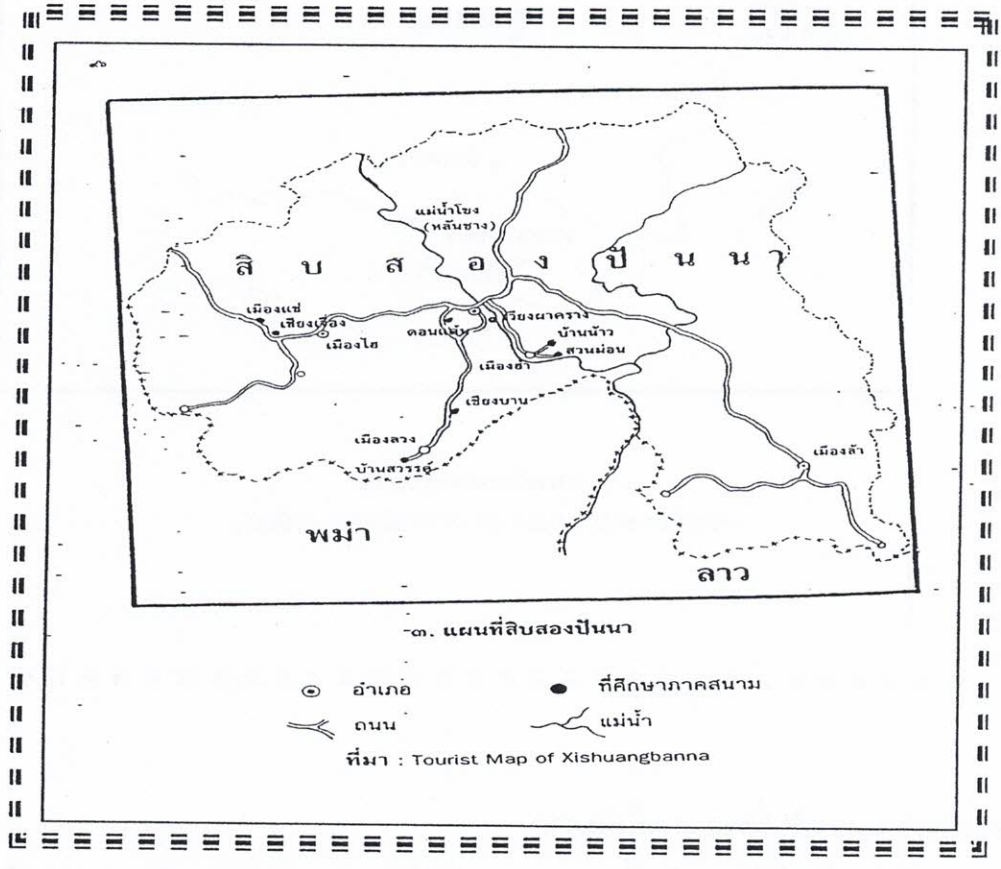

-๓. แผนที่สิบสองปันนา

อำเภอ ที่ศึกษาภาคสนาม

ถนน แม่น้ำ

ที่มา : Tourist Map of Xishuangbanna

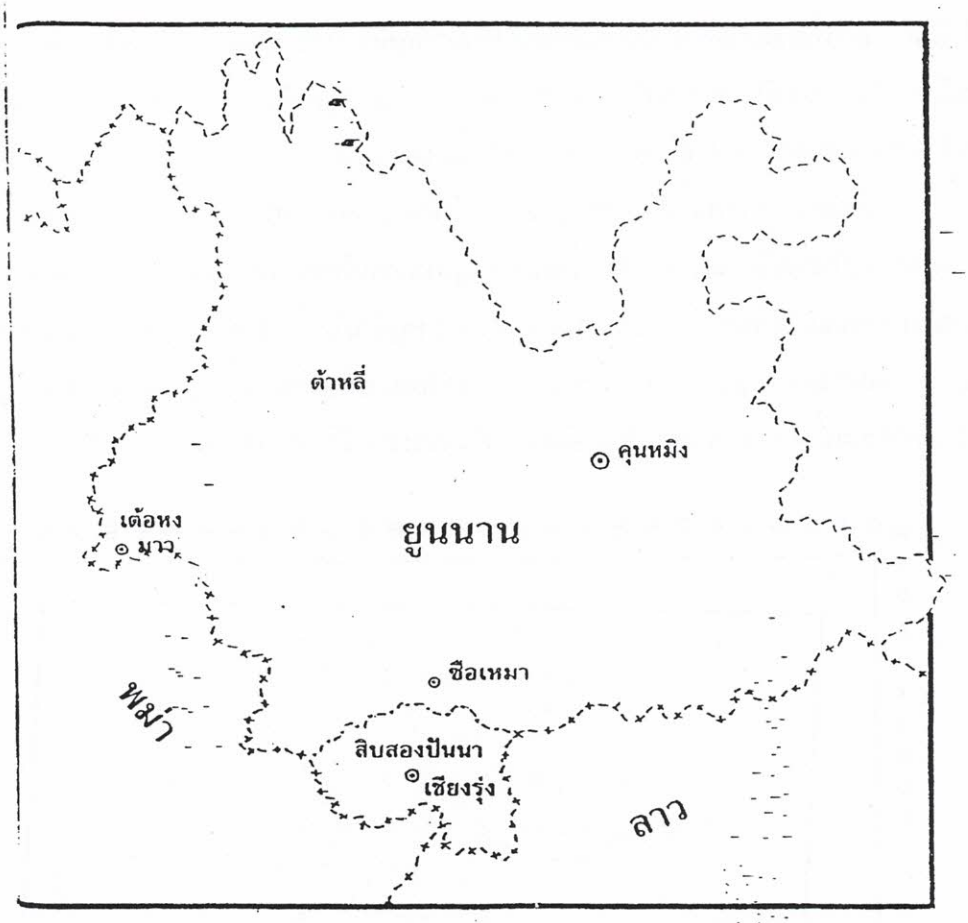

๒. แผนที่มณฑลยูนนาน
แสดงที่ตั้งเขตปกครองตนเองชนชาติไทสิบสองปันนา

การอพยพของชาวไทลื้อและการตั้งถิ่นฐาน

ยังมีชาวไตหรือไทบางส่วนที่อพยพลงมาทางทิศใต้สู่คาบสมุทรอินโดจีนหรือแหลมทอง สำหรับชนชาติไตหรือไท บางส่วนที่อพยพได้แยกย้ายเป็นหลายสาขา ได้ชื่อแตกต่างกันไปตามลักษณะเครื่องแต่งกายประจำกลุ่มบ้าง เช่นไทดำเพราะนิยมใช้เสื้อผ้าอาภรณ์สีดำ ได้ชื่อตามลุ่มแม่น้ำบ้าง เช่นไทแดง ตามชื่อเมืองบ้าง เช่น ไทมุง ไทปูจบางกลุ่มเรียกตนเองว่า ไทเมือง หรือคนเมือง ด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรม หรือความทรนงในเชื้อชาติด้วย ถูกชาวจีนเรียกอย่างดูถูกดูแคลนว่าคนป่า(ฮวนนั้ง)

ต่อมาไทอ้ายลาวกลุ่มหนึ่งที่เรียกตนเองว่า ไทเมืองหรือคนเมือง อพยพลงสู่แม่น้ำโขง สร้างอาณาจักรเชียงแสนในที่ราบเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน พ่อขุนมังรายแห่งเชียงแสนสร้างเมืองเชียงรายในปี พ.ศ. 1805 และ

สร้างเมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ.1839 ในลุ่มน้ำปิง รวบรวมบ้านเมืองในแถบลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำอิง ลุ่มน้ำกก เป็นหนึ่งเดียว ขึ้นตรงต่อเมืองเชียงใหม่ อาณาจักรของพ่อขุนมังรายเรียกว่า อาณาจักรล้านนา

อาณาจักรล้านนาของคนเมืองรุ่งเรืองและร่วงโรยในที่สุด ด้วยต้องทำสงครามกับพม่าและตกเป็นเมืองอารักขาของพม่า จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์ แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ได้ทรงขับไล่พม่าออกจากล้านนาได้โดยเด็ดขาด โปรดเกล้าให้พระยากาวิละแห่งนครลำปางมาปกครองเมืองเชียงใหม่ ให้บรรดาหัวเมืองเหนือทั้งหมดขึ้นตรงต่อเมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงใหม่ได้กลับมาเป็นศูนย์กลางการปกครองอีกครั้งหนึ่งดังที่เคยเป็นมาในสมัยของราชวงศ์มังราย

นโยบายที่สำคัญของล้านนาสมัยที่กล่าวถึงนี้ คือพื้นม่าน และเก็บฮอมต่อมไพร่ กล่าวคือขับไล่พม่าออกไป และรวบรวมไพร่พล ฟื้นฟูเมืองเหนือให้คืนดีดังเดิม ด้วยว่าสภาพบ้านเมืองขณะนั้น ร่วงโรย รกร้างเป็นพงช้างพงเสือ ดังที่พงศาวดารโยนกได้บรรยายไว้ว่า ประชาชนหลบหนีพม่าข้าศึกไปอยู่ตามป่าตามดอย

พระเจ้ากาวิละแห่งนครเชียงใหม่ เรียกโดยทั่วไปว่า พระเจ้ากาวิละเชียงใหม่ ประกาศเป็นนโยบายให้หัวเมืองในขอบขัณฑสีมา ออกแสวงหาผู้คน กวาดต้อน เทครัวลงมาสู่เมือง ดังชาวบ้านออกเก็บผักใส่ซ้า(ภาชนะสานด้วยไม่ไผ่) นำกลับเรือน ยุคสมัยนี้จึงถูกเรียกว่า "ยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง"

การเก็บข้าใส่เมืองนั้น ในขั้นต้นออกเกลี้ยกล่อมหว่านล้อมให้อพยพเข้ามาร่วมสร้างบ้านพัฒนาเมือง ต่อมาเป็นการกวาดต้อนเทครัว บางครั้งส่งกองทัพออกไปทำสงคราม กวาดต้อนถึงพม่า เขตสิบสองปันนา คนที่ถูกเทครัวอพยพลงมาจึงมีหลายเผ่าพันธุ์ นับแต่กะเหรี่ยง ต่องซู เผี้ยว ไทยอง ไทลื้อ

การกวาดต้อนผู้คนทำกันหลายครั้งหลายคราว ส่วนไทลื้อ อพยพลงมาหลายลักษณะ นับแต่ทำศึกสงครามกับล้านนาพ่ายแพ้ถูกกวาดต้อนลงมา บางกลุ่มหนีศึก ระหว่างเผ่าพันธุ์ลงมา บางกลุ่มหนีศึกระหว่างเผ่าพันธุ์ลงมา พึ่งไทล้านนา (คนเมือง) บางครั้งทำสงครามกับจีนถูกจีนเบียดเบียน จึงหลบหนีลงมา บางกลุ่มมาแสวงหาที่ทำกินใหม่ อพยพลงมาเสาะหากลุ่มหมู่ญาติ ที่ลงมาก่อน

ไทลื้อเรียกคนเมืองหรือคนล้านนาว่า" โยน "ซึ่งท่านเสถียร โกเศษสันนิษฐานว่ามาจากคำว่า " ยูนาน" ด้วยว่าคนเมืองส่วนใหญ่อยู่ในแคว้นยูนาน ก่อนที่ย้ายลงสู่ดินแดนภาคเหนือ ต่อมานักปราชญ์เมืองเหนือเขียนบันทึกประวัติศาสตร์เป็นภาษาบาลี บัญญัติคำว่า โยน เป็นภาษาบาลีว่า โยนก สมัยกรุงศรีอยุธยา ไทยอยุธยาเรียกชาวล้านนาว่า"ยวน "คงเค้ามาจากคำว่า" โยน "นั่นเอง ดังปรากฏในวรรณคดีสำคัญเรื่องหนึ่งคือ ลิลิตยวนพ่าย

ต่อมาไทลื้อเรียกคนล้านนาหรือคนเมืองว่า" กะหล่อม " ศึกกวาดต้อนผู้คนครั้งนั้น รับทราบจำความมากันตลอดว่าศึกกะหล่อม ดังที่ไทลื้อรุ่นเก่าก่อน ปู่หม่อน ย่าหม่อน ท่านชอบพูดว่า" ลงมาเมื่อศึกกะหล่อม " บางท่านกล่าวเสริมว่า กะหล่อมเป็นคำกล่าวถึงคนเมืองในด้านลบ

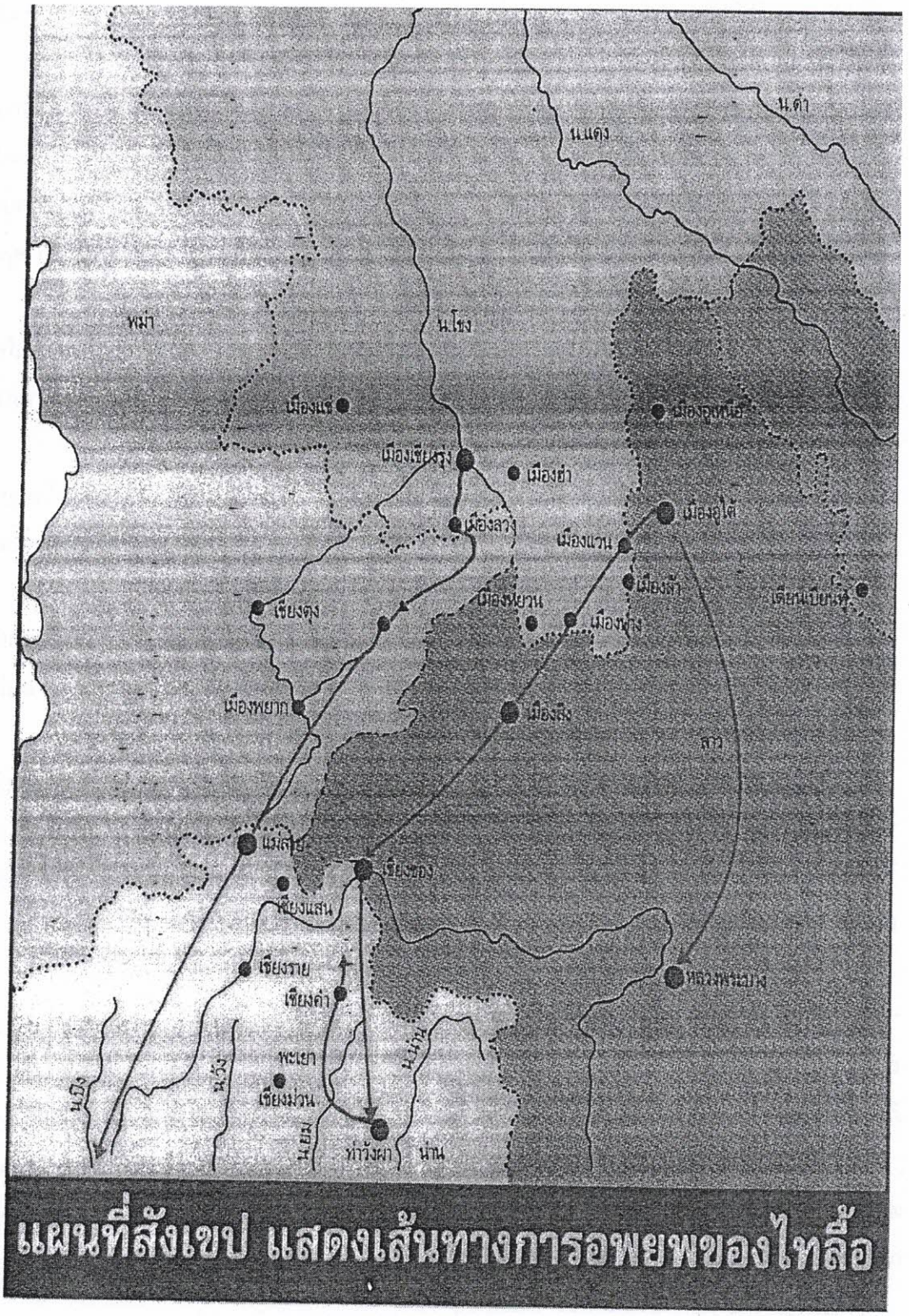

แผนที่สังเขป แสดงเส้นทางการอพยพของไทลื้อ

จากสิบสองปันนาสู่เมืองไทย

ในปีพุทธศักราช " สมัยราชการที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสิทร์ พระเจ้ากาวิละเชียงใหม่ โปรดให้ พระยาอุปราชน้อยธรรม ยกกองกำลังเข้าไปในดินแดงสิบสองปันนา เก็บผักใส่ช้า เก็บข้าใส่เมือง ได้เทครัวชาวไทลื้อ จำนวน 25 หัวเมือง มีเมืองยอง เมืองหลวย เป็นต้น โดยอ้างว่า ดินแดนสิบสองปันนา เคยเป็นเขตน้ำหนังดินแห่งเมืองพิงค์เชียงใหม่ทัพเชียงใหม่กลับลงมาในปี พ.ศ. 2348 ชาวสิบสองปันนาที่ลงมาครั้งนี้ มีหลายผ่าพันธุ์ นับตั้งแต่ไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่ เป็นต้น มาตั้งบ้านเรือนในเขตเชียงใหม่ เมืองลำปาง หมู่บ้านที่ตั้งใหม่ถูกตั้งชื่อ ตามบ้านเมืองเดิมของตน ในสิบสองปันนา เช่นบ้านเมืองวะ เมืองขอน เมืองพยาก ในเขตอำเภอสันทราย เมืองเลน เมืองเชียงรุ่ง เมืองมาง เมืองสาด เมืองกาย เชียงขาง ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่

เมืองลำพูนถูกทิ้งร้าง ตั้งแต่ศึกพม่าปี พ.ศ. 2340 สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 โปรดให้ตั้งเมืองลำพูนขึ้นมาใหม่ ในปี พ.ศ. 2357 พระเจ้ากาวิละโปรดให้นำไทลื้อเมืองยองมาร่วมสร้างบ้านแปงเมือง ชาวลื้อเมืองยอง (ไทยอง) ได้ตั้งหมู่บ้านในเขตเมืองลำพูนหลายตำบลนับแต่ เวียงยอง บ้านธิ บ้านหลวย บ้านยู้

พระยาอุปราชน้อยธรรม ซึ่งภายหลังได้เป็นพระเจ้าน้อยเชียงใหม่ ทรงโปรดไทลื้อเมืองยองมาก ด้วยว่าพระองค์ทรงอภิเษกเจ้าหญิงเมืองยอง เป็นพระชายา เมื่อยกทัพลงมา ชาวเมืองยองจำนวนมากสมัครใจตามเจ้าหญิงลงมาอยู่ในล้านนา ณ เมืองลำพูน เมืองลำพูนจึงเป็นเมืองของชาวไทลื้อเมืองยองเป็นเท้

ในปีพุทธศักราช 2354 ตรงกับแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงเทพฯ พระเจ้ากาวิละเชียงใหม่ ส่งกองทัพไปรุกรานสิบสองปันนา เจ้าหลวงสุมนเทวราช เป็นเจ้านครน่าน (พ.ศ. 2353) ได้ยกทัพไปรุกรานสิบสองปันนาถึง 2 ครั้งในปี 2354 เข้าตีเมืองล้า เมืองพง กวาดต้อนชาวไทลื้อลงมา แต่พงศาวดารเมืองน่านมิได้ระบุว่านำไปไว้ ณ เมืองใด และครั้งที่สองในปลายปีเดียวกันนั้นเอง กองทัพเมืองน่าน ได้กวาดต้อนเทครัวเมืองล้า เมืองพง เมืองเชียงเขง เมืองหลวงภูคา นำชาวไทลื้อจำนวน 6 พันคนมาไว้ที่เมืองน่าน ถึงปลายรัชกาลแห่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2393-2394 เจ้าครองนคร ในสิบสองปันนาวิวาทแตกแยกภายในราชวงศ์ บางส่วนหันไปพึ่งจีน บางส่วนหันไปหาพม่าเจ้าศาลวัน (เจ้าเมืองเชียงรุ้ง) นำญาติพี่น้องครอบครัวราษฎรเป็นจำนวนมากมาอยู่เมืองน่านและหลวงพระบาง

ต่อมาพม่ายกกองทัพมารุกรานเมืองเชียงตุง ยึดครองเมืองเชียงตุงไว้พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 ทรงเห็นว่าเมืองเชียงรุ้งของไทย จักไม่ปลอดภัย พม่าอาจยึดเมืองเชียงรุ้งแล้ว เลยลงมารุกรานหัวเมืองเหนือ พระองค์จึงโปรดให้กองทัพเมืองเชียงใหม่ เมืองลำพูน เมืองลำปาง ยกกำลังไปขับไล่พม่าออกมาเชียงตุง แต่ทำการไม่สำเร็จ ด้วยพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 3 เสด็จสวรรคต (พ.ศ 2394) ฝ่ายไทยถือโอกาสนำชาวไทลื้อประมาณ 2 พันคน มาไว้ที่เมืองเชียงของ

ง

ในปีพุทธศักราช 2396 พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้โปรดเกล้าให้เจ้าเมืองเชียงใหม่นำกองทัพหัวเมืองเหนือ ประกอบด้วยเมืองแพร่ เมืองลำพูน เมืองลำปาง เมืองน่าน สมทบกับกองทัพจากกรุงเทพฯ ออกไปตีเมืองเชียงตุงอีกครั้งหนึ่งและเจ้าเมืองน่านในขณะนั้นคือเจ้าอนันตยศ(1214) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าให้เลื่อนพระยศเป็นเจ้าพระยามงคลวรยศ แล้วให้ยกกองทัพไปทางสิบสองปันนา และให้ไปสมทบกันที่เมืองเชียงตุงศึกเมืองเชียงตุงครั้งนี้มีปัญหาเรื่องเสบียงและดินฟ้าอากาศจึงเลิกทัพ

เจ้าพระยามงคลวรยศได้เทครัวชาวไทลื้อหลายหัวเมืองลงมา ให้ตั้งเรือนอยู่ที่เมืองหงาว เมืองเทิง นักประวัติศาสตร์เชื่อว่าไทลื้อจากเมืองหย่วน ส่วนหนึ่งลงมาจากเมืองเชียงคำในครั้งนี้ ซึ่งสมัยนั้นอยู่ในเขตปกครองของเมืองน่าน ไทลื้อเมืองหย่วนมีหัวหน้าชื่อ พญาไชยสิทธิ์ ได้ช่วยกันสร้างบ้าน หย่วน เมื่อทางราชการได้ยกบ้านหย่วนเป็นตำบล พญาไชยสิทธิ์ เป็นกำนันคนแรกและได้นับยศเป็นขุนหย่วนยุทธการ เป็นต้นตระกูล สมฤทธิ์ ชาวไทลื้อเมืองหย่วนได้มาที่พระธาตุเก่าแก่ใกล้น้ำลาว เขตด้านเหนือของหมู่บ้าน ทราบชื่อภายหลังว่า พระธาตุสบแวน ท่านได้นำประชาชนสร้างถนนจากหมู่บ้านมาถึงพระธาตุแห่งนี้เพื่อมาไหว้สาขึ้นธาตุและสร้างต่อไปถึงที่ทำการเมือง(อำเภอ) หมู่บ้านหย่วน จึงได้ขยายออกมาเป็นบ้านธาตุสบแวน (นายก้อนแก้ว สมฤทธิ์ บ้านธาตุสบแวน ม. 1 ตำบล หย่วน ให้ข้อมูล) ประชาชนตั้งชื่อถนนสายนี้ว่า ถนนสิทธิประชาราษฎร์

ต่อมาเจ้าเมืองน่านเห็นว่าบ้านหงาวใกล้ชายแดนเกินไป เกรงว่าไทลื้อจะหนีกลับ จึงให้ย้ายจากเมืองหงาว (บ้านหงาว อำเภอเทิง) มาอยู่ที่เมืองเชียงม่วนไทลื้อกลุ่มนี้มาจากเมืองมางและจากเมืองแพด ได้ร่วมกันสร้างหมู่บ้านให้ฝั่งน้ำปิ้บริเวณทุ่งล้า ตั้งชื่อบ้านของตนตามชื่อเมืองเดิมว่าบ้านแพดและบ้านมาง มีพญาธนะและพญาคำเป็นหัวหน้า พญาคำได้แยกไทลื้อส่วนหนึ่งจากบ้านมาง ไปสร้างหมู่บ้านใหม่ใกล้แม่น้ำยมและไทลื้อคนหนึ่งขุดพบกระสุนปืนใหญ่ที่ชายทุ่งใกล้หมู่บ้านจึงตั้งชื่อบ้านนี้ ทุ่งอาม๊อก ซึ่งเป็นภาษาลื้อว่าปืนใหญ่ ปัจจุบันนี้คำนี้ได้กร่อนสั้นเป็น ทุ่งมอก

ต่อมาทุ่งล้ามีปัญหาเรื่องการทำมาหากิน เพราะเป็นที่ราบระหว่างภูเขาพื้นที่น้อย ส่วนที่เป็นที่ราบมีแม่น้ำสองสายขนาบอยู่ ถึงฤดูฝน น้ำหลากที่ทำกิน ชาวไทลื้อมีจำนวนมากเกินไป ผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอเป็นอยู่อย่างฝืดเคือง พญาธนะและพญาคำ จึงขออนุญาตเจ้าเมืองน่านนำชาวไทลื้อจากบ้านมางและบ้านทุ่งมอกบางส่วนมาอยู่ที่เมืองเชียงคำ จึงเกิดบ้านทุ่งมอกใกล้แม่น้ำแวนและบ้านมางใกล้แม่น้ำลาว

หลังเสร็จศึกเชียงตุงแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่4โปรดเกล้าให้เลื่อนยศเจ้าพระยามงคลวรยศเจ้านครน่าน (พ.ศ. 2396) เป็นเจ้าอนันต์วรฤทธิ์เดชกุลเชษฐ์ ไชยนันทปุรมหาราชวงษาธิบดี

จิตราภรณี สุทธาวาส แห่งสหวิทยาลัยล้านนา กล่าวไว้ในบทความชื่อ ประวัติความเป็นมาของสิบสองปันนาตอนหนึ่งว่า ในสมัยเจ้าผู้ครองนครเมืองน่าน ชื่อเจ้าสุรยพงษ์ผริตเดช พ.ศ. 2399 ได้ยกทัพไปตีกวาดต้อนครอบครัวลื้อเมืองพง เขตสิบสองปันนา ซึ่งในเวลานั้นอยู่ในบังคับฮ่อ (จีน) ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่เมืองน่านประมาณพันกว่าคน ให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองเชียงม่วน และเมืองเชียงคำ

เจ้าอนันต์วรฤทธิ์เดชฯ ครองเมืองน่าน ระหว่างปี2395-2434 รวมเป็นเวลา 39 ปี พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดเกล้าให้ยกกองทัพไปตีสิบสองปันนา 2 ครั้ง ครั้งแรกในปี พ.ศ.2396 ครั้งที่2 ในปี พ.ศ. 2397-2398 ซึ่งขณะนั้นดำรงพระยศเป็น เจ้าพระยามหามงคลวรยศศึกสิบสองปันนาครั้งที่ 2 เกิดขึ้นใกล้เคียงกัน พ.ศ. ที่จิตราภรณ์อ้างถึงการนำไทลื้อลงมาอยู่เมืองเชียงคำและเมืองเชียงม่วนในปี พ.ศ. 2399 น่าจะเป็นสมันเจ้าอนันตวรฤทธิ์มากกว่า ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้านครน่าน ระหว่างปี 2395-2434

นักเขียนประวัติศาสตร์ท่านหนึ่งคือPatria Nanna กล่าวเปรียบทียบการอพยพผู้คนจากสิบสองปันนาลงสู่ภาคเหนือว่าเหมือนน้ำซึมในทรายมาตลอกประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ยกเว้นสมัยที่แพ้สงครามเท่านั้น ที่ลงมาเป็นกลุ่มใหญ่ โต สงครามกวาดต้อนไทลื้อ พ.ศ.2399 ดูจะเป็นครั้งสุดท้าย ต่อจากนั้นไทลื้ออพยพ เคลื่อนย้ายลงมาตามสายเครือ

ญาติ ถึงแม้มาอยู่ในล้านนาแล้ว การเคลื่อนย้ายระหว่างเมืองระหว่างหมู่บ้านก็ยังคงมีมา เพิ่งหยุดชะงักไปในชั่วคนนี้เอง

ราชวงศ์ไทลื้อ

1. ราชวงศ์แสลื้อ ค.ศ.272-1045 (พ.ศ.815-1588)

เมื่อสมัยขุนฟ้าวา ขุนลำพูน ขุนธงผา เป็นเจ้าปกครอง แคว้นเมืองลื้อหลวง(อี้โจว) แคว้นเมืองเชียงแส(เตียนฉือ หรือ ยูนหนำ)แคว้นเมืองเม็ง (ยุงจาง)ของชนชาติไต-ไท(ไป๋หยีหมาน)แห่งอาณาจักรไทยอ้ายลาว สมัยที่ 2 และถูกกองทัพจักรพรรดิจีนฮ้านหรือฮ่อฮั่นแห่งเมืองโลยาง(ลกก๋ก)อันมีขุนสึก เตียวเหลียง..เตียวลกเป็นแม่ทัพ ยกมาตีแตกเมื่อ ค.ศ.265(พ.ศ.808)และฝ่ายไต..ไทที่เหลือกองทหารประมาณ 6 พันคนมีขุนศึกสีเภา(ขุนสีเทา หรือ ขุนสีท้าว) ขุนยวม ขุนลาวอ้ายนำหน้า ทันรวบรวมได้ชาวไต-ไทประมาณ 85000 คน จากเมืองเชียงแส เมืองสาด เมืองซาม ในแคว้นเมืองลื้อหลวง ทำการย้ายถิ่นฐานอพยพ ลงมาทางทิศใต้ตามสายน้ำแม่ของ(แม่น้ำโขง)จนถึงเขตแดนของพวกชนเผ่าตะมิลวะ(ข้าสีแสนหมอนม้า)แห่งแคว้นสุวรรณโคมคำ(เมืองเงินยาง)อันมีกำลังแรงตั้งหมั้นทัพหน้าใหญ่ไว้ที่เมืองเขมรัฐ(เชียงตุง)เมืองมหิยังคะ(เมืองยอง)เมืองภูคา ทำให้ขุนสีเทา ไม่สามารถนำบริวารอันเป็นชาวไต-ไทจากเมืองเชียงแสแห่งแคว้นเมืองลื้อหลวงที่ติดตามลงมาเหลือประมาณ 35,000 คนทำการสร้างตั้งเวียงใหม่ที่ปากน้ำห้า ต่อฝั่งขวาแม่น้ำโขงขึ้นมาได้อย่างสำเร็จเมื่อปี ค.ศ.272(พ.ศ.815)แล้วเวียงหลวงลูกใหม่นั้น ตั้งชื่อว่าเมืองเชียงรุ้งตั้งแต่นั้นมา และผู้ขึ้เป็นเจ้าแผ่นดินหรือเจ้าชีวตองค์แรกของนครเชียงรุ้งแห่งเมืองลื้อใหม่ก็คือขุนสีเภาหรือขุนสีเทา(ขุนสีท้าว) นั้นและที่สืบเชื้อสายวงค์ตระกูลเจ้า ตระกูลท้าวขุน จากเมืองเชียงแสแคว้นเมืองลื้อ อาณาจักไตยอ้ายลาวหรือไทยอ้ายลาว(ไทยเมือง)มาปกครองเป็นพระเจ้าแผ่นดินไตลื้อหรือไทลื้อแห่งอาณาจักรเชียงรุ้งในนามราชวงค์แสลื้อตั้งแต่บัดนั้นมา(หมายเหตุ-คำว่า"แสลื้อ"ย่อคำมาจากเมืองเชียงแส-เมืองลื้อ)

พระเจ้าแผ่นดินเชียงรุ้ง ราชวงศ์แสลื้อ(เซอลี้ซวา)องค์ที่ ?—มีชื่อพระนามว่า"หม่อมแสเจ้า"เป็นผู้รวบรวมเอาเขตแคว้นของชาวไต-ไท 6 แค้วนใหญ่(ลิ่วเจา)ที่อยู่ทางภาคเหนือ เข้าร่วมกันก่อตั้งเป็นประเทศสหพันธ์อาณาจักรไทหนานเจ้าแห่งเมืองหนองแส(ต่าลิฟู)ได้อย่างสำเร็จเมื่อปีค.ศ.649(พ.ศ.1192)ในพระนามราชวงศ์ไทเมืองและพระเจ้าแผ่นดินเชียงรุ้งอีกองค์หนึ่ง มีพระนามว่า"ท้าวคำแดงเทพ"ได้ส่งบุตรชายคนที่ 2ชื่อเจ้าสุนันทะกุมมาร นำกองทัพบุกเบิกสร้าง ตั้งเมืองยอง –เชียงตุงและยกทัพเข้าช่วยเจ้าพรมกุมาร บุตรชายของท้าวพังคะราชผู้เป็นเจ้าเมือง "เวียงสี่ตวงพานคำ" ลุกขึ้นต่อต้านอำนาจการปกครองของพวก (ลัวะ ขอม)ที่เมืองเงินนยางได้แล้วก่อตั้งเวียงโยนกบุรีศรีช้างแสน (เมืองเชียงแสน)แห่งแคว้นไต เมืองโยนกได้อย่างสำเร็จเมื่อปี ค.ศ 933(พ.ศ 1476)และจนถึง สมัยสมเด็จ ท้าวพูคำ (ครองราชประมาณ ค.ศ 1030- 1045)เป็นพระเจ้าแผ่นดินไต-ไทแห่งกรุงเชียงรุ่งในนามราชวงค์แสลื้อองค์ที่ 42หรือองค์สุดท้ายที่ปกครองอานาจักรไตลื้อหรือไทลื้อแห่งเมืองแสนหวีฟ้า สืบกันมาเป็นเวลายาวนาน ถึง 773 ปี ตั้งแต่ค.ศ 272-1045(พ.ศ 815-1588)

2. ราชวงศ์อาระวี ค.ศ 1045-1160 (พ.ศ 1588-1703)

วิเคราะห์ หนังสือตำนานเมืองยอง-เชียงรุ่งทุกๆฉบับได้กล่าวเจ้าชายอาระวีสวนตาลจากเมืองช้างราย อาณาจักรโยนกอันได้นำพาทหารมหาดเล็กประมาณ ร้อยคนไปเที่ยวป่าขับไล่กวางคำขึ้นไปตามริมฝั่งแม่น้ำโขงเขตแดนอาณาจักรเชียงรุ่ง แล้วถูกควบคุมตัวไว้เชียงรุ่ง แต่หนังสือสิบสองปันนาบางฉบับไม่ระบุปีศักราชเขียนไว้ว่า พระยาอาระโวสวนตาล (คล้ายเป็นพะญาวัว)จากเมืองละโวอาณาจักรขอมดำสมัยนั้น ได้นำพาบริวารจำนวนพันคนอพยพขึ้นตามลำน้ำโขงและได้ตั้งเชียงล้านแห่งเมืองเชียงรุ่ง แล้วกลายเป็นมาเรียกอาณาจักรไตลื้อแห่งเมืองอาระวีนั้นคงเป็นไปได้ยาก เพราะเมืองละโว(ลพบุรี)ตั้งอยู่ห่างไกลเชียงรุ่งมากและพญาอาละโวกับบริวารก็คงเป็นชนเผ่าชาวลัวะมอนหรือชาวขอมดำแล้วกลายมาเป็นชาวไตลื้อหรือชาวไทลื้อ เมืองสิบสองปันนา ที่มีหน้าตาผิวพรรณขาวใส ได้อย่างไร ข้อข้องใจบทนี้นักค้นคว้าที่เขียนเรื่องประวัติศาสร์ไตลื้อสิบสองปันนาจะต้องจะต้องมีความเอนเอียงไปทางเจ้าชายอาระวีสวนตาลจากเมืองช้างราย อาณาจักรไตโยนก หรือไทยวนอันเป็นเชื้อสายไต-ไทด้วยกันและมีอาณาเขตแดนติดกันนั้นเป็นเรื่องที่พอจะเชื่อถือได้และมีน้ำหนักมากกว่า

หนังสือตำนานประวัติไทลื้อ ที่มาจากหนังสือประวัติ เมืองยอง-เชียงรุ่งในชุดฟื้น(ปฏิวัติขับไล่) ตะมิลัวะ

ลื้อเมืองยองหรือไต(ยอง)แห่งเมืองมหิยังคะรัฐบุรีหรือเมืองยองได้เขียนบทความกล่าวถึงเรื่องราวเจ้าชายอารวีสวนตาลจากเมืองช้างรายอาณาจักรไตโยนกไว้ว่าได้นำพามหาดเหล็กเที่ยวป่ากวางคำขึ้นตามริมฝั่งแม่น้ำโขง(น้ำของ)จนล้ำเข้าเขตแดนอาณาจักรเชียงรุ่งและถูกควบคุมตัวไว้ที่กรุงเชียงรุ่งเมื่อประมาณปี ค.ศ 1034(พ.ศ 1577) ตรงกับสมัยเจ้าสุลังกะวุติเป็นเจ้าฟ้านั่งปกครองเมืองยอง (ค.ศ1015-1045)รับเอาพุทธศาสนานิกายเถรวาทจากเมืองหริภุญไชย ผ่านเมืองโยนกเชียงแสนเข้าไปเผยแพร่ทั่วแคว้นมหิยังคะบุรี(เมืองยอง)อย่างรุ่งเรือง ส่วนทางเมืองแสนหวีฟ้า กรุงเชียงรุ่งนั้นตรงกับสมัยสมเด็จท้าวพูคำครองราชเป็นพระเจ้าแผ่นดิน (ค.ส 1030- 1045)ระหว่างนั้นมีเหตุการบ้านเรื่องศึกฮ่อแก่วจี๋ เมืองตองกิน(อาจจะเป็นแก่วเวียตนามแห่งอาณาจักรต๋วงกิน)ยกกองทัพเข้ามาทางแคว้นสิบสองจุไต (ไทดำ-ไทขาว ไตสาขาหนึ่งเชื้อสายไทลื้อ)แล้วรุกล้ำแล้วรุกล้ำเข้าเขตอาณาจักรไตลื้อ หมายจะยึดครองเอากรุงเชียงรุ่งเป็นเมืองขึ้น ฝ่ายกองทัพเมืองเชียงรุ่งที่มีกองกำลังน้อยกว่า ต่อต้านไม่ไหว ทำให้เจ้าชายอาระวีขอเข้าเฝ้าสมเด็จท้าวพูคำ(ผู้เป็นเจ้าแผ่นดิน)ขออาสานำทัพเชียงรุ่งสู้รบกับข้าศึกฮ่อแก่ว เพื่อแก้ความผิดสมเด็จท้าวพูคำก็อนุญาตให้เจ้าชายอาระวีนำทัพหน้ากองหนึ่ง เข้าสู้รบข้าศึกจนได้รับชัยชนะทุกๆครั้งที่สมารถตีกองทัพข้าศึกแตกถอนออกอาณาเขตไปได้ และต่อมาได้รับความไว้เนื้อเชื่อใจจากราชสำนักเชียงรุ่งจนได้รับสถาปนาเป็นราชบุตรเขยของเจ้าแผ่นดิน ต่อมาได้รับเจ้าชายอาระวีได้ราชสมบัติขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน หลังสมเด็จท้าวพูคำเสด็จสวรรคตที่ไร้ราชทาญาติที่จะมาสืบราชบัลลัง ในปี ค.ศ 1045

(พ.ศ 1588) จึงเป็นการเริ่มต้นของราชวงศ์อาระวีที่ปกครองอาณาจักรไตลื้อแห่งเมืองแสนหวีฟ้าเชียงรรุ่ง แล้วมาเปลี่ยน ชื่อเมืองอาระวีเชียงรุ่งตั้งแต่บัดนั้นมา

ต่อมาปี ค.ศ1087 ในสมัยสมเด็จเจ้าพระญาธรรมมิกราชเป็นพระเจ้าแผ่นดินราชวงศ์อาระวีองศที่ 3 อาณาจักรไตลื้อกรุงเชียงรุ่งตกเป็นประเทศราชของมหาอาณาจักรจีน(ราชวงศ์ซุ้น)แห่งเมืองไกหงจนถึงสมัยสมเด็จท้าวมุงเมืองเป็นพระจ้าแผ่นดิน(ราชวงศ์อาระวีองศ์ที่ 7)ในระหว่างปี ค.ศ 1144 –1160 อาณาจักรอาระวีเชียงรุ่งจึหลุดพ้นการแนประเทศราชเมืองขึ้นของจักรพรรดิจีนด้วยความสามารถของจอมศึกพระญาเจื่องหาญเข้ายึดครองอำนาจจากสมเด็จท้าวมุงเมืองแล้วได้สถาปนาตนขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินขึ้นนั่งราชบัลลังกรุงเชียงรุ่งเมื่อปี ค.ศ 1160 (พ.ศ 1730)จึงเป็นการสิ้นสุดของราชวงศ์อาระวีที่ปกครองอาณาจักรไตลื้อแห่งกรุงเชียงรุ่งเป็นระยะเวลานาน 115 ปีมีพระเจ้าแผ่นดินร่วม 7 พระองศ์

3. ราชวงศ์เจื่องหาญ ค.ศ 1160-1950 (พ.ศ 1703-2493)

ที่มาคัดมาจากหนังสือประวัติศาสตร์สิบสองปันนาโดยสังเขปเมื่อประมาณ ปี ค.ศ 1148 ในสมัยสมเด็จท้าวมุงเมืองเป็นพระเจ้าแผ่นดินเมืองอาระวีเชียงรุ่งมีหนุ่มชายไตล้อคนหนึ่ง(ไม่ทราบนามที่แท้จริง) มีอยุ 20 ปีจากหมู่บ้านเจื่องหาญเมืองเจียงเจื่องมารับราชการแฟ่นดินอยู่ที่เหนือสนาม(สภาบริหาร)กรุงเชียงรุ่งในตำแหน่งจะเล (เสมียน)แต่ชายหนุ่มคนนี้มีสติปัญญามีความรู้ทางภูมิศาสตร์ วิชาป้องกันตัวและมีระเบียบวินัยมากจึงได้รับการเลื่อนยศตำแหน่งขึ้นตามลำดับจากพระราชโองการของพระเจ้าแผ่นดินภายในระยะ 7-8ปีชายหนุ่มคนนี้ก็ได้เลื่อนชั้นยศเป็นพญา ในนามพญาเจื่องหาญ รับหน้าที่เป็นรองเจ้ากรมกองทหารกองทัพอาณาจักรไตลื้อเมืองอาระวีเชียงรุ่งระหว่างปี ค.ศ 1157-1160ราชสำนักเชียงรุ่งเห็นเป็นโอกาสดีที่ มหาอาณาจักรจีนแตกแยกเป็นสองภาคส่วน ภาคเหนือ คืออาณาจักรคาเธย์ แห่งลุ่มแม่น้ำอวนโห(แม่น้ำเหลือง)และภาคใต้คืออาณาจักรซุ้น แห่งลุ่มแม่น้ำยังซีเจียงมีนครไกหงเป็นเมืองหลวงที่มีปัญหาขัดแย้งอิทธิพลกับเมืองซินเซียะและเมืองเหลียวตั๋ง อยู่ตลอด จึงทำให้พระเจ้าแผ่นดินเม่า(สมเด็จท้าวมุงเมือง) ตัดสินใจยกเลิกความสัมพันธ์ไมตรีกับราชสำนักจีนเมืองไกหง และมีการสู้รบกันขึ้น 2-3 ครั้ง.

ช่วงระหว่างสถานการบ้านเมืองตกอยู่ในภาวะวิกรฤษพญาเจื่องหาญจึงได้รับการแต่งตั้งขึ้นเป็นเจ้าพระยาเจืองหาญจากพระเจ้าแผ่นดินและขุนเหนือสนามรับตำแหน่งเป็นแม่ทัพใหญ่(จอมศึก) แห่งกองทัพอาณาจักรไตลื้อเมืองอาระวีเชียงรุ่งสามารถสู้รบต่อต้านการรุกรานของกองทัพจักรพรรดิจีนได้ทุกครั้ง และต่อมาจอมศึกพระยาเจืองหาญได้ ครอบครองอำนาจ ยึดเอาราชสมบัติจากสมเด็จท้าวมุงเมืองแล้วได้สถาปนาตนขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินนั่งราชบัลลังในฐานะปฐมกษัตริย์แห่งหอคำกรุงอาระวีเชียงรุ่งในกลางปี ค.ศ1160(พ.ศ 1703)จึงเป็นการเริ่มต้นของราชวงศ์เจืองหาญที่ปกครองอาณาจักรแสนหวีฟ้าเชียงรุ่งอันมีเอกราชสมบูรณ์ตั้งแต่นั้นมา เมื่อสมัยสมเด็จเจ้าพระยาเจืองหาญครองราชเป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้นอาณาจักรไตลื้อเมืองแสนหวีฟ้าเชียงรุ่งมีอาณาเขตกว้างไกลใหญ่ มาก

ทิศเหนือ	ถึงแดนหนองแส
ทิศตะวันออก	ถึงแดนเมืองแก๋ว เวียตนาม

ทิศใต้ แดนล้านนา –ล้านช้าง (เวียงจัน)

ทิศตะวันตก ถึงแดนน้ำคง เงี้ยวป่อง.

ที่มาจากหนังสือประวัติศาสตร์สิบสองปันนาในชุดเชื้อเครือ (เชื้อสาย)เจ้าแสนหวี เซอะหลี่จ วินหมินจงกว่านฝู่

-มาในสมัยสมเด็จเจ้าไอ่(ราชวงศ์เจืองหาญที่ 8)เป็นพระเจ้าแผ่นดินเมื่อปี ค.ศ 1292 อาณาจักรไตลื้อแห่งกรุงเชียงรุ่งตกเป็นประเทศราชของจักรพรรดิกู่ปเลข่านแห่งมหาอาณาจักรมองโกเมืองปักกิ่ง และมาในสมัยสมเด็จเจ้าคานเมืองเป็นพระเจ้าแผ่นดินเมื่อปี ค.ส 1380 ก็ตกเป็นประเทศราช(เมืองขึ้น) ของจักรพรรดิจีนราชวงศ์หมิงแห่งเมืองนานกิงแล้วตกเป็นประเทศราช(เมืองขึ้น)ของพระมหากษัตริย์พม่าแห่งอานณาจักรหงสาวดีในสมัยเจ้าหม่อมอุ่นเมืองเป็นพระเจ้าแผ่นดินเมื่อปี ค.ศ 1565 ต่อถึงสมัยอาณาจักรอังวะ และสืบเป็นเมืองขึ้นของจักรวรดิแมนจูแห่งราชวงศ์ต้าชิง เมืองปักกิ่งเมื่อในปี ค.ศ 1659 ตลอดถึงสมัยรัฐบาลจีนคณะชาติพรรคก๋กมินตั๋ง(ค.ศ 1916-1949) จนถึงเจ้าหม่อมคำลือ(เต้าซือซิน)เป็นพระเจ้าแผ่นดินองศ์ที่ 44 เมื่อต้นปี ค.ศ1950อาณาจักรไตลื้อสิบสองปันนาก็ถูกจีนคอมมิวนิสต์พรรคกุงซานตั๋ง ของเหมาเซตุงเข้ายึดครองและยกเลิกระบอบกษัตริย์(เจ้าแผ่นดิน)ระบบอบศักดินา รบอบนายทุนในปีเดียวกันรวมแล้วราชวงศ์เจืองหาญที่ปกครองอานณาจักรแสนหวีฟ้าเชียงรุ่ง แคว้นสิบสองปันนาตั้งแต่สมเด็จพระยาเจืองขึ้นครองราชเมื่อปี ค.ศ 1160จนถึงสมัยสมเด็จเจ้าหม่อมคำลือถูกปลดเมื่อปี ค.ศ 1950เป็นระยะเวลาอันยาวนานถึง790ปีและมีพระเจ้าแผ่นดินถึง 44 พระองศ์ดังนี้

เชื้อเครือเจ้าแสนหวี 12 พันนา นับตั้งแต่สมัยพญาเจืองมีลำดับความเป็นมาดังต่อไปนี้

1. พญาเจืองหาญ

แต่ก่อนมีหัวหน้าชาวลัวะผู้หนึ่งชื่อ " อ้ายล้าน" มาตั้งหมู่บ้านอยู่ในเมืองลื้อ และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า " บ้านอ้ายล้าน" ต่อมา พญาเจืองรบชนะได้บ้านเมืองทุกแห่งแล้วมาตั้งหอคำอยู่ที่หมู่บ้านนี้ จึงเรียกสถานที่นี้ว่า " เชียงล้าน"

จุลศักราช 522 (ค.ศ. 1160) เปลี่ยนชื่อหอคำเป็น " หอคำเชียงรุ่ง" ซึ่งขณะนั้นพญาเจือง เป็นกษัตริย์อายุได้ 32 ปีเป็นเจ้าอยู่ 21 ปีอายุได้ 53 ปีก็จุติ ในจุลศักราช 542 (ค.ศ. 1180)

เมื่อจะทำพิธีอภิเษกพญาเจืองขึ้นเป็นเจ้านั้น ได้สร้างปราสาทหลังหนึ่งสูง 15 วา ทำอ่างทองคำลูกหนึ่งใหญ่กว้างสูง 3 ศอก ประดับด้วยแก้ว 7 ประการ เศวตฉัตร 77 คัน มีนางสนมกำนัล 12,000 และมีนางรมมณีเป็นมหาราชเทวีอนึ่งพ่อของพญาเจืองได้มอบเครื่องยศ 5 ประการ ให้แก่พญาเจือง

เจ้าเมืองต่างๆที่ส่งราชฑูตมาร่วมพิธีได้แก่ เจ้าว้องค่าวชุ่งคว่างตี่ ซึ่งไทเรียกว่า เจ้าร่มฟ้าโพธิญาณ เจ้าเมืองแกวส่งราชฑูตชื่อนรภิรัมมา พญามุ่งเมืองแห่งเชียงรุ่ง พระโพธิราชรถแห่งล้านช้าง พญาระแวกแห่งเมืองเชิน ราชฑูตเหล่านี้ มีล่ามชาวจีน ซึ่งพูดภาษาเวียดนาม อินเดีย และฮ่อผาสีได้

ในดินแดนลุ่มแม่น้ำโขง คือเมืองเชียงรุ่งขณะนั้น มีคน 8 ล้าน 4 แสน 4 หมื่นตน ประกอบด้วยหัวหมื่น มีหัวหมื่น 844 คน มีช้าง 9,000 เชือก ม้า 97,000 ตัว

พญาเจืองหาญมีลูกชาย 4 คน และได้รับแต่งตั้งให้กินเมืองต่างๆดังนี้

เจ้าลาวเผือเรือง	ไปกินเมืองล้านนา (ตั้งเวียงพิง ควบคุมเมืองหริภูญไชย)
เจ้าอ้ายกง	ไปกินเมืองแกว (เวียดนาม)
เจ้ายี่คำเรือง	ไปกินเมืองเวียงจันทน์
เจ้าสามไค้เมือง	ไปกินเมืองต่อพญาเจือง

2. สามไค้เมือง

เจ้าสามไค้เมือง ขึ้นเป็นเจ้าแทนพญาเจืองผู้พ่อในปีจุลศักราช 543 (ค.ศ. 1181) เมื่อ ครองราชย์อายุได25ปี อายุได้ 46ปี ก็จุติ ปีจุลศักราช563(ค.ศ. 1201)

เมื่อสามไค้เมืองอภิเษกนั้น เจ้าร่มฟ้าโพธิญาณเมืองว้องส่งราชทูตมาร่วมพิธีถึงเมืองลื้อมอบ " จุ้มทองคำหัวเสือ" (ตราประทับรูปหัวเสือทองคำ) ให้สามไค้เมืองไว้เป็นสิทธิ์ขาดอาชญา ระหว่างที่สามไค้เมืองเป็นเจ้านั้น ได้ตกแต่งส่วยถวายเจ้าว้องเป็นประจำคือ 5ปี ส่งส่วยน้อยครั้งหนึ่ง 8ปีส่งส่วยหลวงหนึ่งครั้ง

เจ้าสามไค้เมือง มีลูกชาย2 คน คนพี่ชื่อ อ้ายพูง คนน้องชื่อ ยี่เพียง

3. เจ้าอ้ายพูง

เจ้าอ้ายพูงเป็นเจ้าแทนศักดิ์พ่อ ในปีจุลศักราช 563(ค.ศ. 1201) ขณะอายุได้ 27ปี เป็นเจ้า 24 ปี อายุได้ 51ปีก็จุติในปีจุลศักราช 586(ค.ศ.1225)

เจ้าอ้ายพูงมีลูกชาย 1คน ชื่อท้าวรุ่งแก่นชาย ผู้หญิง 1 คน ชื่อนางอั้วมิ่งไข่ฟ้า น้องชายอ้ายพูง (ยี่เพียง) ไปเป็นเจ้าเมืองหุน เมืองฮาย เมืองแช่ ยี่เพียงไม่พอใจที่ พี่ชายได้ครองเมืองแทนพ่อจึงก่อกบฏ ยกเอารี้พลมาสู้ แต่กำลังน้อยกว่าพี่ชายจึงถูกฆ่าเสียกลายเป็นผีฝ้าเมือง ตั้งแต่นั้นมาก็ได้ทำพิธีเลี้ยงผีเมืองนี้ทุกปี

4. ท้าวรุ่งแก่นชาย

เท้ารุ่งแก่นชายเป็นเจ้าแทนศักดิ์พ่อในปีจุลศักราช 587 (ค.ศ. 1225) ขณะอายุได้ 14ปี เป็นเจ้าได้ 22ปี อายุได้ 35ปีก็จุติในปีจุลศักราช 608(ค.ศ.1246)

ท้าวรุ่งแก่นชายมีน้องสาวชื่อนางอั้วมิ่งไข่ฟ้า ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น นางอกแอ่น เจ้าเมืองเชียงรายมาสู่ขอเป็นราชเทวี เมื่อจะไปเชียงรายได้เปลี่ยนชื่อเป็น "นางเทพคำกาย"

นางเทพคำกายไปอยู่เมืองเชียงแสนได้ไม่นานนัก คืนหนึ่งนางฝันเห็นดาวประกายดวงหนึ่ง ลอยมาเข้าท้องนาจากฟ้าข้างทิศใต้ ครั้นตื่นแล้วจึงเล่าความฝันแก่พญาลาวเม็ง พญาก็เรียกหมอโหราจารย์มาทำนายฝันได้ความว่านางจักประสูติลูกชายตนประเสริฐ อาจปราบชนะท้าวเจ้าพญาแห่งทิศใต้ทั้งหมด ต่อมานางทรงตั้งครรภ์ได้ 10 เดือนประสูติลูกชายในปี จุลศักราช 593 (ค.ศ.1231) ครั้นอายุครบเดือน ท้าวรุ่งแก่นชายผู้พี่นางเทพคำกายและนางราชเทวี

มาทำขวัญเดือนให้แก่หลานชายถึงเมืองเชียงแสน และตั้งชื่อหลานว่า " มังคละนาราย" ซึ่งต่อมาได้ชื่อว่า ท้าวมังราย เมื่อเสร็จพิธีทำขวัญเดือนแล้ว ท้าวรุ่งแก่นชายก็เดินทางกลับเมืองลื้อ

ท้าวรุ่งแก่นชายมีใจคะนึงถึงหลานชายน้อยอยู่เสมอ ได้แต่งคนไปเยี่ยมหลานชายอยู่ไม่ขาด ครั้งหนึ่งคนใช้กลับมาบอกว่าหลานชายชอบเล่นลูกข่าง ท้าวรุ่งแก่นชายก็สั่งให้เอาทองคำหล่อเป็นลูกข่างส่งไปให้หลาน ต่อมาคนใช้บอกว่าหลานชอบเป่าปี่ ท่านก็ให้ช่างทำปี่ทองคำส่งไปให้หลาน

ท้าวรุ่งแก่นชายยกเมืองพยากและเมืองหลวงพูคาให้แก่น้องสาวและน้องเขย

ท้าวรุ่งแก่นชายมีลูกชายคนหนึ่งชื่อว่า ท้าวแรงหลวง

5. ท้าวแรงหลวง

ท้าวแรงหลวงเป็นเจ้าแทนศักดิ์พ่อในจุลศักราช 608 (ค.ศ. ๑๒๔๖) ขณะอายุได้ ๑๗ ปี เป็นเจ้าได้ 26ปี อายุได้ 43 ปีก็จุติในปีจุลศักราช 633(ค.ศ.1271)

เมื่อท้าวแรงหลวงเป็นเจ้านั้นตรงกับรัชสมัยของสุ่งซ้าวลีชุ่งคว้างตี่ของจีน เมื่อใดที่ท้าวแรงหลวงมีหนังสือไปไหว้สาเจ้าว้องครั้งใด ก็ลงชื่อตนเองว่า ท้าวแรงหลวง เจ้าว้องจึงเปลี่ยนจาก " ท้าว"เป็น " เท่า"ทำให้การเขียนภาษาไทลื้อเปลี่ยนจาก" ท้าว"เป็น" เท่า"ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ท้าวแรงหลวงมีลูกชาย สองคน คนพี่ชื่อท้าวพูวาก คนน้องชื่อยี่เพียงลากซาย

6. ท้าวพูวาก

ท้าวพูวากเป็นเจ้าแทนศักดิ์พ่อในจุลศักราช 634 (ค.ศ. 1272) ขณะอายุได้ 22 ปี เป็นเจ้าได้ 14ปี อายุได้ 36 ปีก็จุติในปีจุลศักราช 647(ค.ศ.1285)

เมื่อชั่วท้าวพูวากเป็นเจ้าแล้วเจ้าเมืองมาวหลวง (ปัจจุบันอยู่ในเขตใต้คง) ยกลี้พลเข้ามารบฟันเมืองลื้อ เจ้าเมืองลื้อนำกองทหารต่อสู้จนทัพเมืองมาวหลวงยกทัพกลับไป

เจ้าเมืองฟองชื่อฟ้าคำกอง ไม่มีลูกชายสืบสมบัติ จึงมาขอท้าวพูวาก (ยี่เพียงลากซาย) ไปเป็นลูกบุญธรรม ยี่เพียงลากซายจึงได้พาเมียและลูกผู้ชื่อเจ้าไอ่ไปด้วย ครั้นไปอยู่เมืองฟองก็มีเมียเมืองฟองอีก และมีลูกชายด้วยกันหนึ่งคนเมื่อเจ้าฟ้าคำกองจุติแล้วยี่เพียงลากซายขึ้นครองเมืองแทน

ส่วนท้าวพูวากเมืองลื้อ จุติไปแล้วไม่มีใครมาสืบเมืองแทน ขุนนางทั้งหลายปรึกษากันแล้วไปเชิญเอายี่เพียงลากซาย ผู้เป็นเจ้าเมืองฟองกลับมาเป็นเจ้าแทนพี่ชายของตน

ยี่เพียงลากซายจึงได้พาเมียและเจ้าไอ่ลูกชายตนที่พาไปจากเมืองลื้อกลับมาครองเมือง

7. ยี่เพียงลากซาย

ยี่เพียงลากซายเป็นเจ้าครองเมืองแทนพ่อในจุลศักราช 647 (ค.ศ. 1285) ขณะอายุได้ 34 ปี เป็นเจ้าได้ 2ปี อายุได้ 35 ปีก็จุติในปีจุลศักราช 648(ค.ศ.1286)

ยี่เพียงลากซายมีลูกชายสองคน คนพี่ชื่อเจ้าไอ่ คนน้องเป็นเจ้าเมืองอยู่ที่เมืองฟอง

8. เจ้าไอ่

เจ้าไอ่เป็นเจ้าแทนพี่ชายในจุลศักราช 648 (ค.ศ. 1286) ขณะอายุได้ 16 ปี เป็นเจ้าได้ 60ปี อายุได้ 76 ปีก็จุติในปีจุลศักราช 707(ค.ศ.1345)

จุลศักราช 654 (ค.ศ. 1292) แย้นซ้าว มาตั้ง "สำนักบริหารรวมแห่งทหารและประชาชนแห่งเชียงรุ่ง "(เซ่อหลี่หลู่ชิ้นมิ้นชุงควานฟู) เมืองลื้อ ในจุลศักราช 658 (ค.ศ. 1296) กลับคืนเปลี่ยนเป็น "ศูนย์กลางทหารและประชาชนแห่งเชียงรุ่ง "(เซลีชิ่นมิ้นชุงควานฟู)

เมื่อชั่วเจ้าไอ่ครองเมืองนั้นมีศึกมิได้ขาด พญาติลกาล้านนา จึงตกแต่งคนยกกำลังมาทำสงครามหลายครั้ง การสืบสัญชัยไมตรีกับเจ้าว้องแย้นซ้าวก็ขาดหายไปเป็นช่วงๆ

จุลศักราช 659 (ค.ศ. 1297) เมื่อพญาติลกาล้านนายกทัพมานั้น เจ้าว้องแย้นซ้าว ก็ส่งกองกำลังมาสู้รบกับทหารพญาติลกาล้านนาหลายหน แต่ด้วยระยะทางไกลกันดาร จึงไม่สามารถเอาชนะเจ้าพญาติลกาล้านนาได้ ภายหลังจึงใช้วิธีเจรจาสงบศึกการสงครามกับล้านนาจึงร้างลาไป

จุลศักราช 675 (ค.ศ. 1312) เจ้าไอ่และพญาติลกาล้านนา จึงตกแต่งคนและช้างม้าสิ่งของไปคารวะเจ้าแย้นซ้าว

เจ้าไอ่มีสัญชัยไมตรีต่อเจ้าแย้นซ้าวของจีนอย่างลึกซึ้งถึงกับส่งหลายชายชื่ออ้ายยวงนำส่วยไปถวายเจ้าว้อง เจ้าว้องก็มอบเบี้ยเงินแขบหวากเหล่านั้นให้เจ้าไอ่เป็นการตอบแทนส่วนท้าวขุนทั้ง ๗๕ คน ที่นำส่วยไปนั้นก็ได้รับของฝากทุกคน เจ้าไอ่มีลูกชายหนึ่งคนชื่อเจ้าคานเมือง

9. เจ้าคานเมือง

เจ้าคานเมืองเป็นเจ้าแทนศักดิ์พ่อในจุลศักราช 708 (ค.ศ. 1346) ขณะอายุได้ 23 ปี เป็นเจ้าได้ 45ปี อายุได้ 68 ปีก็จุติในปีจุลศักราช 752(ค.ศ.1390)

เมื่อชั่วเจ้าคานเมือง เป็นเวลาที่กำลังของเจ้าว้องแย้นซ้าวอ่อนลง จ้าววองมิ้นซ้าว มีอำนาจขึ้นมาเนื่องจากจ้าวคานเมืองขัดต่อกำลังมิ้นซ้าว จึงย้ายหอและศูนย์กลางบริหารไปอยู่เวียงเชียงตื้อ กองกำลังของจ้าววองแย้นซ้าวมาถึงเมือง รบฟันกันหลายครั้ง จ้าวคานเมืองแพ้หนีไปหลบซ่อนอยู่เวียงผาแดงเมืองช่อ ต่อมาก็ไปอยู่ที่แห่งหนึ่งใกล้กับลำน้ำ เวลานั้นทหารจีนของมิ้นซ้าวมาตั้งทัพ อยู่เมืองแช่เต็มไปหมดทุกแห่งทุกหน ทหารจีนค้นหาเจ้าเมืองคานเมือง พวกไพร่ไทจึงหลอกเขาว่า เจ้าคานเมืองหนีไปเมืองลาว ยามนั้นจีนจึงว่า " หากเจ้าคานเมองหนีไปเมืองลาวจริง ทางเมืองลื้อก็ไม่มีเจ้า เดี๋ยวนี้กำลังของแย้นซ้าวตกถอยลง และมิ้นซ้าวมีอำนาจขึ้นมาเป็นเจ้าลุ่มฟ้าแทน ถ้าเจ้าคานเมืองขัดขืนต่อเจ้าลุ่มฟ้า ก็ไม่เป็นการดี หากไม่ขัดขืนเราก็จะยกกำลังกลับเมืองจีน " เมื่อเจ้าคานเมืองได้รู้ดังนั้นก็ออกมาอ่อนน้อมต่อจีน

เจ้าคานเมืองมีลูกชายสามคน คนแรกชื่อท้าวสิดาคำ คนที่สองชื่อท้าวกุมมาร กินนา หมื่นหลวง คนที่สามคือเปลวไฟฟ้ากินนาแสนเชียงล้าน

10. ท้าวสิดาคำ

ท้าวสิดาคำ(เท่าเซ่นท้า)เป็นเจ้าแทนท้าวคานเมืองผู้พ่อในจุลศักราช 753 (ค.ศ. 1391) ขณะอายุได้ 40 ปี เป็นเจ้าได้ 23ปี อายุได้ 63 ปีก็จุติในปีจุลศักราช 775(ค.ศ.1413)

ท้าวสิดาคำไปสู่ขอนางเสมอ ผู้เป็นน้องสาวของพญาอ่อนอ้ายเมืองเชียงตุงมาเป็นอัครมเหสีราชเทวี ต่อมามีลูกชายสองคน คนแรกชื่อท้าวกือเมือง คนที่สองชื่อท้าวคำเทียด ลูกสาวหนึ่งคนชื่อ นางลูนเคย

ท้าวสิดาคำมีจิตใจอ่อนน้อมต่อจ้าวว้องมิ่นตี่ เจ้าว้องก็เชื่อใจท้าวสิดาคำอย่างแท้จริง จึงยกเอาเมืองฮิง เมืองลาลู้สุ่น คืนให้เจ้าแสนหวีเชียงรุ่งปกครองพร้อมทั้งสั่งให้จัดการในเรื่องต่อไปนี้คือ

๑. ให้มีขุนศึก 10 คน

๒. ครั้นเจ้าแสนหวีจะไปตรวจการให้มีคนเป่าปี่ ลีซอตามไปด้วย

๓. ให้ช่างไม้ปลูกสร้างซ่อมแซมหอเรือนที่เจ้าแสนหวีอยู่

๔. ให้แต่งทหารรักษาการณ์เฝ้าเวียงแสนหวีมิให้ขาด

๕. ให้คนเมืองแสง แคว่นเสี้ยว สี่ถง อ้อยเหลือง ปลูกไร่ ดำนาให้กับเจ้าฟ้าร่วมกับพวกเล็กน้อย

ขณะนั้น เขตแดนแสนหวีเมืองลื้อถือเอาแม่น้ำพา(แพ่น) เป็นเส้นแบ่งเขต หากว่าเวียงจันทน์ เมืองแลม เมืองเขิน จะไปส่งส่วยถวายเจ้าว้องมิ้นตี่ ต้องได้เข้าหาเจ้าเมืองแสนหวีเพื่อขอให้ทำหนังสือประทับตรา (จุ้มหยิ่น) เสียก่อน เมืองเหล่านี้จะต้องจ่านเงินทองให้แก่เจ้าแสนหวีผู้จัดการเรื่องให้เขาดังนี้ เวียงจันทน์จ่ายเงินทองให้แก่เจ้าแสนหวีผู้จัดการเรื่องให้เขาดังนี้ เวียงจันทน์จ่ายเงิน 24 ตำลึง (5) เมืองขืน 33 ตำลึง เมืองแลม 20 ตำลึง

11. ท้าวกุมมาร

ท้าวกุมมารเป็นเจ้าแทนท้าวสิดาคำผู้เป็นพี่ในจุลศักราช 775(ค.ศ. 1413) เป็นเจ้าได้ 2ปีจุติในปีจุลศักราช 776(ค.ศ.1414)

เมื่อท้าวสิดาคำจุติแล้วผู้ที่จะได้แทนเมืองควรเป็นท้าวกือเมือง ลูกชายคนโตแต่เนื่องจากท้าวกือเมืองประพฤติมิชอบตามจารีตประเพณี ขุนและไพร่จึงมิยินยอมให้เป็นเจ้าแทนพ่อ ดังนั้นขุนนางอำมาตย์ทั้งหลายจึงมาประชุมกันเห็นพ้องกันว่าให้ยกเอาท้าวกุมมารผู้น้องเป็นเจ้า

ท้าวกือเมืองไม่พอใจที่อาได้เป็นเจ้า จึงคิดปองแย่งชิงอำนาจ ซึ่งข่าวนี้พาให้ท้าวกุมมารล้มป่วย อยู่ได้ไม่นานก็จุติไป

ท้าวกุมมารมีลูกชายสองคน ผู้พี่ชื่อจ้าวอ้าย ผู้น้องชื่อท้าวยี่ ทั้งสองร่วมกันกินนาเมืองฮิง

12. ท้าวกือเมือง

ท้าวกือเมืองขึ้นเป็นเจ้าต่อจากอาในจุลศักราช 776(ค.ศ. 1414) ขณะนั้นอายุได้ 36 ปี เป็นเจ้าได้ 2ปีอายุ 38ปี ถูกคนของท้าวคำเทียดผู้เป็นน้องชายฆ่าตายที่เมืองขอน

ท้าวกือเมืองสู่ขอนางแอ่นค้อม ลูกสาวท้าวหิมพานมาเป็นนางเทวีมีลูกชาย 3 คน ผู้พี่ชื่อท้าวบากอง คนที่สองชื่อท้าวสองเมือง คนที่สามชื่อท้าวสามพ่อลือไท

เมื่อชั่วท้าวกือเมืองปกครองบ้านเมืองนั้นประพฤติร้ายกว่าแก่ฆ่าคนโดยไม่พิจารณาลงโทษคนโดยใช้เครื่องหนีบหนีบให้ตายบ้าง ใช้เครื่องเลื่อยเลื่อยให้ตายบ้าง เอาขอเหล็กเกี่ยวกระดูกสันหลังแขวนไว้บ้าง จนกระทั่งถึงกับปาดเนื้อเถือหนังออกวันละชิ้นจนตาย นอกจากนี้ญาติพี่น้องของนักโทษก็ถูกฆ่าตายจนหมดสิ้น ขุนนางผู้เฒ่าทั้งหลายห้ามเท่าใดก็ไม่ฟัง

ยามนั้นเสือล่วงฟ้า ซึ่งเป็นผู้บัญชาการกองทัพและเป็นผู้ช่วยกิจการบ้านเมืองมาตั้งแต่สมัยท้าวสิดาคำ ก็เกรงว่าจะถูกท้าวกือเมืองทำร้าย จึงหนีไปอยู่เมืองแช่ เมืองหุน คนมีความรู้ ผู้ฉลาดหลักแหลมก็พากันหนีออกจากเมือง ข้าบ้านไพร่เมืองผละจากบ้านเมืองจนแทบร้าง ท้าวคำเทียดน้องชายท้าวกือเมืองลอบปรึกษากับบรรดาผู้ว่าราชการบ้านเมืองแล้วตกลงกันว่าจะยกท้าวบากอง ลูกชายคนแรกของท้าวกือเมืองขึ้นเป็นเจ้าแสนหวีฟ้าแทน เขาจึงปลดท้าวกือเมืองแล้วนำตัวไปไว้ฟากน้ำของทางทิศตะวันออก ต่อจากนั้นก็นำตัวส่งตัวไปอยู่เชียงฟอง

ต่อมาบรรดาขุนนางอำมาตย์พากันวิตกว่า หากท้าวกือเมืองได้กลับมาเป็นเจ้าฟ้าอีกย่อมจักฆ่าพวกเขาเสีย ดังนั้น เขาจึงหลอกท้าวกือเมืองว่าจะนำตัวไปอยู่เมืองหุนแต่พอขึ้นช้างไปถึงเมืองขอนก็เอาเชือกรัดคอตายที่นั่นเอง ขุนนางพากันยกเอาท้าวบากองเป็นเจ้าแทนศักดิ์พ่อต่อไป

13. ท้าวบากอง

ท้าวบากองขึ้นเป็นเจ้าแสนหวีฟ้าในจุลศักราช 777 (ค.ศ. 1415) ขณะอายุได้ 15 ปี เป็นเจ้าได้ 2ปี จุติในปีจุลศักราช 778(ค.ศ.1416)

เมื่อท้าวบากองขึ้นครองเมืองนั้นอายุยังน้อยท้าวคำเทียดผู้เป็นอาเป็นผู้สำเร็จราชการแทน

14. ท้าวคำเทียด

ท้าวคำเทียดได้เป็นผู้สำเร็จราชการมีอำนาจปกครองเต็มแทนท้าวบากอง เสือล่วงฟ้าซึ่งหนีไปอยู่เมืองแช่เมืองหุนก็รู้ใจน้องชาย ว่าอยากจะเป็นเจ้าฟ้าแสนหวี เสียเองก็ขัดใจ เมื่อท้าวคำเทียดได้รู้ข่าวนี้ก็โกรธมากนัก ให้ไปป่าวแก่ชาวบ้านฟากตะวันออกของแม่น้ำโขงให้รวมกันสู้รบเสือล่วงฟ้า ท้างคำเทียดบกพลมาถึงเมืองหุน สู้รบกันที่บ้านนาคาท้าวคำเทียดแพ้

เสือล่วงฟ้าปราบท้าวคำเทียดแล้วก็รวบรวมไพร่บ้านข้าเมืองซ่อมแซมบ้านเมืองให้ดีดังเก่า ความจริงเสือล่วงฟ้ามิใช่จะรบท้าวคำเทียดเพื่อชิงเป็นเจ้า หากแต่ท้าวคำเทียดอยากจะเป็นเจ้าและคิดจะฆ่าท่านดังนั้นในเวลาต่อมาท่านจึงมีหนังสือต่อเจ้าลุ่มฟ้า กษัตริย์จีนขอแต่งตั้งเจ้าสองเมือง น้องชายท้าวบากองเป็นเจ้าแสนหวี เอาเงินทอง หมื่นเงินแสน ขอไถ่เอา "จุ้ม" จากเจ้าเมืองแสหลวงหลับมาไว้กับเมืองดังเดิม

15. ท้าวสองเมือง

ท้าวสองเมืองขึ้นเป็นเจ้าแทนพี่ชายตนในจุลศักราช 778 (ค.ศ1416) ขณะอายุได้ 13 ปี เป็นเจ้าได้ 19ปี อายุ 32 ปีจุติในปีจุลศักราช 796 (ค.ศ.1434)ด้วยเหตุที่ท้าวสองเมืองอายุยังน้อยอยู่ ยังไม่สามารถปกครองบ้านเมืองได้จึงให้พ่อลุงอของตนคือเสือล่วงฟ้าเป็นผู้สำเร็จราชการแทน

ในปีเดียวกับปีที่ขึ้นครองเมือง ท้าวสองเมืองมอบให้เสือล่วงฟ้านำ ช้าง ม้า ไปถวายเจ้าว้องมิ้นเซิ่นซู เสือล่วงฟ้าจึงขออนุญาตต่อเจ้าว้องแล้วเป็นเจ้าแสนหวีร่วมกับท้าวสองเมืองในปีถัดมาคือ จ.ศ. 779 (ค.ศ.1417) ว้องมิ้นเซิ่นซู ก็อนุญาต

ท้าวสองเมืองและเสือล่วงฟ้าเป็นเจ้าแสนหวีร่วมกันได้ 5 ปี ถึงจุลศักราช 783 (ค.ศ.1421)ท้าวสองเมืองรำพึงว่า "นาสองเมืองดี แต่เมืองสองเจ้าไม่ดี" ท่านจึงมีหนังสือไปบ่ไหว้เจ้าว้องมิ้นซ้าว ขอแยกส่วนการปกครองออกไปต่างหาก และแยกกันปกครองไพร่เมือง เจ้าว้องก็อนุญาตจึงมาแบ่งการปกครองเมืองแสนหวีออกเป็น 2 ส่วน เอาเมืองพงเป็นที่ทำการปกครองตั้งเป็น "เซ่อลี่จิ่นอ่านแสนหวี " มอบให้ท้าวสองเมืองปกครองจุ้มทองคำให้ลูกหนึ่ง ตั้งแต่นั้นมาเมืองลื้อก็มีสองส่วนการปกครอง

ตั้งแต่จุลศักราช 778 (ค.ศ.1416) ท้าวสองเมืองและเสือล่วงฟ้าครองเมืองร่วมกันมานาน 5ปี ท้าวสองเมืองขอตั้งเขตปกครองใหม่ (เซ่อลี่จิ่นอ่านแสนหวี) ตนเองเป็นเจ้าแผ่นดินแสนหวีที่จิ่นอ่าน ได้ 14 ปีรวมเวลาเป็นเจ้าได้ 19 ปี ท้าวสองเมืองมีลูกชายคนหนึ่งชื่อท้าวปากอง(ผากอง)

16. เสือล่วงฟ้า

เสือล่วงฟ้าขึ้นเป็นเจ้าในจุลศักราช 779 (ค.ศ. 1417) ขณะอายุได้ 60 ปี เป็นเจ้าได้ 15ปี อายุ 75 ปีจุติในปีจุลศักราช 793 (ค.ศ.1431)

เมื่ออภิเษกเป็นเจ้าแล้วเสือล่วงฟ้าเอาเมียท้าวกือเมือง (แม่ท้าวสามพ่อลือไท) มาเป็นเมีย ในรัชสมัยของเสือล่วงฟ้าเป็นเวลาที่บ้านเมืองสงบสุข เมื่อท่านไปเที่ยวบ้านเมืองใดก็สร้างตำหนักไว้ที่นั่น ทุกตำหนักก็มีนางงามอยู่คนหนึ่ง

เสือล่วงฟ้ามีลูกชาย9คน ลูกหญิง 6 คน และลูกบุญธรรมอีก 1 คน (คือท้าวสามพ่อลือไท) ลูกชายคนแรกชื่อท้าวปราแสง (ผาแสง) เป็นผู้ครองเมืองสืบแทนพ่อ

ลูกชายคนที่2 ชื่อท้าวจอมปรา(จอมผา) ไปเป็นเจ้าเมืองลวง

ลูกชายคนที่3 ชื่อท้าวแซวไปเป็นเจ้านาหมื่นหลวง

ลูกชายคนที่4 ชื่อท้าวยอดไปเป็นเจ้าเมืองหลวงน้ำทา

ลูกชายคนที่5 ชื่อท้าวคำไปเป็นเจ้าเมืองอูเหนือ

ลูกชายคนที่6 ชื่อท้าวอุดไปเป็นเจ้าเมืองหุน

ลูกชายคนที่7 ชื่อท้าวสมไปเป็นเจ้าเมืองงาดเมืองขาง

ลูกชายคนที่8 ชื่อท้างฟ้าน้อยไปเป็นเจ้านาหมื่นหลวงร่วมกับท้าวแซว พี่ชายคนที่สามเมื่อครั้งไปทำสงครามเมืองแลมก็ป่วยตายเสียที่เมืองนิม

ลูกชายคนที่9 ชื่อท้าวชอดซ้อยไปเป็นเจ้าเชียงลู

เสือล่วงฟ้าส่งลูกทุกคนไปเป็นเจ้าเมือง เว้นแต่ลูกคนโตหรือท้าวปราแสงเท่านั้นที่ได้รับมอบหมายให้ช่วยกิจการบ้านเมือง

17. ท้าวปราแสง

ท้าวปราแสง (ผาแสง) เป็นเจ้าแทนเสือล่วงฟ้าผู้พ่อในจุลศักราช 794 (ค.ศ. 1432) เป็นเจ้าได้ 26ปี จุติในปีจุลศักราช 819 (ค.ศ.1457)

ท้าวปราแสง (ผาแสง) เป็นเจ้าได้ 2ปี ท้าวสองเมืองผู้เป็นเจ้าแสนหวีจิ่นอ่านก็จุติไป ลูกท้าวสองเมืองผู้เป็นท้าวปรากม ใช้ราชทูตนำเอาช้าง ม้า เครื่องเงิน ไปถวายเจ้าว้อง กราบทูลเค้าเหตุว่า ดินแดนที่แสนหวีจิ่นอ่านปกครองอยู่นั้น เดิมเป็นเขตน้ำแดนดินแสนหวีเช่อลี ภายหลังได้แบ่งเป็น 2 เขตการปกครอง ในวันข้างหน้าเกรงว่าจุผิดพ้องหมองใจกันจึงได้มากราบทูลขออนุญาตรวมกันเป็นเขตการปกครองเดียวกันเหมือนเดิม เครื่องบรรณาการส่วยถวายก็เป็นไปตามที่เคยปฏิบัติมา

เจ้าว้องก็อนุญาตตามคำขอและตั้งเป็นเช่อลีแสสนหวีซือซือดังเดิม ในปีนั้นเจ้าว้องจึงให้รวมเขตการปกครองทั้งสองและให้ท้าวปรากมและท้าวปราแสงปกครองเป็นเจ้าแสนหวีร่วมกัน

ขณะที่ท้าวปราแสงและท้าวปรากมเป็นเจ้าร่วมกันนั้น กิจการทุกอย่างเสร็จขาดที่ท้าวปราแสง

18. ท้าวสามพ่อลือไท

ท้าวสามพ่อลือไท เป็นเจ้าในจุลศักราช 820 (ค.ศ. 1458)ขณะอายุได้ 45 ปี เป็นเจ้าได้32ปี จุติในปีจุลศักราช 852 (ค.ศ.1490) เมื่ออายุ 77 ปี

เมื่อท้าวปราแสง (ผาแสง) ตายไปเสียแล้วนั้น คนทั้งหลายหาผู้มาเป็นเจ้าแผ่นดินยังไม่ได้ จึงปรึกษากันว่า " เราจะทำประการใด จะเอาใครเป็นเจ้าดี หากเราได้เจ้าที่ไพร่เมืองไม่ชอบใจก็จะเป็นดังท้าวปราแสงนั้น หากว่าไพร่เมืองพอใจผู้ใดเราควรแต่งตั้งให้ผู้นั้นครองเมืองเถอะ" ดังนั้นเขาจึงไปกล่าวแก่ไพร่เมืองว่า "ครั้นสูชอบผู้ใด ให้สูโห่ร้องพร้อมกันทุกคน หากสูไม่ชอบใจก็อย่าได้โห่ร้อง" ว่าแล้วเขาก็เอาท้าวจอมปราผู้เป็นลูกชายคนที่สองของเสือล่วงฟ้าออกมาแสดงตัว แล้วให้สัญญาณตีกลองออกมาบริเวณคุ้มไพร่เมืองไม่ชอบใจก็เงียบอยู่ ไม่มีเสียงโห่ร้องครั้นแล้วเขาจึงนำท้าวสามพ่อลือไทออกมา คนทั้งหลายพอใจยิ่งนัก จึงพากันโห่ร้องทั้งสามวัน ท้าวพญาแลขุนนางทั้งหลายจึงกล่าวว่า " สูทั้งหลายถูกใจก็ให้กินเมืองเถิด" เขาจึงทำพิธีถือสัจจะต่อหน้าพระรัตนตรัยและในท่ามกลางสิ่วเงินสิ่วคำที่นำมาตั้งไว้นั้น

จุลศักราช 820 (ค.ศ. 1458) เจ้าว้องก็อภิเษกให้ท้าวสามพ่อลือไทเป็นเจ้าแสนหวีฟ้า

ท้าวสามพ่อลือไทมีลูกชาย5 คน ลูกหญิง 6 คน

ลูกชายคนแรกชื่อท้าวยี่ ให้กินนาแทนพ่อ

ลูกชายคนที่2 ชื่อเจ้าเมืองฟาก

ลูกชายคนที่3 ชื่อสามได้เนือง ให้กินเมืองอูเหนือและเป็นผู้บัญชาการทัพ

ลูกชายคนที่4 ชื่อเจ้าไอ่ให้กินเมืองนุน เจ้าไอ่มีลูกชายคนหนึ่งชื่อเจ้าคานเมือง

ลูกชายคนที่5 ยังเล็กอยู่ยังไม่ได้กินเมือง

ลูกหญิงคนแรก มอบให้ไปเป็นเมียหมื่นหลวงลูกท้าวแซว ไม่ปรากฏชื่อลูกหญิงคนที่สองและที่สาม

ลูกหญิงคนที่4 ชื่อนางเชียง

ลูกหญิงคนที่5 ชื่อนางคอเมือง มอบให้ลูกชายพญาเมืองเขิน

ลูกหญิงคนที่6 ตายไปแล้ว

ในสมัยท้าวสามพ่อลือไทนั้น บ้านเมืองเป็นศึกกับพวกชาวกลอม(หัวเมืองขึ้นของกรุงเทพฯ ขณะนั้นคือ เชียงใหม่ แพร่ น่าน ในที่นี้คือ ทัพพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่) หลายครั้ง บางครั้งก็เสียเขตน้ำแดนดินก็มี

19. สามได้เนือง

สามได้เนืองเป็นเจ้าแทนผู้เป็นพ่อ ในจุลศักราช 853 (ค.ศ. 1490) ขณะอายุได้ 43 ปี เป็นเจ้าได้ 14ปี อายุได้ 57 ปี จุติในปีจุลศักราช 867 (ค.ศ.1504) สามได้เนืองไม่มีลูกสักคน

20. เจ้าคานเมือง

เจ้าคานเมืองเป็นเจ้าในปีจุลศักราช 867 (ค.ศ. 1504) ขณะอายุได้ 44 ปี เป็นเจ้าได้ 34อายุได้ 78 ปี จุติในปีจุลศักราช 901 (ค.ศ.1538)

เมื่อสามได้เนืองได้จุติไปเสียเล้วนั้น ไม่มีลูกรับเมืองแทน คณะขุนนางผู้ปกครองเมืองจึงได้รับเจ้าคานเมืองผู้เป็นหลานมาจากเมืองนุนมาครองเมืองแทนอา ทางเชียงรุ่งจึงมีหนังสือถึงเจ้าว้องมิ้นตี่ เพื่อขอแต่งตั้ง เจ้าว้องก็อนุญาต จุลศักราช 867 (ค.ศ. 1505) เจ้าว้องมิ้นตี่ก็ให้ทำสุพรรณบัตรส่งมาให้เจ้าเมืองคาน

เจ้าคานเมืองมีลูกหนึ่งคนชื่อเจ้าศรีสมภาร

21. เจ้าศรีสมภาร (เจ้าศรีกุมมาร)

เจ้าศรีสมภารเป็นเจ้าแทนพ่อในปีจุลศักราช 901 (ค.ศ. 1538) ขณะอายุได้ 40 ปี เป็นเจ้าได้ 24ปี อายุได้ 64 ปี จุติในปีจุลศักราช 925(ค.ศ.1561) เจ้าศรีสมภารมีลูกหนึ่งคนชื่อเจ้าอุ่นเมือง

22. เจ้าอุ่นเมือง

เจ้าอุ่นเมืองเป็นเจ้าแทนพ่อในปีจุลศักราช 923 (ค.ศ. 1561) ขณะอายุได้ 36 ปี เป็นเจ้าได้ 18 ปีอายุได้ 54 ปี จุติในปีจุลศักราช 940(ค.ศ.1578)

เมื่อเจ้าอุ่นเมืองเป็นเจ้านั้น เจ้าว้องคว่างตี่ก็มอบจุ้มหยิ่นให้ในปีจุลศักราช 928 (ค.ศ. 1567)

ขณะนั้นกษัตริย์พม่าผู้ชื่อว่าท้าวสุทโธธรรมราชา (เจ้าบุเรงนอง)ยกทัพไปรบเชียงใหม่แล้วขึ้นมาตีถึงเชียงรุ่งเจ้าอุ่นเมืองก็ยอมอยู่ใต้อำนาจในปีจุลศักราช926 (ค.ศ. 1564)

ต่อจากนั้นฟ้าสุทโธธรรมราชาก็ชวนเจ้าแสนหวีไปเชียงราย ไปตกลงกับเจ้าเชียงรายเรื่องการแบ่งเขตน้ำแดนดิน เอาแม่น้ำสายเป็นแดน ตั้งแต่ท่าขี้เหล็กถึงเมืองภยาก เมืองพะแลว เมืองยอง เข้ากับเมืองพม่า ไม่เข้ากับเชียงแสน ออกจากที่นั้นฟ้าสุทโธธรรมราชาก็กลับมาถึงเมืองภยาก

ส่วนเจ้าแสนหวีฟ้าอุ่นหมืองล้มไข้หนักจึงจุติเสียที่เมืองภยากนั้นเอง คนทั้งหลายจึงนำศพไปฝังไว้ใกล้หมู่บ้านำ้ควง

ต่อมาฟ้าสุทโธธรรมราชาเดินทางมาถึงเมืองลื้อ จัดการแบ่งเขตแดนดินในเมืองเชินให้เป็นสามส่วน แต่ละส่วนตั้งท้าวคนหนึ่งให้ปกครอง ส่วนหนึ่งขึ้นกับเมืองลื้อ ส่วนหนึ่งขึ้นกับเมืองเชียงตุง ส่วนหนึ่งขึ้นกับเมืองยอง ตั้งแต่นั้นมาจึงเรียกว่า "สามท้าว"

รัชสมัยของท้าวอุ่นเมือง ฟ้าสุทโธธรรมราชามาแย่งชิงเอาบ้านเมืองไปเป็นจำนวนมาก กลายเป็นแผ่นดินของลาวก็มี กลายเป็นแผ่นดินของเชินก็มี

เจ้าอุ่นเมืองมีลูกชายสองคน คนพี่ชื่อเจ้าศรีสุนันทา คนน้องชื่อเจ้าอิ่นเมือง

23. เจ้าศรีสุนันทา

เจ้าศรีสุนันทาเป็นเจ้าแทนพ่อในปีจุลศักราช 940 (ค.ศ. 1578) ขณะอายุได้ 28 ปี เป็นเจ้าได้ 6 เดือน อายุได้ 28 ปี จุติในปีจุลศักราช 941 (ค.ศ.1579) เจ้าศรีสุนันทาไม่มีลูก

24. เจ้าอิ่นเมือง

เจ้าอิ่นเมืองเป็นเจ้าแทนพี่ชายของตนในปีจุลศักราช 941 (ค.ศ. 1579) ขณะอายุได้ 26ปี เป็นเจ้าได้ 5 ปี อายุได้ 31 ปี จุติในปีจุลศักราช 945 (ค.ศ.1583)

เมื่อเจ้าศรีสุนันทาจุติไปแล้วนั้นเจ้าว้องปลงอาชญาตั้งให้เจ้าอิ่นเมืองครองเมืองสืบต่อจากพี่ตน หลังจากนั้นกษัตริย์พม่าก็มาปลงอาชญาตั้งให้เจ้าอิ่นเมืองเป็นเจ้าแสนหวีฟ้าโชตินัคครมหาชัยบวรสุธรรมราชอีก

เมื่อเจ้าอิ่นเมืองได้เป็นเจ้าแสนหวีแล้วจึงเอาหัวเมืองทั้งหลายแบ่งออกเป็น 12 พันนา ส่วนเมืองใดเข้ากับพันนาใดนั้นแต่เดิมแบ่งดังนี้

1. เชียงรุ่ง เมืองรำเป็นพันนาหนึ่ง
2. เมืองแช่ เชียงลู เมืองออง เมืองงาด เมืองขางเป็นพันนาหนึ่ง
3. เมืองหุน เมืองพาน เชียงออเป็นพันนาหนึ่ง
4. เมืองฮาย เชียงเจือง เป็นพันนาหนึ่ง
5. เชียงลอ เมืองฆาง เมืองงามลางเหนือเป็นพันนาหนึ่ง
6. เมืองล้า เมืองบ่าน เป็นพันนาหนึ่ง
7. เมืองฮิง เมืองบ่างเป็นพันนาหนึ่ง
8. เมืองลา เมืองวัง เป็นพันนาหนึ่ง
9. เมืองพง เมืองหย่วน เมืองม่าง เป็นพันนาหนึ่ง
10. อูใต้ อูเหนือ เป็นพันนาหนึ่ง
11. เชียงทอง บ่อล้า อิงู ยี่พัง เป็นพันนาหนึ่ง
12. เมืองหลวงเมืองเดียวเป็นพันนาหนึ่ง คือพันนาโทน

เจ้าอิ่นเมืองมีลูกชายคนหนึ่งชื่อว่าเจ้าหน่อเมือง

25. เจ้าหน่อเมือง

เจ้าหน่อเมืองเป็นเจ้าสืบแทนพ่อในปีจุลศักราช 945 (ค.ศ. 1583) ขณะอายุได้ 3 ปี เป็นเจ้าได้ 45 ปี อายุได้ 48 ปีจุติในปีจุลศักราช 990 (ค.ศ.1628)

เจ้าหน่อเมืองเป็นเจ้าได้ไม่นาน พม่าก็เข้ามาทำศึกกับเชียงรุ่ง เจ้าหน่อเมืองไปอยู่เมืองเชินเสีย จุลศักราช 647 (ค.ศ.1585) เจ้าว้องมิ้นตี่ มีคำสั่งให้เจ้าเมืองชุ้งไปรับเจ้าหน่อเมืองกลับ เมื่อกลับมาถึงเชียงรุ่งแล้วเจ้าหน่อเมืองเอาช้างและงาช้างไปถวายเจ้าว้องมิ้นตี่เป็นการขอขมาโทษ เจ้าว้องจึงให้เจ้าหน่อเมืองกลับเป็นเจ้าแผ่นดินดังเดิมเจ้าหน่อเมืองมีลูกชายชื่อเจ้าศรีสุธรรมา

26. เจ้าศรีสุธรรมา

เจ้าศรีสุธรรมาเป็นเจ้าแทนพ่อในจุลศักราช 990 (ค.ศ. 1628) ขณะอายุได้ 16 ปี เป็นเจ้าได้ 17 ปี อายุได้ 33 ปี จุติในปีจุลศักราช 1006 (ค.ศ. 1644)

เมื่อเจ้าศรีสุธรรมาเป็นเจ้านั้นเพิ่งจะมีอายุ 16 ปี จึงให้แม่เป็นที่ปรึกษา ขณะนั้นรัชสมัยของเจ้าว้องมิ้นตี่เริ่มเสื่อมถอยลงทุกวัน แม้ว่าเจ้าแผ่นดิน 12 พันนาจะถูกพม่าข่มคั้นครอบงำปานใด แต่จิตยังภักดีต่อเจ้าว้องมิ้นตี่อยู่ เจ้าว้องมิ้นตี่ยังเป็นผู้แต่งตั้งเจ้าศรีสุธรรมาเป็นเจ้าแผ่นดิ เจ้าศรีสุธรรมาก็ได้เอาช้างและทรัพย์สิ่งของไปถวายเจ้าว้องมิ้นตี่ 2 ครั้งแล้ว

เจ้าศรีสุธรรมามีลูกชาย 2 คน ผู้พี่ชื่อ เจ้าหม่อมคำลือ ผู้น้องชื่อ เจ้าหม่อมท้าว

27. เจ้าหม่อมคำลือ

เจ้าหม่อมคำลือเป็นเจ้าแทนพ่อในปีจุลศักราช 1007 (ค.ศ. 1645) ขณะอายุได้ 14 ปี เป็นเจ้าได้ 14 ปี อายุได้ 28 ปี จุติในปีจุลศักราช 1020 (ค.ศ. 1659)

เมื่อเจ้าหม่อมคำลือเป็นเจ้านั้นอายุยังน้อย จึงให้แม่เป็นที่ปรึกษา ยามนั้นกำลังจะสิ้นสุดราชวงศ์หมิง (มิ้นซ้าว) ราชวงศ์ชิง (ซิ่นซ้าว) จะขึ้นแทน

เจ้าว้องมิ้นซ้าวยังเป็นผู้แต่งตั้งและมอบจุ้มหยิ่นให้เจ้าหม่อมคำลือเป็นเจ้าแผ่นดินอีกทั้งพม่าก็ยังคืนมาแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอีกด้วย

เจ้าหม่อมคำลือ มีลูกชาย 2 คน ผู้พี่ชื่อ เจ้าแสงเมือง ตายไปเสียก่อน ผู้น้องชื่อเจ้าหน่อเมือง เมื่อพ่อตายนั้นอายุยังน้อยอยู่

28. เจ้าหม่อมท้าว

เจ้าหม่อมท้าวเป็นเจ้าแทนพี่ชายในปีจุลศักราช 1020 (ค.ศ. 1658) ขณะอายุได้ 26 ปี เป็นเจ้าได้ 8 ปี อายุได้ 34 ปี จุติในจุลศักราช 1028 (ค.ศ.1666)

เมื่อเจ้าหม่อมท้าวขึ้นเป็นเจ้านั้น ยังเป็นศักราชของมิ้นซ้าวอยู่ โดยแผ่อำนาจมาถึงสิบสองปันนาแห่งหอคำเชียงรุ่งใน ค..ศ. 1659

29. เจ้าหน่อเมือง

เจ้าหน่อเมืองเป็นเจ้าแทนพ่อบุญธรรมในปีจุลศักราช 1020 (ค.ศ.1665) ขณะอายุได้ 25 ปี เป็นเจ้าได้ 8ปี อายุได้ 33 ปี จุติในปีจุลศักราช 1034(ค.ศ.1672)เจ้าหน่อเมืองไม่มีลูก

30. เจ้าเมืองท้าว

เจ้าเมืองท้าวเป็นเจ้าแทนลูกผู้พี่ในปีจุลศักราช 1034 (ค.ศ.1672) ขณะอายุได้ 28 ปี เป็นเจ้าได้ 15 ปี อายุได้ 43 ปี จุติในปีจุลศักราช 1048(ค.ศ.1686)

จุลศักราช 1035(ค.ศ.1673) วู้ซ่านกุ่ย แม่ทัพของกิ้นซี่เป็นกบฏต่อเจ้าว้องซิ่นซ้าว มายึดเอาจุ้มหยิ่นที่เจ้าว้องซิ่นซ้าวมอบให้แก่เจ้าหอคำเมืองต่างๆ ทุกๆเมืองกลับไปหมดแล้วมอบจุ้มหยิ่นลูกใหม่ให้ ถึงจุลศักราช 1043(ค.ศ.1681) เจ้าว้องซิ่นซ้าวกำราบวู้ซ่านกุ่ยลงได้ เจ้าเมืองทั้งหลายก็เอาเครื่องบรรณาการไปกถวายเจ้าว้องซิ่นซ้าว เจ้าว้องซิ่นซ้าวจึงมอบจุ้มหยิ่นลูกใหม่ให้เจ้าแผ่นดิน 12 พันนา

เจ้าเมืองท้าวมีลูกชายคนหนึ่งชื่อเจ้าแพงเมือง

31. เจ้าแพงเมือง

เจ้าแพงเมืองเป็นเจ้าสืบจากพ่อตนในปีจุลศักราช 1048 (ค.ศ.1686) ขณะอายุได้ 14 ปี เป็นเจ้าได้ 41 ปี อายุได้ 55 ปี จุติในปีจุลศักราช 1088(ค.ศ.1726)

เมื่อเจ้าแพงเมืองเป็นเจ้านั้น อายุยังน้อย จึงให้แม่เป็นที่ปรึกษาการเมือง แม่เจ้าแพงเมืองอายุ 73 ปี ก็จุติไป

ในรัชสมัยเจ้าแพงเมือง มีศึกชาวเขา (ศึกหัวขาว) เกิดขึ้น ตัวหัวหน้าชื่อเจ้าบุญท้าวแพงเมืองนำเจ้าหัวเมืองาทั้งหลายเข้ากับเจ้าบุญร่วมทำศึก ข้าศึกหัวขาวนี้แข็งข้อต่อเจ้าฮ่อ พวกที่เป็นหัวหน้าถูกฮ่อจับบ้างถูกถอดยศศักดิ์ บ้างถูกฆ่าทิ้งเสีย ขณะนั้นไพร่เมืองพากันหนีออกจากเมืองไปเป็นอันมาก ข้าทั้ง 12 หัวแคว้นก็ถอยเข้าไปกับเมืองแลมเสีย 6 แคว้น ขณะนั้นฮ่อตั้งแซ่นฟูอยู่ที่เมืองแลม เมือง 12 พันนาที่ไม่เข้ากับข้าศึกหัวขาวมีเพียงเมืองแช่ เมืองงาด เมืองละ เมืองฮิง ฮ่อจึงกลับมาตั้งแซ่นฟูที่เมืองแช่ ส่วนแซ่นฟูเมืองลาให้รักษาหัวเถื่อนทั้งหลาย เขาจึงเรียกว่า " สามหมื่นไร่เมืองลา สี่หมื่นนาเมืองแช่ "

เจ้าแพงเมืองมีลูกชาย 2 คน ลูกหญิง 2 คน

ลูกชายคนแรกชื่อเท่าชิ่นเพา คนที่2 ชื่อเท่าเส่าวิ้น

ลูกหญิงคนแรกยกให้เจ้าเมืองบ่อ คนที่2 ยกให้เจ้าเมืองพั้น

32. เท่าชิ่นเพ่า

เท่าชิ่นเพ่าเป็นเจ้าสืบจากพ่อตนในปีจุลศักราช 1088 (ค.ศ.1726) ขณะอายุได้ 32 ปี เป็นเจ้าได้ 4 ปี อายุได้ 35 ปี จุติในปีจุลศักราช 1091(ค.ศ.1729)

เมื่อเท่าชิ่นเพ่าเป็นเจ้านั้น ผู้ใหญ่เมืองแสผู้ชื่อโอเออถ่าย ได้ร้องเรียนถึงเจ้าว้องขอให้ตั้งภูเออฟู (หน่วยงานปกครองแบบหนึ่งก่อนจะมีอำเภอ) อีก เจ้าว้องก็อนุญาต จึงย้ายหอภูเออไปตั้งที่ชือเหมา บ้านเมืองของพวกม่อนยิ่วล้อ(ชาวเขาพวกหนึ่งในพวกลัวะ) ที่มาเข้ากับภูเออนั้น ก็ให้มีธุ้งชื่อ (หัวหน้า) ผู้หนึ่ง นายยิ้วชี้ (คนตรวจการดูแลเจ้าฟ้าถูกส่งมาจากราชสำนักจีน มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าหัวเห็ง(หัวพัน)) ผู้หนึ่ง ภูเออชือเหมาและภูเออเชียงทอง 2 ที่นี้ ให้มีราชทูตแย้นโข่(ผู้เก็บภาษีเกลือ)ผู้หนึ่งหากเข้ากับภูเออ อีกและสิบสองพันนาก็ให้มีภูเออควาน

เท่าชิ่นเพามีลูกชานคนหนึ่งชื่อเท่าชิ่นคู้ พิการหูหนวก พูดไม่ได้จึงไม่มีสิทธิ์เป็นเจ้าแผ่นดินสืบจากพ่อ

33. เท่าเส่าวื้น

เท่าเส่าวื้นเป็นเจ้าแทนพี่ชายในปีจุลศักราช 1091 (ค.ศ.1729) ขณะอายุได้ 10ปี เป็นเจ้าได้ 38 ปี ถึงจุลศักราช 1129 (ค.ศ.1767) เจ้าฮ่อมาถอดยศเสีย ยามนั้นอายุได้ 48 ปี

เมื่อเท่าเส่าวื้น เป็นเจ้านั้นเพิ่งจะมีอายุเพียง 10 ปียังไม่รู้เรื่องการปกครองบ้านเมือง จึงขอให้เจ้า ๔ หมื่นนาเมืองแช่มาช่วยคิดการเมืองจุลศักราช 1096 (ค.ศ.1734) ขุนนางเมืองแสร้องเรียนถึงเจ้าว้องซิ่นซ้าวว่า ถึงปีนี้เท่าเส่าวื้นอายุได้ 15 ปีแล้วหวังว่าจะได้ทำการอภิเษกเอาท้าวเส่าวื้นตามจารีตลื้อธรรมเนียมไทได้แล้ว เจ้าว้องซิ่นซ้าวจึงอนุญาตให้เท่าเส่าวื้นเป็นเจ้าได้ในปีนั้น

ในจุลศักราช 1095 (ค.ศ.1733) ลูคุ้ยซ่านและฟ่างชิ้นมิ้นเป็นหัวหน้านำหมู่โจรมาปล้นเอาม้าและทรัพย์สินของชาวเมือง 12 พันนา แม่ของเท่าเส่าวื้นและเจ้า4หมื่นนา

เท่าเส่าวื้นมีลูกชาย 6 คน

คนแรกชื่อ เท่าวุ้ยภิ้น

คนที่ 2ชื่อ เท่าเจ้าเถียน

คนที่ 3 ชื่อ เท่าเจ้าแพง

คนที่ 4 ชื่อ เท่าเจ้าสุวรรณ (เจ้าหม่อมสุวรรณ)

คนที่ 5 ชื่อ เท่าเจ้าแสง

คนที่ 6 ชื่อ เท่าเจ้าไช

34. เท่าวุ้ยภิ้น

เท่าวุ้ยภิ้นเป็นเจ้าแทนศักดิ์พ่อในปีจุลศักราช 1134 (ค.ศ.1772) ขณะอายุได้ 28ปี เป็นเจ้าได้ 6 ปี จุลศักราช 1139 (ค.ศ.1777) หนีออกจากเมืองไป กษัตริย์จีนจึงถอดนาศักดิ์เสีย ภายหลังเมื่อเท่าวุ้ยภิ้นกลับมา กษัตริย์จีนก็สั่งให้จับไปขังไว้ที่เมืองแสได้ 3 ปี ก็สิ้นกรรมในที่คุมขังนั้นเอง อายุได้ 37 ปี

ต้นเหตุที่ทำให้เท่าวุ้ยภิ้นหนีไปนั้นเพราะกษัตริย์จีนมาเปลี่ยนจารีตของช่วไทลื้อเมือง 12 พันนา จัดการบ้านเมืองขอน้ำแดนดินใหม่ มอบให้ลุ้งส่านเท้อ ค่อจื่อมิ้นซึ่งเป็นผู้ใหญ่ภูเออกลับมาบีบเอาเงินจากเท่าวุ้ยภิ้น

เท่าวุ้ยภิ้นมีลูกชายคนหนึ่ง ชื่อเจ้าจัน(เท่ายูงค้อ)

35. เท่าเจ้าสุวรรณ (เจ้าหม่อมสุวรรณ)

เท่าเจ้าสุวรรณเป็นเจ้าแทนศักดิ์พี่ชายในปีจุลศักราช 1139 (ค.ศ.1777) ขณะอายุได้ 36ปี เป็นเจ้าได้ 21 ปี อายุได้ 55 ปีถึงจุลศักราช 1159 (ค.ศ.1797)

เท่าเจ้าสุวรรรณมีลูกชาย๓ คน ลูกหญิง 4 คน

ลูกชายคนแรกชื่อ เจ้าหม่อมมหาสัง (เท่าถ่ายภิ้น เจ้ากุมาร) ตายแต่ยังเล็ก

ลูกชายคนที่ 2 ชื่อ เจ้าหม่อมมหาวงศ์(เท่าถ่ายค้อ)

ลูกชายคนที่ 3 ชื่อ เจ้าหม่อมมหาวัง (เท่าถ่ายคัง)

ลูกหญิงคนโตชื่อนางแพงเมืองหลวง ไปเป็นนางเทวีเมืองแลม ในปีจุลศักราช 1156 (ค.ศ. 1794) เท่าเจ้าสุวรรณผู้พ่อ ยกพันนาพิงลำ (เมืองพิง เมืองลำ)ให้เป็นสินสมรส

ลูกหญิงคนที่ 2 ชื่อ นางกาง ไปเป็นนางเมืองอูเหนือ

ลูกหญิงคนที่ 3 ชื่อ นางแสงพิน ยกให้เป็นเมียเจ้าสื่อ

ลูกหญิงคนที่ 4 ชื่อ ชื่อนางกวยฟอง ไปเป็นนางเทวีเมืองพง มีลูกชาย 2 คน ผู้พี่ชื่อเจ้ามหาชัย ผู้น้องชื่อเจ้าพกะกุมาร

จุลศักราช 1289 (ค.ศ 1927) 12 พันนาก็แบ่งเป็น 7 อำเภอ คือเชียงรุ่ง เมืองราย เมืองเช่ เมืองฮิง แส่งมิ้น (ยีพัง) เชียงเหนือ ดังนั้นหลักเกณฑ์ตามจารีตไทลื้อ ที่เคยแบ่งเป็น ลวง บวง วัง ขาม้า หัวสิบ หัวห้า ก็ถูกจัดเข้าไว้ในเขต(ซี่)และในแช่งไปเสียแล้ว เจ้าเชียงรา เจ้าเมือง ท้าวขุนทั้งหลายก็มีภาระงานซ้อน 2 แห่ง คือทำงานของอำเภอ(แส่นหรือซี่) และขณะเดียวกันก็มีทำงานในคณะกรรมการผู้ปกครองบ้านเมือง(เหนือสนาม) และบวก วัง ขาม้า หัวสิบ หัวห้า อีกด้วย

พอถึงวันแรม 2 ค่ำ เดือน 8 ปีก่าเม็ดจุลศักราช 1305 เจ้าหม่อมสุวรรณปราครางก็จุติไปที่วัดจอมทอง เวลา 2 นาฬิกา เจ้าหม่อมสุวรรณปราครางมีเมีย 3 คน เมียคนแรกชื่อ สาเถาคำ เป็นลูกเจ้าเมืองลา ลู้สุ่น เมียคนที่ 2 ชื่อนางเกี๋ยง เมียคนที่ 3 ชื่อนางตาน แต่เดิมนางตานเป็นเมียน้อยเจ้าหม่อมคำลือพ่อเฒ่า (เท่าเซิ้นเอิ่น) ผู้เป็นพ่อเจ้าหม่อมสุวรรณปราคราง เมื่อพ่อจุติไปแล้ว ลูกกลับเอามาเป็นเมียน้อยอีก ตอนที่เจ้าหม่อมสุวรรณปราครางยังไม่มีลูกชาย ได้ไปเก็บเจ้าหม่อมคำลือ (เท่าสื่อซิ่น) ลูกของน้องชาย คือเจ้าหม่อมแสงเมือง (เท่าตุ่งธิ้น) มาเป็นลูก ต่อมา

นางตาน เมียคนที่ 3 นี้มีลูกชาย2 คน คนแรกชื่อเจ้าหม่อมอิ่นเมือง (เท่าสื่อเท้อ) ลูกชายคนที่ 2 ชื่อเจ้าหม่อมมหาชัย (เท่าสื่อกุ่ย) เจ้าหม่อมสุวรรณปราคารมีลูกหญิง 3 คน คนแรกชื่อหม่อมประทุมมา มอบให้ไปเป็นนางเทวีเชียงลอ คนที่ 2 ชื่อหม่อมแว่น มอบให้ไปเป็นนางเทวีเชียงทอง คนที่ 3 ชื่อหม่อมคำมูน มอบให้เป็นนางเทวีเมืองล้า

36. เจ้าหม่อมมหาวงศ์ (เท่าถ่ายค้อ)

เจ้าหม่อมมหาวงศ์เป็นเจ้าแทนพ่อในจุลศักราช 1159 (ค.ศ 1797) ขณะอายุได้ 28 ปี เป็นเจ้า 6 ปี อายุได้ 34 ปี จุติในปีจุลศักราช 1164 (ค.ศ 1802) เมือเท่าเจ้าสุวรรณจุติไปแล้วนั้น เจ้าหม่อมมหาสัง ลูกชายคนแรกตายเสีย ตั้งแต่ยังเล็ก ขุนนาง หัวสิบ หัวยี่สิบ และไพร่เมืองทั้งหลาย จึงยกเอาเจ้าหม่อมมหาวงศ์เป็นเจ้าสืบแทนพ่อตน ยามนั้นจึงแต่งราชทูตไปไหว้สาคารวะเจ้าว้องซิ่นช้าว เจ้าว้องก็อนุญาตให้เจ้ามหาวงศ์เป็นเจ้าแผ่นดิน 12 พันนา

เมื่อทำพิธีอภิเษกเจ้าหม่อมมหาวงศ์แล้ว ได้แต่งทูตไปไหว้สากษัตริย์พม่า แต่ว่ากษัตริย์พม่ากลับเรียกตัวเท่าเจ้าเถียน (ลุงเจ้าหม่อมมหาวงศ์) ไปและต้องการให้เท่าเจ้าเถียนเป็นเจ้าแผ่นดิน 12 พันนา เท่าเจ้าเถียนไม่ยอมไป แต่มอบหมายให้พญาหลวงเชิ่น (เชื่อน) เมืองเชย และพญาอุเทนเชียงรุ่งไปแทน กษัตริย์พม่าจึงแต่งตั้งให้เท่าเจ้าเถียนเป็นเจ้าแผ่นดิน 12 พันนา

จุลศักราชได้ 1160 (ค.ศ. 1798) เท่าเจ้าเถียนและเจ้ากอง แห่งเมืองยอง ขัดแข็งต่อกษัตริย์พม่า กษัตริย์พม่าก็ส่งกองทหารไปรบกับเมืองยอง จับเจ้ากองฆ่าเสีย แล้วเดินทัพต่อไปถึงเชียงรุ่งเพื่อจับตัวเท่าเจ้าเถียนไป ฝ่ายเท่าเจ้าเถียนรู้ข่าวศึกก็แอบหนีไปซ่อนตัวอยู่ในป่า ทหารพม่าตามหาไม่พบ จึงจุดไฟเผาหอเจ้าแผ่นดินที่เชียงดอนหลวงเสีย

จุลศักราช 1164 (ค.ศ.1802) เจ้าหม่อมมหาวงศ์จัดส่งคนไปไหว้สากษัตริย์พม่าเพื่อขอแต่งตั้งตนเป็นเจ้าแผ่นดิน กษัตริย์พม่าส่งราชทูตนำหนังสืออนุญาตให้ทำพิธีอภิเษกมาถึงเชียงรุ่ง แต่ทว่าเมือเดินทางถึงเชียงตุงก็ได้ยินข่าวว่าเจ้าหม่อมมหาวงศ์จุติไปเสียแล้ว เจ้าหม่อมมหาวงศ์มีลูกชายคนหนึ่ง ชื่อเจ้ามหาน้อย (เท่าซู้นวู)

37. เจ้ามหาน้อย (เท่าซู้นวู)

เจ้ามหาน้อยเป็นเจ้าแทนพ่อในปีจุลราช 1165 (ค.ศ.1803) ขณะอายุได้ 2 ขวบ เป็นเจ้าได้ 32 ปีจุลศักราช 1196 (ค.ศ. 1834) ถูกเจ้าว้องซิ้นช้าวปลดนามศักดิ์เสียหลังจากนั้นก็ไปอยู่เมืองสอ จนกระทั่งจุติเมืออายุ 36 ปี

เนื่องจากเมือเป็นเจ้านั้น เจ้ามหาน้อยเพิ่งอายุได้ 2 ขวบ จึงให้เจ้ามหาวังผู้เป็นอาเป็นผู้สำเร็จราชการแทน ยามนี้เชื้อสายเจ้าแผ่นดินต่อสู้แย่งชิงความเป็นเจ้ากันมิได้ขาด พี่และน้อง อาและหลานพาให้ศึกภายนอกเข้ามารบกวนบ้านเมือง ไพร่บ้านไทเมืองทั้งหลายอยู่ไร้กินยาก ข้าวหนีนา ปลาหนีน้ำ บ้านเมือง 12 พันนายุ่งเหยิงที่สุด

กษัตริย์จีนรู้เหตุจึงส่งขุนนางผู้ใหญ่ลงมาสอบสวนเรื่องราว เหล่าขุนนางตัดสินให้เจ้ามหาน้อยหย่าศึกและคืนดีกับอาเสีย แต่ว่าเจ้ามหาน้อยไม่ยอมฟัง ดังนั้นเจ้าว้องซิ้นช้าวจึงถอดยศเสียในปีจุลศักราช 1196 (ค.ศ 1834)

เจ้าน้อยถูกถอดนามศักดิ์แล้วยังไม่หลาบจำยังไปชักชวนชาวเขามารบราฆ่าฟันอยู่มิได้ขาด ขุนนางผู้ใหญ่ของจีนจากเมืองแมนจึงส่งทหารไปตามจับเจ้ามหาน้อยหวาดกลัวจึงนำจุ้มหยิ่นหนีไปอยู่เมืองสอ ภายหลังก็ตายอยู่ที่เมืองสอนั่นเอง

เจ้ามหาน้อยมีลูกชาย 5 คน ผู้พี่ชื่อเท่าจิ่นเซิ้น คนที่ 2 ชื่อเจ้าหน่อคำ (เท่าข่านเซิ้น) คนที่3 ชื่อเท่าคายเซิ้น คนที่ 4 ชื่อ เท่าซี่เซิ้น (เท่าหม่อมสื่อ) คนที่5 ชื่อเท่าข่อนเซิ้น

38. เจ้าหม่อมมหาวัง

เจ้าหม่อมมหาวังได้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนเจ้ามหาน้อย มีอำนาจเต็มในการปกครองในขณะที่เจ้ามหาน้อยมีอายุได้สองขอบ เมื่อเจ้ามหาน้อยเติบโตขึ้น จึงมีการแย่งชิงความเป็นเจ้าระหว่างอาและหลานตลอดมา

39. เจ้าหม่อมสุชาวรรณราชบุตร (เท่าจิ่งชุ่ง)

เจ้าหม่อมสุชาวรรณราชบุตร เป็นเจ้าแทนเจ้ามหาน้อยในปีจุลศักราช 1196 (ค.ศ. 1834) เมื่อขึ้นครองเมืองอายุได้ 23 ปี เป็นเจ้าได้ 31 ปี จุติเมื่ออายุได้ 54ปี ในจุลศักราช 1226 (ค.ศ.1864)

เมื่อเจ้ามหาน้อยถูกถอนนามศักดิ์แล้วเล้ว เจ้าว้องชิ่นซ้าวก็ไม่อนุญาตให้ลูกเจ้ามหาน้อยเป็นเจ้าสืบแทน กลับแต่งตั้งให้เจ้าสุชาวรรณราชบุตร ผู้เป็นลูกชายคนโตของเจ้ามหาวังเป็นเจ้าแผ่นดิน 12 พันนา

เจ้าสุชาวรรณราชบุตรไม่มีลูก แต่เท่าเซิ้นชุ่งผู้น้องมีลูกชาย 2 คน คนแรกชื่อหม่อมส้อเกิดจากเมียคนแรก เจ้าสุวรรณบุตรขอมาเลี้ยงเป็นลูก เท่าเซิ้นชุ่งสู่ขอลูกสาวเจ้าเมืองรายเป็นนางเทวี มีลูกชายอีกคนหนึ่งชื่อ ปรมโชติแสงเมือง ต่อมาเรียกกันว่าเจ้าหม่อมแสงเมือง (เท่าชิ่นฟู)

40. เจ้าหม่อมส้อ (เท่าชิ่นอ่าน)

เจ้าหม่อมส้อ (เจ้าหม่อมขุงคำเท่าชิ่นอ่าน) เป็นเจ้าแทนศักดิ์พ่อบุญธรรมในปีจุลศักราช 1226 (ค.ศ.1864) ขณะอายุได้ 18ปีเป็นเจ้าได้ 13 ปี อายุ 31ปี จุติไปในปีจุลศักราช 1238 (ค.ศ.1876)

จุลศักราช 1226 (ค.ศ.1864) ขณะที่เจ้าหม่อมสุชาวรรณราชบุตรสิ้นพระชนม์นั้นเจ้าหม่อมส้อยังบวชเป็นพระภิกษุอยู่ พวกเจ้าเมืองสิบสองพันนาและขุนนางทั้งหลายไปไหว้สาคณะสงฆ์ ขอให้หม่อมส้อสึกมาเป็นเจ้า คณะสงฆ์ก็อนุญาต จุลศักราช 1226 เดือน 9 ขึ้น 10 ค่ำ เจ้าหม่อมส้อสึกออกมาขึ้น 15 ค่ำ ทำพิธีราชาภิเษก

ในปีที่เจ้าหม่อมส้อขึ้นครองเมืองนั้น บ้านเมืองไม่มีเหตุเภทภัยอันใด ไพร่ฟ้าประชาชนทำมาค้าขาย อยู่สุขสบายกันถ้วนหน้า เจ้าหม่อมส้อ ได้ออกท่องเที่ยวไปถึงเมืองอังวะ ส่วนเจ้าหม่อมแสงผู้น้องแม้จะร่วมพ่อ ต่างแม่กับเจ้าหม่อมส้อ สองพี่น้องก็รักใคร่กันดี แต่ในระยะหลังทั้งสองไม่ลงรอยกันเรื่องชิงกันเป็นเจ้าระหว่างพี่น้อง

เจ้าหม่อมส้อมีเมีย 12 คน เมียหลวงเป็นชาวพม่า เมียคนที่สอง ชื่อนางหอม มีลูกชายคนหนึ่งชื่อเจ้าศรีสุวรรณคำลือ(เท่าเซิ้นเอิ่น) เมียคนที่สามเป็นชาวเมืองแลม เมียคนที่สี่ชื่อนางคำอ้าย เป็นคนเมืองราย มีลูกชายคนหนึ่งชื่อ หม่อมจุมคำ ตายตั้งแต่ยังเล็ก เมียคนที่ห้าชื่อนางสุวรรณพิมพา เป็นน้องสาวเจ้าสี่หมื่น นาเมืองแช่ มีลูกสาวคนหนึ่ง เมียคนที่หกชื่อนางทิพย์ คนบ้านปราสาทเชียงรุ่ง มีลูกชายคนหนึ่งชื่อเจ้าหม่อมจอมเมือง เมียคนที่เจ็ดชื่อนางเกี๋ยง คนบ้านหนองตม เชียงรุ่ง มีลูกชายคนหนึ่งชื่อเจ้าพรหมมา เมียคนที่แปด ได้เมื่อครั้งไปที่เมืองรำ มีลูกสาวคนหนึ่ง เมียคนที่เก้าได้เมื่อครั้งไปที่เมืองลา เมียคนที่สิบคนเชียงทอง มีลูกสาวสองคน เมียคนที่สิบเอ็ด คนเมืองหุน มีลูสาวสองคน คนที่สิบสองได้เมื่อครั้งไปที่เมืองยาง

กล่าวอีกครั้งว่าเจ้าหม่อมส้อมีลูกชาย 4 คน มีลูกสาว 6 คน มีลูกชายคนแรกชื่อ เจ้าศรีสุวรรณคำลือ(เท่าเซิ้นเอิ่น) คนที่สองเจ้าหม่อมจุมคำ (ตายเสียตั้งแต่ยังเล็ก) คนที่สามชื่อเจ้าหม่อมจอมเมือง คนที่สี่ ชื่อเจ้าหม่อมพรหมมา

41. เจ้าหม่อมแสง

เจ้าหม่อมแสง ผู้เป็นน้องเจ้าหม่อมส้อได้แย่งชิงความเป็นเจ้าจากเจ้าหม่อมส้อโดยเจ้าหม่อมแสงได้ฆ่าผู้เป็นพี่ และได้ตั้งตัวเป็นเจ้า แต่ด้วยเจ้าหม่อมแสงเป็รผู้มีใจคอโหดร้ายจึงถูกเจ้าหัวเมืองต่างๆ ส่งทหารไปฆ่าเจ้าหม่อมแสงและตายในที่สุด

42. เจ้าหม่อมคำลือ (เท่าเซิ้นเอิ่น)

เจ้าหม่อมคำลือ เป็นเจ้าแทนศักดิ์พ่อในปีจุลศักราช 1240 (ค.ศ.1878) เมื่อขึ้นครองเมืองอายุได้ 13 ปีครองเมืองอยู่ 47 ปี อายุ 60 ปี ก็จุติไปในปีจุลศักราช 1287 (ค.ศ.1925)

เมื่อเจ้าหม่อมคำลือ ขึ้นเป็นเจ้านั้น อายุยังน้อย จึงมีเท่าแหย่วซุ่ง เป็นผู้ช่วยปกครองบ้านเมือง เจ้าหม่อมคำลือมีเมีย 8 คน หากจะเรียงตามลำดับอายุ ของลูกชายทั้ง 9 คน และลูกสาวทั้ง 9 คนแล้ว เป็นดังนี้ ลูชายคนแรก เจ้าหม่อมสุวรรณ ปราคราง (เท่าตุ่งค่าง) เป็นเจ้าพันนาก่าง ได้รักษาการแทนเจ้าแผ่นดินระยะหึ่ง แต่เพราะไม่มีความรู้ จึงกลับไปเป็นเจ้านาก่างจนสิ้นอายุ ลูกชายคนที่สาม เจ้าหม่อมคำชื่น(เจ้าหม่อมมหาชัยหรือเท่าตุ่งคว้า) ไปเป็นเจ้าเมืองภุง ลูกชายคนที่สี่เจ้าหม่อมจอมเมือง (เจ้าหม่อมตุ้ยหรือเท่าตุ่งซี) ไปแต่งงานกับพี่สาวเจ้าเมืองรายไม่ทำงานอะไร ลูกชายคนที่ห้าเจ้าหม่อมหล้า(เจ้าหม่อมของคำหรือเท่าตุ่งซ้าย)ไปเป็นเจ้าเมืองหุน

ภายหลังไพร่เมืองหุนเป็นกบฏ จึงกลับมาอยู่เชียงรุ่งรั้งตำแหน่งเจ้าร้อยด้างบ้านออด แต่ถูกไพร่เมืองเชียงรุ่งขับจึงหนีมาอยู่เมืองไทยจนกระทั่งสิ้นชีวิต ลูกชายคนที่หก เจ้าหม่อมแสนเมือง(เท่าตุ่งธิ้น) ไปเป็นเจ้าเมืองรำแทนน้องชานคนที่เก้า ลูกชายคนที่เจ็ดเจ้าหม่อมขุงคำ(เท่าตุ่งยี) ไปเป็นเจ้าเมืองหุนแทนพี่ชายคนที่ห้า (เจ้าหม่อมหล้า) ลูกชายคนที่แปด เจ้าหม่อมพรหมมา (เจ้าหม่อมมหาครูหรือเท่าตุ่งเซิ้น) เป็นพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ของเมือง ภายหลังสึกออกมาไม่ได้ทำงานอะไร ลูกชายคนที่เก้า เจ้าหม่อมมณีคำ(เท่าตุ่งชิ้น) ไปเป็นเจ้าเมืองรำ ถูกไพร่เมืองขับจึงหลับมาอยู่เมืองเชียงรุ่งเป็นเจ้านาขวา ภายหลังออกมาอยู่เมืองไทย

ลูกสาวคนแรกหม่อม(ศรี) สุวรรณชมพูไปเป็นนางเมืองลวง ลูกสาวคนที่สองหม่อมบัวคำ ตายตั้งแต่ยังเล็ก ลูกสาวคนที่สามหม่อมจอมฟอง ไปเป็นนางเมืองลา ลูกสาวคนที่สี่ หม่อมนางยวงคำไปเป็นนางเมืองยู้ ภายหลังหย่าร้างแล้วมาเป็นเมียพญาหลวงแสงเมืองลวง ลูกสาวคนที่ห้า หม่อมศรีวรรณาไปเป็นนางเมืองเช่ ลูกสาวคนที่หก หม่อมขันคำไปเป็นนางเมืองนุน ลูกสาวคนที่เจ็ด หม่อมนวลทา เป็นนางเมืองราย ลูกสาวคนที่แปด หม่อมเพี่ยมไปเป็นเมียเจ้ากาง ผู้เป็นน้องชายเจ้าเมืองราย ลูกสาวคนที่เก้าหม่อมบัวคำ นัยน์ตามัวตั้งแต่ยังเล็ก ภายหลังไปอยู่เมืองไทย

43. เจ้าหม่อมสุวรรณปราคราง(เท่าตุ่งแค้ง)

เจ้าหม่อมสุวรรณปราครางเป็นเจ้าแทนศักดิ์พ่อในปีจุลศักราช 1287 (ค.ศ.1925) เมื่ออายุได้ 41 ปี เป็นเจ้าได้อยู่18ปี อายุ 59ปี ก็จุติไปในปีจุลศักราช 1305 (ค.ศ.1943)เดือนแปดแรมสองค่ำ

44. เจ้าหม่อมคำลือ (เท่าสื่อชิ่น)

เจ้าหม่อมคำลือ (เท่าสื่อชิ่น) ขึ้นเป็นเจ้าแทนศักดิ์พ่อเลี้ยง ในปีจุลศักราช 1306 ตัว (ค.ศ.1944) เมื่อรับเมืองอายุได้ 15 ปี เป็นเจ้าได้ 6 ปี (ที่จริงแล้วเป็นเจ้าปกครองไม่ถึง 5 เดือน) จุลศักราช 1312 (ค.ศ 1950) เมืองสิบสองปันนาปลดแอก

เดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ เสนาธิการทหารใช้คนให้รีบเดินทางไปรับตัวเจ้าหม่อมคำลือ เมื่อถึงซุ้งสิ่น (เทียนสิ่น) ก็รับตัวเจ้าหม่อมคำลือเดินทางกลับเชียงรุ่งทันที ถึงเชียงรุ่งในเดือน 3 แรม 10 ค่ำ เสนาธิการจึงนำเจ้าหม่อมเข้าพบคณะกรรมการการปกครองเมืองทันทีในวันนั้น

จุลศักราช 1312 (ค.ศ. 1950) เมือง 12 พันนาก็ได้รับการปลดปล่อย พรรคคอมมิวนิสต์มาเป็นผู้ปลูกชำสั่งสอนเจ้าหม่อมคำลือจะถูกส่งไปศึกษาที่มหาวิทยาลัยยูนนานที่เมืองแสอีก ดังนั้นในปี ค.ศ. 1951 เจ้าหม่อมคำลือศึกษาในมหาวิทยาลัยยูนนาน ในคณะสังคมศาสตร์จนสำเร็จการศึกษาในปี ค.ศ. 1954 แล้วไปศึกษาต่อที่ปักกิ่ง

ค.ศ 1957 ท่านได้เป็นผู้ช่วยนักวิจัย กลับมาทำงานที่สถาบันการศึกษาชนชาติของ ยูนนาน จนกระทั่งได้รับแต่งตั้งเป็นรองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ ตามลำดับ

ค.ศ.1985 ในที่ประชุมของคณะกรรมการมณฑลยูนนาน ของสมัชชาการปรึกษาการเมืองแห่งประชาชนจีนครั้งที่ 6 แต่งตั้งท่านเป็นรองประธานคณะกรรมการ ฯ(เรณู วิชาศิลป์,2544:1-87)

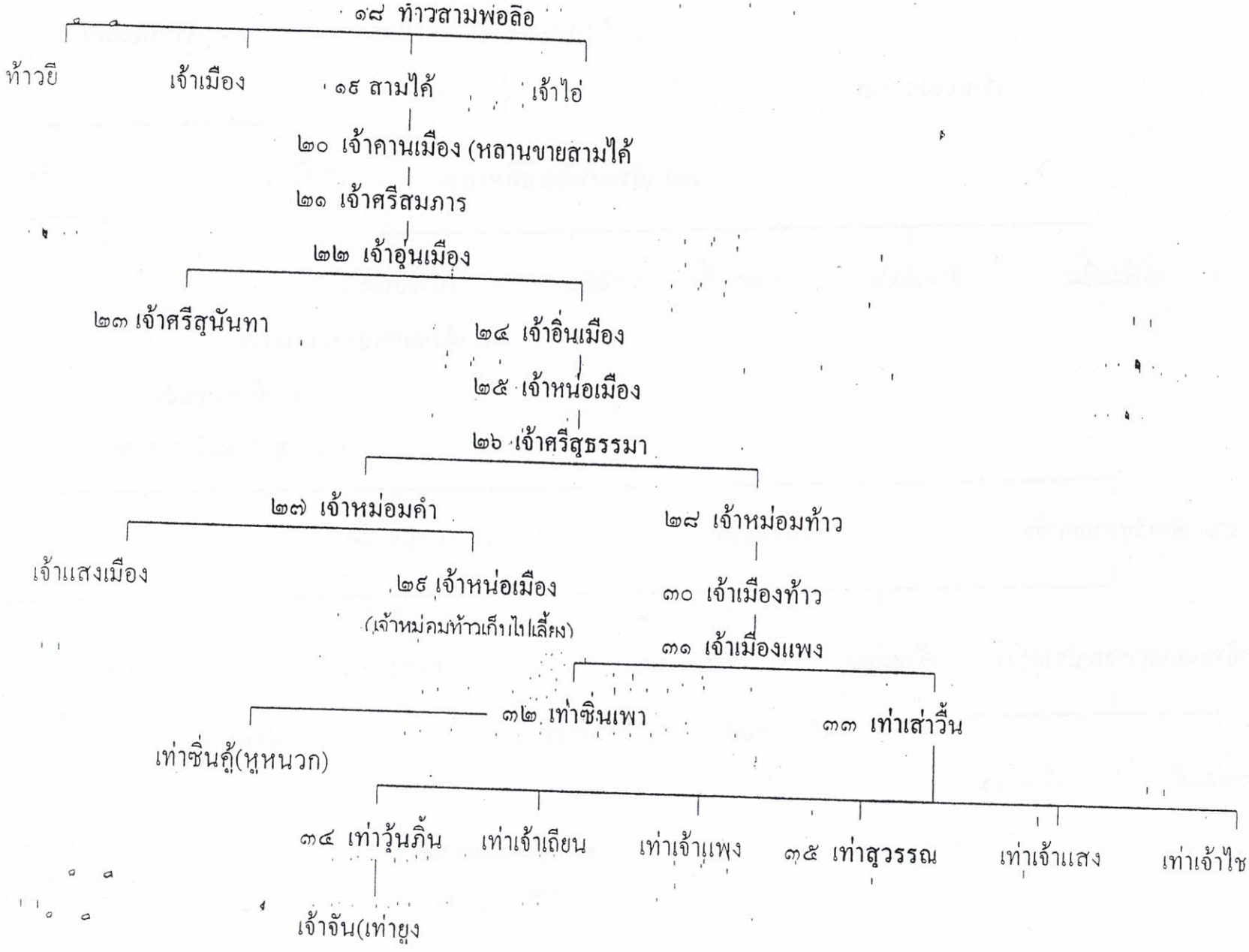
๑๘ ท้าวสามพ่อลิอ
ท้าวยี
เจ้าเมือง
๑๙ สามไค้
เจ้าไอ่
๒๐ เจ้าคานเมือง (หลานขายสามไค้
๒๑ เจ้าศรีสมภาร
๒๒ เจ้าอุนเมือง
๒๓ เจ้าศรีสุนันทา
๒๔ เจ้าอิ่นเมือง
๒๕ เจ้าหน่อเมือง
๒๖ เจ้าศรีสุธรรมา
๒๗ เจ้าหม่อมคำ
เจ้าแสงเมือง
๒๘ เจ้าหน่อเมือง
(เจ้าหม่อมท้าวเก็บไปเลี้ยง)
๒๘ เจ้าหม่อมท้าว
๓๐ เจ้าเมืองท้าว
๓๑ เจ้าเมืองแพง
๓๒ เท่าซินเพา
เท่าซิ่นคู้(หูหนวก)
๓๓ เท่าเส่าวิ้น
๓๔ เท่าวุ้นภิ้น
เจ้าจัน(เท่ายูง
เท่าเจ้าเถียน
เท่าเจ้าแพง
๓๕ เท่าสุวรรณ
เท่าเจ้าแสง
เท่าเจ้าไช

(340 - 338 : ปีที่ตีพิมพ์)

ลื้อห้วยเม็ง

เมื่อปี พ.ศ. 2428 ชนชาติลื้อเชียงแข็ง ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า **"เมืองสิงห์"** ตั้งอยู่ในเขตอินโดจีนของฝรั่งเศส เมืองสิงห์หรือเชียงแข็งเวลานั้นเป็นอาณาเขตของไทย แต่ไม่ยอมขึ้นกับไทย โดยอ้างตนว่า โดยอ้างตนว่าเป็นคนอยู่ในเขตไทย ความจริงเมืองสิงห์เวลานั้นเป็นเมืองขึ้นของนครน่านประเทศไทย

เมื่อปรากฏการณ์เป็นเช่นนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้ามอบให้เจ้านครน่านยกทหารขึ้นไปปราบปราม เจ้าอนันตวรธิเดช เจ้าผู้ครองนครน่าน จึงเกณฑ์คนหัวเมืองต่าง ๆ ที่ขึ้นกับนครน่าน ได้ยกกำลังพลศึก3,300 คน ตั้งให้เจ้าสุริยะเป็นแม่ทัพ ให้เจ้าบัวเรียวเป็นปลัดทัพ ครั้นจุลศักราช 1248 ปีมะเมีย ตรงกับ พ.ศ. 2429 ร.ศ. 105 กองทัพนครน่านยกขึ้นไปตั้งอยู่ที่เมืองเชียงของ เหนือเวียงคือเวียงชั้นกลาง (เวลานั้นยังเป็นป่าอยู่) ตั้งอยู่เชียงของได้ 1 ปี ท่านแม่ทัพจึงมีหนังสือให้ทูตถือไปทาบทามเจ้าฟ้าเมืองสิงห์ มีความตอนหนึ่งเป็นคำขาดว่า ให้ยอมขึ้นกับไทยเสียตามเดิม ถ้าไม่ยอมจะยกกำลังมาตีเมืองสิงห์ แต่เจ้าเมืองสิงห์ยืนยันว่า ขึ้นอยู่กับฮ่อ(จีน) หาได้ขึ้นกับไทยไม่

จุลศักราช 1249 (พ.ศ.2430 ร.ศ.106) กองทัพนครน่าน ได้ยกไปตั้งอยู่ ณ เมืองหลวงภูคา ทางเมืองสิงห์ทราบว่ากองทัพน่านที่ยกมาตีมีกำลังมาก เห็นจะต้านทานไม่ไหว จึงได้จัดดอกไม้เงินดอกไม้ทองและเครื่องราชบรรณาการ จัดให้พญาหลวงอำมาตย์ เสนาผู้ใหญ่นำเครื่องราชบรรณาการ พร้อมด้วยหนังสือมาถวายยอมอ่อนน้อมขอขึ้นกับไทยต่อไป เครื่องราชบรรณาการที่ทางเมืองสิงห์ส่งมาถวายนั้น มีสัตว์ประหลาด คือ ม้าลายเสือ 2 ตัว ม้าตาไฟ 1 ตัว ม้าลายเสือนั้น ตัวหนึ่งเป็นลายพาดกลอน พื้นตัวเป็นสีดอกจำปี ลายที่พาดเป็นสีดำ เป็นรอยริ้วขนาด 2 นิ้วฟุต ตั้งแต่สันหลังพาดลงไปจนถึงท้องเป็นระยะ ๆ ไปตลอดทั้งตัว คือ ตั้งแต่หัวตลอดถึงก้น ขนหางเป็นสีดำ อีกตัวหนึ่งม้าลายตลับ อย่างเสือลายตลับ พื้นเป็นสีขาวอ่อนทั่วทั้งตัวลายเป็นจุดสีดำขนาดเท่าผลสะบ้าตอนศีรษะเป็นดำเล็ก ๆ ขนาดผลพุทรา ม้าทั้งสองตัวนี้เป็นม้าไทยขนาดใหญ่งาม มีขนาดเล็กใหญ่เท่ากัน อีกตัวหนึ่งเป็นม้าตาไฟ สีน้ำตาล เวลากลางคืนถ้าอยู่ในที่มืดมองเห็นลูกตาทั้งสองข้างเป็นสีแดงเรื่อ ๆ คล้ายสีทับทิมอ่อน ถ้ากระทบกับแสงไฟจะเกิดเป็นสีรุ้ง เป็นประกายคล้ายแสงหิ่งห้อย

เมื่อทางเมืองสิงห์ ยอมอ่อนน้อมสวามิภักดิ์ต่อไทยแล้ว กองทัพน่านก็ยกเข้าไปในเมือง พักอยู่ที่นั่นประมาณ 1 เดือน จึงยกทัพกลับเชียงของ ส่วนม้าทั้ง 3 ตัวนั้นให้ตั้งกองรักษาอยู่ที่ท่าแม่โรง เรียกว่า **"ท่าผาถ่าน"** เวลานี้คงเรียกว่า ท่าผาถ่านตามเดิม ในระหว่างที่พักอยู่ท่าผาถ่าน มีคนไปดูกันมากทั้งกลางวันกลางคืนไม่ขาด บรรดาผู้มีอาวุโสชาวเมืองเชียงของปัจจุบัน ได้เคยไปชมสัตว์ประหลาดเหล่านี้ทุกคน

ขณะเมื่อทัพนครน่านยังตั้งอยู่เมืองหลวงภูคา ลื้อพวกหนึ่งซึ่งอยู่เขตสิบสองปันนาประมาณ 1,500 ครัวเรือน อพยพตามฮ่อหนีมาพึ่งเมืองสิงห์ ครั้นทราบว่าเมืองสิงห์ยอมอ่อนน้อมต่อไทยแล้ว จึงพากันอพยพครอบครัวติดตามกองทัพน่านมาตั้งภูมิลำเนาอยู่เชียงของ จังหวัดเชียงราย พวกอพยพมานี้มี 3 หมู่บ้าน คือ บ้านบ่อ1 บ้านคุ้ม 1 บ้านงาน 1 ชนทั้ง 3 หมู่บ้านนี้อยู่แขวงเมืองอูเขตสิบสองปันนา (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ,2493: 192-194)

พวกลื้อบ้านบ่อนั้นอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณทิศเหนือทุ่งสามหมอน แต่เนื่องจากประสบภัยแล้ง ขาดแคลนแหล่งน้ำ จึงอพยพต่อไปเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก มุ่งหน้าไปทางทิศเหนือตามแนวแม่น้ำโขง เห็นว่าทำเลที่อยู่ไม่

เหมาะด้วยประการต่าง ๆ จึงพากันเลือกหาทำเลที่พอจะอาศัยทำมาหากิน เลือกที่ราบได้แห่งหนึ่งทางทิศเหนือเชียงของริมแม่น้ำโขงมีลำห้วยชื่อ ห้วยเม็ง เห็นภูมิประเทศที่เหมาะพอจะประกอบอาชีพในทางกสิกรรม ซึ่งเป็นอาชีพที่ถูกกับนิสัยของชนชาตินี้ จึงตกลงพากันตั้งหมู่บ้านขึ้นที่นั่นให้นามหมู่บ้านนั้นว่า "บ้านห้วยเม็ง" ตามนามของลำห้วย ซึ่งพวกเขาอาศัยน้ำเป็นที่ประกอบอาชีพกสิกรรม และบริโภคใช้สอยมาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อประเทศไทยประกาศใช้นามสกุล กลุ่มลื้อบ้านบ่อ ซึ่งมาตั้งอยู่บ้านห้วยเม็ง ได้ตั้งนามสกุลเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้นำของไทลื้อกลุ่มนี้ พญาจันทร์ และพญาหงษ์ โดยกลุ่มเชื้อสายพญาจันทร์ใช้นามสกุล จันต๊ะคาด ส่วนกลุ่มเชื้อสายพญาหงษ์ใช้นามสกุล หงษ์คำ ต่อมากลุ่มไทลื้อบ้านห้วยเม็งบางส่วนได้อพยพไปอยู่บ้านสันบุญเรือง อำเภอแม่สายและตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นั่นจนถึงปัจจุบัน

ไทลื้อบ้านบ่อ กลุ่มที่ 2 ได้อพยพไปยังทิศใต้ตามแนวแม่น้ำโขง และตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบลุ่มน้ำงาว ชื่อบ้านท่าข้าม ตำบลหล่ายงาว อำเภอเวียงแก่น ซึ่งเป็นตระกูลวงศ์ชัยทั้งหมู่บ้าน ต่อมาไทลื้อกลุ่มนี้ประชากรเพิ่มขึ้น แต่พื้นที่ทำนามีน้อยเนื่องจากสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา ดังนั้นชาวไทลื้อบ้านท่าข้ามใส่วนหนึ่งได้อพยพไปจองที่นา และตั้งบ้านเรือนบริเวณทุ่งสามหมอนอันเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลศรีดอยชัย อำเภอเชียงของปัจจุบันได้ขยายเขตปกครองหมู่บ้านเพิ่มอีกหลายหมู่บ้าน

กลุ่มไทลื้อที่มาจากบ้านคุ้ม เขวงเมืองอู ได้อพยพไปตั้งอยู่ที่หมู่บ้านศรีลานนา (พร้าวกุด) ตำบลครึ่ง อำเภอเชียงของ ซึ่งเป็นชาวไทลื้อตระกูล อุ่นตาล ,ประมวลการ , แสนใจ นอกจากนั้นชาวไทลื้อกลุ่มเดียวกันนี้อีก ส่วนหนึ่งได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอเวียงแก่น ได้แก่ ตระกูล ยาวิเลิง ในปัจจุบันทั้ง 2 หมู่บ้านยังคงประกอบพิธีกรรมต่างๆร่วมกัน เช่น พิธีกำเม็ง (เลี้ยงปาง)

สิบสองปันนา หรือ สิบสองพันนา (จีนตัวเต็ม: 西雙版納傣族自治州; จีนตัวย่อ: 西双版纳傣族自治州; พินอิน: Xīshuāngbǎnnà; อังกฤษ:Xishuangbanna) หรือชื่อเต็มว่า เขตปกครองตนเองชนชาติไท สิบสองปันนา ตั้งอยู่ทางใต้สุดมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความหมายว่า "นาสิบสองพัน" หรือ "นา 12,000 ผืน" อีกนัยหนึ่งก็คือ 12 เมือง มีเมืองหลวงอยู่ที่เมืองเชียงรุ้ง (จีน: 景洪 จิงหง) เป็นเมืองของชาวไทลื้อ

เนื้อหา

[ซ่อน]

- 1ภูมิประเทศ
- 2ประวัติ
  - 2.1 สมัยรัตนโกสินทร์
- 3เขตการปกครอง
- 4ชนเผ่า
- 5สิบสองปันนาหรือสิบสองพันนา

[แก้] ภูมิประเทศ

เขตปกครองตนเองพิเศษสิบสองปันนามีเนื้อที่ประมาณ 19,700 ตาราง กม. มีอาณาเขตติดกับ แขวงหลวงน้ำทา แขวงพงสาลี ของประเทศลาวและ รัฐฉาน ของ พม่า โดยมีชายแดนยาวถึง 966 กิโลเมตร และมีแม่น้ำโขงไหลผ่านตอนกลาง

[แก้] ประวัติ

ในสมัยโบราณนั้น เคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรน่านเจ้า มีเมืองหลวงอยู่ที่ หนองแส หรือ เมือง ต้าลี่ ในประเทศจีนปัจจุบัน

สิบสองปันนานั้นได้เป็นราชอาณาจักรหอคำเชียงรุ้ง เมื่อประมาณ 825 ปีก่อน โดย พญาเจือง หรือสมเด็จพระเจ้าหอคำเชียงรุ่งที่ 1 ในตำราของไทย เมื่อพุทธศตวรรษที่ 18 ชาวมองโกลได้ลุกลามอาณาจักรล้านนา ส่วนสิบสองปันนานั้นจึงได้เป็นของมองโกล และก็ได้เป็นของจีนต่อมา(ตามประวัติศาสตร์จีน)

การอ่อนแอของราชวงค์อาพโวสวนตาลครั้งแรกเริ่มคราวสมัยสมเด็จพระเจ้าหอคำเชียงรุ่งที่ 3 (ท้าวอ้ายปุง) รัชกาลที่ 3 แห่งราชวงค์อาพโวสวนต๋าน จากนั้นเกิดความวุ่นวายเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ สุดท้ายถึงรัชกาลที่ 24 ท้าวอินเมิง (ท้าวอินเมือง)อาณาจักรสิบสองปันนาเริ่มเป็นปึกแผ่นมากที่สุด การขยายอณา

เขตเข้าไปยึดถึงเชียงตุ๋ง เมืองแถน(เดียนเบียนฟู) เชียงแสน ล้านช้าง จึงเป็นเหตให้การอพยพชาวไทลื้อจากเชียงรุ่งและอีกหลายหัวเมืองลื้อเข้าไปสู่ดินแดนดังกล่าว เพื่อเข้าไปตั้งชุมชนปกครอง หัวเมืองประเทศราช ซึ่งหากมองมาถึงปัจจุบันมีชาวไทลื้อกระจายไปทั่วทั้งเมืองแถน หัวเมืองทางเหนือของลาวทุกเมือง รัฐฉานของพม่า จนถึงเชียงตุ๋ง และแถบไต้คง...

สิบสองปันนาดำรงความมั่นคมเฟื่องฟูอยู่ 100 กว่าปี_ก็ถูกรุกรานอีกครั้งโดยชาวมองโกล และตกอยู่ในการปกครองของจีนอีกครั้งในปี พ.ศ. 1835 การสิ้นสุดอำนาจการปกครอง และการยอมรับอำนาจของมองโกล เมื่อรัชกาลที่ 33 เมื่อพระเจ้ากรุงจีนส่งตราหัวเสือ(จุ่มกาบหลาบคำ)มาให้เป็นตราแผ่นดินแทนตรานกหัสดีลิงค์ การเปลี่ยนชื่อเจ้าผู้ครองนคร จากชื่อภาษาไทลื้อ เป็นภาษาจีน เริ่มขึ้นในยุคนี้ เจ้าผู้ครองนครชาวไทลื้อถูกเรียกว่าเจ้าแสนหวีฟ้า

เมื่อ พุทธศตวรรษที่ 21 พม่าได้ก่อตั้งอาณาจักรตองอู และขยายอาณาเขตของตนไปทางตะวันออก พม่าได้โจมตีสิบสองปันนา พม่าได้แบ่งเมืองเชียงรุ้งเป็น สิบสองปัน และก็เป็น เมืองในปัจจุบัน ได้แก่ เมืองฮาย ม้าง หุน แจ้ ฮิง ลวง อิง ลา พง อู่ เมืองอ่อง และ เชียงรุ้ง จึงเรียกเรียกแมองแถวๆนี้รวมกันว่า สิบสองปันนา ในช่วงสมัยนี้เป็นช่วงเวลาที่วัฒนธรรมพม่า และ ศาสนาได้เข้าไปในสิบสองปันนา

[แก้] สมัยรัตนโกสินทร์

ในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้น หลังจากพระองค์ได้ส่งทัพมาปลดปล่อยเชียงใหม่ และ อาณาจักรล้านนา จาก พม่าแล้ว พระองค์ได้โปรดให้พระเจ้ากาวิละเป็นแม่ทัพ ยกไปตีเมืองและกวาดต้อนพลเมือง ชาวไทลื้อในสิบสองปันนา ไทลื้อเมืองพน เมืองหย่วน เมืองล่า ไทขืนจากเชียงตุง ไทใหญ่จากตะวันออกของพม่า มาอยู่ที่เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา และน่านเป็นจำนวนมาก ซึ่งเรียกกันว่ายุค "เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง" อันเป็นวิธีฟื้นฟูอาณาจักรล้านนาวิธีหนึ่ง เพราะในช่วงก่อนนั้น พม่าได้กวาดต้อนชาวล้านนาไปอยู่ที่ พุกาม และ มัณฑะเลย์ ไปจำนวนมาก

เชียงรุ้งถูกยื้อแย่งดึงโดยอาณาจักรใกล้เคียงไปมาอยู่ไม่นาน กระทั่งยุคสมัยแห่งการล่าอาณานิคมในช่วงรัชกาลที่ 4 และ รัชกาลที่ 5 ทั้งอังกฤษ และ ฝรั่งเศส เข้ามาขีดเขตอำนาจของตน ให้พม่าไปอยู่กับอังกฤษ สิบสองปันนา อยู่กับจีน เชียงตุงไปกับพม่า และ ฝรั่งเศสคุมลาว กัมพูชา และ เวียดนาม

ในช่วงสงครามโลกสิบสองปันนานั้น ตกอยู่ในแผ่นดินจีน ถูกยุบเมืองเชียงรุ้งจากเมืองหลวงเป็นแค่เมืองพร้อมๆกับเจ้าทั้งหลายด้วย โดยเคยมีเจ้าปกครองอยู่ถึง 45 พระองค์ ในปัจจุบัน คนที่มีแซ่เต๋า (刀) ก็คือเจ้าในสิบสองปันนาที่เคยครองเมืองทั้งหลายเหล่านี้

[แก้] เขตการปกครอง

เมืองเชียงรุ้ง 360,000 คน เมืองเมงฮาย หรือ เมืองฮาย(孟海県) ทางตะวันตก 300,000 คน เมืองเมงล่า หรือ เมืองล่า(孟腊県) ทางตะวันออก 180,000 คน และ อื่นๆอีก 11 เมือง

[แก้] ชนเผ่า

จำนวนประชากรแบ่งตามชนเผ่า เมื่อปี พ.ศ. 2543

เชื้อชาติ	ประชากร	เปอร์เซนต์
ไท	296,930	29.89%
ฮั่น	289,181	29.11%
อาข่า	186,067	18.73%
ยี	55,772	5.61%
ลาหู่	55,548	5.59%
ปะหล่อง	36,453	3.67%
จินัว	20,199	2.03%
อิ้วเมี่ยน หรือ เย้า	18,679	1.88%
แม้ว หรือ ม้ง	11,037	1.11%
ไป๋	5,931	0.6%
ประชากรส่วนน้อย	5,640	0.57%
หุย	3,911	0.39%
ว้า	3,112	0.31%
จ้วง	2,130	0.21%
อื่นๆ	2,807	0.3%

[แก้] สิบสองปันนา หรือ สิบสองพันนา

มีความหมายเดียวกันก็คือสิบสองปันนา แต่แท้ที่จริงแล้วคนไทยกลางจะเรียกว่า สิบสองพันนา ส่วนทางเหนือนั้นเป็น สิบสองปันนา สาเหตุก็เพราะว่า ชาวไทลื้อ และ ชาวล้านนา ออกเสียง "พ" เป็น "ป" ออกเสียง "เชียงรุ้ง" เป็น "เจียงฮุ้ง" เหมือนกับคำเมือง ดังนั้นสาเหตุที่แตกต่างกันก็คือสำเนียงในแต่ละถิ่น

ไทลื้อจากสิบสองปันนาสู่เมืองน่าน

รองศาสตราจารย์ ดร. รัตนาพร เศรษฐกุล
สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

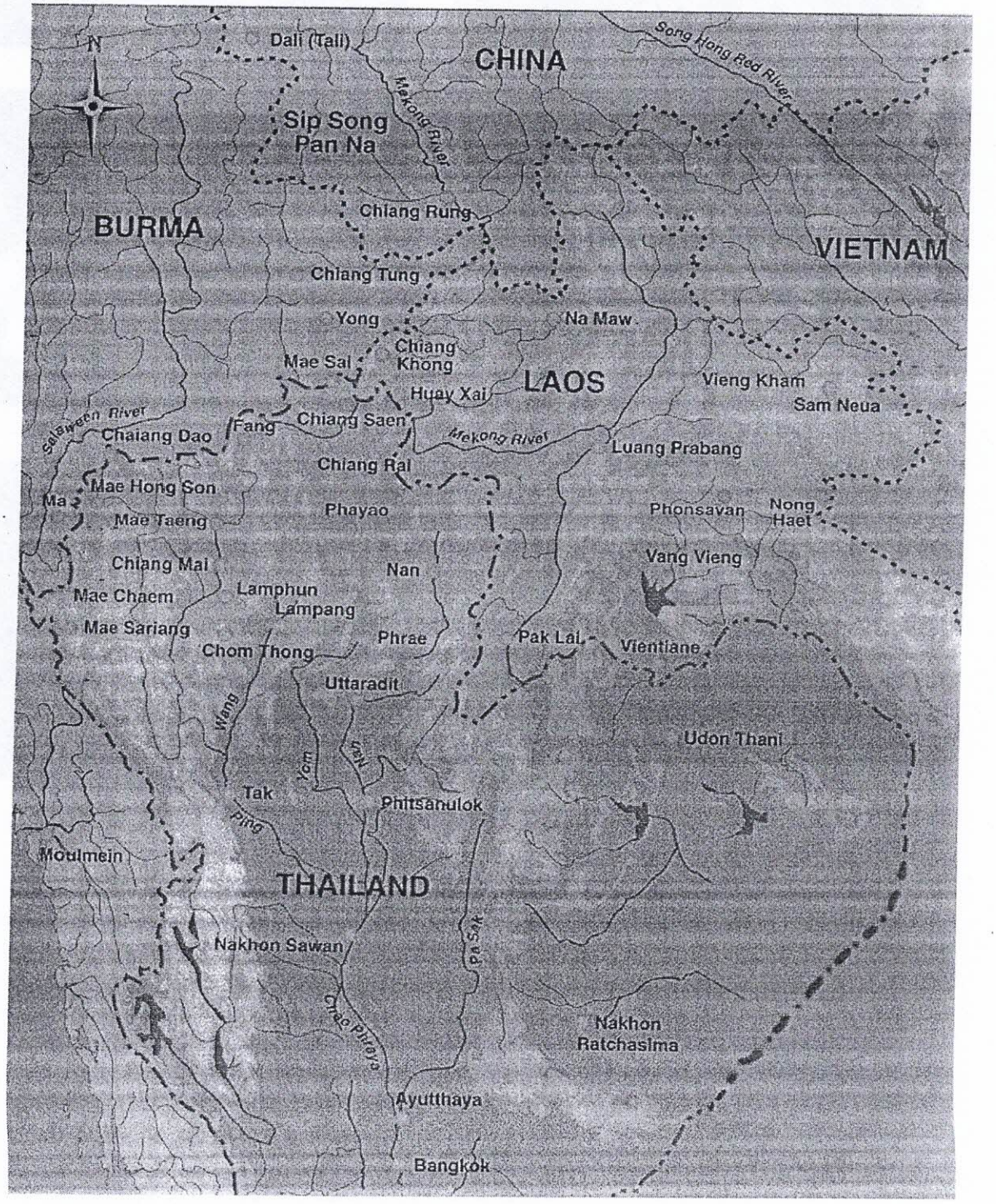

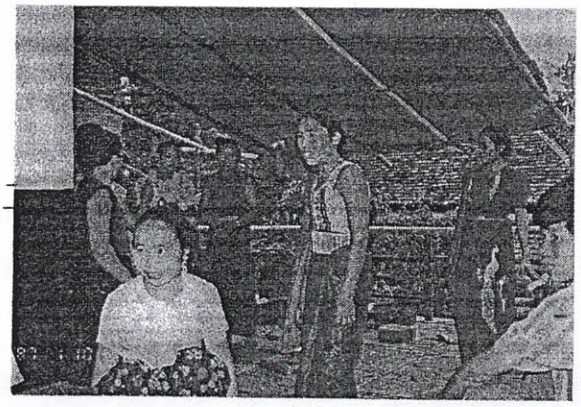

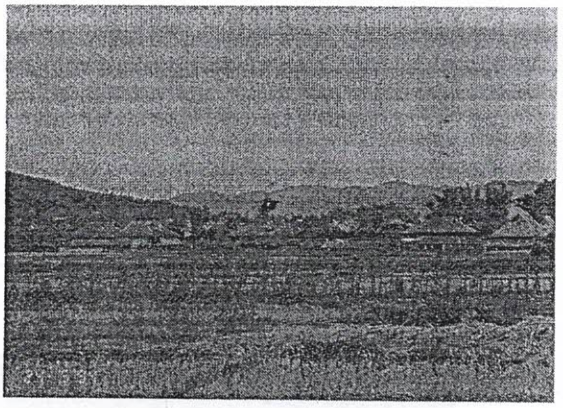

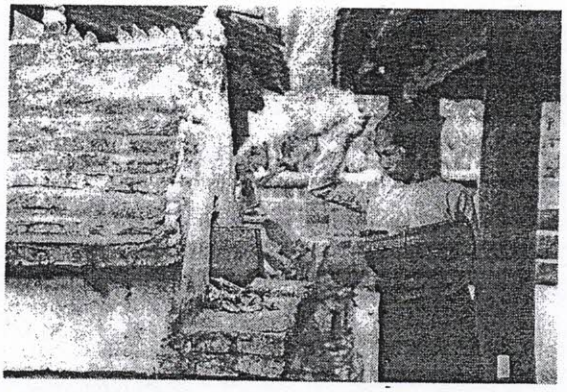

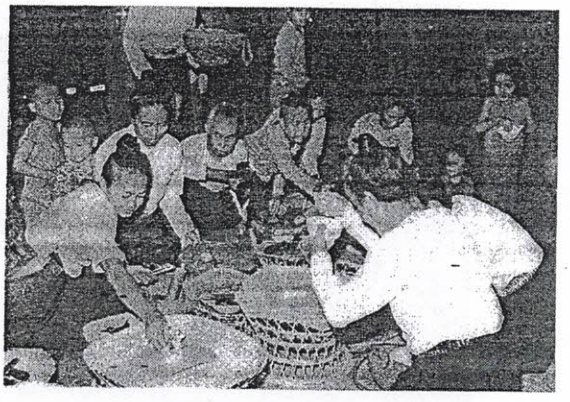

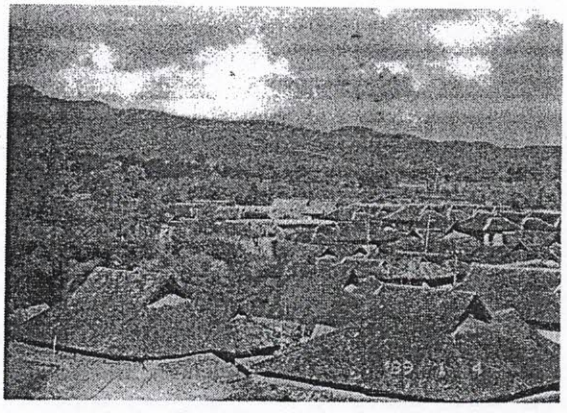

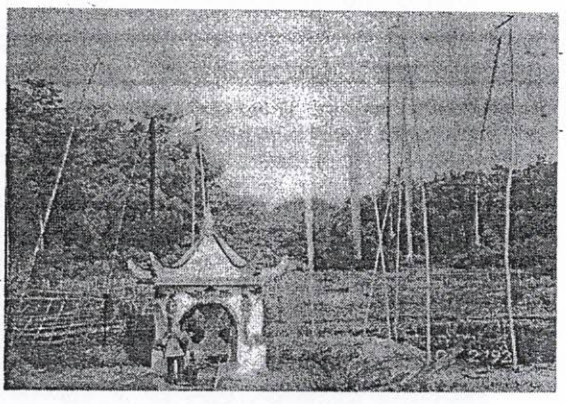

ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของน่าน

๑. รัฐอิสระที่มีความสัมพันธ์กับเมืองต่างๆ ลุ่มน้ำโขง

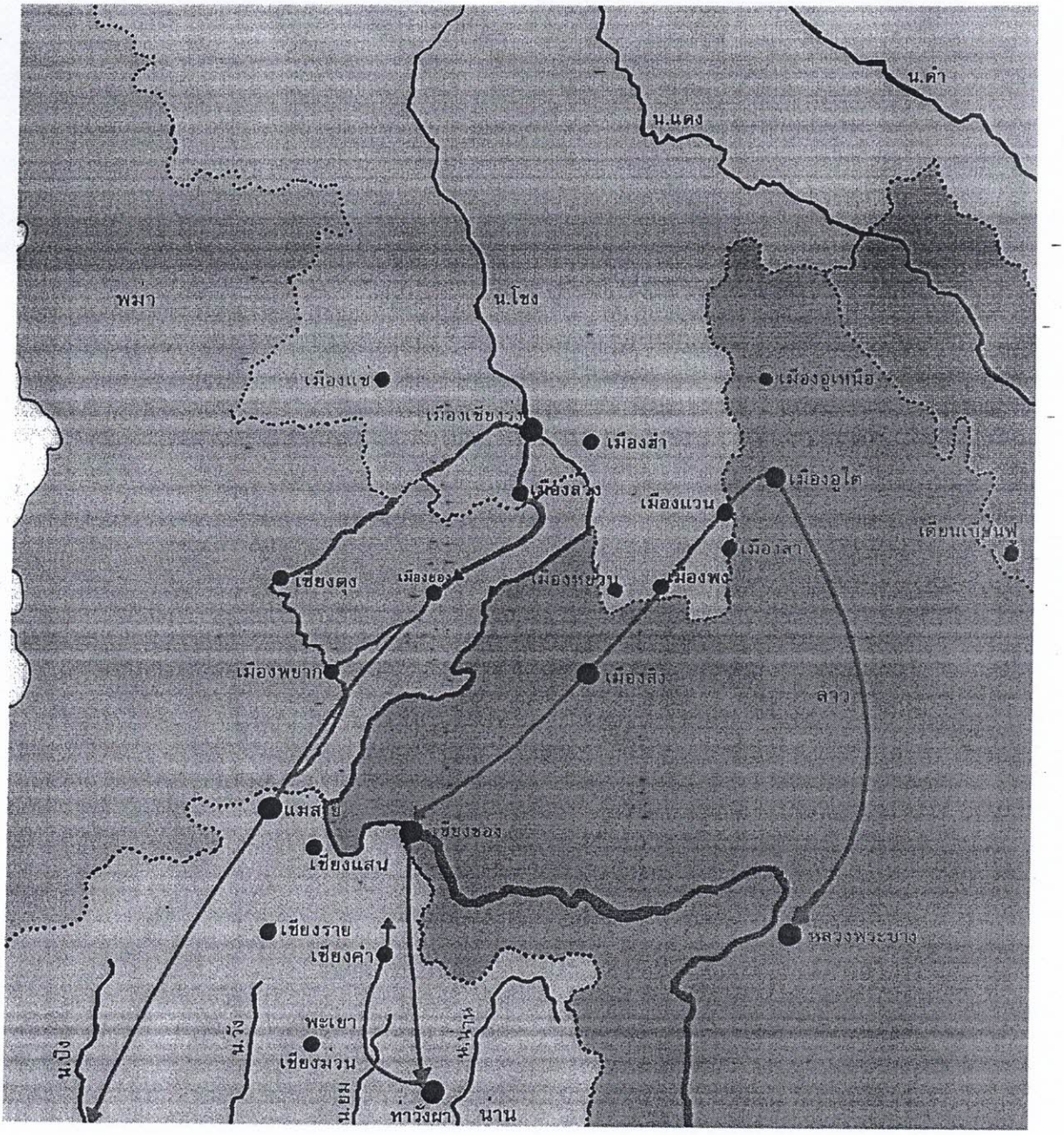

๒. แหล่งผลิตเกลือ

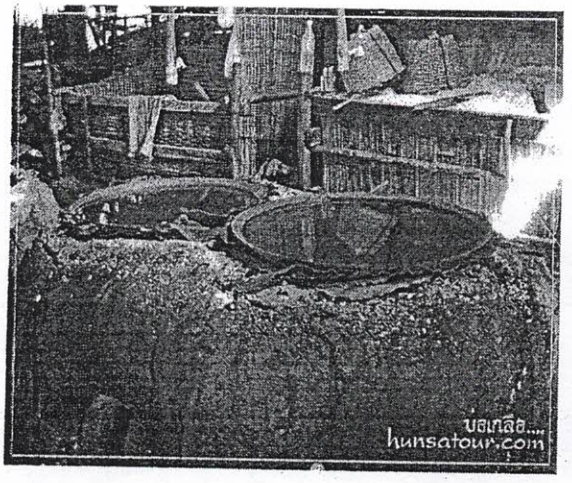

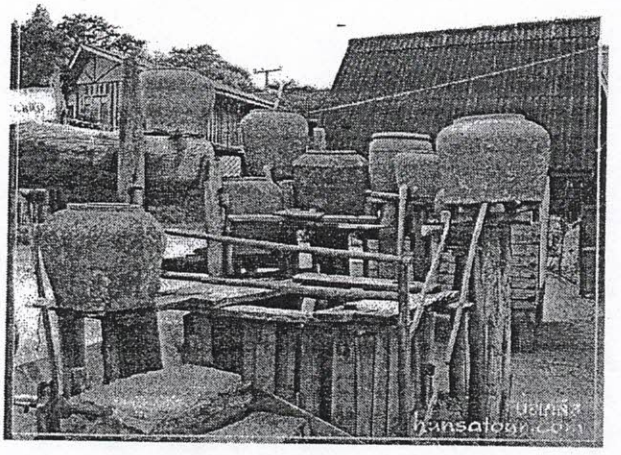

๓. เส้นทางการค้าทางบกระหว่างล้านช้างกับรัฐไทย

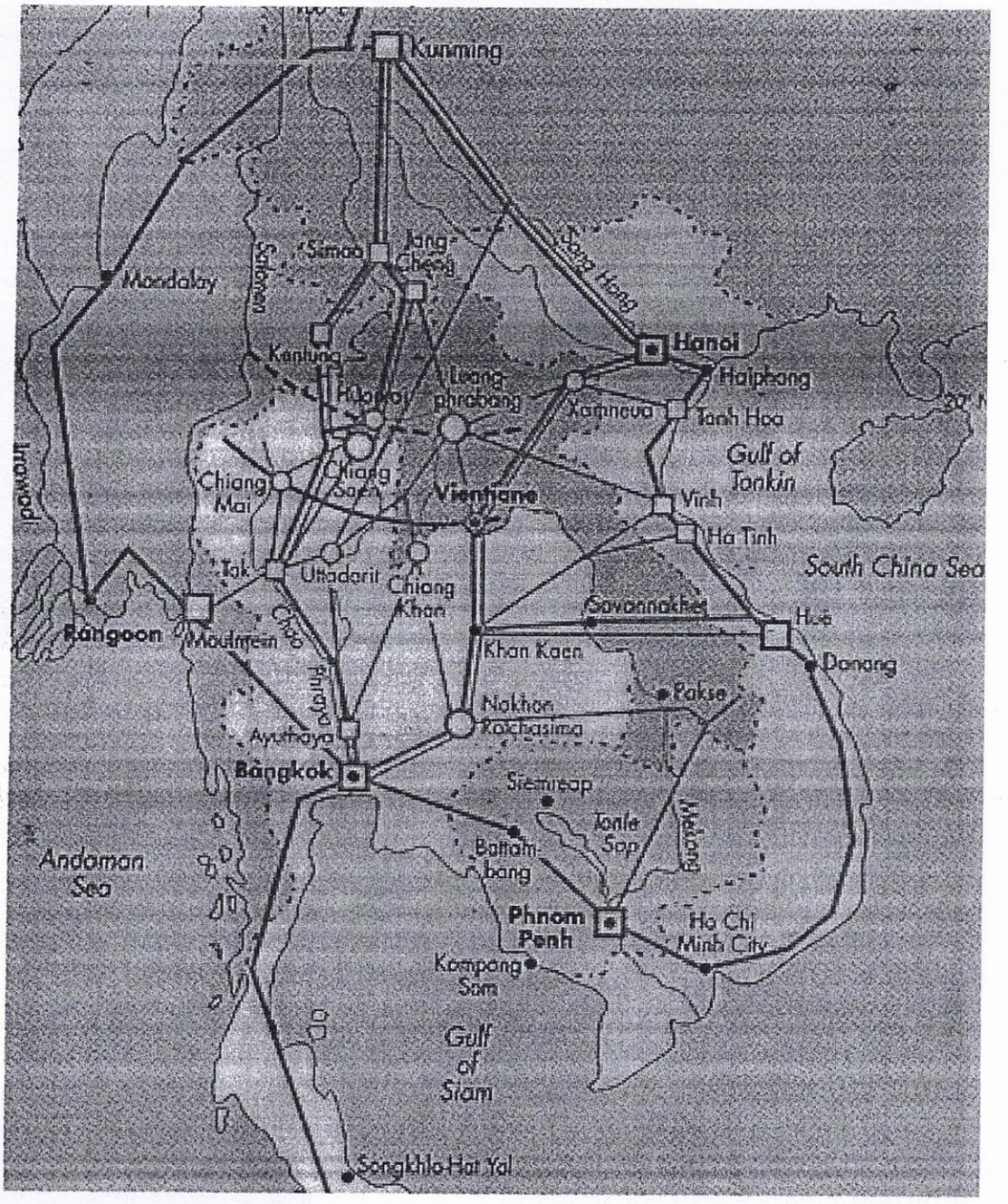

๔. ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสุโขทัย

- ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ ๘ พ.ศ.๑๙๑๕

"...เบื้องเหนือนำน่าน...ถึ...เจ้าพระยาผากองเจ้าเมืองน่าน เมืองพลั่ว..."

- ศิลาจารึกหลักที่ ๔๕ และหลักที่ ๖๔ พบที่วัดช้างคำ เมืองน่าน

กล่าวถึง การกระทำสัตย์สาบานระหว่างปู่พญา (ผากอง) กับหลาน (พระมหาธรรมราชาที่ ๒)

- น่านช่วยสุโขทัยรบกับอยุธยา

- พระพุทธรูปศิลปะสุโขทัยที่วัดสวนตาล และเจดีย์วัดช้างค้ำ

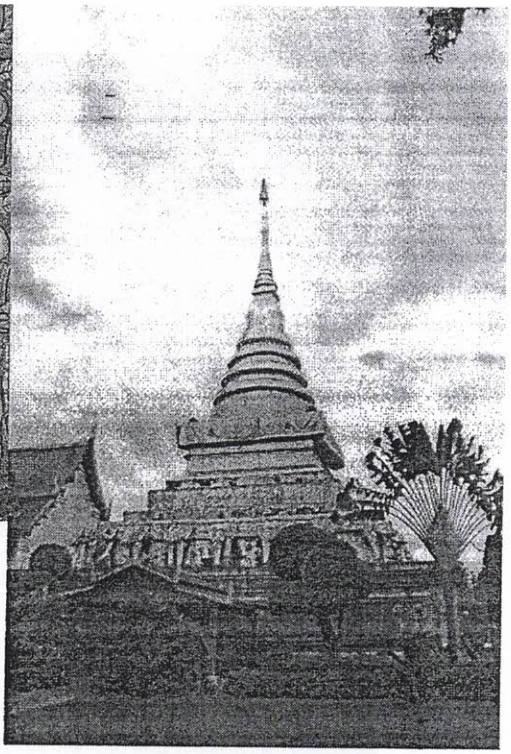

ไพร่บ้านพลเมืองของน่าน

"...เดิมคงเป็นถิ่นที่พวกไทยได้อพยพมาจากทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง เข้ามาอยู่ในดินแดนเหล่านี้ตั้งแต่ก่อนสุโขทัย..."

"...เชื้อสายของเมืองน่านจึงน่าจะเป็นไทยพวกหนึ่ง ที่อพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง..."

(ตรี อมาตยกุล)

กำเนิดเมืองน่าน

- พ.ศ.๑๘๒๐ พญาภูคานำไพร่พลออกจากเมืองเงินยางมาตั้งบ้านเมืองอยู่ที่เมืองย่างหรือเมืองภูคา
บ้านป่าตอง ตำบลศิลาเพชร อำเภอ ปัว ???
หรือ บ้านเสี้ยว ตำบลยม อำเภอท่าวังผา ???

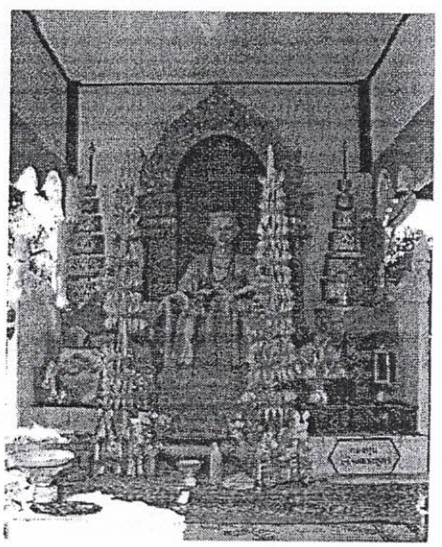

ชุมชนดั้งเดิมของชาวลัวะ

+

กลุ่มราชวงศ์ภูคาจากเมืองเงินยาง

+

ลื้อจากสิบสองปันนา

กลุ่มชาติพันธุ์ในปัจจุบัน

๑.ชาวลัวะ

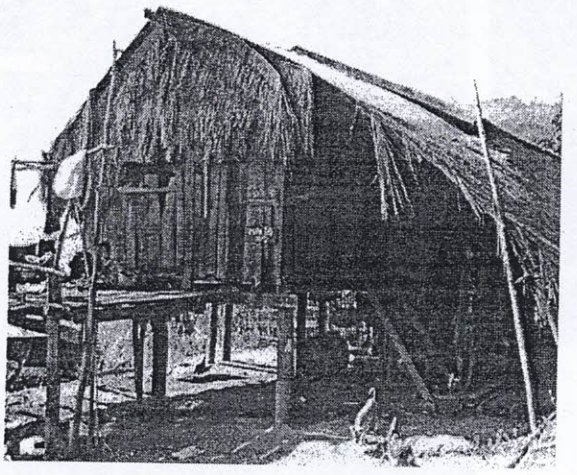

๒. ชาวลื้อ

๓.ชาวขมุ

๔. ชาวม้ง

๕. ชาวเมี่ยน

๖. ผีตองเหลือง

การอพยพและการตั้งถิ่นฐานของชาวลื้อในสมัยฟื้นฟูเมืองน่าน

- ปัญหาภัยสงคราม

...เมืองน่านเราก็เป็นอันเปล่าห่างสูญเสีย ก็บ่มีท้าวพระยารักษา แลริ้วไพร่ไทยทั้งหลายอันเกิดค้างอยู่กับบ้านกับเมืองก็พากันลี้ซ่อน อยู่ในป่าเถื่อนฮอมห้วยราวเขวินั้นแล...

(ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑๐)

การสะสมกำลังไพร่พล

- กวาดต้อนชาวลื้อมาสู่เมืองน่าน

๑. สมัยเจ้าอนันตวรปัญโญ (พ.ศ.๒๓๒๕ - ๒๓๕๓)

- พ.ศ.๒๓๓๓ ชาวยองจำนวน ๖๐๐ คนอพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองน่าน
- พ.ศ.๒๓๓๔ เจ้าหลวงเชียงของนำเอาไพร่เมืองมาอยู่เมืองน่าน
- พ.ศ.๒๓๔๘ เจ้านายเมืองน่านยกกองทัพไปตีสิบสองปันนา

๒. เจ้าหลวงสุมนเทวราช (พ.ศ.๒๓๕๓ - ๒๓๖๘)

- พ.ศ.๒๓๕๕ เจ้าหลวงน่านกวาดต้อนไพร่จากเมืองล้า เมืองพง เชียงแขง และเมืองหลวงภูคาเข้ามาประมาณ ๖๐๐๐ คน
- ยกกองทัพเข้าโจมตีเมืองสิง เมืองมาง เมืองพง และเมืองล่า

สงครามเชียงตุง (พ.ศ.๒๓๕๓ - ๒๓๕๗)

ชาวลื้อ ๖๓ หมู่บ้านในอำเภอท่าวังผา อำเภอปัว อำเภอเชียงกลาง อำเภอทุ่งช้าง อำเภอสันติสุข และอำเภอสองแคว

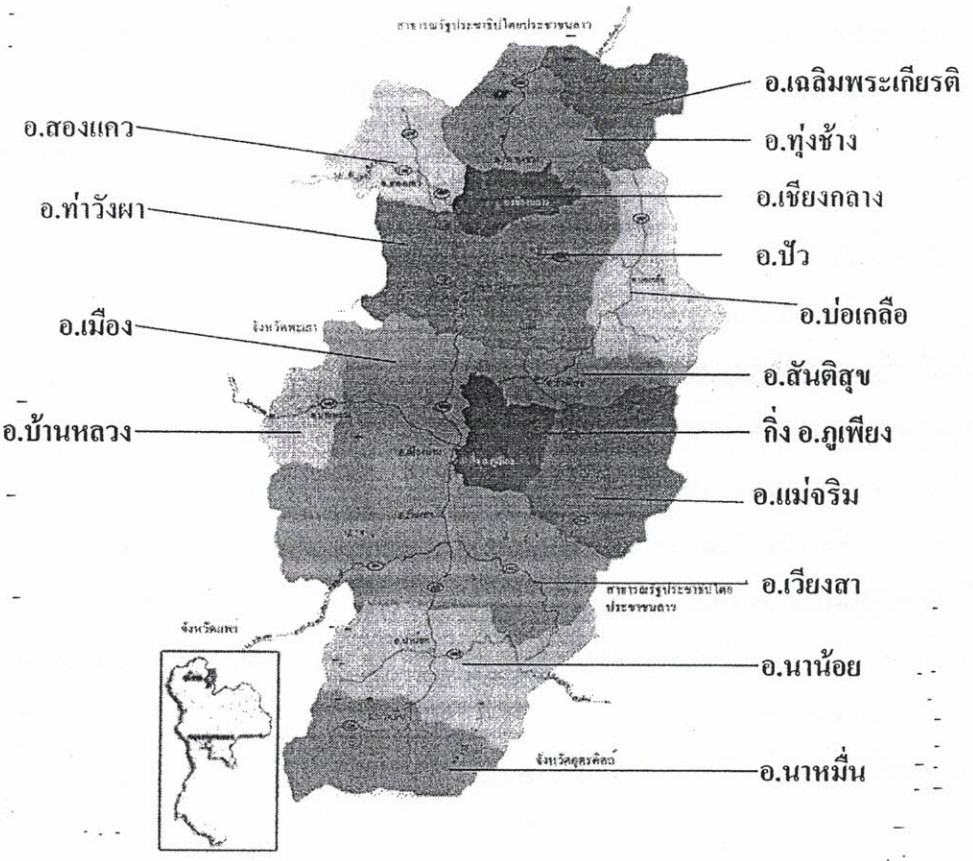

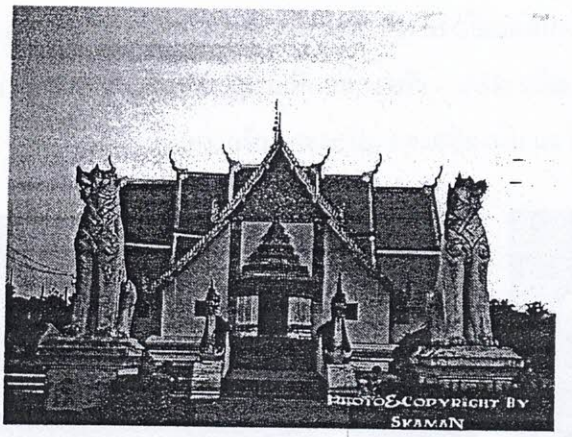
PHOTO&COPYRIGHT BY
SKAMAN

oceansmile.com

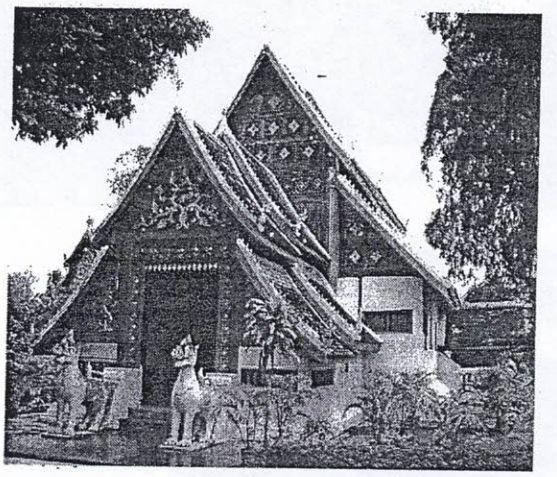

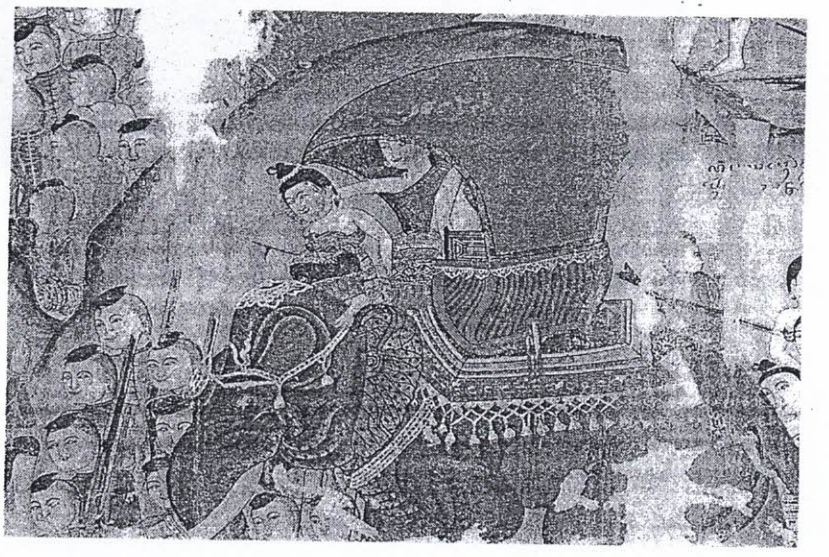

ถิ่นเดิมของชาวลื้อในเมืองน่าน คือ บ้านและเมืองต่างๆ ในสิบสองปันนา ลาว และเชียงตุง เช่น เมืองล้า เมืองเชียงรุ่ง เมืองลวง เมืองขอน เมืองเชียงฮ่อน เชียงคอบ เชียงลม เมืองเงิน เมืองหงสา เมืองเชียงแขง เมืองพวน เมืองเชียงลาบ เมืองเชียงม่วน เมืองเชียงตุง เมืองยอง เมืองเลน ฯลฯ

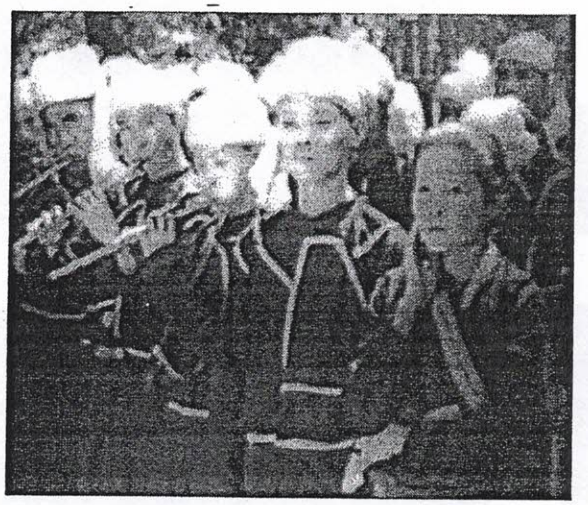

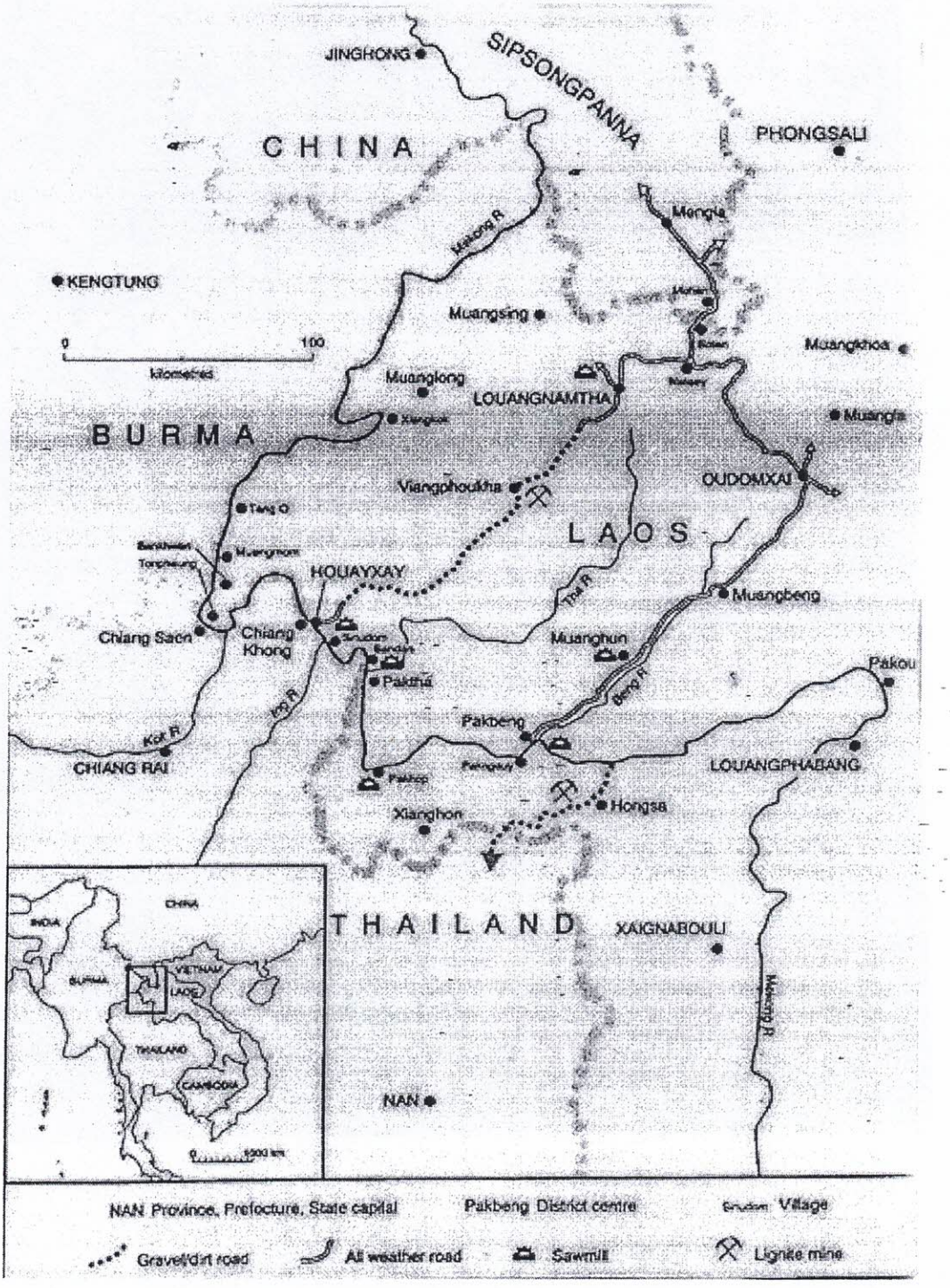
JINGHONG
SIPSONGPANNA
CHINA
PHONGSALI
Mengla
KENGTUNG
Muangsing
0
100
kilometres
Muangkhoa
Muanglong
LOUANGNAMTHA
BURMA
Muangla
Viangphoukha
OUDOMXAI
LAOS
HOUAYXAY
Muangbeng
Chiang Saen
Chiang Khong
Muanghun
Pakou
Pakbeng
CHIANG RAI
LOUANGPHABANG
Xianghon
Hongsa
THAILAND
XAIGNABOULI
NAN
NAN Province, Prefecture, State capital
Pakbeng District centre
Village
Gravel/dirt road
All weather road
Sawmill
Lignite mine

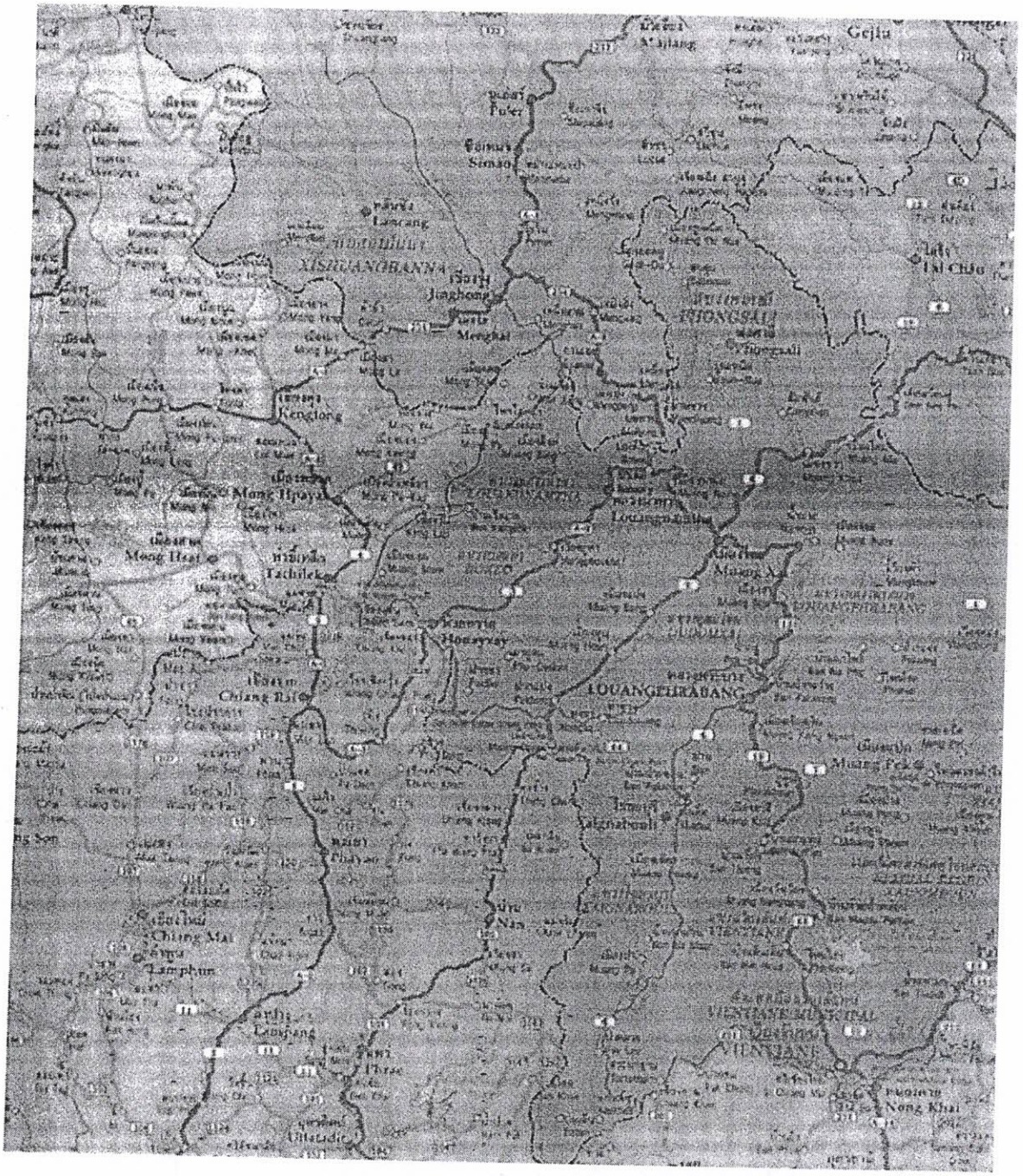
Gejiu
Puer
Simao
Lancang
XISHUANGBANNA
Jinghong
Menghai
Lai Chau
PHONGSALI
Kengtong
Mong Hpayak
Mong Heat
Tachileikeu
Houayxay
LOUANGPHRABANG
Chiang Rai
Muang Xay
Muang Feak
Chiang Mai
Lamphun
Lampang
Nan
VIENTIANE
Nong Khai

ชาวลื้อไม่ใช่ผู้อพยพแต่เป็นองค์ประกอบของไพร่บ้านพลเมืองของน่านมาแต่โบราณ

๑. อาณาเขตของอาณาจักรล้านนาครอบคลุมเมืองต่างๆไปถึงสิบสองปันนาและล้านช้าง

๒. มีการเดินทางติดต่อระหว่างเมืองต่างๆ อยู่เสมอ

๓. เมืองลื้อหลายเมืองเคยอยู่ภายใต้การปกครองของน่าน เช่น เมืองเลน เมืองเชียงแขง เมืองภูคา เมืองสิง เมืองเชียงลาบ ฯลฯ

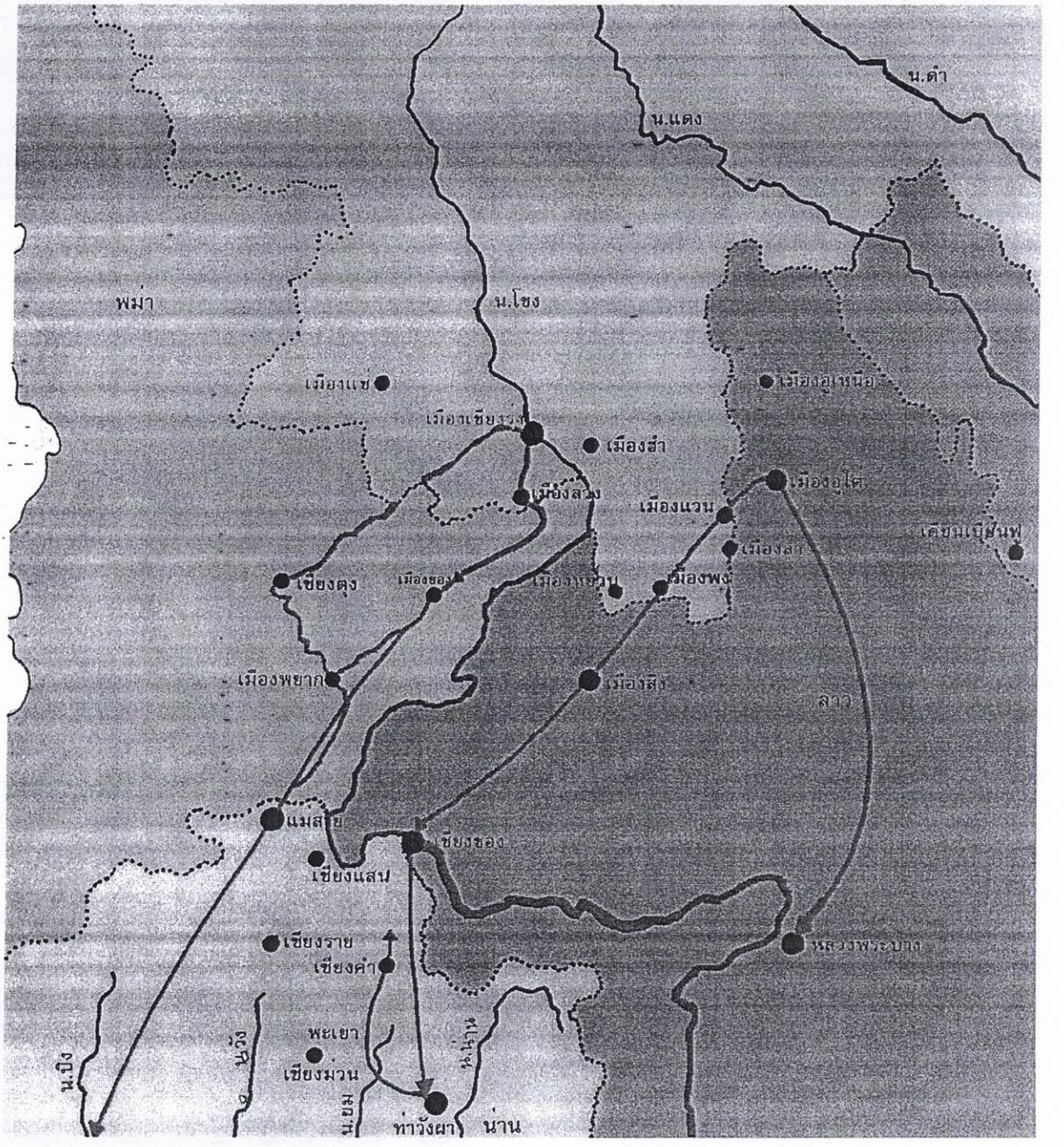

ชาวลื้อเป็นคนกลุ่มสำคัญของเมืองน่าน และเป็นกลุ่มที่รักษาวัฒนธรรมของตนเองไว้อย่างมั่นคง

๑. ศิลปกรรม

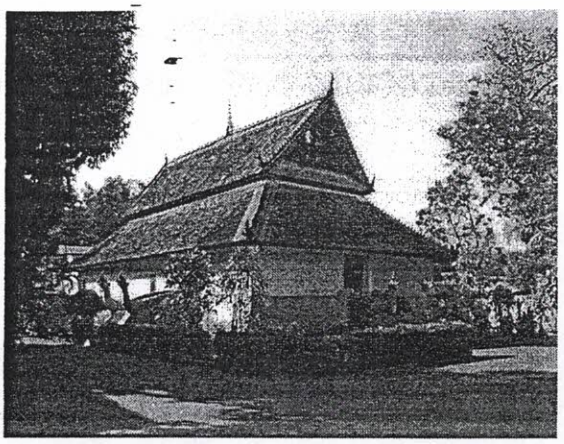

๒. การแต่งกาย

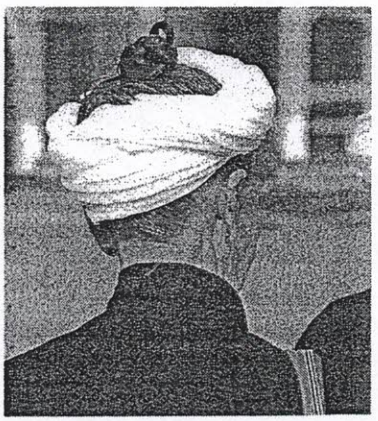

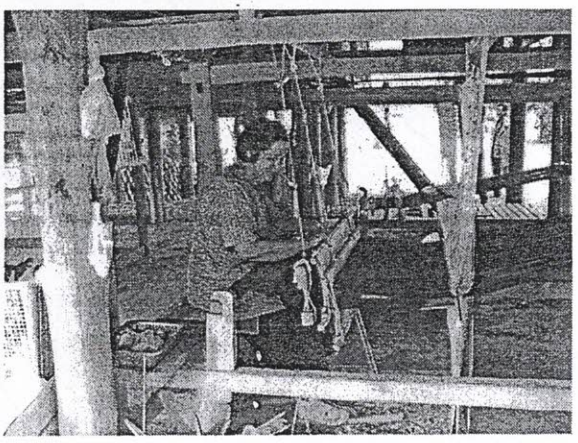

๓. คติความเชื่อ

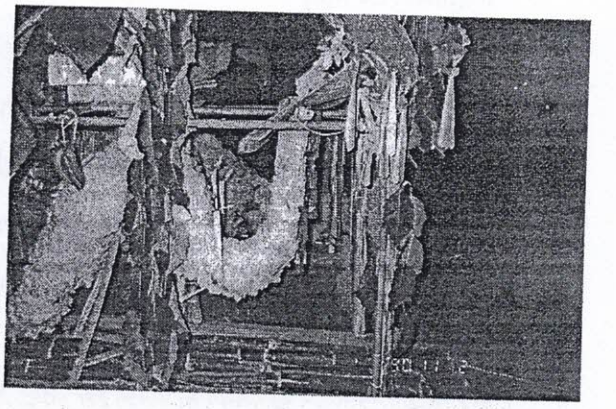

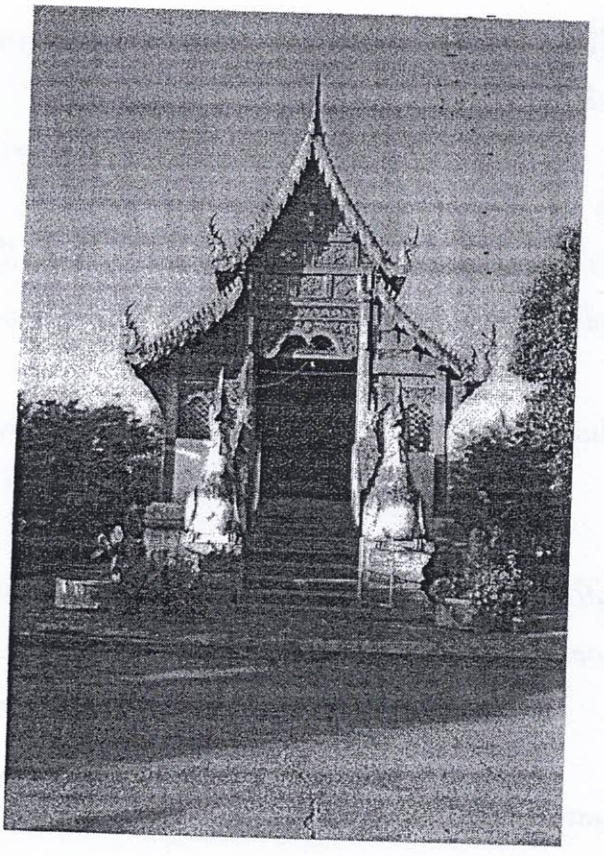

เอกสารชาวต่างประเทศกล่าวถึงชุมชนลื้อในน่าน

- Reginald Le May

An Asian Arcady : the Land and Peoples of Northern Sima

๑. ขบวนคาราวานฮ่อผ่านน่านเป็นจำนวนมาก

๒. ชุมชนหมู่บ้านลื้อที่เชียงคำซึ่งเป็นเขตการปลูกข้าวที่สำคัญ

"...The people seem industrious as far as their nature allowed them; for, in addition to their rice crops, they grew a certain amount of cotton, and also cultivated silk-worms..."

๓ . เส้นทางการค้า

"...a large number of Shan articles for sale, brought down by traders form Chieng Tung, women's sandals of wool dyed purple, with soles of untanned buffalo-hide : patterns worked in coloured silks for sewing on to colth ; Shan jackets which botton across like a tunic...."

ลื้อศึกษา

<u>วัตถุประสงค์</u>

๑. อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

"...การเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตก ได้ถูกนำไปใช้ ตามเขตต์เจริญ และค่อยๆ แพร่หลายไปตามชนบท จนเป็นเหตุให้วัฒนธรรมไทยเดิมละลายหายสูญไปทุกที..."

(บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, ๒๔๘๖)

๒. ศึกษารากเหง้าของวัฒนธรรมไทยและถ่ายทอด

"...โดยภาพรวมของวัฒนธรรมนั้น วัฒนธรรมไทยในประเทศไทยเป็นเพียงกลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มหนึ่ง ภายใต้วัฒนธรรมใหญ่ คือ วัฒนธรรมไตของผู้พำนักอาศัยตั้งแต่มณฑลกวางสีของจีนจนถึงรัฐอัสสัมของอินเดีย..."

(พระดำรัสสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ในพิธีเปิดการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "สถานภาพและแนวทางการศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท", ๒๕๓๖)

๓. สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับชาวลื้อเฉพาะถิ่น

"...ศึกษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านไทลื้อในจังหวัดลำปาง ในด้านประวัติความเป็นมา การตั้งถิ่นฐาน ชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี และความเชื่อ ภาษา ลักษณะ ทางสังคม..."

(ประชัน รักพงษ์, ๒๕๓๐)

๔. ศึกษาประวัติศาสตร์ชาวลื้อ

ยรรยง จิระนคร และรัตนาพร เศรษฐกุล.ประวัติศาสตร์สิบสองปันนา. ๒๕๔๓.

❖ งานศึกษายุคเริ่มแรก

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ไทยสิบสองปันนา. กรุงเทพ : รับพิมพ์, ๒๔๙๘ และ ลื้อ คนไทยในประเทศจีน.

❖ งานศึกษายุคชาตินิยม

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ.งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย. ๒๔๙๙.

❖ งานศึกษายุคเปิดประเทศ

๑. การสำรวจเบื้องต้น

- ✓ รัตนาพร เศรษฐกุล. สิบสองปันนา : อดีตและปัจจุบัน. ๒๕๒๘.
- ✓ ชมรมล้านนาคดี. ไทลื้อ : เชียงคำ. ๒๕๒๙.
- ✓ สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธ์. (บรรณาธิการ) เสวนาไทศึกษาชุดที่ ๑. ๒๕๓๗.

๒. เอกสารการประกอบการสัมมนา

- ✓ *เรื่อง วัฒนธรรมล้านนากับสิบสองปันนา : ความสืบเนื่อง และการเปลี่ยนแปลง, ๒๕๒๙.*
  - ■ อานันท์ กาญจนพันธ์. ไทลื้อทำบุญและเข้ากรรมบ้านกรรมเรือน.
  - ■ ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล.วรรณกรรมมุขปาฐะล้านนาและสิบสองปันนา.
  - ■ จู เป่าเถียน.วิจัยหัตถกรรมพื้นบ้านชนชาติไตสิบสองปันนา ยูนนาน.
- ✓ *เรื่อง คนไทนอกประเทศ : พรมแดนแห่งความรู้, ๒๕๓๑.*
  - ■ ทองแถม นาทจำนง. "คนไทในจีนโดยสังเขป".
- ✓ *The 4th International Conference on Thai Studies*
  - ■ Ann Maxwell Hill. "Markets and Policy in the Xishuangbanna".
  - ■ Tan Leshan. "From Opposition to Syncretism: a Preliminary Analysis of Tai Lue Religion".
  - ■ Peter Heather, "Buddhism and Ethnicity Among the Tai Lue in Sipsongpanna".
- ✓ *เรื่อง สถานภาพและแนวทางการศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไท, ๒๕๓๖.*
  - ■ ชาลส์ คายส์. ชาวลื้อคือใคร : ย้อนอดีตชาวลื้อในประเทศลาว ไทย และจีน.
  - ■ เจีย แยนจอง. สถานภาพการศึกษาวัฒนธรรมไทลื้อในวงวิชาการจีน.
  - ■ รัตนาพร เศรษฐกุล. ห้าเมิงวันตก หกเมิงวันออกของ : สิบสองปันนาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๑๙๕๐.

๓. บทความและสารคดี

- ✓ เจีย แยนจอง. "สิบสองปันนา", ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๓, ฉบับที่๑๐, สิงหาคม ๒๕๒๕.
- ✓ เผชิญ จิณสิทธิ์. อนุสรณ์ไทลื้อ, ๒๕๒๗.
- ✓ ฯลฯ

๔. งานวิจัยและวิทยานิพนธ์

- ✓ ชำนาญ รอดเหตุภัย. วรรณกรรมไทยลื้อ ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย. ๒๕๑๗.
- ✓ ณัชชา เลาหศิรินาถ. "การสลายตัวของรัฐแบบจารีตในลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง : สิบสองพันนา พ.ศ. ๒๓๖๙ - ๒๔๓๗", ๒๕๒๖.
- ✓ สมศักดิ์ สุวภาพ. ปริทัศน์ภาษาและวรรณกรรมในสิบสองปันนา, ๒๕๒๘.
- ✓ ประชัน รักพงษ์. ไทลื้อในจังหวัดลำปาง, ๒๕๓๐.
- ✓ ชุลีพร วิมุกตานนท์. "กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชนบท : กรณีศึกษาบ้านห้วยเม็ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย" , ๒๕๓๒.
- ✓ รัตนาพร เศรษฐกุล. ชาวลื้อในจังหวัดน่าน, ๒๕๓๖.
- ✓ หวัง จี้หมิน. "ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเชอหลี่กับป่าไปซีฟู่ ในพุทธศตวรรษที่ ๑๙", ๒๕๓๖.
- ✓ Sai Sam Tip. "The Lu in Sip-Sowng Panna from the Earliest Time Down to A:D 1644", 1976.
- ✓ Shin Cheng Hsieh. "Ethnic-political adaptation and ethnic change of the Sipsong Panna Dai : an ethnohistorical analysis", 1989

๕. งานปริวรรต

- ✓ ทวี สว่างปัญญางกูร. ตำนานพื้นเมืองสิบสองพันนา, ๒๕๒๙.
- ✓ เรณู วิชาศิลป์. เชื้อเครือเจ้าแสนหวีสิบสองพันนา.
- ✓ ละมูล จันทร์หอม. ค่าวนิทานข้าสี่แสนหมอนม้า.
- ✓ สมศักดิ์ สุวภาพ. ประเวณีเมืองลวง.

หัวข้อที่น่าสนใจและน่าศึกษาเกี่ยวกับชาวลื้อ

๑. ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างสิบสองปันนากับล้านนา

๒. คติความเชื่อดั้งเดิมและพิธีกรรมของชาวลื้อในสิบสองปันนา

๓. พัฒนาการของระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของสิบสองปันนา

๔. ระบบการค้าและการค้าระหว่างรัฐ

๕. ระบบสังคมของสิบสองปันนา

๖. เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมของสิบสองปันนาหลังการเปิดประเทศ

๗. ชุมชนบ้านเมืองลื้อ : บทบาททางเศรษฐกิจและการสืบทอด วัฒนธรรมลื้อ

๘. วัฒนธรรมลื้อในกระแสโลกาภิวัตน์ภายใต้เงื่อนเงาวัฒนธรรมชั้น

๙. ศึกษาเปรียบเทียบการปรับเปลี่ยนและการคงอยู่ของวัฒนธรรมลื้อในประเทศลาว พม่า และไทย

๑๐. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมลื้อในสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์

ข้อสังเกตเกี่ยวกับสังคมในสิบสองปันนาปัจจุบัน : สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชนชาติไตในยุคของความเปลี่ยนแปลง

วีระพันธุ์ ชินวัตร

กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา

สิบสองปันนา (หรือ เรียกแบบไทยว่า สิบสองพันนา-มีที่นาเป็นหมื่น) เป็นชื่อจังหวัดหนึ่งในมณฑลยูนนาน ที่มีเขตปกครองตนเอง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน มีเขตติดต่อชายแดนประเทศเมียนมาร์ และลาว สิบสองปันนา เป็นที่อยู่ของชาวไตลื้อ มีเมืองหลวงชื่อ เชียงรุ่ง (เข้าใจว่า ต่อมาได้เพี้ยนเป็นภาษาจีนเรียก Jinhong) ตั้งอยู่ริมฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง อยู่ห่างจากเชียงแสนขึ้นไปทางเหนือ ประมาณ 400 กว่ากิโลเมตรโดยทางรถยนต์ผ่านลาว และเมียนมาร์ และสามารถขึ้นล่องไปตามลำน้ำแม่โขง โดยทางเรือ ใช้เวลาประมาณหนึ่งวัน (ดูรูป 1) สิบสองปันนาเป็นดินแดนที่มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งทั้งในด้านชนชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม กับ อาณาจักรล้านนา ของไทย ตั้งแต่ก่อนสมัยพญาเม็งรายในอดีต เป็นเวลา กว่าเจ็ดร้อยปีมาแล้วในอดีต ตามหลักฐานพงศาวดารลื้อ ฉบับภาษาไต กล่าวว่าในราว พ.ศ.1723 พญาเจิง หัวหน้าเผ่าไตมีชัยต่อเมืองลื้อ ได้รวบรวมเผ่าต่างๆเข้าด้วยกัน สถาปนาเป็น อาณาจักรหอคำเชียงรุ่ง มีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมืองเชียงรุ่ง

ประเทศจีน ได้พัฒนาเข้าสู่ยุคใหม่ ที่มีความทันสมัยและเปิดตัวเข้าสู่เวทีการค้าโลก ซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่จีนเรียกว่า พัฒนาไปสู่ยุคทอง จะเห็นได้จากในช่วง 25 ปีที่ผ่านมา ถือเป็นการพัฒนาอย่างรวดเร็วและครั้งใหญ่ที่สุดในรอบ 3,000 ปี จีนให้ความสำคัญเรื่องเขตการค้าเสรี จีน-ไทยค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในเขตมณฑลยูนนาน จะเน้นหนักไปในด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ จีนได้กำหนดนโยบายที่เรียกว่า วัฒนธรรมอุตสาหกรรม (Cultural Industry) สรุปง่ายๆก็คือ นำเอาวัฒนธรรมที่มีอยู่หลากหลายของชนกลุ่มน้อย มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก ทั้งในด้านศาสนา ประเพณีด้านการละเล่น แต่งกาย ฟ้อนรำ หัตถกรรมฯลฯ โดยการนำมาประยุกต์ใช้งานและขายสินค้าทางวัฒนธรรม โดยผ่านการท่องเที่ยว เป็นหลัก

จากแนวนโยบายดังกล่าว ปัจจุบัน สิบสองปันนา กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวในประเทศจีนเอง และต่างประเทศ นิยมมาท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงขยายเมืองเชียงรุ่งมากขึ้นจนแทบไม่เหลือเค้าเมืองเดิมเลย (รูปที่ 3) กลายเป็นเมืองสมัยใหม่ที่มีตึกรามบ้านช่องรูปแบบสมัยใหม่แทบทั้งสิ้น แม้แต่ภาษาไตลื้อ ก็มีผู้พูดได้น้อยลงไปเรื่อยๆ เยาวชนรุ่นใหม่ๆใช้ภาษาจีนกลางเป็นหลัก ที่ยังคงเหลือเป็นเอกลักษณ์ชาวไตในสิบสองปันนา ได้แก่ อาหารการกิน การแต่งตัว และขนบธรรมเนียมบางอย่าง เช่น ประเพณีสาดน้ำ (คล้ายประเพณีสงกรานต์ในไทย)เป็นอาทิ ยังคงมีให้เห็นในวิถีชีวิตปัจจุบัน แต่ก็เน้นหนักไปเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแนวนโยบายดังกล่าว ก็เปรียบเสมือน เหรียญที่มีสองด้าน มีทั้งดี และ ไม่ดี ขึ้นอยู่กับมุมมองของใคร เป็นหลัก เช่น ด้านที่ดี ก็เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประเทศได้อย่างทั่วถึง ส่วนด้านที่ไม่ดี ก็คือ เป็นการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมท้องถิ่นเดิม มาสู่ วัฒนธรรมแบบโลกาภิวัตน์ ที่อาจส่งผลให้กลายเป็น การกลืนวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย ก็เป็นได้

จากการดูงานด้านวัฒนธรรมในสิบสองปันนา กับคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ระหว่างวันที่ 17-24 สิงหาคม 2550 ที่ผ่านมา (ดูรูปที่2) ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชนชาติกลุ่มน้อย โดยเฉพาะชาวไตแตกต่างกันไปตามความเจริญที่เข้าถึง ตลอดเส้นทางเดินทางในพื้นที่ หากเป็นเมืองใหญ่ๆ มีการขยายเมืองและมีสิ่งก่อสร้างใหม่ๆเข้ามาแทนที่ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเดิม ค่อนข้างมาก เช่น เมืองเชียงรุ่ง เมืองล่า เป็นอาทิ ส่วนเมืองที่มีขนาดเล็กลงไป และอยู่ระหว่างทาง ก็จะมีความเปลี่ยนแปลงน้อยลงไปตามสัดส่วน แต่กล่าวโดยสรุปก็คือ วิถีชีวิตและรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเดิม เริ่มเปลี่ยนแปลงไป หรืออธิบายให้เข้าใจแบบง่ายๆ ก็คือ อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในเขตสิบสองปันนา มีผู้คนอพยพหลั่งไหลเข้ามาทำมาหากิน และท่องเที่ยวใน สิบสองปันนา

นี้อย่างมาก จากเดิมที่ชาวบ้านท้องถิ่น มีอาชีพปลูกข้าว และพืชไร่ทั่วไป มีการค้าขายกันในกลุ่มย่อยๆ ก็เปลี่ยนไปเป็นปลูกไร่ชา และ ยางพารามากขึ้น ในช่วง 50-70 ปีที่ผ่านมา ทำให้ประชากรมีรายได้มากขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลจีนได้ระดมสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ตัดถนนเชื่อมพื้นที่ในมณฑลต่างๆ สนับสนุนการค้าขายและการท่องเที่ยวมากขึ้น ก็นำไปสู่การเป็นเมืองค้าขายติดชายแดน เกิดการพัฒนาบ้านเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้ค่านิยมด้านต่างๆ ของสังคมในสิบสองปันนา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป (ดูรูปที่ 3-4)

จากการสำรวจและสัมภาษณ์ ผู้คนท้องถิ่น ในแถบหมู่บ้านต่างๆที่เดินทางผ่านบริเวณเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา อย่างคร่าวๆ ดูมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มากขึ้นเรื่อยๆ มรดกสถาปัตยกรรมชนชาติไต ที่มีคุณค่าเหล่านั้น ก็จะค่อยๆเปลี่ยนแปลงไปจนอาจจะ หาเค้าร่องรอยรูปแบบดั้งเดิมได้น้อยลงไป ในอนาคตอันใกล้นี้ หากถนนที่ตัดเชื่อมระหว่าง เชียงรุ่งใน สิบสองปันนา – หลวงน้ำทา ในลาว – เชียงของ ในไทย แล้วเสร็จ (ดูรูปที่ 7) ก็จะทำให้เกิดความการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ตลอดเส้นทาง นั่นหมายถึง การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำอย่างไรจึงจะอนุรักษ์และพัฒนาในลักษณะที่สมดุล

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชนชาติไตในสิบสองปันนา

1. ปัจจัยด้านนโยบายของจีน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาชนบท ตั้งแต่สมัยสังคมนิยม ต่อพื้นที่ชายแดนของชนกลุ่มน้อย โดยการอพยพหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล เดินทางติดต่อลำบาก ให้มาตั้งอยู่ใกล้ๆแนวถนนสายหลัก เพื่อลดภาระของรัฐในการก่อสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ รวมถึงนโยบาย “อุตสาหกรรมวัฒนธรรม”(Cultural Industry)ที่นำเอา วัฒนธรรม มาขายเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เมื่อชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการค้าขาย ผลิตผลทางเกษตร เช่น ยางพารา และไร่ชา ก็ปรับปรุง หรือก่อสร้างบ้านรูปแบบสมัยใหม่ ใช้วัสดุสมัยใหม่ที่ให้ความทนทาน ไม่ต้องบำรุงรักษามาก มาทดแทน
3. ปัจจัยด้านการคมนาคม สื่อสารที่รวดเร็ว มีส่วนทำให้ชาวบ้านได้รับข้อมูลข่าวสาร จากโลกภายนอก มากขึ้น มีความต้องการ การเปลี่ยนแปลงไปสู่ วิถีชีวิตที่ทันสมัยขึ้น
4. ปัจจัยด้าน การย้ายถิ่นฐาน ของคนต่างถิ่น เข้ามาในพื้นที่ ส่งอิทธิพลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงรูปแบบของอาคารบ้านเรือน ให้เป็นแบบ สากล มากขึ้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมในสิบสองปันนา

1. ข้อสังเกต เมืองจีน ในภาพรวม
   - มีการขยายตัวเป็นชุมชนเมือง ในทุกๆมณฑล เนื่องจากแนวคิดการพัฒนาเข้าสู่ยุคใหม่ ของจีน ทำให้ความเป็นท้องถิ่นและกิจกรรมเดิมๆ เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นลักษณะอุตสาหกรรมมากขึ้น
   - คนจีนมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีกำลังจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ๆ สังเกตจาก มีรถยนต์มากขึ้น ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ และ การแต่งตัวที่เปลี่ยนไป
   - นโยบายของจีน ในมณฑลยูนนานและมณฑลอื่นๆทางตอนใต้ มุ่งเน้นการเปิดประตูการค้าและพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่และภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ โดยให้อิสระการพัฒนาแก่เขตปกครองตนเองในมณฑลต่างๆ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเชื่อมสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อยในจีนและประเทศไทย เพื่อใช้เป็นสะพานเชื่อมการค้าและเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ในอนาคตอันใกล้ ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไตดั้งเดิมไปมากกว่านี้
   - การท่องเที่ยวในจีน เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นกว่าสมัยก่อน มีความสะดวกสบาย และไปง่ายขึ้น มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายขึ้น แต่สิ่งที่ควรจะต้องปรับปรุงอย่างต่อเนื่องก็คือ การรักษาความสะอาดของสาธารณะ
   - เมืองจีน ให้ความสำคัญกับการศึกษาค่อนข้างมาก ทุกเมืองจะมีมหาวิทยาลัยและพิพิธภัณฑ์อยู่ทั่วไป

- จีนกำลังจะก้าวสู่ยุค อุตสาหกรรมที่มีคุณภาพ จากแนวนโยบาย อุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Cultural Industry)

2. ด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมของชาวไตลื้อ ในสิบสองปันนา จะคล้ายกับ ชาวไตลื้อในหลวงพระบาง เชียงตุงในพม่า และล้านนาของไทย มีความคล้ายคลึงกันมาก ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมร่วมแบบบ้านพี่เมืองน้องที่ครั้งหนึ่งเคยอยู่ในอาณาจักรล้านนาเดียวกัน เท่าที่ทราบนักวิชาการไทยถือว่า รูปแบบวัฒนธรรมไตในเขตรอยต่อชายแดนจีน พม่านี้มีคุณค่าและมีร่อยรอยหลักฐานที่อาจจะเป็นตัวเชื่อมรอยต่อทางประวัติศาสตร์อาณาจักรโยนกนาคพันธุ์ หิรัญนครเงินยาง และสืบต่อมาถึงอาณาจักรล้านนาในประเทศไทย ซึ่งที่สิบสองปันนานี้ดูเหมือนว่าวัฒนธรรมของชาวไตลื้อเดิม และชนกลุ่มน้อยอื่นๆกำลังเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญที่เข้ามา

การนำเอา วัฒนธรรม มาขายตาม แนวคิด วัฒนธรรมอุตสาหกรรม นั้นดูเหมือนเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับ ไทย ที่ควรศึกษาและนำมาใช้เป็นกรณีตัวอย่างได้ดี แต่มีข้อสังเกตจากการดูงานว่า ส่วนใหญ่ที่ดำเนินงานแปรรูปวัฒนธรรม เพื่อเป็น อุตสาหกรรม โดยผ่านการท่องเที่ยวของ เขตสิบสองปันนานั้น เป็นการทำเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในประเทศเองเป็นหลัก โดยเฉพาะเพื่อให้คนจีนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศมีการหมุนเวียน จะเห็นได้ว่า ทางการจีนสนับสนุนในการลงทุนปรับปรุงเมืองสิบสองปันนาให้มีมาตรฐานสมัยใหม่รองรับการท่องเที่ยว มีความสะอาดมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ให้มี สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น

การสร้างสถาปัตยกรรมตึกแถวสมัยใหม่โดยการให้มีเอกลักษณ์ชนชาติไตลื้อ ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารเขตสิบสองปันนาและมณฑลยูนนานดำเนินการ แต่ก็มีลักษณะสะท้อนรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ฉาบฉวย ที่มิได้พัฒนารูปแบบที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไตลื้อแต่อย่างใด เมื่อเปรียบเทียบกับสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยทางภาคเหนือในประเทศไทย

อีกกรณีหนึ่ง ยกตัวอย่างจาก การจัดการแสดงทางวัฒนธรรม ของชนกลุ่มน้อย ที่ทำได้อย่างอลังการ มีการผสมผสานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จิ๋ว โมเดิร์นด๊านซ์ บัลเล่ต์ และ กายกรรม เข้าด้วยกัน โดยมีการออกแบบฉาก เครื่องแต่งกาย และเพลงได้น่าดูน่าฟัง โดยชาวจีนและผู้เชี่ยวชาญชาวตะวันตก และมีแนวคิดโครงเรื่อง (Theme) จากตำนานโบราณของชนชาติไต มานำเสนอ (มีคำอธิบายประกอบการแสดงว่า เป็นเรื่องราวของ เมืองพาราณสี ของอาณาจักรโกสัมพี ที่เมืองมาว-รุ่ยลี่ ซึ่งอยู่ติดกับชายแดนด้านพม่า) น่านำมาศึกษาเป็นตัวอย่างการปรับใช้และนำเสนอวัฒนธรรมในประเทศไทย (การนำเสนอภาพเรื่องราวทางวัฒนธรรมนั้น ยิ่งเก่ายิ่งดูขลัง) แต่ในอีกมุมหนึ่ง ดูเหมือนเป็นการปรับวัฒนธรรมประเพณีของชนกลุ่มน้อยต่างๆเพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวจีนชม สัมผัส และ ซื้อกลับไป (ทั้งนี้เพื่อให้เข้ากับลักษณะการท่องเที่ยวของคนจีนเอง เป็นหลัก) โดยไม่เข้าใจวัฒนธรรมชาวพุทธที่มีความศรัทธาในพุทธศาสนา โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวไทย ที่นำเอาพระสงฆ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา มาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดง หรือการสาดน้ำของชาวไตลื้อ ที่จีนเรียกว่า Water Sprinkle Festival โดยใช้เท้า เป็นต้น (ดูรูปที่ 5)

3. ด้านการท่องเที่ยวในสิบสองปันนา

การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของจีน นับได้ว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องจากสามารถกระตุ้นให้ชาวจีน ท่องเที่ยวกระจายไปในมณฑลต่างๆอย่างได้ผล ดูได้จากสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย รวมถึงเป็นผลจากการขยายเที่ยวบินภายในประเทศไปยังทุกๆเมืองในประเทศ ที่สำคัญคือ การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบของจีน ทำให้การลงทุนด้านการท่องเที่ยวเกิดผลด้านเศรษฐกิจในท้องถิ่น ได้แก่ การให้สายการบินระหว่างประเทศไปลง ณ เมืองหลักให้เป็นศูนย์ (Hub) เพื่อโดยสารต่อโดยใช้บริการเดินทางสาธารณะภายในประเทศ เป็นการเสริมรายได้ให้ท้องถิ่น การให้ใช้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นและการเข้าไปชมศูนย์สาธิตและขายยาจีนของท้องถิ่น ก็เป็นอีกทางหนึ่งที่นำ

รายได้เข้ามาสนับสนุนการท่องเที่ยวของแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี การลงทุนสร้างศูนย์การแสดงศิลปวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของสิบสองปันนา

แต่ยังมีปัญหาอีกอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวในประเทศจีนที่ยังแก้ไม่ตก ก็คือ สุขอนามัยในห้องสุขาของจีน ที่ยังไม่มีมาตรฐานที่ดีพอ

4. ด้านชนชาติเชื้อชาติในสิบสองปันนา

ปัจจุบันคนไตรุ่นใหม่ในเขตเมืองเชียงรุ่ง กำลังจะลืมภาษาไตลื้อไป เนื่องจากพูดแต่ภาษาจีน และภาษาต่างประเทศ เนื่องจากเป็นประโยชน์ในการท่องเที่ยวมากกว่า นอกจากนี้ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไตลื้อในสิบสองพันนาและล้านนาอย่างมาก (จากการสัมภาษณ์มัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มาบริการคณะดูงาน) ความเข้าใจในรากเหง้าเดิมเป็นไปอย่างฉาบฉวย

การให้ชนกลุ่มน้อยได้เข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการของรัฐ จากนโยบายเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา เป็นสิ่งที่ดี ทำให้เกิดความร่วมมือกัน และการยอมรับกันมากขึ้นระหว่างชาวจีนและชนกลุ่มน้อย ก่อให้เกิดการปรับใช้และเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญ แต่เมื่อมองอีกมุมหนึ่งก็จะเห็นว่า เป็นการค่อยๆรุกคืบเข้ามาของชาวจีน และวัฒนธรรมของจีน จากการหลั่งไหลเข้ามาของการลงทุน ท่องเที่ยว การศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากคนไตลื้อ รุ่นเก่า ไปเป็น คนไตลื้อที่มีความเป็นจีนมากขึ้นๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ในที่สุด ฯลฯ

5. สถาปัตยกรรม เรือนพักอาศัย (ดูรูปที่ 9-13)

จากการสำรวจหมู่บ้านไตในเขตสิบสองปันนา ทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้านหว่านเหว่ย ตั้งอยู่ทิศตะวันตก ก่อนถึงเมืองฮาย 5-6 กม. มีประชากรประมาณ 570 คน 116 หลังคาเรือน เป็นไตลื้อ มีวัดประจำหมู่บ้านชื่อ วัดป่านเมิง รัฐบาลต้องการทำถนน จึงย้ายหมู่บ้านขึ้นมาอยู่บนเนินข้างถนน ประมาณ 35ปีมาแล้ว.(สัมภาษณ์ เจ้าของบ้านเลขที่ 15 ชื่อ อ้ายแย่น หรือ เหยียน)

หมู่บ้าน ยางคำ เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ มีวัดยางคำเป็นวัดประจำถิ่น หมู่บ้านประมาณ 10 กว่าแห่งจะมารวมกันทำบุญที่วัดนี้ เป็นวัดเก่าอายุร่วม 100 ปีขึ้นไป ตั้งอยู่ประมาณ กม.ที่ 38.5 จากเชียงรุ่งไปเมืองฮาย (สัมภาษณ์ชาวบ้านยางคำ ชื่อ อ้ายอุ่น)

หมู่บ้านเงิน ห่างจากหมู่บ้านยางคำ 2 กม. มีประชากร 145 คน 31 หลังคาเรือน มีอาชีพปลูกข้าว และไร่ชา ยังนับถือผีอยู่ สังเกตมี ตาเหลว ประดับอยู่เหนือประตูบ้านทุกหลัง ย้ายมาจากที่เดิมในเขตป่าเขา ได้ราว 10 กว่าปี เนื่องจากรัฐบาลบังคับให้ออกมา เพื่อสะดวกแก่การแจกจ่ายสาธารณูปโภค (สัมภาษณ์ เจ้าของบ้านเลขที่ 15 ชื่ออีบุญ)

ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ เมืองฮำ หรือ หมู่บ้านกานหล่านป้า หรือ หมู่บ้านสวนม่วน ตั้งอยู่ตอนใต้ของเมืองเชียงรุ่ง ราว 30 กม. เป็นหมู่บ้านไตลื้อแบบดั้งเดิม ที่ยังรักษารูปแบบเรือนไว้และมีบริเวณรอบบ้าน มีวัดสวนม่วนหรือวัดสุทธาวาส เป็นวัดเก่าแก่กว่า 1,400 ปี เป็นศูนย์กลางชุมชน(สัมภาษณ์ เจ้าของบ้านเลขที่ 102 ชื่อป้าน้อย-อีเกงได อายุ 40 ปี)

หมู่บ้าน Meng XingXiaZhai ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเฮม ระหว่างทางไปเมืองเฮม ทางทิศตะวันออกของเชียงรุ่ง (ไม่มีข้อมูลการสำรวจ)

หมู่บ้านแวนเจ็ง ตั้งอยู่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของ เชียงรุ่ง ริมแม่น้ำแวน มีประชากรประมาณ 116 หลังคาเรือน มีอาชีพทำสวนยางเป็นหลัก มีวัดเจ็ง(วัดใหญ่) เป็นวัดประจำเมือง เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ และมีการอพยพย้ายมาอยู่เพิ่มเรื่อยๆ ทำให้อยู่กันอย่างหนาแน่น ขนาดของบ้านจะเล็กกว่าเชียงรุ่ง (สัมภาษณ์เจ้าของบ้านเลขที่ 776)

หมู่บ้านสบเฮม เป็นหมู่บ้านไตลื้อขนาดเล็ก มีประชากร 70หลังคาเรือน อยู่ใกล้ๆกับ พระธาตุสบเฮม ซึ่งเป็นพระธาตุเก่าแก่ อายุกว่า 700 ปี ส่วนใหญ่ทำอาชีพทำสวนยาง แต่เดิมเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ภายหลังมีชาวบ้านที่ย้ายออกมาจากชายป่ามาสมทบ จากนโยบายของรัฐ (สัมภาษณ์ เจ้าของบ้านเลขที่ 28 ชื่อแม่คำหล้า อายุ 53 ปี และเจ้าของบ้านเลขที่ 44 ชื่อแม่ซ้อน)

หมู่บ้านไตเหนือ หรือ ไตโทว้ ตั้งอยู่แถบเมืองยาง ทิศเหนือของเชียงรุ่ง มีประชากร 60 หลังคาเรือน รูปแบบบ้านเป็นบ้านดินชั้นเดียวแบบจีน แต่มีหลังคาแบบไต มีหลองข้าวแบบไต อยู่หน้าบ้าน การจัดวางผังหมู่บ้านเป็นสัดส่วนระเบียบ มีกำแพงก่ออิฐสูงประมาณ 1.20 เมตร นับถือผี มีตาเหลวผูกอยู่เหนือประตูบ้าน ชาวบ้านสามารถสื่อสารกับภาษาไทยได้ค่อนข้างดีกว่า แถบอื่น มีการทอผ้ามีขนาดหน้าเล็ก ที่มีลวดลายเฉพาะใช้เอง เช่นลายเล็บมือนาง ลายหลวง เป็นต้น (สัมภาษณ์ เจ้าของบ้านเลขที่ 2621 ชื่อ ตัน อายุ 68 ปี)

หมู่บ้าน ควายาว เป็นชาวไตหย่า อยู่ห่างจากหมู่บ้านไตโทว้ ประมาณ 300 เมตร มีประชากรประมาณ 200 หลังคาเรือน มีหมู่บ้านชาวไตหย่าหรือไตเหนือรอบๆ อีก 6-7 หมู่บ้าน ไม่มีใจบ้าน ไม่มีวัด ไม่นับถือศาสนา และไม่ถือผี การแต่งกายคล้ายชาวเขาเผ่าอาข่า ลักษณะบ้านเรือน เป็นบ้านดิน อยู่ติดพื้นดิน ยกเว้นหลองข้าวเป็นเรือนยกใต้ถุนสูง ชาวบ้านส่วนใหญ่ สามารถสื่อสารด้วยภาษาล้านนาได้พอรู้เรื่อง(สัมภาษณ์ เจ้าของบ้านเลขที่ 2580 ชื่อ อีไอ่ อายุ 79-80 ปี)

สรุปข้อสังเกตโดยรวมจากการสำรวจหมู่บ้านทั้ง 9 ในเขตสิบสองปันนาได้ดังนี้

- หมู่บ้านชาวไตลื้อ ส่วนใหญ่ จะอยู่ติดริมถนนสายหลัก และค่อนข้างแออัด เนื่องจากทางการจีนอพยพ หมู่บ้านต่างๆที่อยู่ห่างไกล ให้มารวมกับหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ถนน ในช่วง 35-50 ปีมาแล้ว (ประมาณปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา) ทำให้เกิดลักษณะผังหมู่บ้าน เป็น ตาราง Grid ไม่มีพื้นที่โล่งรอบบริเวณบ้านมากนัก อยู่กันแบบแออัด

- หมู่บ้านกานหลานป้า (เมืองฮำ ในภาษาไตลื้อ) เป็นหมู่บ้านไตลื้อแบบดั้งเดิม ที่ยังเหลืออยู่ มีนักลงทุนนำมาเป็น ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ เป็นกลุ่มหมู่บ้าน ที่ยังคงลักษณะรูปแบบบ้านเรือน และผังเดิมไว้ได้มากที่สุด แต่ปรับให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ มีวิธีบริหารจัดการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างผู้ลงทุน กับ ชาวบ้าน ได้ลงตัว จากค่าเข้าชม ในขณะที่ชาวบ้านสามารถดำรงวิถีชีวิตปกติประจำวัน โดยช่วงเช้าไปทำนา ช่วงก่อนเที่ยงถึงเย็น ก็กลับมาขายของที่บ้านได้

- หมู่บ้านใดที่มีรายได้หลักจาก การผลิตใบชา หรือ ยางพารา เป็นหลัก จะร่ำรวยกว่า หมู่บ้านที่ทำนา ทำไร่ เป็นหลัก สังเกตได้จาก หลังคาเรือนพักอาศัย จะมุมด้วยกระเบื้องเคลือบสมัยใหม่ เช่น สีส้ม หรือ สีฟ้า เป็นหลัก บางหลังก็มีการรื้อเรือนใหญ่และสร้างใหม่เป็นแบบก่ออิฐถือปูน โดยยังคงรูปแบบเรือนไตเดิม แต่มีช่องหน้าต่างมากขึ้น ในบางหลังจะสร้างติดปะปนกับเรือนเก่าเข้าด้วยกัน เข้าลักษณะ "เก่าอยู่กับใหม่"

- เรือนพักอาศัยของชาวไต ในสิบสองปันนา จะมีรูปแบบและขนาดแตกต่างกันไป ตามสภาพภูมิประเทศที่หมู่บ้านนั้นๆตั้งอยู่ เช่น ในแถบพื้นที่ตอนเหนือเมืองเชียงรุ่งขึ้นไป แถบเมืองยาง เป็นถิ่นฐานของชาวไตลื้อ ไตเหนือหรือไตโทว้ ไตหย่า ซึ่งรูปแบบเรือนพักอาศัย ชั้นเดียวแบบจีน ขนาดไม่ใหญ่ อยู่กันเฉลี่ยครัวเรือนละ 3-5 คน ผนังเรือน ทำด้วยดินผสมฟาง มีหลังคาแบบไตลื้อ และทุกบ้านจะมี หลองข้าวอยู่หน้าบ้าน และมีกำแพงก่ออิฐเป็นรั้วกั้นบริเวณ เป็นสัดส่วน จากการสอบถามได้ความว่า เป็นหมู่บ้านที่ย้ายมาอยู่ใกล้ถนนสายหลัก เช่นเดียวกับหมู่บ้านไตอื่นๆในเขตสิบสองปันนา และบางหมู่บ้านที่มีรายได้ดี จะก่อสร้างบ้านแบบจีนสมัยใหม่ แทน แต่ยังคงรักษา หลองข้าวแบบเดิมเอาไว้ ชาวไตในแถบนี้ บางหมู่บ้านยังนับถือผีอยู่ บ้างก็ไม่นับถือศาสนาใดๆเลย แต่ที่เหมือนกันทุกบ้าน ก็คือจะมี ตาเหลว แขวนอยู่เหนือประตูบ้าน แทบทุกบ้าน

ส่วนหมู่บ้านในแถบบริเวณ รอบเมืองเชียงรุ่ง ทั้งด้านตะวันตก เช่นที่หมู่บ้านหว่านเหว่ยเมืองฮาย บ้านยางคำ บ้านเงิน หรือที่หมู่บ้านสวนม่วน เมืองฮำ (กานหลานป้า) ล้วนแล้วแต่มีขนาดใหญ่กว่า และมีรูปแบบเป็นเรือนไตใต้ถุนสูง

ส่วนหมู่บ้านทางตอนใต้ติดชายแดนพม่าและลาว จะคล้าย หมู่บ้านไตบริเวณโดยรอบเมืองเชียงรุ่ง แต่จะมีขนาดย่อมลงมา เช่นที่บ้านเมืองสิง บ้านสบเฮม ที่เมืองเฮม บ้านเจ็ง เมืองแวน เป็นต้น

- บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านไตในเขตสิบสองปันนา ใต้เมืองเชียงรุ่งลงมา ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บนที่เนิน ติดที่ราบในหุบเขาขนาดเล็ก ทำไร่นา และติดแม่น้ำ หรือลำห้วยโดยที่จะต้องมีเนินสูงหรือติดเขา เป็นที่ตั้งของวัดประจำหมู่บ้าน นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่จะเป็นไตลื้อ

ส่วนหมู่บ้านไต บริเวณเหนือเมืองเชียงรุ่ง (ต้องข้ามเขาขึ้นไป) ส่วนใหญ่จะเป็นชาวไต เผ่าอื่นๆ เช่น ไตหย่า ไตโท้ว ฯลฯ จะตั้งอยู่บ้านเนิน โดยมีหนองน้ำประจำหมู่บ้าน แทนแม่น้ำลำห้วย เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศเป็นที่เนินสูง ไม่ค่อยมีที่ราบ อยู่ในภูเขา มากกว่า ดอนใต้ จำเป็นต้องกักเก็บน้ำโดยการขุดเป็น หนอง หรือ บึง ไว้ใช้

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมในสิบสองปันนา (ดูรูปที่ 3,12)

ศาสตราจารย์จูเหลียงเหวิน ได้สรุปถึงสภาพสังคมและแนวโน้มสถาปัตยกรรมในอนาคตของสิบสองปันนาไว้อย่างน่าสนใจใน หนังสือเรื่อง "ชนชาติไต: สถาปัตยกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไตในสิบสองปันนา" เมื่อประมาณ 15 ปีที่แล้ว ในราวปีพ.ศ. 2535 ว่า สภาพสังคมและเศรษฐกิจของชนชาติไต ในเวลานั้นกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมพึ่งพาตนเอง เป็นอุตสาหกรรม ตามอิทธิพลของการตลาดของโลก เมื่อประเทศจีนเริ่มเปิดประเทศ รวมถึง การท่องเที่ยวในพื้นที่ ก็เป็นที่นิยมมากขึ้น ทำให้เกิดสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่เกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เส้นทางหลวงหรือเมืองใหญ่ เช่น ร้านค้า โรงแรม ร้านอาหาร ที่มีทั้ง ที่เลียนแบบสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมของชนชาติไต และ ไม่เหมือนเลยแม้แต่น้อย เริ่มมีการใช้วัสดุก่อสร้างสมัยใหม่เข้ามา เช่น คอนกรีต อิฐ และไม้กระดาน แทนที่ไม้ไผ่และไม้ แต่ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมบางส่วนไว้ เช่นมีนอกชาน ระเบียงตกแต่งด้วยลูกกรงและใช้เสาทำจากวัสดุสมัยใหม่ ยกพื้นเป็นใต้ถุนสูง แต่สัดส่วนและโครงสร้างแตกต่างจากของเดิมตามประโยชน์ใช้สอยที่เปลี่ยนไป เริ่มกั้นห้องใต้ถุนปิดทึบมากขึ้น เพื่อการแบ่งส่วนใช้สอย ชาวบ้านไม่นิยมนั่งรับประทานอาหารหรือนอนบนเสื่อแล้ว นิยมใช้เครื่องเรือน เช่น ม้านั่ง เก้าอี้ โต๊ะ โซฟา รวมทั้งเตียงในห้องนอนที่กั้นฝาผนังเป็นสัดส่วนขึ้น ฝาผนังที่เดิมไม่มีหน้าต่าง ก็เริ่มเจาะหน้าต่างมากขึ้น เพื่อทำให้ภายในบ้านสว่างขึ้น (จูเหลียงเหวิน, 2535: 126-128)

นอกจากนี้ เขายังแสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า จากสภาพเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ทำให้งานของสถาปนิก วิศวกร และนักออกแบบเป็นงานที่ท้าทายมากขึ้น เมื่อความต้องการใช้สอยและวัสดุที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เป็นผลให้เกิดการสร้างสรรสิ่งใหม่ๆ ที่จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ตลอดจนความงามของมรดกวัฒนธรรมที่มีอยู่ และ การออกกฎหมายควบคุมสิ่งก่อสร้าง และการวางผังเมืองที่เหมาะสมกับการขยายตัวของเมืองไปพร้อมๆกัน(Ibid: 129)

กล่าวโดยสรุป สถาปัตยกรรมไต ในสิบสองปันนา กำลังปรับเปลี่ยนเป็นแบบสมัยใหม่มากขึ้น อย่างรวดเร็วในอนาคตอันใกล้นี้ หากยังไม่มีแนวทางในการปรับเปลี่ยนรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม ทั้งในเรื่องคติความเชื่อ สัดส่วน การใช้วัสดุ ตามความเห็นข้างต้น ก็จะทำให้ สถาปัตยกรรมไตท้องถิ่น ที่มีเอกลักษณ์อันโดดเด่น ก็จะถูกลดความนิยมลงไปและเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมสมัยใหม่ และ กลายรูปไปในที่สุด

แนวทางการวิจัย

เห็นควรว่า ควรจะสนับสนุนให้มีการวิจัยแบบบูรณาการ เกี่ยวกับ วัฒนธรรมชนชาติไตในมณฑลยูนนานของจีน เพื่อเชื่อมร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ภาษา วรรณกรรม สถาปัตยกรรม ของอาณาจักรล้านนาใน

ประเทศไทย เพื่อเติมเต็มและต่อยอดทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านในพื้นที่ของทั้งสองประเทศ ก่อนที่จะหมดไปจากอิทธิพลของความเจริญสมัยใหม่ เข้าสู่ชนบท จากการสร้างเส้นทางคมนาคมทางบก (เหมือนเช่นในประเทศไทย) โดยใช้นโยบายการศึกษาวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อความเข้าใจและสนับสนุนการท่องเที่ยวภูมิภาคเป็นการนำทาง

นอกจากนี้ การวิจัยเชิงลึกขยายความ ต่อยอดจากข้อสังเกตของผู้เขียน ในเรื่อง สาเหตุ และ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถาปัตยกรรมไต: กรณีศึกษา ในสิบสองปันนา และ ไทย ก็เป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่น่าสนใจ ในการวิจัย รวมถึง การเปรียบเทียบเรือนไตในภูมิภาคต่างๆ ทั้งในประเทศและนอกประเทศ ก็น่าจะทำให้เกิด ความเข้าใจในการตั้งถิ่นฐานของชนชาติไต ในภูมิภาคเอเชียได้ชัดเจนขึ้น และใช้ข้อมูลการวิจัยเหล่านั้นให้เป็นประโยชน์ในการเชื่อมสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน ไม่มากก็น้อย รวมถึง การนำไปสู่ประโยชน์ร่วม และ ความเข้าใจร่วมกันในเรื่องวัฒนธรรมไตในแต่ละประเทศ ก็คือ อารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขง และ เพื่อใช้อ้างอิง เป็นข้อมูลบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์วัฒนธรรมไตในแต่ละประเทศ ประกอบการจดทะเบียนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ซ้อนกันที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ดังที่ได้เคยเกิดขึ้นแล้วกับ กรณี การอ้างลิขสิทธิ์เหนือผลิตภัณฑ์ที่สังเคราะห์จากพืชพันธุ์ทางการเกษตรของไทย ของประเทศอื่นในเอเชียหรือตะวันตก

(ดูรายละเอียดเกี่ยวกับ การเปรียบเทียบสถาปัตยกรรมชนชาติไต ประกอบ เพื่อความเข้าใจ ในเอกสารแนบ เรื่อง จ้วง – ไทย ในมิติบ้านพักอาศัย : ความทรงจำร่วม จากประสบการณ์การเดินทางดูงาน วัฒนธรรมร่วม ไทย-จีน)

บรรณานุกรม

จูเหลียงเหวิน, 2536. *"ชนชาติไต สถาปัตยกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไต ในสิบสองพันนา"*, เชียงใหม่ : สุริวงศ์บุ๊คเซนเตอร์

เจีย แยนจอง, 2548. *"คนไทไม่ใช่คนไทย แต่เป็นเครือญาติชาติภาษา"* , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน

Lishi, Gao. 1999. *On the Dai's Traditional Irrigation System and Environmental Protection in Xishuangbanna.* People Republic of China : Yunnan Nationality Press.

_____ 2007. Accessed 17 December, 2007. Available from Google Earth

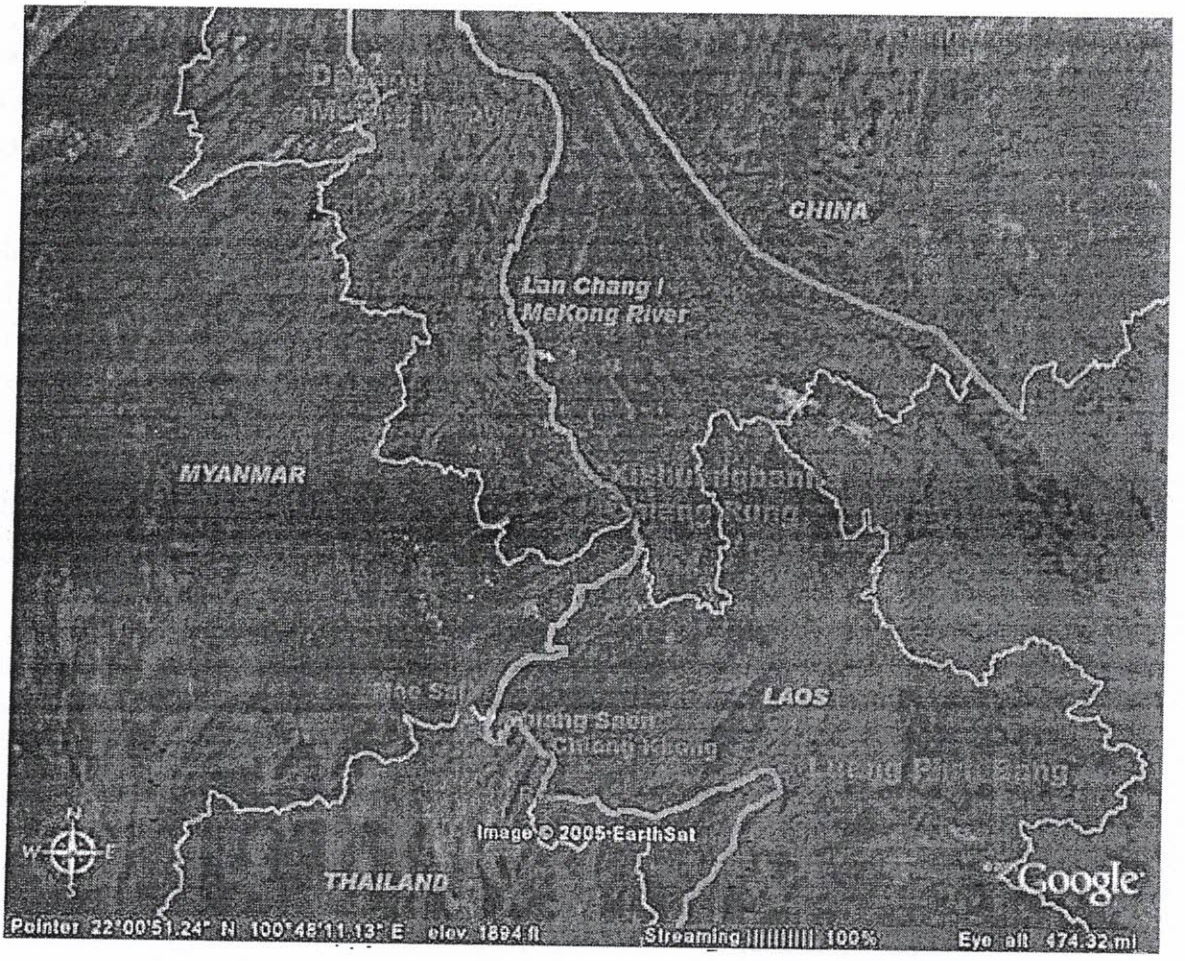

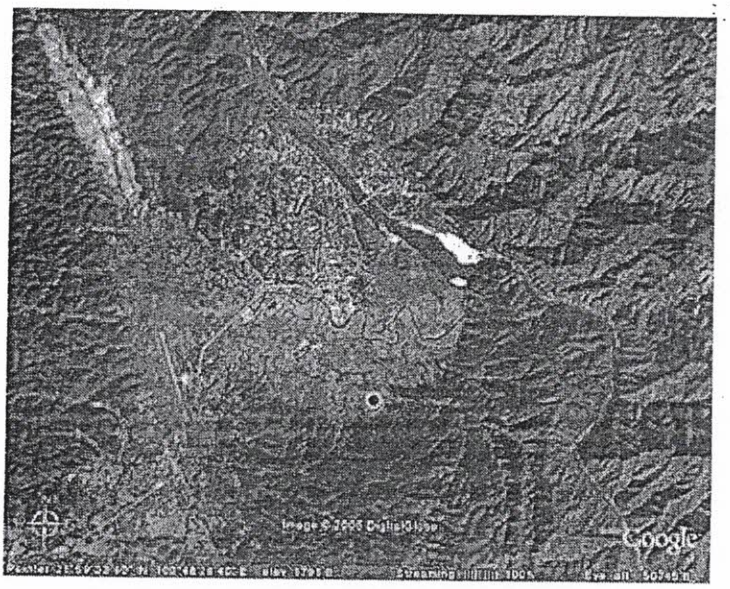

รูปที่ 1: แผนที่แสดงเมืองเชียงรุ่ง หรือสิบสองปันนา

สังเกตว่า ตัวเมืองจะอยู่ท่ามกลางหุบเขาโดยมีแม่น้ำโขงไหลผ่านและอยู่ไม่ไกลจากเชียงแสน

พื้นที่ภายในแนวเส้นประแสดงอาณาบริเวณที่เคยเป็นอาณาจักรล้านนามาก่อน

(ที่มาภาพถ่ายทางอากาศ : Google Earth)

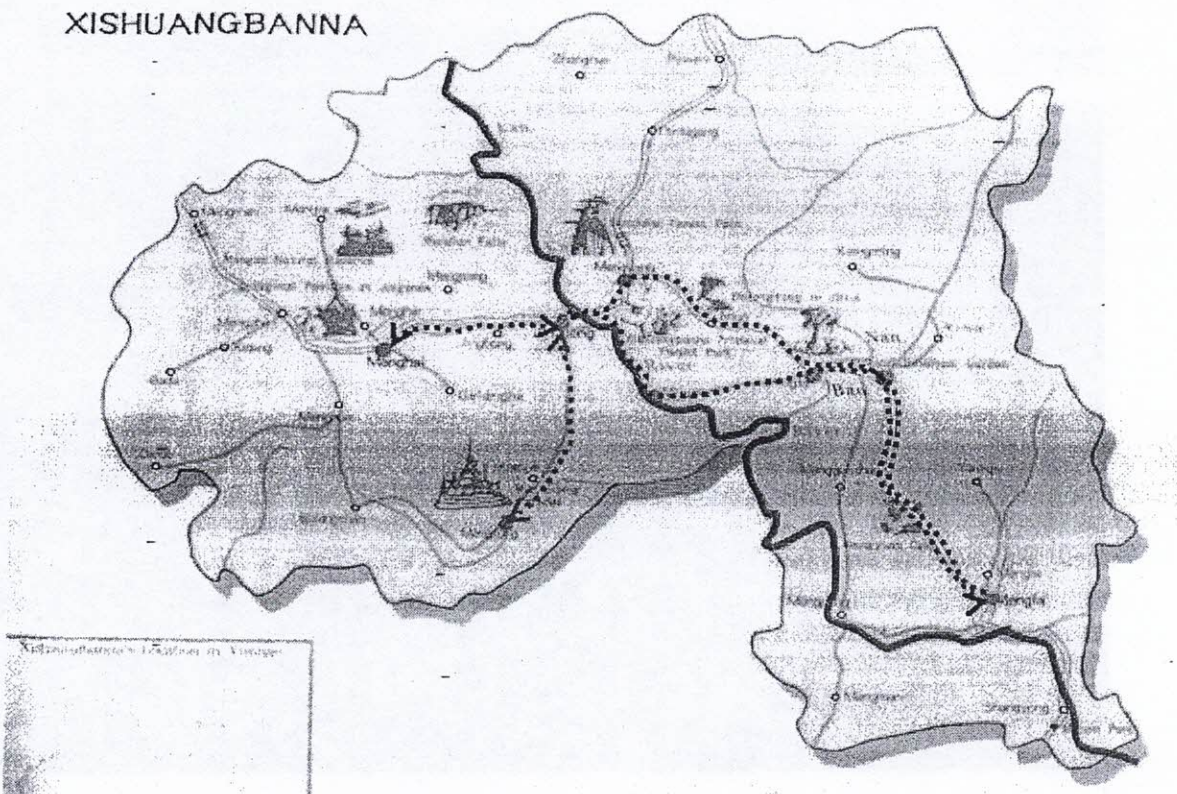

รูปที่ 2 แผนที่แสดง เส้นทางการเดินทาง

เมืองที่แวะระหว่างทาง

รูปที่ 3: รูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่เลียนแบบสถาปัตยกรรมไตเดิม ที่กำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน

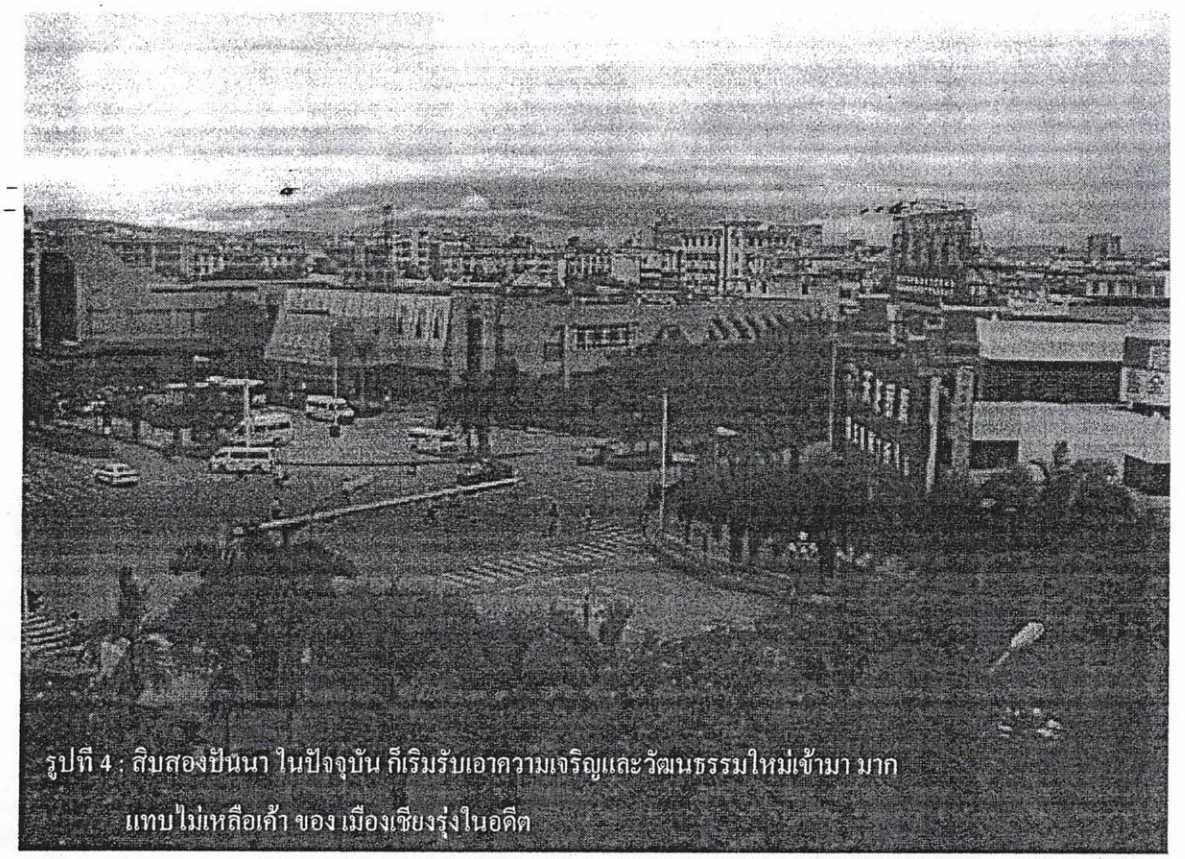

รูปที่ 4 : สิบสองปันนา ในปัจจุบัน ก็เริ่มรับเอาความเจริญและวัฒนธรรมใหม่เข้ามา มาก แทบไม่เหลือเค้า ของ เมืองเชียงรุ่งในอดีต

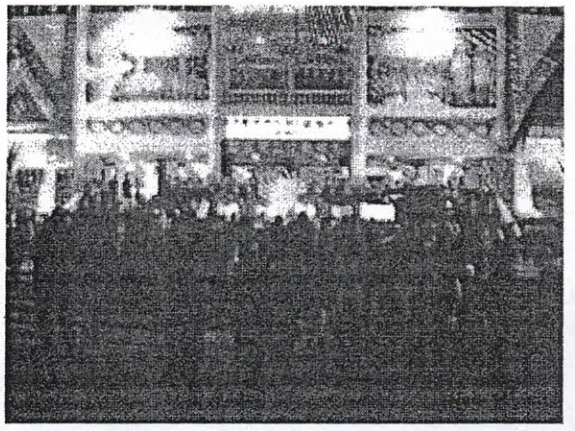

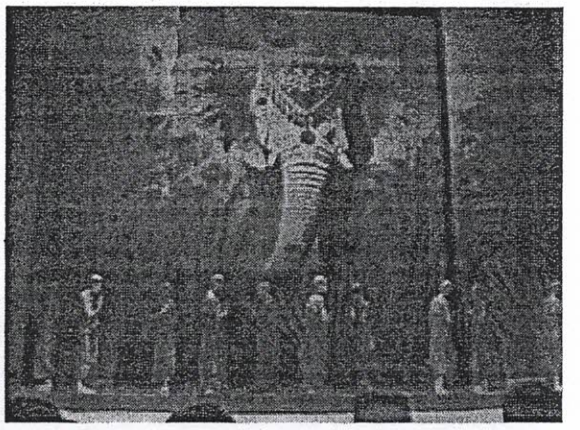

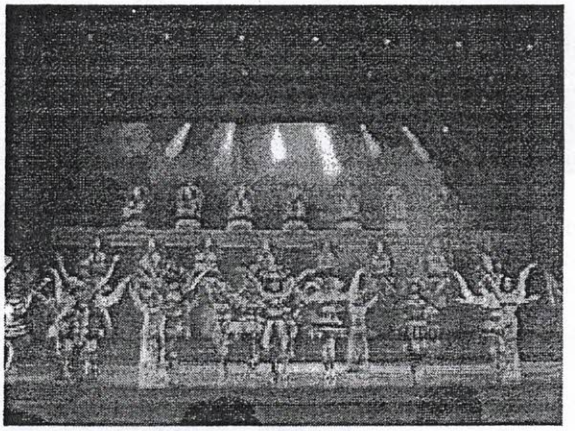

รูปที่ 5 : ในเมืองสิบสองปันนา มีศูนย์แสดงวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย ให้นักท่องเที่ยวชม (ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจีนจากมณฑลอื่นๆ) ในการแสดงได้ Apply รูปแบบการฟ้อนรำและเครื่องแต่งกายของชนกลุ่มน้อยให้เข้ากับการแสดงสมัยใหม่ โดยใช้แสงสีเสียงเข้าช่วย โดยวางPlot จาก ตำนานโบราณของไตลื้อ และใช้ตัวแสดง เป็นพระสงฆ์ ในฉากด้วย

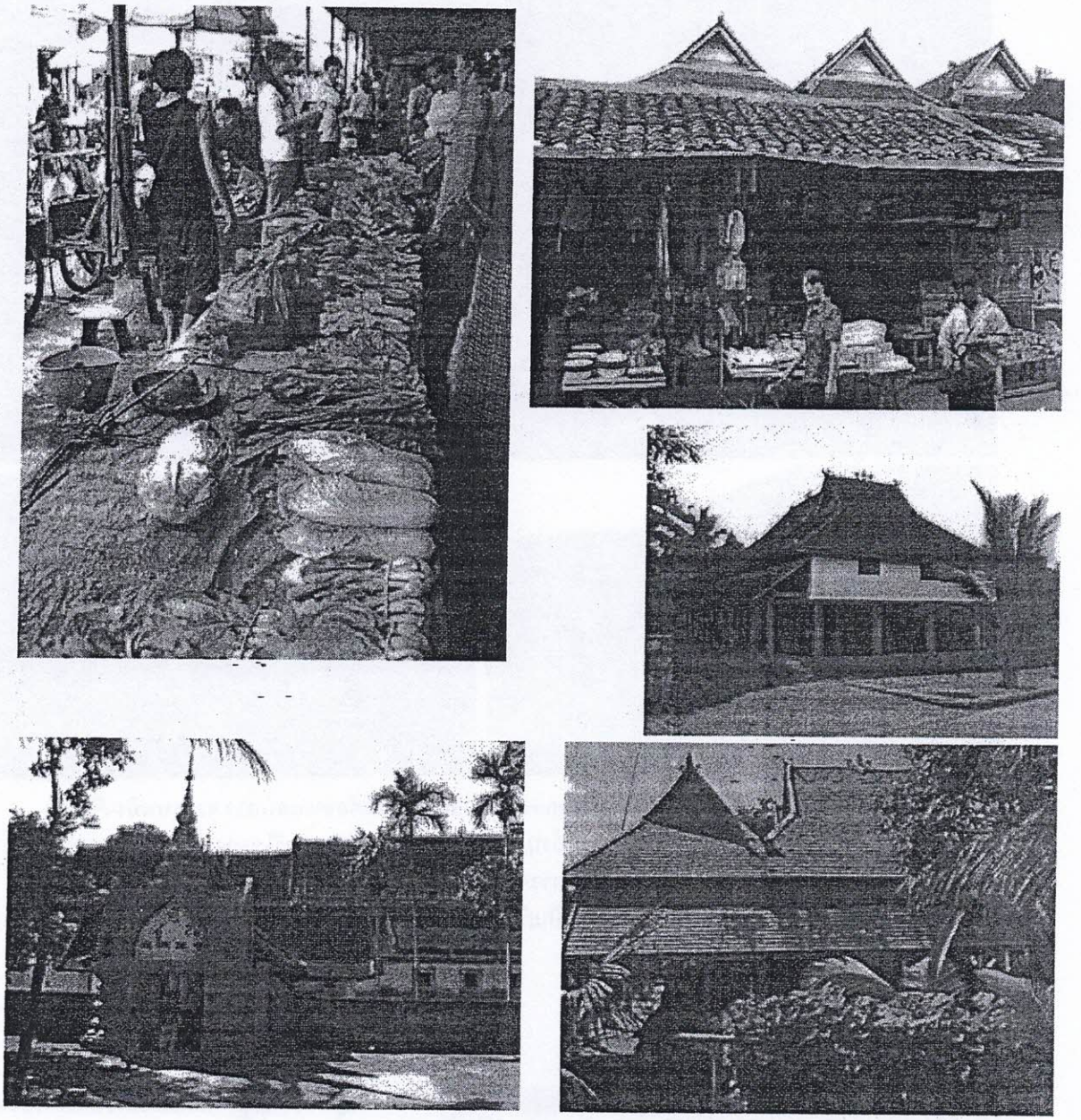

รูปที่ 6: ตลาดเช้าของคนไตลื้อในหมู่บ้านกานหล่านป้า(เมืองฮำ) ซึ่งอยู่นอกเมืองเชียงรุ่งประมาณ 60 กม. ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบัน ตัวเมืองได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก เนื่องจากเริ่มมีชาวจีนเข้ามาตั้งรกรากค้าขายกันมากขึ้นแต่ยังคงเหลือรูปแบบสถาปัตยกรรมไตลื้อดั้งเดิมบางส่วน ชาวเมืองบางส่วน ขายพื้นที่ไปและออกไปอยู่นอกเมือง ก็มี ชาวไตลื้อที่นี่ สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาเหนือของล้านนาได้เป็นอย่างดี

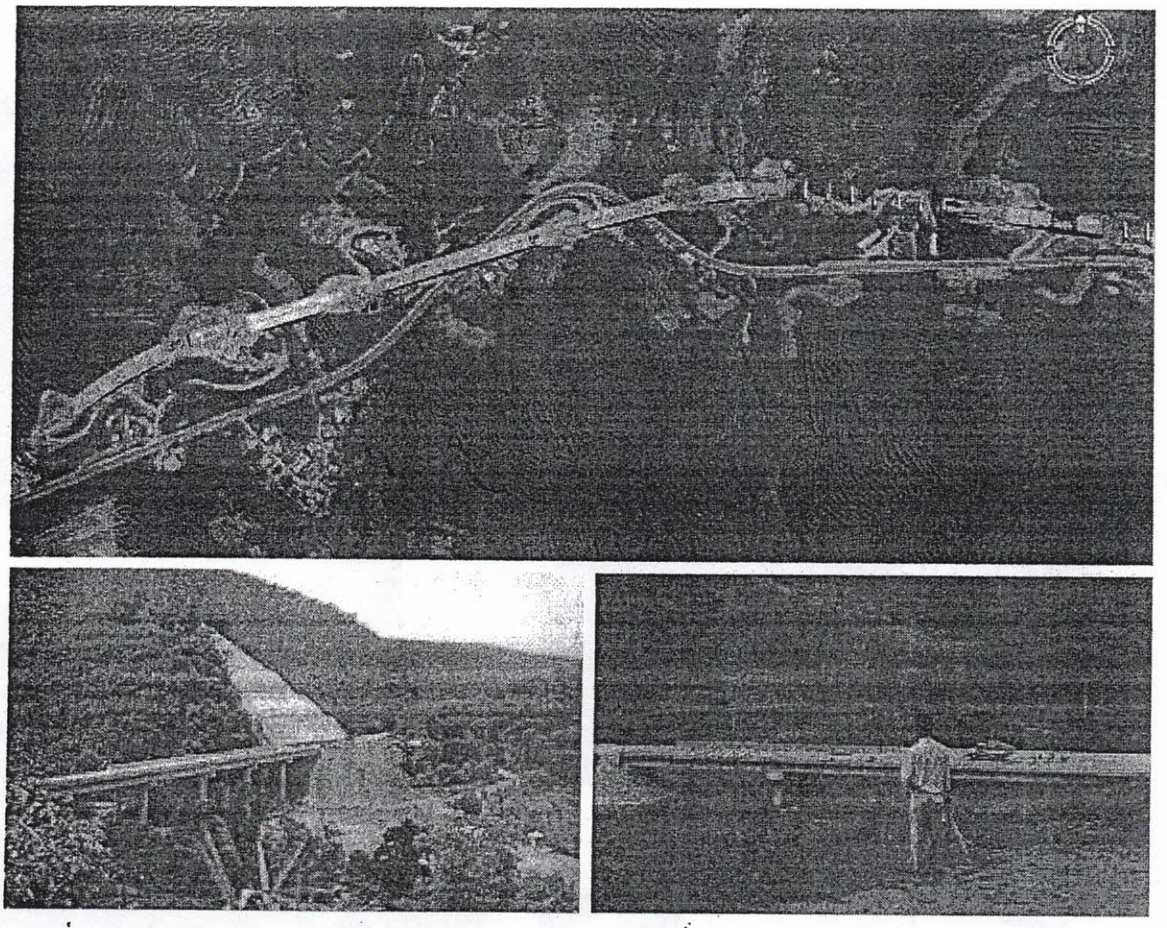

รูปที่ 7 : ปัจจุบัน ทางการจีนกำลังตัดถนน Highway ใหม่ ลงไปเชื่อมต่อชายแดนลาว จากคุนหมิง-เชียงรุ่ง-หลวงน้ำทา ซึ่งตัดผ่านพื้นที่หุบเขา และกลุ่มหมู่บ้านไต ต่างๆ จะแล้วเสร็จในราวปี 2008 นั่นหมายความว่า ความเจริญกำลังเข้าสู่พื้นที่ชนบทชายแดนจีนตอนใต้-ลาว-เชียงราย จะทำให้รูปแบบสถาปัตยกรรมไตพื้นถิ่นและวิถีชีวิต กำลังจะเปลี่ยนแปลง แต่ไปในทิศทางใด? เป็นเรื่องที่น่าคิด (ที่มาภาพถ่ายทางอากาศ: Google Earth)

รูปที่ 8 :

สถาปัตยกรรม วัด ในเขตสิบสองปันนา มีทั้งที่ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น เช่น ใน สองรูปบนเป็น วัดเก่าในหมู่บ้านระหว่างทางไปเมืองฮายและวัดสวนม่วน หรือวัดสุทธาวาส เมืองฮำ และ สร้างขึ้นใหม่ ดังเช่น สองรูปข้างล่าง วัดใหม่ในเมืองฮาย และ หมู่บ้านหว่านเหว่ย ก่อนถึงเมืองฮาย 5-6 กม.

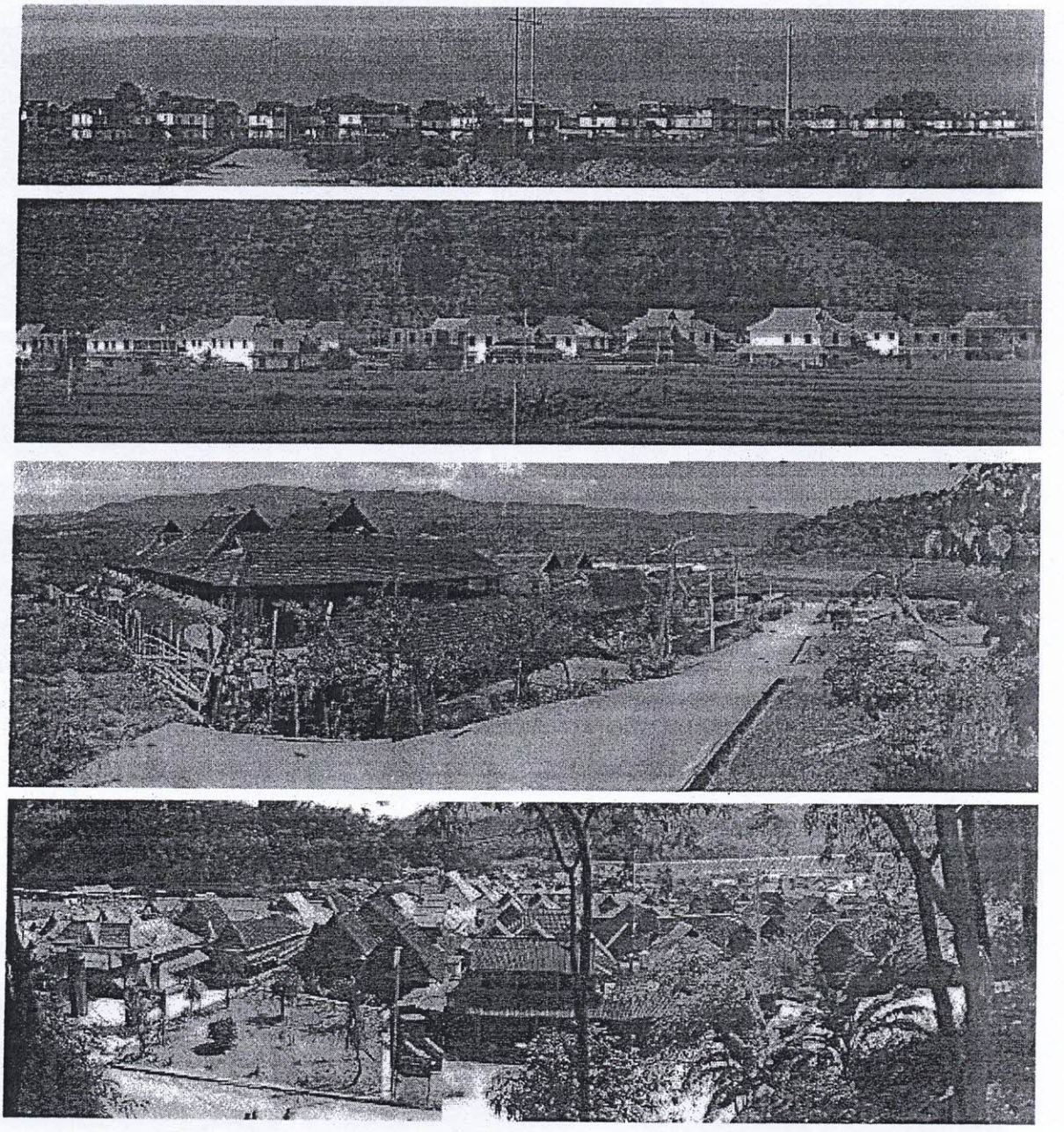

รูปที่ 9 : หมู่บ้านใน เขตเมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา สองรูปบน เป็นหมู่บ้านที่เปลี่ยนแปลงไปจาก รูปแบบพื้นเดิม โดยใช้วัสดุก่อสร้างสมัยใหม่ ทดแทน วัสดุเดิม แต่ยังคง รูปแบบภายนอก คล้าย รูปแบบเดิม แต่สัดส่วนเปลี่ยนไป คล้ายหมู่บ้านจัดสรรในเมืองไทย

ส่วนสองรูปล่าง เป็น ตัวอย่างหมู่บ้านไต ระหว่างทางไปเมือง ฮาย ทิศตะวันตกของเมืองเชียงรุ่งที่ถูกย้ายออกมาจากหุบเขาในชนบท ให้อยู่ใกล้กับถนนสายหลัก โดยทางการจีน เมื่อ30-50 ปี ที่ผ่านมา หลังจีนกลางเป็นประเทศสังคมนิยม เพื่อประหยัดงบประมาณก่อสร้างสาธารณูปโภค ทำให้การวางผังหมู่บ้าน เป็นแบบ ตารางและแออัดยัดเยียดมากกว่า และหากหมู่บ้านใดมีรายได้มากขึ้น ก็จะเริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบบ้าน ดังที่เห็นในรูปล่างสุด

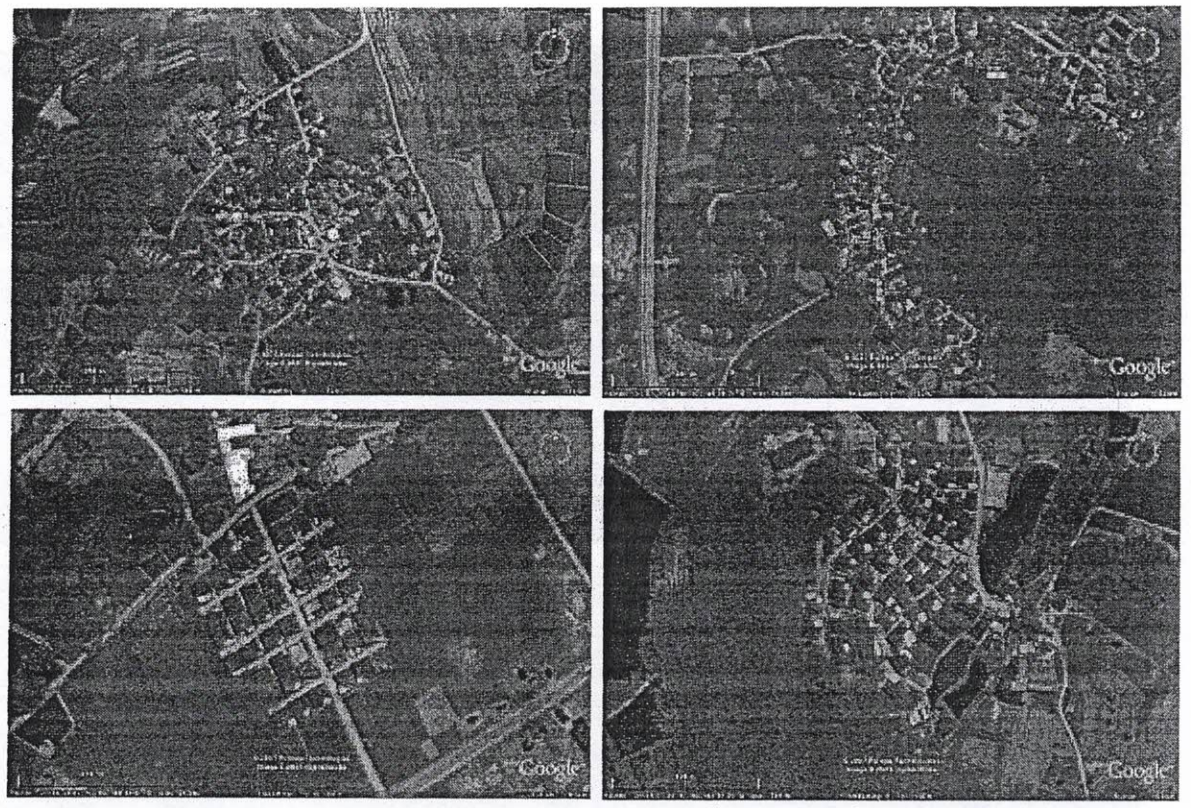

รูปที่ 10 : รูปแบบ ผังหมู่บ้านไต ในเขตสิบสองปันนา ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ใกล้ๆแม่น้ำ บนที่ราบ หรือ เนินเขา แต่ถ้าไม่ติดแม่น้ำ ก็จะมีบ่อน้ำ หรือหนองน้ำสำหรับเป็นน้ำใช้ประจำหมู่บ้าน ผังหมู่บ้านส่วนใหญ่จะมีความแออัด เนื่องจาก นโยบายของรัฐ ให้อพยพมาอยู่ใกล้ๆถนนสายหลัก ตั้งแต่สมัยสังคมนิยม เมื่อ 50 ปีก่อน ที่เห็นในรูปเป็นหมู่บ้านชานเมืองเชียงรุ่ง (ที่มา ภาพถ่ายทางอากาศ : Google Earth)

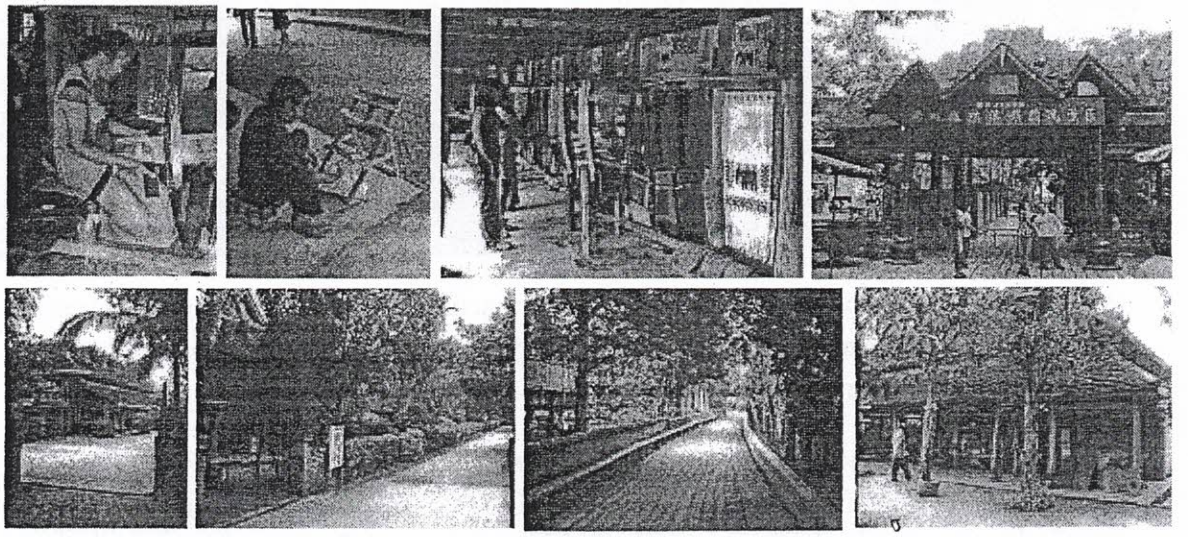

รูปที่ 11 : หมู่บ้าน กานหลานป้า หรือ หมู่บ้านสวนม่วน เมืองฮำ เป็นกลุ่มหมู่บ้านไตลื้อ แบบดั้งเดิม ที่ยังคงเหลืออยู่ เนื่องจากจัดทำเป็น ศูนย์วัฒนธรรมไตลื้อ ร่วมกับชาวบ้าน ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียน และมีการกระจายรายได้ให้ชาวบ้านอย่างสมดุล ในทุกหลังคาเรือน จะเป็นทั้งที่อยู่อาศัยเดิม และค้าขายหัตถกรรม สนับสนุนการท่องเที่ยว จึงยังคงรักษาสภาพเดิมไว้ได้พอสมควร ปัจจุบันกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของสิบสองปันนา ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เดินทางมาชม รวมถึงตลาดสดชาวไต ในเมืองด้วย

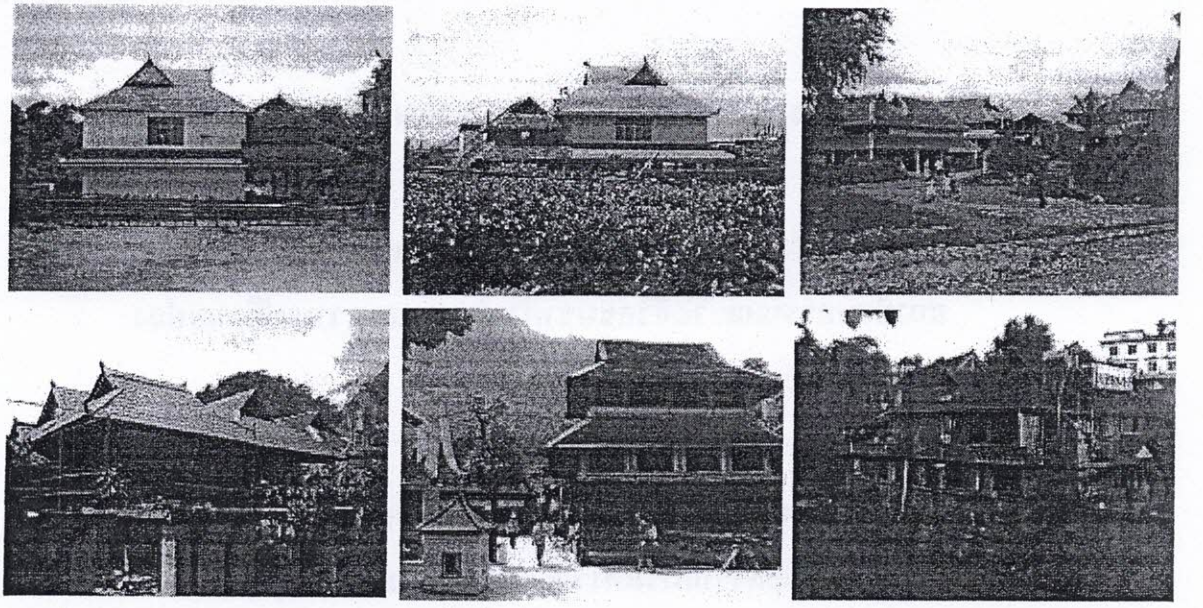

รูปที่ 12 : รูปแบบต่างๆของ บ้านชาวไต ที่เปลี่ยนแปลงไปตาม ค่านิยมสมัยใหม่ แต่ยังคงรูปทรงเลียนแบบ ของดั้งเดิม ที่มีทั้งการเปลี่ยนรูปแบบทั้งหมด หรือ บางส่วน ทำให้ดูแปลกตา เมื่อมี"ของเก่า" อยู่ ร่วมกันกับ "ของใหม่" ที่กำลังเป็นที่นิยมของ ชาวบ้าน จะเห็นว่า ชาวบ้านจะพยายามใช้วัสดุที่คงทนถาวรขึ้น มากกว่า การคงสัดส่วนอาคารแบบเดิม

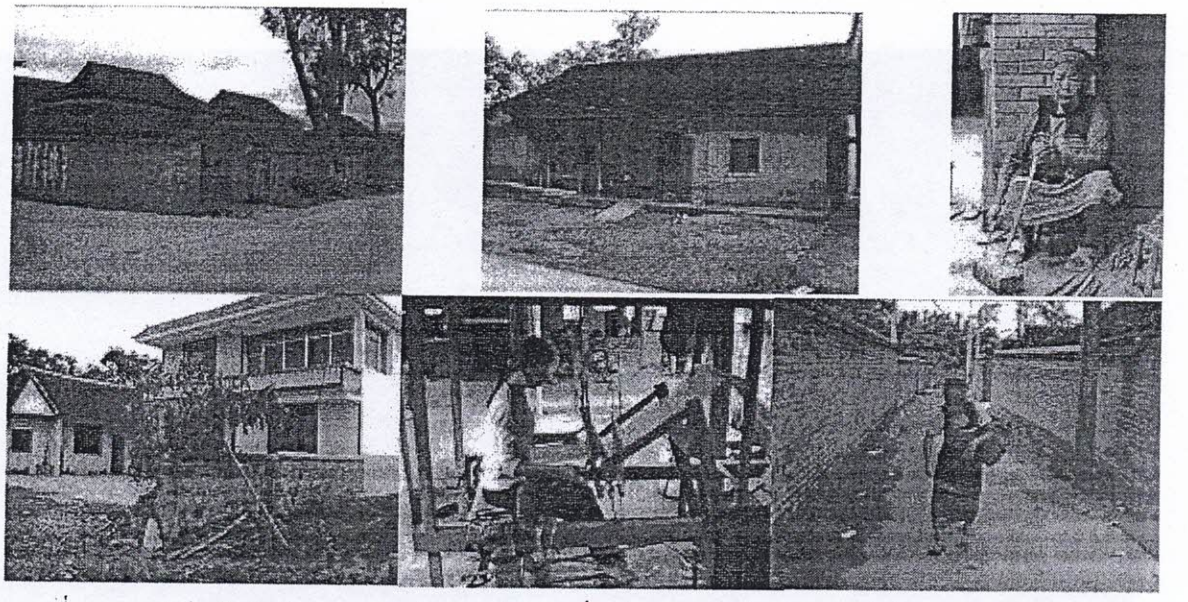

รูปที่ 13 : หมู่บ้านไดโทว้ และควายาว ในเขตเมืองยาง ซึ่งอยู่ตอนเหนือเชียงรุ่ง สังเกตได้ว่า มีอิทธิพลบ้านเรือนแบบจีนค่วนข้างมาก คือตั้งบ้านเรือนติดอยู่กับพื้นดิน ยกเว้น หลองข้าว ที่ยกใต้ถุนสูง และเอาไว้หน้าบ้าน ส่วนใหญ่เป็นชาวไตหย่า และชาวเขาบางพวก ที่อพยพเข้ามาอยู่ จากทางตอนเหนือ นับเป็นรูปแบบหนึ่งของบ้านชาวไตที่ควรมีการศึกษาลงลึกในรายละเอียด ในเรื่องความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมจีน

โครงการสัมมนาทางวิชาการ "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา"

ข้อสังเกตเกี่ยวกับสังคมในสิบสองปันนาปัจจุบัน : สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตชนชาติไตในยุคของความเปลี่ยนแปลง

จัดโดย

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย *ร่วมกับ*

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา

โดย นายวีระพันธุ์ ชินวัตร

กรรมการสภาวิจัยสาขาปรัชญา

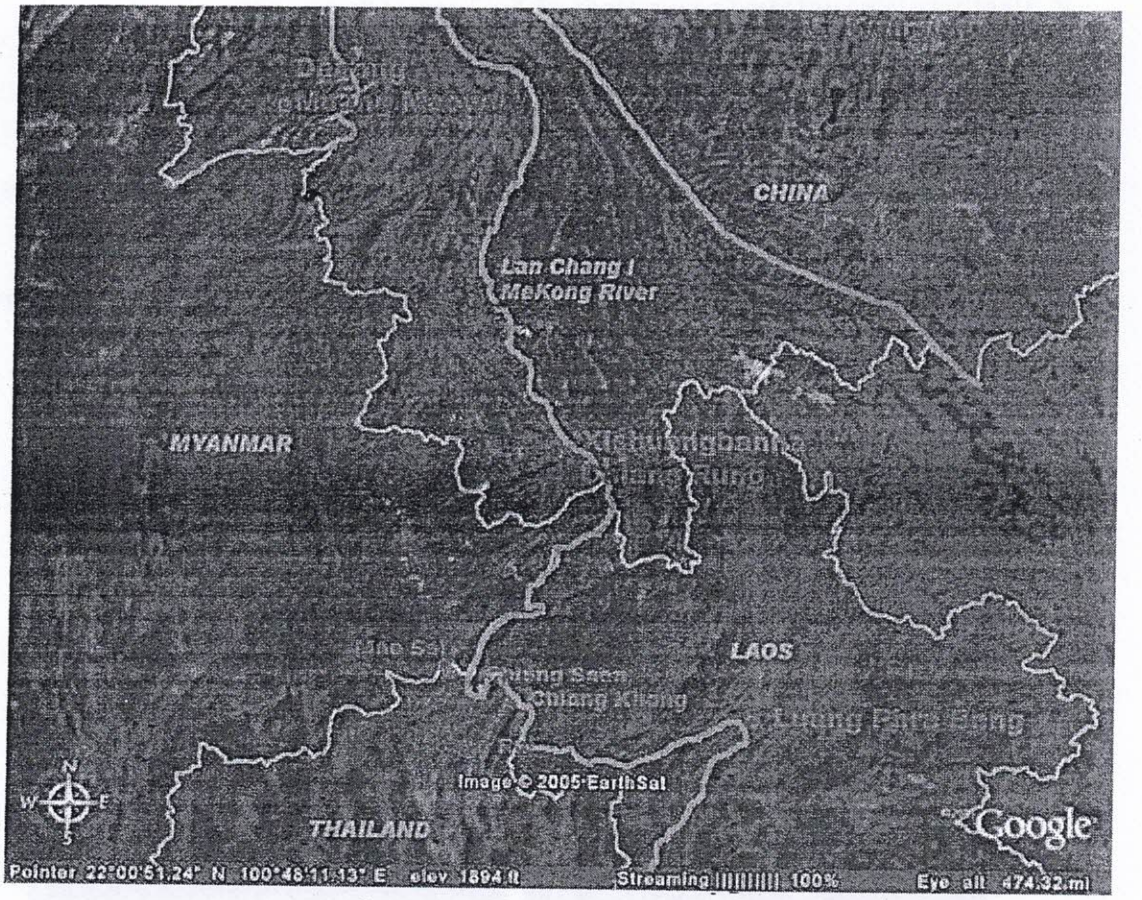
CHINA
Lan Chang /
MeKong River
MYANMAR
LAOS
THAILAND
Image © 2005 EarthSat
Google
Pointer 22°00'51.24" N 100°48'11.13" E elev 1894 ft
Streaming 100%
Eye alt 474.32 mi

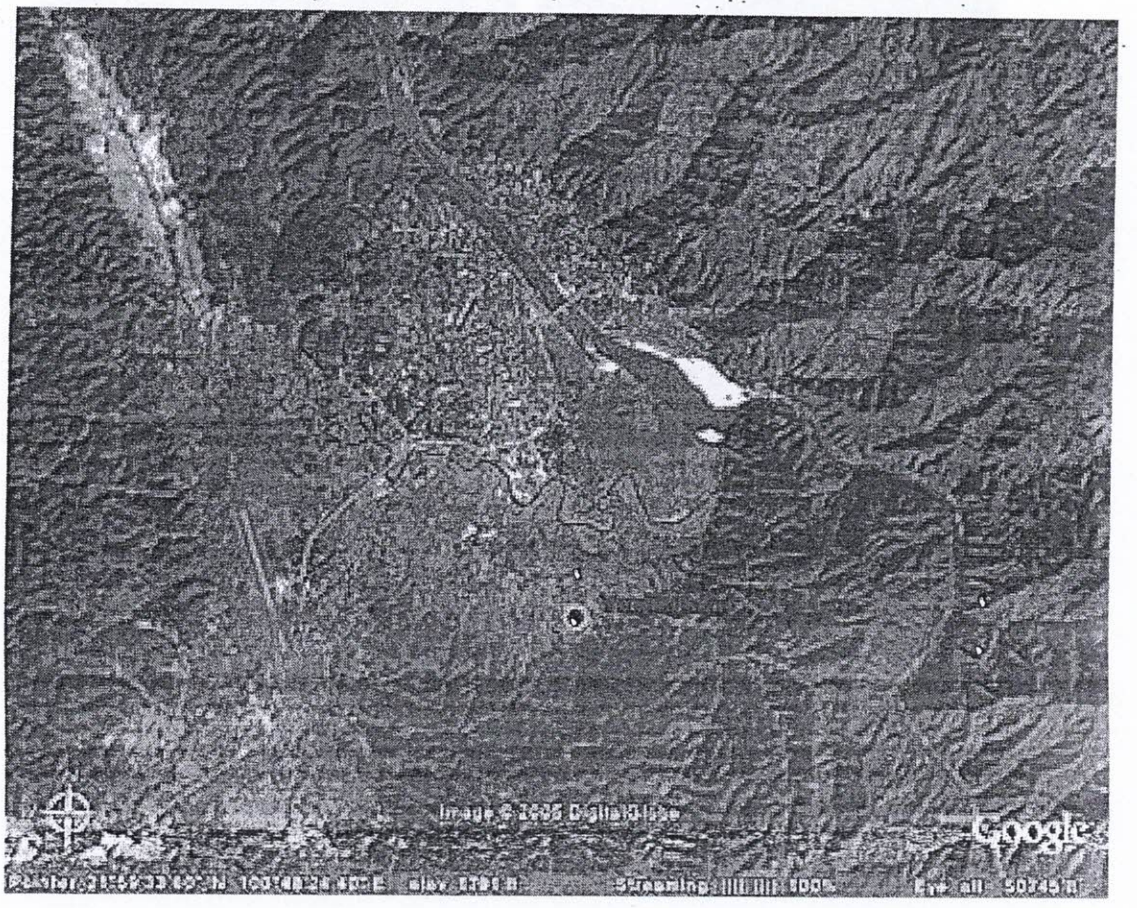
Google

- ปัจจุบันจีนให้ความสำคัญเรื่อง เขตการค้าเสรี จีน-ไทย มาก ในเขตยูนนาน
- จีนเริ่มดำเนินการตามนโยบาย"วัฒนธรรม อุตสาหกรรม" (Cultural Industry)
  - สนับสนุน การท่องเที่ยว ในเขตสิบสองปันนา มากขึ้น
  - สร้างสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ และขยาย "เมืองใหม่"เริ่มมีการอพยพหลั่งไหล เข้ามาของ "คนนอกพื้นที่" มากขึ้น
  - การค้าขายเปลี่ยนแปลง จากเกษตรพืชไร่ พอมีกิน เป็น พืชเศรษฐกิจ เช่น ชา และยางพารา ประชากร มีรายได้มากขึ้น มีกำลังซื้อมากขึ้น
  - เกิดการเปลี่ยนแปลง รูปแบบวิถีชีวิตเดิม ไปสู่ ความทันสมัย

ข้อสังเกต เมืองจีน และมลฑลยูนนาน ในภาพรวม

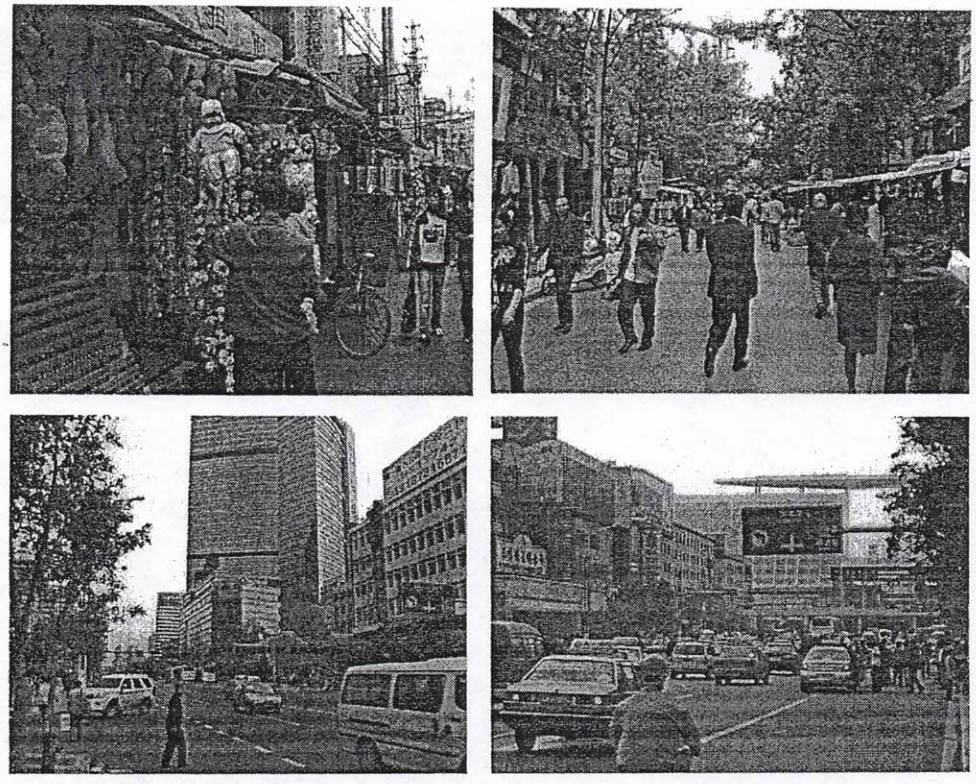

นโยบาย “วัฒนธรรมอุตสาหกรรม” (Cultural Industry)

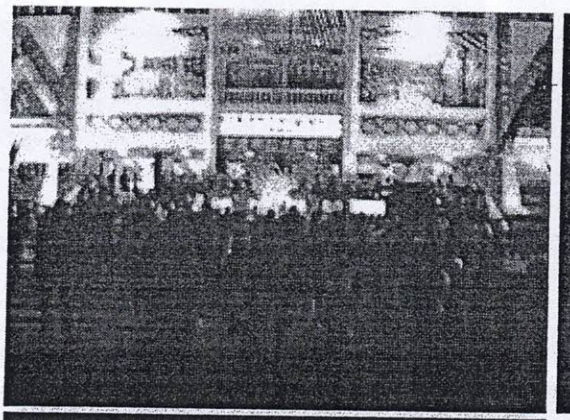

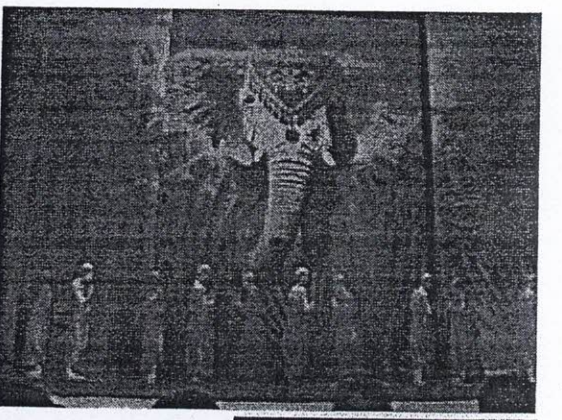

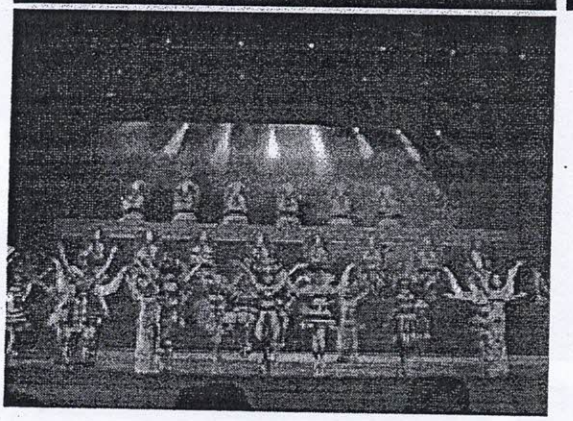

การท่องเที่ยวในมลฑลยูนนาน ในภาพรวม กำลังเป็นที่นิยม ในหมู่คนจีนในประเทศ

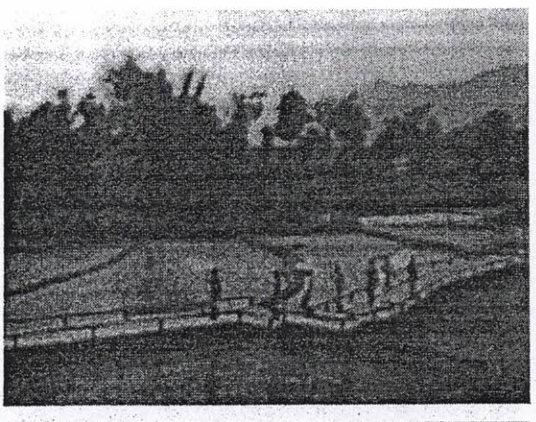
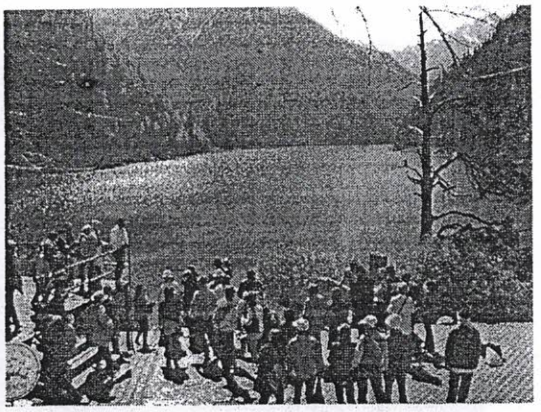
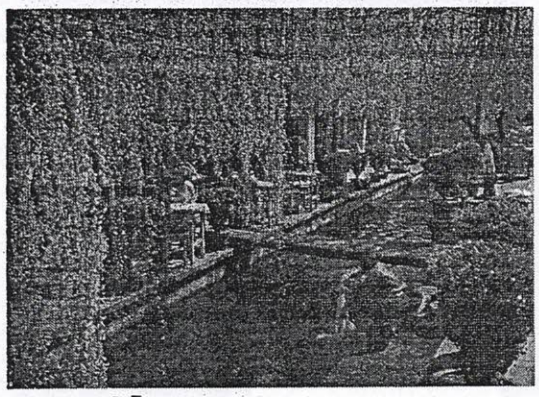
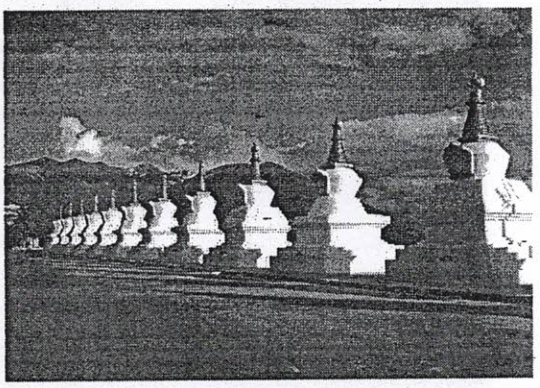
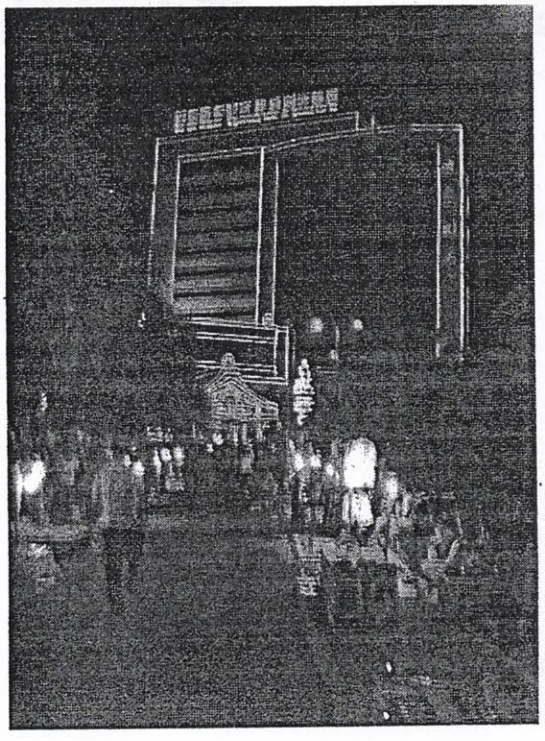
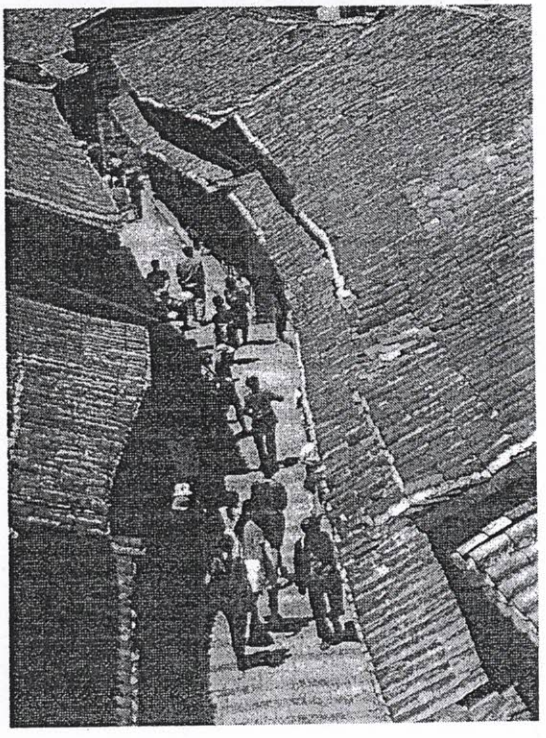

เส้นทางใหม่จากสิบสองปันนา สู่ ลาว และเชียงของ

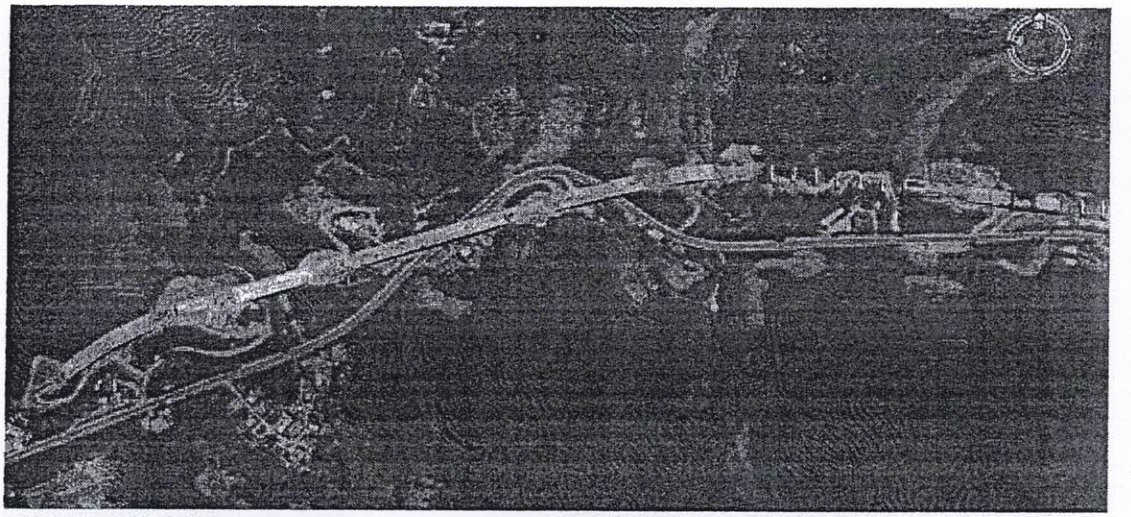

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชนชาติไตในสิบสองปันนา

- ปัจจัยด้านนโยบายของจีน
- ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ
- ปัจจัยด้านการคมนาคม สื่อสารที่รวดเร็ว
- ปัจจัยด้าน การย้ายถิ่นฐาน ของคนต่างถิ่นเข้ามาในพื้นที่

แผนที่แสดง เส้นทางการเดินทาง เมืองที่แวะระหว่างทาง

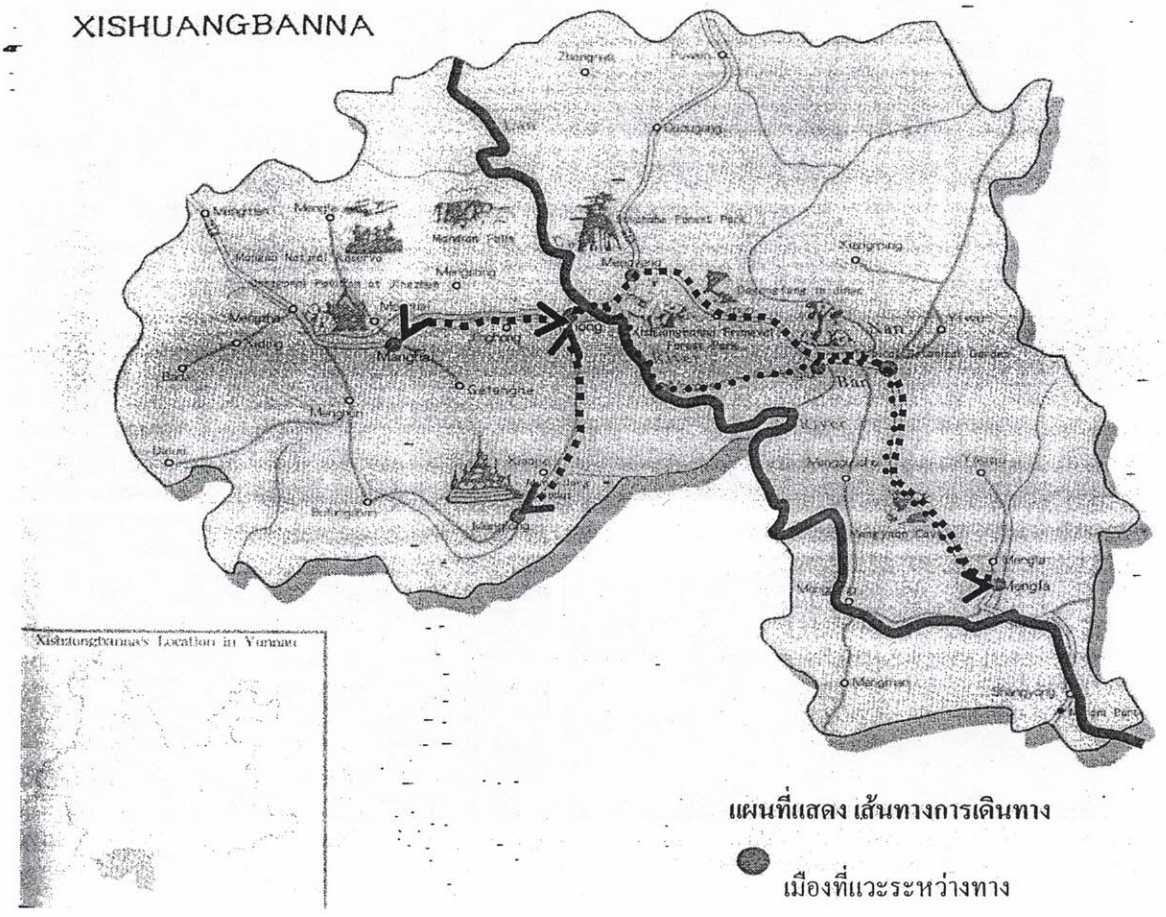

ข้อสังเกตเกี่ยวกับวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมในสิบสองปันนา

<u>สถาปัตยกรรม เรือนพักอาศัย</u>

- หมู่บ้านชาวไตลื้อ ส่วนใหญ่ จะอยู่ติดริมถนนสายหลัก และค่อนข้างแออัด
- หมู่บ้านกานหลานป้า (เมืองฮำ) เป็นหมู่บ้านไตลื้อแบบดั้งเดิม ที่ยังเหลืออยู่
- มีการเปลี่ยนใช้วัสดุสมัยใหม่ในการก่อสร้าง มากขึ้น โดยเฉพาะ หลังคา ในหมู่บ้านที่มีรายได้มาก
- เรือนพักอาศัยของชาวไต ในสิบสองปันนา จะมีรูปแบบและขนาดแตกต่างกันไป ตามสภาพภูมิประเทศที่หมู่บ้านนั้น ๆ ตั้งอยู่

หมู่บ้านชาวไต ในเขต “เมือง”

หมู่บ้านชาวไต ในเขต “ชนบท”

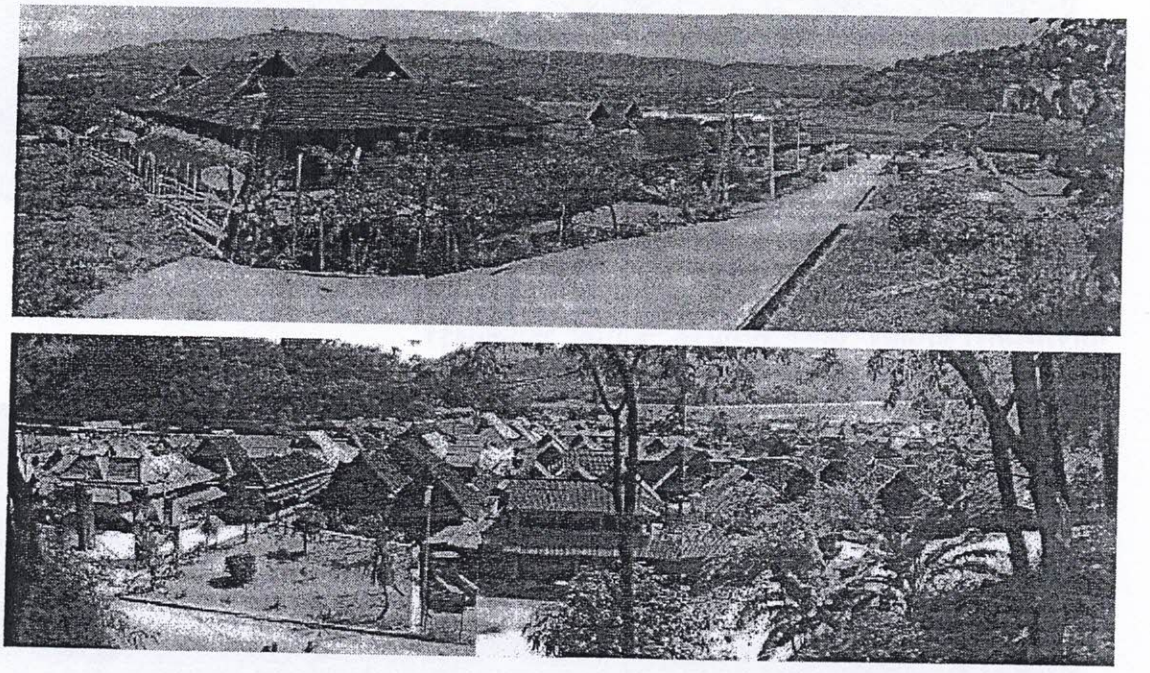

รูปแบบ ผังหมู่บ้านชาวไต ที่ราบระหว่างหุบเขา ในเขตสิบสองปันนา

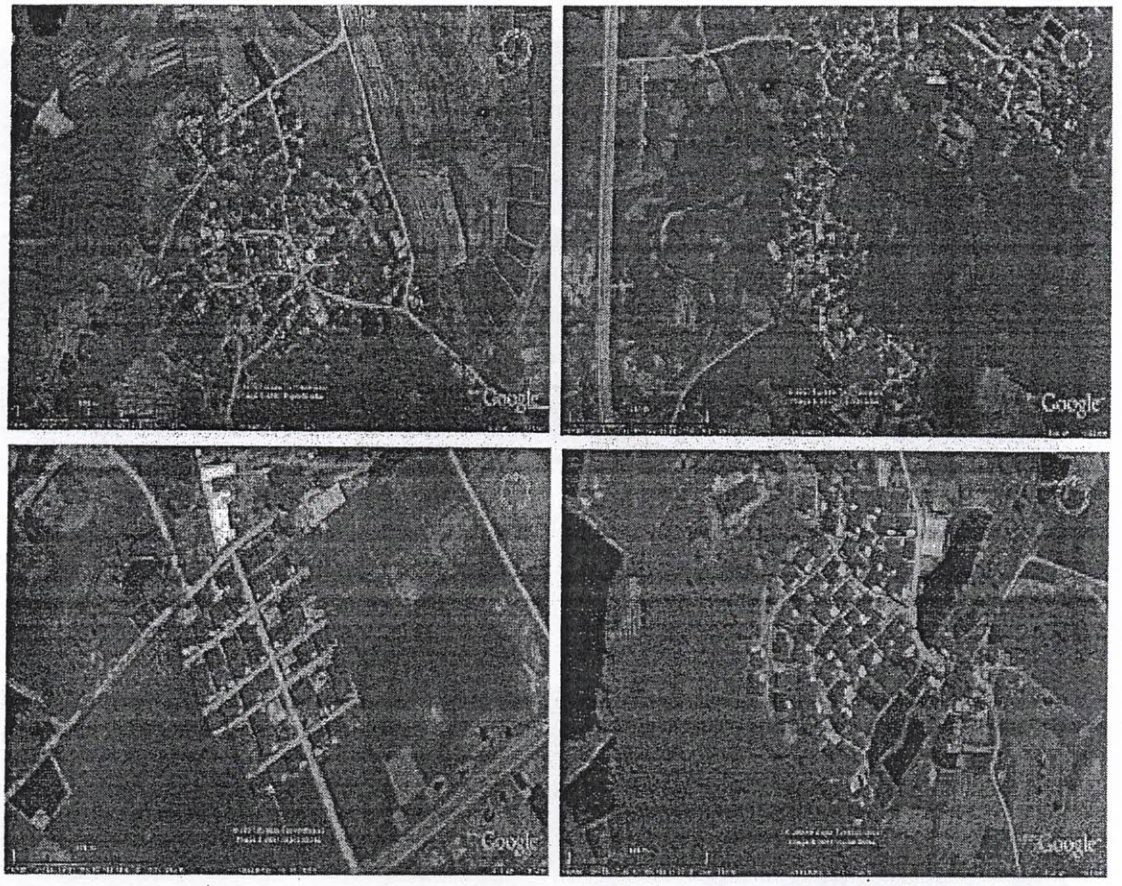

แนวโน้มการขยายตัว “เมือง” เข้าสู่เขต “ชนบท” รอบเชียงรุ่ง

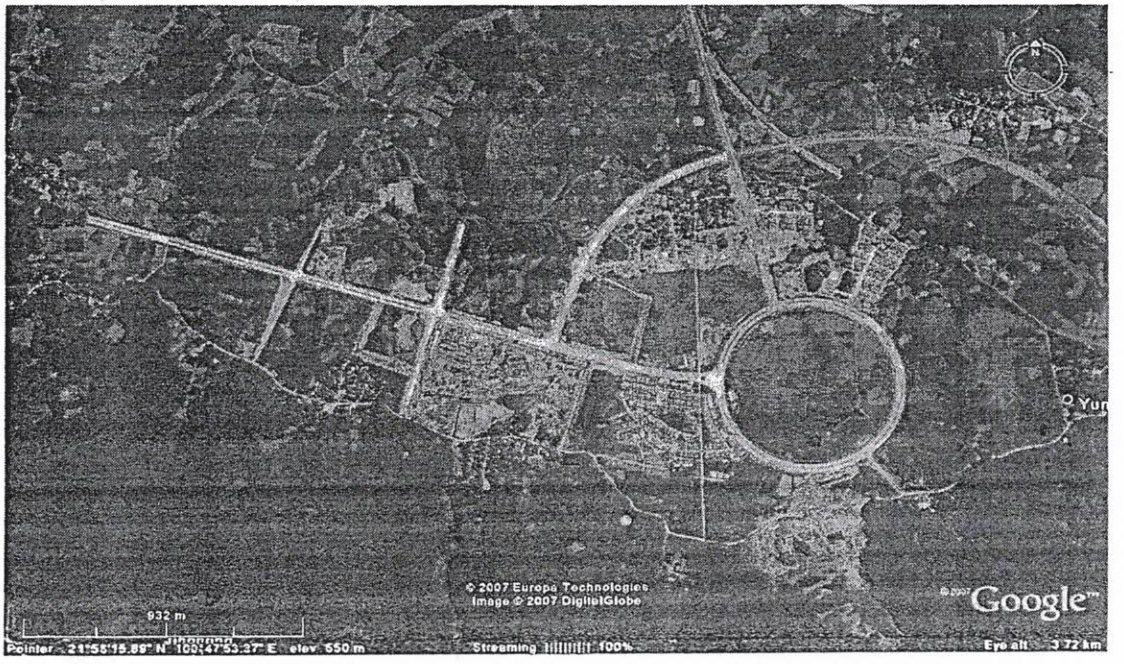

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง “เรือนไต+ จาก เก่า สู่ใหม่ แบบต่าง ๆ”

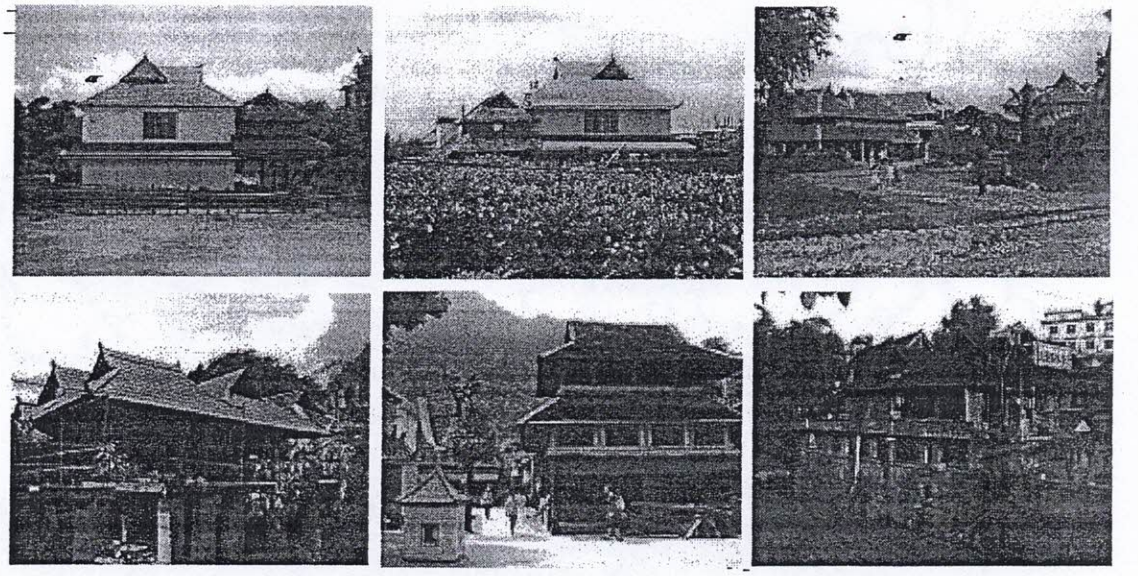

รูปแบบ อาคารในเมือง เชียงรุ่ง ที่สะท้อนเอกลักษณ์ สถาปัตยกรรม “ไต” ?

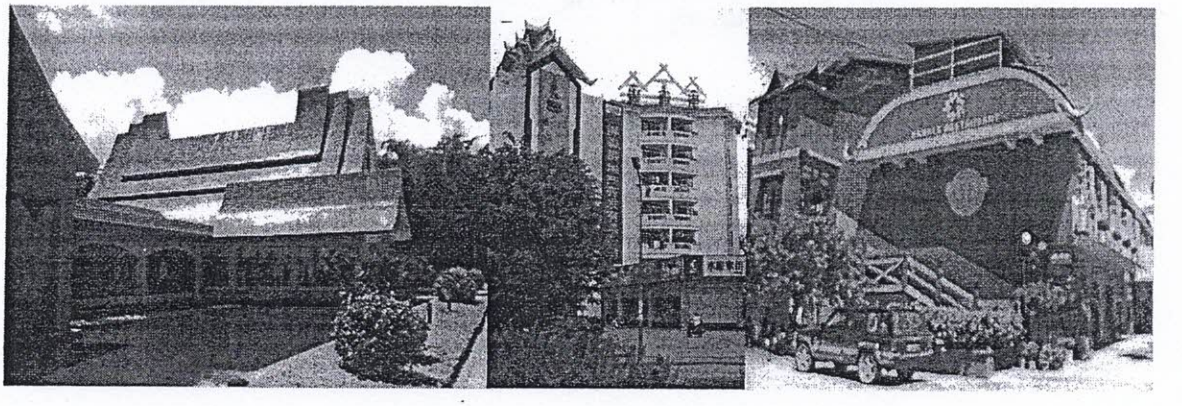

แผนที่แสดงเส้นทางเดินทางสำรวจกลุ่มชนชาติไต ในมณฑลยูนนานและกวางสี

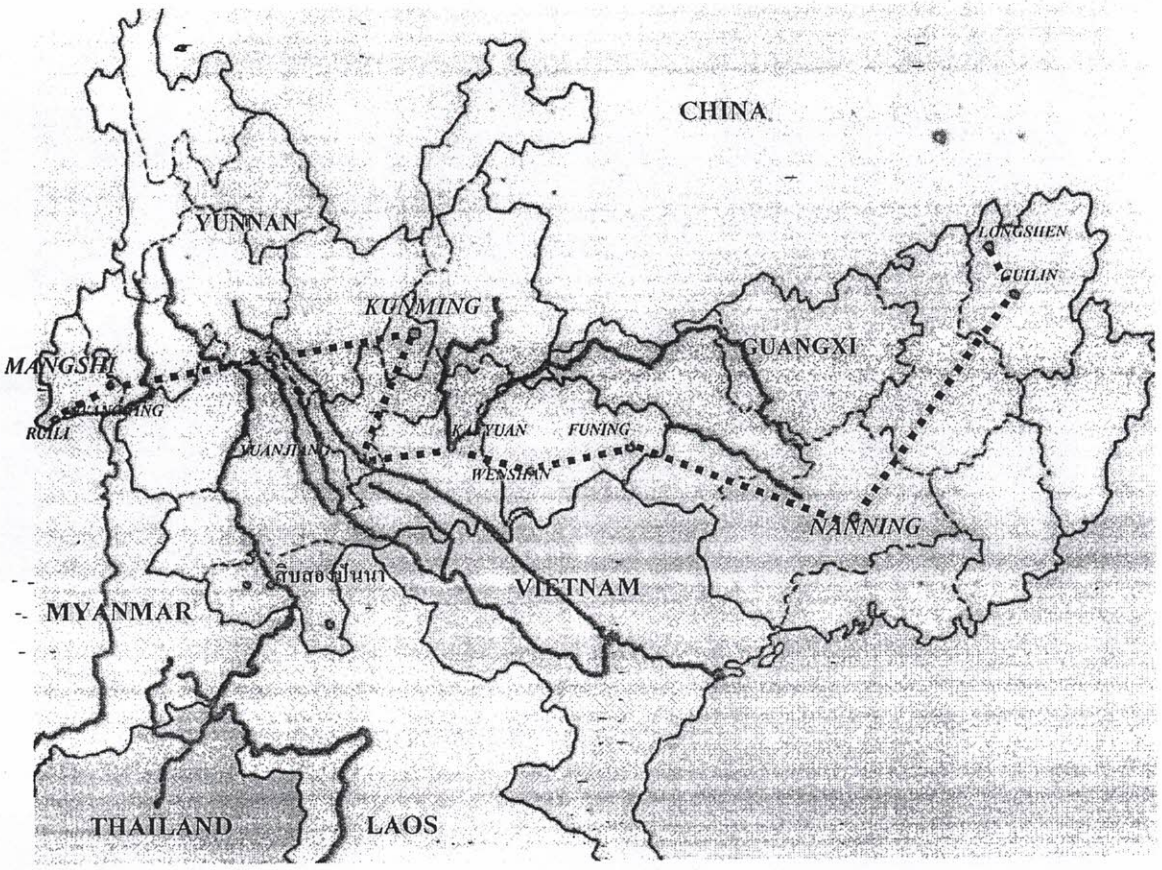

เปรียบเทียบ รูปแบบเรือนไต ในมณฑลยูนนาน เชียงตุง และล้านนา

เรือนไตลื้อ เมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา

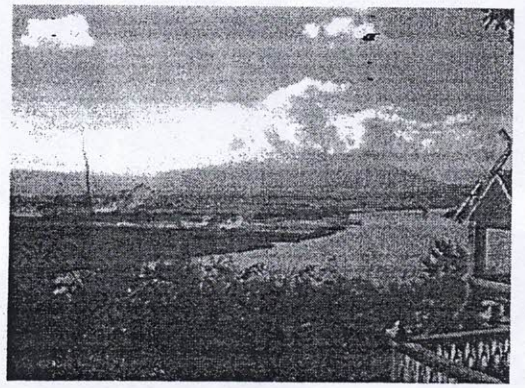

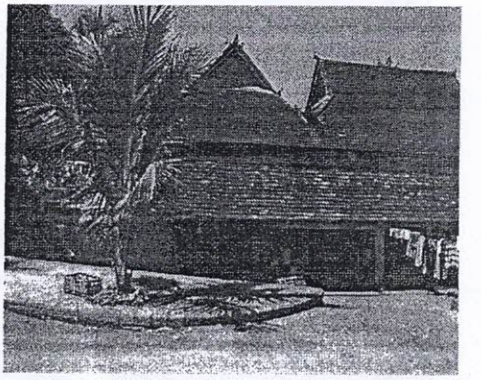

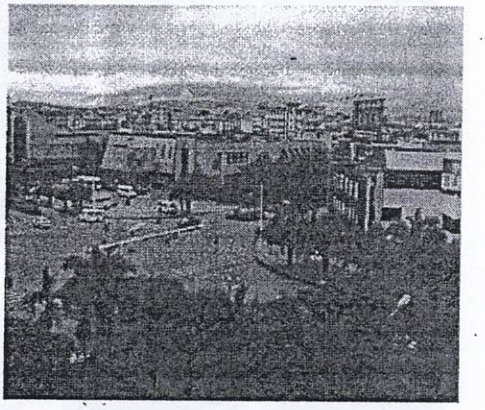

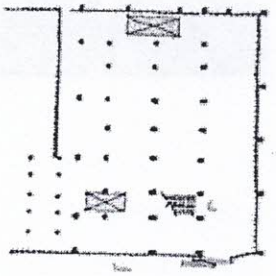

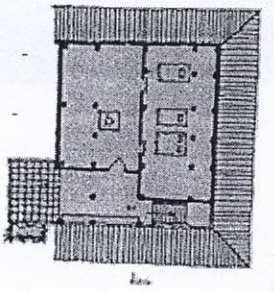

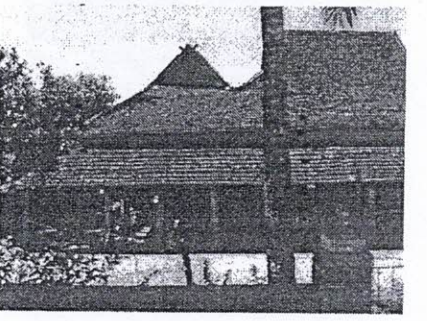

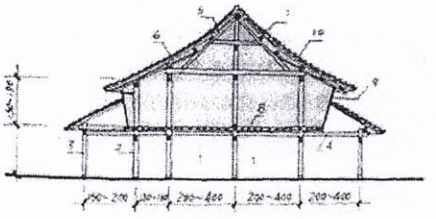

ภาพที่ 125
โครงสร้างของบ้าน
1. ใต้ถุนมีเสาค้ำ
2. เสารับน้ำหนักชายคาชั้นบน
3. เสารับน้ำหนักชายคาชั้นล่าง
4. ขื่อรับน้ำหนักพื้นบ้าน
5. กรอบหลังคา
6. หญ้ามุงส่วนเชื่อมต่อหลังคา
7. ไม้กลอน
8. พื้น
9. ฝา
10. หลังคามุงกาบเยื้อง

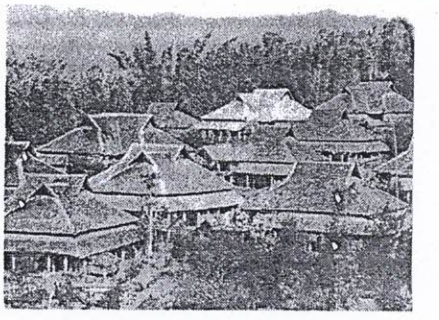

(ที่มาของภาพ : จูเหลียงเหวิน , ชนชาติไต สถาปัตยกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไต ในสิบสองพันนา)

เรือนไตใหญ่ นอกเมืองลุ่ยลี่ เขตเตอหง

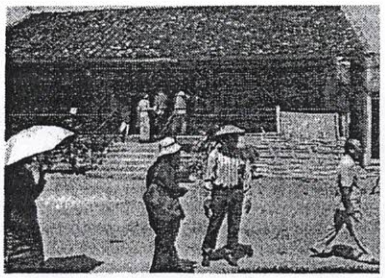
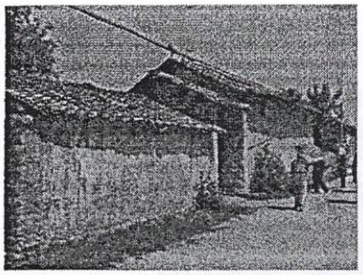
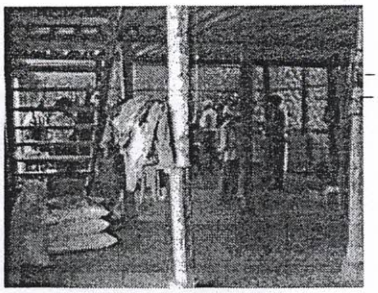

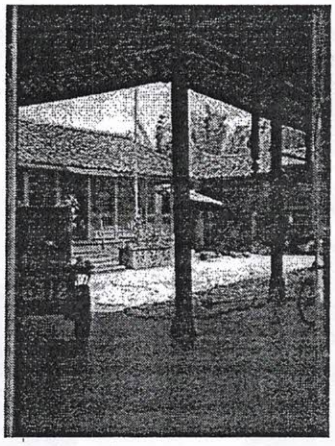

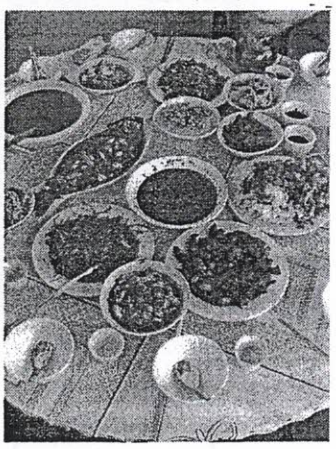
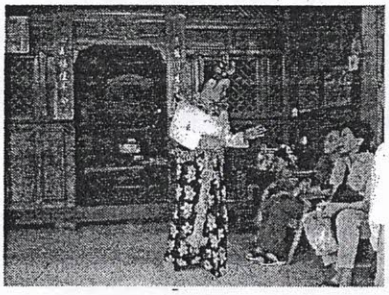
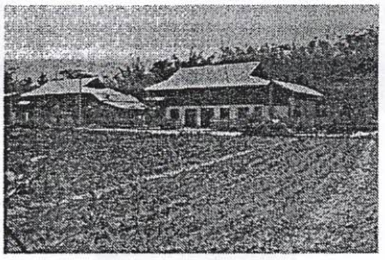

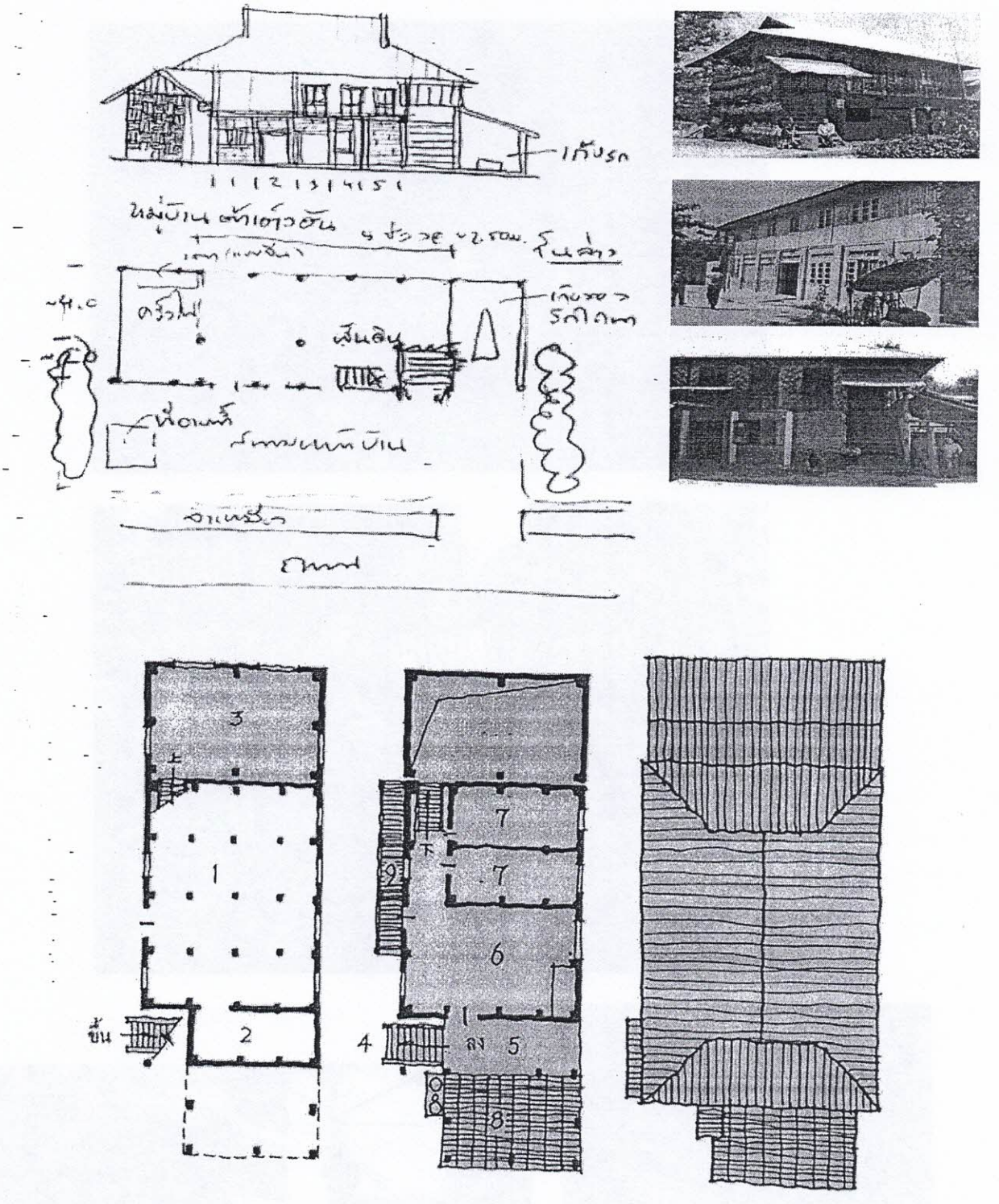

หมู่บ้านต้าเต็งฮัน

(ที่มาของภาพ : จุเหลียงเหวิน , ชนชาติไต สถาปัตยกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไต ในสิบสองพันนา)

บ้านดิน หมู่บ้านไตจัง เขตหย่วนเจียง

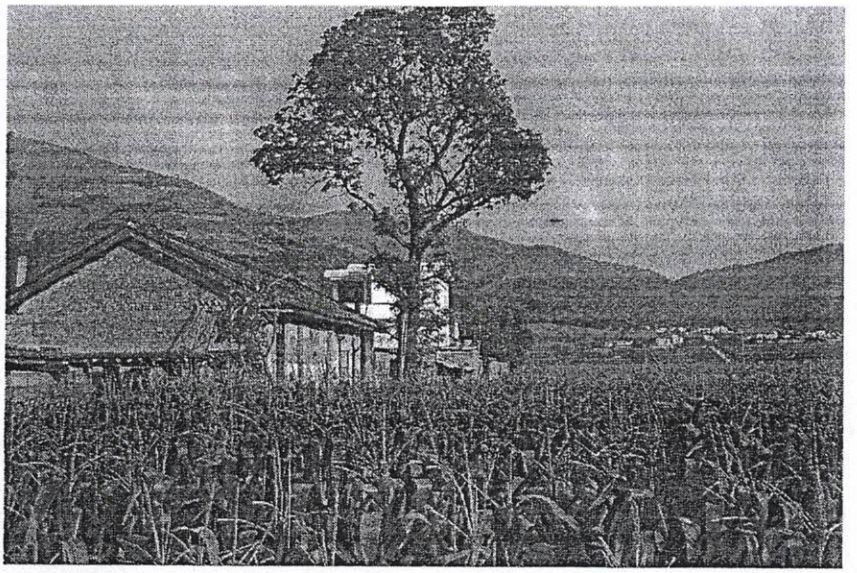

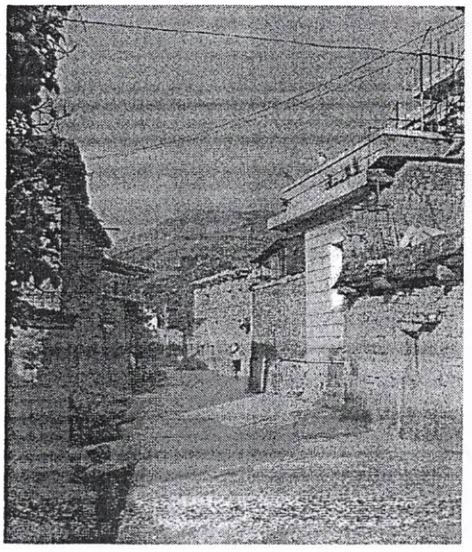

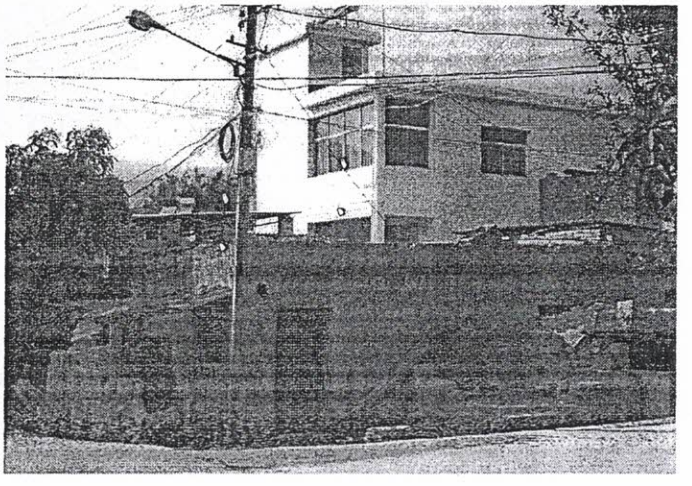

ผังและรูป บ้านดิน เจ้าของชื่อ หลุ่จุงหมิน

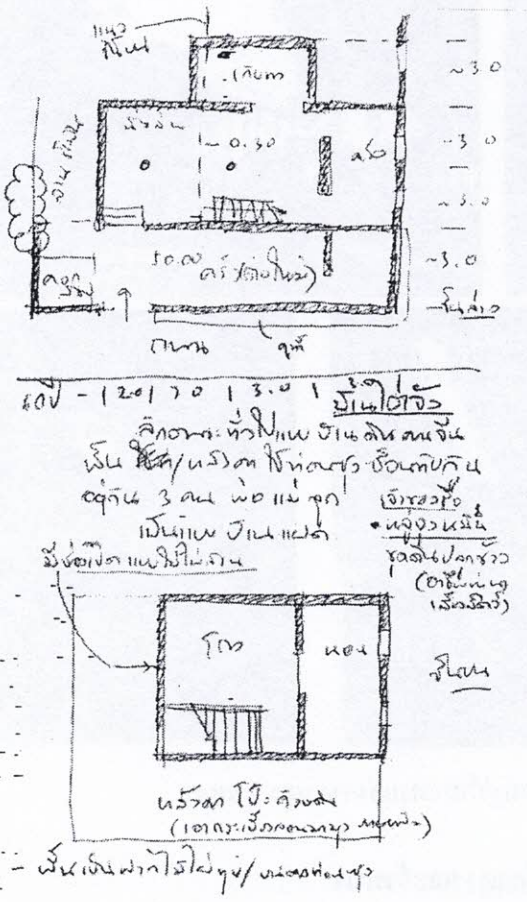

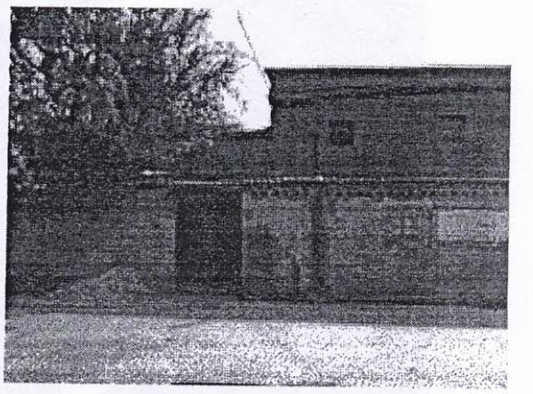

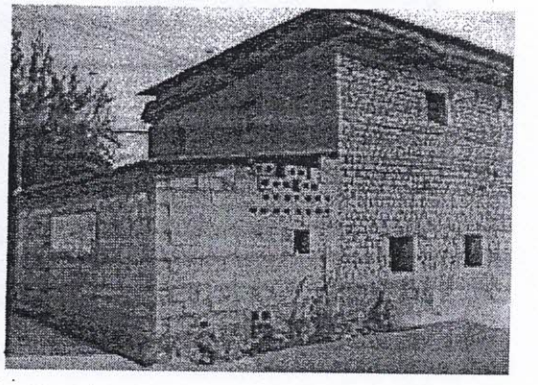

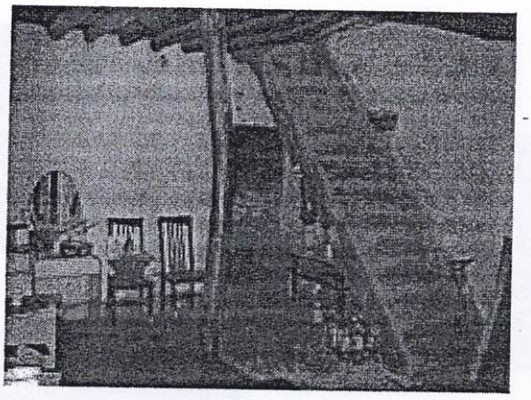

บ้านดิน หมู่บ้านไตหย่า เขตหย่วนเจียง

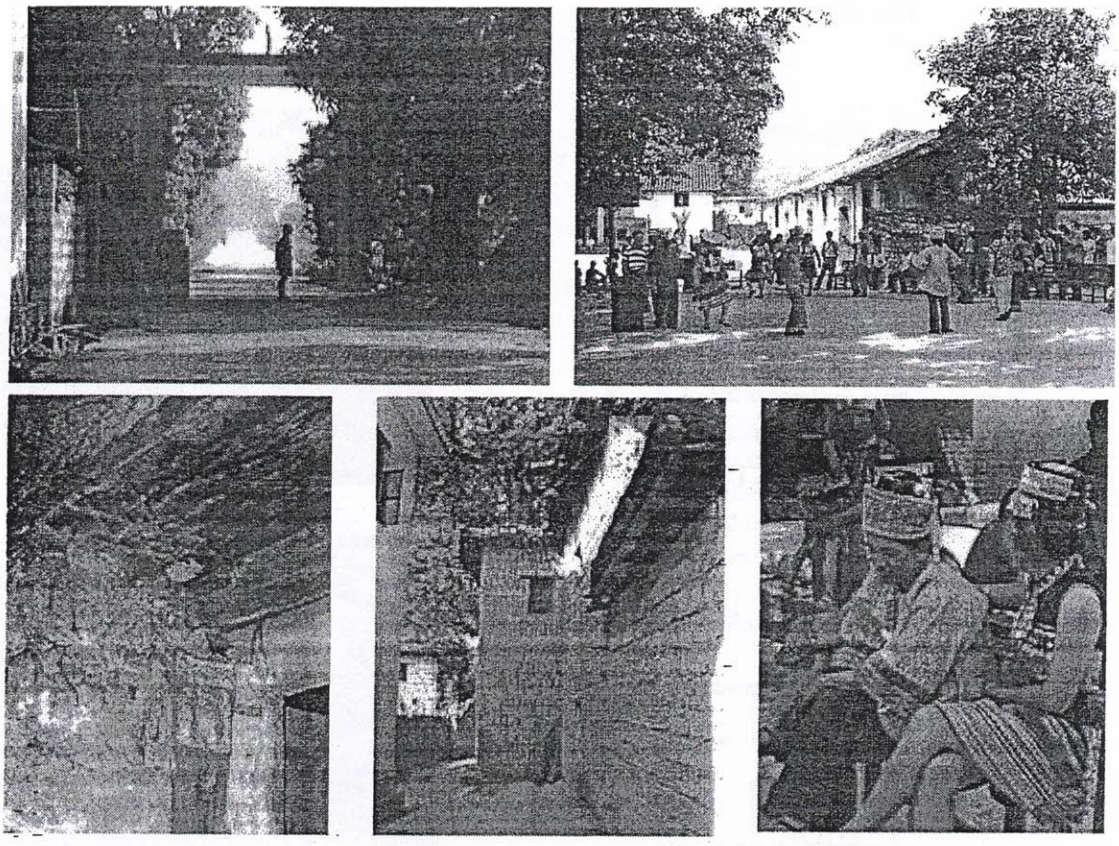

หมู่บ้านไตหย่า บรรยากาศในหมู่บ้าน การแต่งกาย และ ตาแหลว

เปรียบเทียบ รูปแบบเรือนไต ในมณฑลยูนนาน <u>เชียงตุง</u> และล้านนา

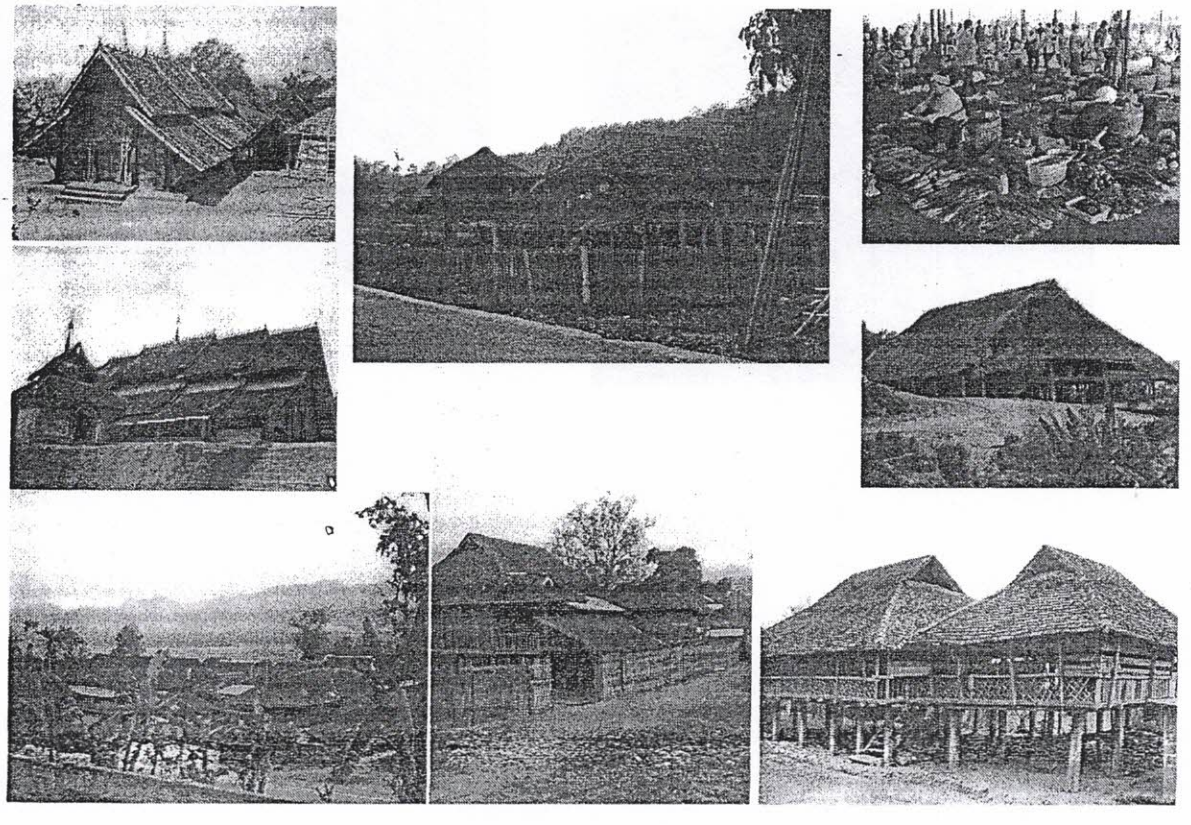

เปรียบเทียบ รูปแบบเรือนไต ในมณฑลยูนนาน เชียงตุง และล้านนา

แบ่งตามถิ่นที่อยู่และกลุ่มภาษา

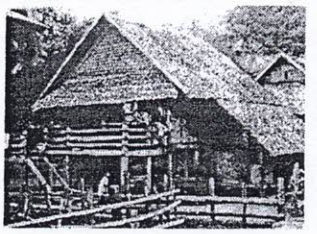

เรือนไตใหญ่

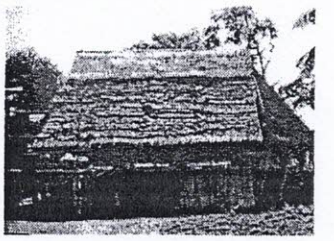

เรือนไตลาว

เรือนไตลื้อ

เรือนไตยวน

เรือนแพ

เรือนไตสยาม

นำไปสู่คำถาม การวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์ด้านวัฒนธรรม

- เรือนพักอาศัยพื้นถิ่น ของ ชนชาติไต-ไท-ไทย มีความหลากหลายมากน้อยเพียงใด?
- การศึกษาเปรียบเทียบ เรือนไต-ไท-ไทย และชนชาติใกล้เคียง จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ภาคเหนือ ได้ชัดเจนขึ้น หรือไม่?
- จะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ร่วมกันในภูมิภาคระหว่าง เพื่อนบ้านในเรื่องวัฒนธรรมไต ได้แค่ไหนหรือไม่?
- จะนำไปสู่ การอ้างอิงข้อมูลบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์วัฒนธรรมไต ในการใช้ประโยชน์ ลิขสิทธิ์ ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ซ้อนกัน หรือไม่?

ตัวอย่างข้อเสนอ แนวทางการวิจัย ในภาพรวม

- ควรสนับสนุนให้มีการ วิจัยแบบบูรณาการ เกี่ยวกับ วัฒนธรรมชนชาติไต ในมณฑลยูนนาน เพื่อต่อยอดทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้านในพื้นที่ทั้งสองประเทศ โดยใช้นโยบายการศึกษาวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคแม่น้ำโขง เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว เป็นการนำทาง
- การวิจัยเชิงลึก ในเรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนรูปแบบสถาปัตยกรรมไต-ไท กรณีศึกษาในสิบสองปันนา เชียงตุง และ ล้านนา เพื่อนำไปสู่ การต่อยอด "เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมล้านนา" ที่เหมาะสม

".... วัฒนธรรม ก็เปรียบเหมือนแม่น้ำ ย่อมต้องมีการไหล น้ำเก่าไป น้ำใหม่มา ผสมผสาน กลมกลืนกันไป ถ้าน้ำนิ่ง แม่น้ำนั้นก็เป็นแม่น้ำที่ตาย วัฒนธรรม ก็เช่นกัน....."

เจ้าอาวาส วัดดอยสุเทพ เชียงใหม่

จ้วง – ไทย ในมิติบ้านพักอาศัย : ความทรงจำร่วม จากประสบการณ์การเดินทางดูงาน วัฒนธรรมร่วม ไทย-จีน

โดย

นายวีระพันธุ์ ชินวัตร

ที่ปรึกษาคณบดี ฝ่ายวิจัยและพัฒนาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร

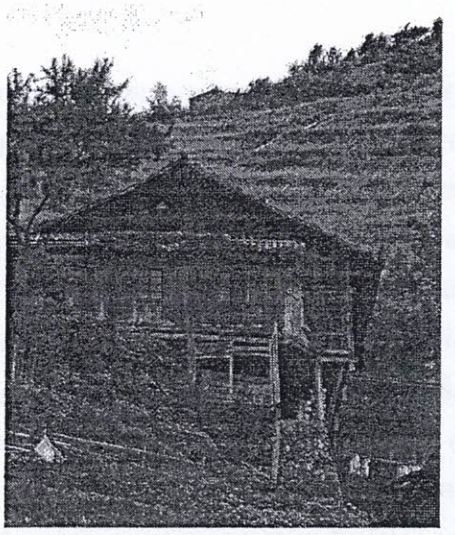

เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ

"การศึกษา จ้วง – ไทยในมิติต่างๆ"

จัดโดย

มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี และสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปักกิ่ง

วันเสาร์ที่ 8 เมษายน 2549

ณ ห้องรายงานทางวิชาการ ชั้นล่างอาคาร Science and Technology Building

มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี นครหนานหนิง

สาธารณรัฐประชาชนจีน

จ้วง – ไทย ในมิติบ้านพักอาศัย : ความทรงจำร่วม
จากประสบการณ์การเดินทางดูงาน วัฒนธรรมร่วม ไทย-จีน

วีระพันธุ์ ชินวัตร

ที่ปรึกษาคณบดี ฝ่ายวิจัยและพัฒนา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำสำคัญ

เรือนจ้วง , เรือนไต , สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น , ความทรงจำร่วม , เรือนยกพื้น , บ้านดิน , การวิจัยเชิงบูรณาการ

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการรวบรวม และประมวล สรุปการวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบและองค์ประกอบหลัก ของเรือนไตของชนชาติ ไต-ไท-ไทย จากการศึกษาของนักวิชาการไทยต่างๆ มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2509 จนถึงปัจจุบัน ทั้งที่อยู่ในประเทศไทย และ ในเขตรอยต่อชายแดนรัฐฉานของพม่าต่อเนื่องไปถึงเมืองชายแดนเขตเตอหง ทางตะวันตก เขตมณฑลยูนนาน ทาง ตอนใต้ของประเทศจีน และข้อสังเกตของ เรือนไต และเรือนจ้วง ของผู้เขียนจากประสบการณ์ดูงานวัฒนธรรมร่วมไทย-จีนที่ผ่านมา โดยแบ่งบทบทความออกเป็น 3 ตอนได้ แก่ : ตอนที่ 1 เรือนไต – ไท – ไทย ที่มีในประเทศไทย และจีน รวมถึงการสรุปองค์ประกอบหลักของเรือนไต โดยเฉพาะเรือนไตที่อยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ; ตอนที่ 2 เรือนจ้วง จากประสบการณ์การเดินทางดิงานวัฒนธรรมร่วมไทย-จีน ในเขตมณฑลยูนนาน และกวางสี และ ตอนที่ 3 ข้อสังเกตเชิงเปรียบเทียบ เรือนไต กับ เรือนจ้วง ผ่านทางร่องรอยที่สื่อถึง "ความทรงจำร่วม" ในอดีต ที่ปรากฏอยู่ใน "ที่พักอาศัยพื้นถิ่น" ชนชาติจ้วง – ไทย

ข้อสังเกต เชิงเปรียบเทียบ ระหว่างเรือนจ้วง และเรือนไต ที่ผ่านร่องรอย "ความทรงจำร่วม" ในเรื่องของ ภาษาที่ใช้เรียกองค์ประกอบของเรือน รูปทรงอาคารและองค์ประกอบของอาคาร และ ประโยชน์ใช้สอยกับประเพณีที่เกี่ยวข้อง มีนัยบ่งบอกถึง ความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติชนชาติ ของ จ้วง-ไทย ผ่าน สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ที่น่าจะเป็นการจุดประกายให้นักวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและจีน ควรจะได้ร่วมกันศึกษาลึกลงไปในรายละเอียด ในเชิงบูรณาการ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาและความสัมพันธ์อันดีของ ทั้งสองประเทศ สืบต่อไป

คำว่า ไท-ไทย หรือ ไต และ จ้วง นั้น เป็นชื่อเรียกชนชาติเล็กๆที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณตอนใต้ของประเทศจีนในปัจจุบัน รวมไปถึงบางส่วนของเมียนมาร์ ตอนเหนือของประเทศไทย ลาว และเวียดนาม ที่มีนักวิชาการบางส่วนยังคงค้นคว้าและถกเถียงกันอยู่ว่า ในอดีตนั้น คือ ชนชาติ "ไป่เยว่" ที่แปลว่า คนป่าร้อยเผ่า ที่อาศัยอยู่ในบริเวณตอนใต้ของประเทศจีน และมีบันทึกอยู่ในจดหมายเหตุของราชวงศ์จีนมากกว่าสองพันปีมาแล้ว หรือไม่อย่างไรอย่างไรก็ดีนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ ได้จัด ภาษาจ้วงและไท นั้นอยู่ในกลุ่มเดียวกันคือ กลุ่มตระกูลภาษา ก๋ำ-ไท สาขานี้เป็นสาขาใหญ่ แยกเป็นกลุ่มและภาษาย่อยมากที่สุดคือ กลุ่มจ้วง-ไท เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด ปัจจุบัน เมื่อใช้เสียงภาษาตระกูลก๋ำ-ไท เช่น ภาษาจ้วง ไต (ลื้อ) อ่าน พบว่ามีสัมผัสและแปลความหมายได้ทันที แสดงว่า ภาษาก๋ำ-ไทดั้งเดิม (Proto Kam-Tai) ก็คือภาษาไป่เยว่ หรือไม่ก็เป็นภาษาที่วิวัฒนาการมาจากภาษาไป่เยว่นั่นเอง (ถาวร สิกขโกศล 2549 : 96)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ไท-ไต-จ้วง น่าจะมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งในอดีต มาก่อน อาจจะมีบรรพบุรุษเป็นชนชาติไป่เยว่ เดียวกันดังกล่าวข้างต้น ก็เป็นได้ สำหรับ การศึกษาเรื่อง จ้วง- ไทยในมิติบ้านพักอาศัยนั้น เท่าที่ทราบยังไม่ค่อยมีนักวิชาการศึกษากันอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชนชาติไท-ไต และประเพณีวัฒนธรรม ทั้งในและนอกประเทศ เช่น งานวิจัยล่าสุดของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ.อรศิริ ปาณินท์ และผู้ร่วมวิจัย เกี่ยวกับ สถาปัตยกรรมไต ในจีนตอนใต้ เวียดนาม ลาวเหนือ ไทยเหนือและรัฐฉานในพม่า กำลังอยู่ในระหว่างการจัดพิมพ์เผยแพร่ โดยได้รับทุนวิจัยของ สกว. และการศึกษาเรื่อง จ้วง โดยคณะวิจัยจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการยังไม่แล้วเสร็จ

ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจกับเรื่องที่พักอาศัย ซึ่งเป็นปัจจัย หนึ่งในสี่ ที่มีความจำเป็นต่อ มนุษย์ ว่ามีความสำคัญอย่างไรต่อการศึกษาด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะที่พักอาศัยพื้นถิ่น หรือที่เรียกว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น นั้น มีความหมายอย่างไร เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง

คำว่า **สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น** นั้นมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษ ว่า Vernacular Architecture หมายถึง รูปแบบอาคารทุกประเภทที่ชาวบ้านสร้างขึ้นในแต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่น โดยเน้นที่อาคารประเภทพักอาศัยเป็นหลัก ความสำคัญของเรือนพักอาศัยพื้นถิ่น นั้น Sir Robert Matthew ผู้เขียนคำนำให้กับหนังสือ History of the House ได้กล่าวถึงความสำคัญของเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นนี้ว่า **เป็นสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าที่อยู่เหนือกาลเวลา (Timeless Quality)** (วิวัฒน์ เตมีย-พันธ์ 2541 : 55) โดยถือว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ (Phenomena) ทั้งหมดในสังคม ในอารยธรรมของมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงรูปแบบของชีวิตในรูปลักษณ์ต่างๆ ที่แตกต่างกันไป การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนั้น เมื่อศึกษาค้นคว้าแล้ว จะพบว่า ...**สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจะทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจสภาพของสังคมได้ชัดเจนขึ้นอีก เพราะอาคารพักอาศัยนั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของประชาชน (Popular Culture)ที่แฝงอยู่ในตัวอาคาร..** (วิวัฒน์ เตมียพันธ์ 2541 : 56) เป็นงานศิลปะที่มิใช่ผลผลิตของคนฉลาดหรือผู้ชำนาญการเพียงสองสามคน แต่หากเป็นงานคิดค้นและสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นไปตามครรลอง(ธรรมชาติ) และกิจกรรมที่ต่อเนื่องของประชาชนทุกคนในสังคมว่าด้วยประสบการณ์และความชำนาญของกลุ่มชนในการสร้างสถาปัตยกรรมขึ้นมาเป็นมรดกทางสังคมที่ได้รับการถ่ายทอดต่อๆกันมา เป็นเสมือนหนึ่ง ฟอสซิลทางอารยธรรม เป็นรากเหง้าที่มาของอารยธรรมนั้นๆที่บ่งชี้ความเป็นชุมชนนั้นๆ (มหาวิทยาลัยศิลปากร 2542 : บ-1)

ดังนั้น เมื่อผู้เขียนได้มีโอกาสติดตาม คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ไปดูงานด้านวัฒนธรรมร่วมในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อปีที่แล้ว ก็ได้มีโอกาส สำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไต และจ้วง ในพื้นที่มณฑลยูนนาน และกวางสี จึงสังเกตเห็นว่า **น่าจะมีเค้าร่องรอยที่สื่อถึง ความทรงจำร่วม(Collective memory)ในอดีต**

ของทั้งสองชนชาติ ที่แสดงให้เห็นว่า มีความคล้ายคลึงกันอยู่ในหลายๆมิติ ที่ควรจะได้ศึกษาเปรียบเทียบลงลึกในรายละเอียดต่อไป

สำหรับการศึกษา จ้วง – ไทย ในมิติที่พักอาศัย จะขอแบ่งเป็น สาม ตอน ได้แก่ ตอนที่1 : เรือนไต –ไท -ไทย ; ตอนที่ 2 : เรือนจ้วง ; และ ตอนที่ 3 : ข้อสังเกตร่องรอยที่สื่อถึง ความทรงจำร่วมในอดีต ที่ปรากฏอยู่ใน "ที่พักอาศัยพื้นถิ่น" ชนชาติจ้วง – ไท ดังนี้

- **ตอนที่ 1: เรือนไต –ไท -ไทย**

ในที่นี้ขอสรุปเรื่องราวเกี่ยวกับ เรือนชนชาติไต – ไท –ไทย (โดยจะขอใช้คำว่า "เรือนไต" เป็นหลัก) ไว้เป็น 2 ส่วนก็คือเรือนไตในอยู่ในเขตประเทศไทย และเรือนไต ที่อยู่ในเขตประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังนี้

1. **เรือนไตในไทย**

อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะเรือนชนชาวไต-ไท ที่อยู่ในเขตประเทศไทย นั้น ในปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปค่อนข้างมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากการพัฒนาท้องถิ่นไปสู่ความเจริญสมัยใหม่ และการรับเอากระแสโลกาภิวัตน์ จากการสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้เกิดความสะดวกในการเดินทาง เข้าสู่หมู่บ้านต่างๆ และการสื่อสารโทรคมนาคมที่รวดเร็ว ทำให้เรือนไตแบบดั้งเดิมนั้น นับวันจะหาดูได้ยากขึ้น เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องประโยชน์ใช้สอย วัสดุที่ใช้ และรูปร่างหน้าตา เป็นรูปแบบตะวันตกมากขึ้น ซึ่งถ้าเทียบกับเรือนไต ในเขตรอยต่อระหว่างประเทศเมียนม่าร์ ลาว เวียดนาม และจีน แล้วละก็ เรือนไตดั้งเดิม ในเขตประเทศไทยเหลืออยู่น้อยมากๆ สรุปก็คือ หากเราจะสำรวจวิจัยเรื่องเรือนไตแบบดั้งเดิม ต้องเดินทางไปสำรวจวิจัยในประเทศอื่นๆที่กล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ดี พอจะสรุปเรื่องราวเกี่ยวกับเรือนไต ที่อยู่ในประเทศไทย ออกเป็นสามหัวข้อย่อย ดังนี้

1.1 ลักษณะเรือนไต แบ่งตามถิ่นที่อยู่และกลุ่มภาษาพูด

<u>เรือนไตใหญ่</u> (ไตหลวง – เขิน ก็เรียก)

เป็นเรือนของ คนไต ที่อยู่ในบริเวณฝั่งตะวันตกของภาคเหนือ ในบริเวณจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก เป็นส่วนใหญ่ และกินไปถึงบริเวณที่เรียกว่ารัฐฉานในประเทศเมียนมาร์ กล่าวกันว่าอาณาจักรของไต-ไทใหญ่ที่มีมาแต่ดั้งเดิมในอดีต มีชื่อว่า อาณาจักรโกสัมพี มีศูนย์กลางอยู่ที่ เมืองมาว (รุ่ยลี่) ในเขตเตอหง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (ดูรูปประกอบ)

<u>เรือนไตลื้อ</u> (บางทีก็เรียก เรือนคนเมือง)

เป็นเรือนของคนไตที่เรียกตัวเองว่า ลื้อ ซึ่งมีแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานใหญ่ๆ ได้แก่ บริเวณ สิบสองพันนา ในจีน บางส่วนในลาว หลวงพระบาง (หรือเรียกว่าอาณาจักรล้านช้าง เดิม) และบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งแต่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน เป็นอาทิ นับเป็นชนชาติกลุ่มไต ที่มีประชากรมากเป็นที่สองรองจาก คนไตยวน หรือ คนเมืองล้านนาในปัจจุบัน บางส่วนถูกกวาดต้อนมาจากคราวสงครามขับไล่พม่า ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี กับคนไตอื่นๆ และคราวสงครามเจ้าอนุเวียงจันท์ มาอยู่ในบริเวณรอยต่อจังหวัด ราชบุรี เพชรบุรี และสระบุรี เป็นอาทิ

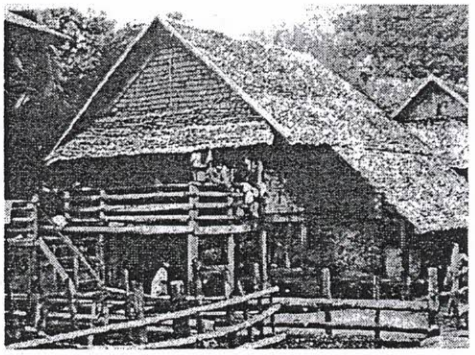

(ที่มาของภาพ :
Sophie Charpentier, Pierre Clément. " Elements Comparatifs Sur Les Habitations Des Ethies De Langues Thai", Final Report , Institut De L'Environnement.)

เรือนไตลาว (ไททรงดำ – ไทโซ่ง ก็เรียก)

เป็นเรือนของคนไตที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเวียดนามและลาวเหนือ นักวิชาการส่วนใหญ่เชื่อว่า น่าจะเป็นมีเชื้อสายใกล้ชิดกับ ชนชาติจ้วง อย่างมาก สังเกตได้จากภาษาพูดและการแต่งกาย ลักษณะของเรือนไทโซ่ง หรือ ลาวโซ่ง จะค่อนข้างเป็นแบบดั้งเดิมมากกว่า เรือนคนไตอื่นๆ ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะเรือนเครื่องผูก และมุงหลังคาด้วยหญ้าคาหรือจากเป็นส่วนใหญ่ ชาวไตลาว ส่วนใหญ่ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี จากการกวาดต้อนมาจากเชียงแสน คราวสงครามขับไล่พม่า เมื่อ 200 กว่าปีที่แล้ว

เรือนไตยวน (เรือนคนเมือง ล้านนา)

คนไตยวนเป็นกลุ่มชาวไตที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ผูกพันกับ เมืองเชียงแสน (เมืองหิรัญนครเงินยางในอดีต เมื่อราว 1,000กว่าปีมาแล้ว) ซึ่งเป็นที่ตั้งของกษัตริย์วงศ์ลวจักราช ต้นบรรพบุรุษของพระเจ้าเม็งรายมหาราช แห่งอาณาจักรล้านนา และมีความผูกพันกับชาวไตลื้ออย่างใกล้ชิด เนื่องจากพระราชมารดาของพระองค์เป็นไตลื้อเมืองสิบสองพันนา หรือ เชียงรุ่งในอดีต ดังนั้น ลักษณะบ้านเรือนและวิถีชีวิตประเพณีจะค่อนข้างเหมือนคนไตลื้อ

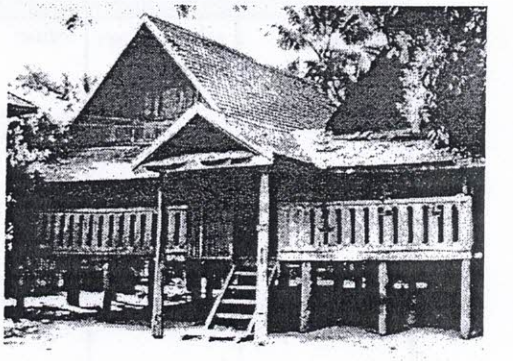

เรือนไตสยาม (บ้านทรงไทยภาคกลาง)

เป็นเรือนคนไตที่มีพัฒนาการมายาวนานพร้อมๆ กับเรือนคนไตอื่นๆ แต่มีความก้าวหน้ากว่าโดยเฉพาะในการใช้วัสดุและความชำนาญในงานไม้ เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ-เป็นเรือนที่ไม่ใช้ตะปูแม้แต่ตัวเดียว และเป็นเรือนแบบสำเร็จรูป (Prefabricated) และลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งที่แตกต่างไปจากเรือนไตอื่นๆ (ส่วนใหญ่จะมีลักษณะปิดทึบ มีหลังคาเรือนต่อเนื่องกัน) คือ มีความโล่ง ใช้ชานแล่นเชื่อมตัวเรือนเข้าด้วยกัน แต่ละเรือนมีการแบ่งประโยชน์ใช้สอย อย่างชัดเจน เช่น เรือนครัว เรือนนอน หอนั่ง ฯลฯ มีการระบายลมได้ดี เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มและมีอากาศร้อน สามารถขยายตัวเรือนออกไปได้โดยใช้ชานเป็นตัวเชื่อมโยง ในขณะที่เรือนคนไตอื่นๆ อยู่ในเขตพื้นที่มีอากาศหนาว ต้องการความอบอุ่น ลักษณะเรือนจึงอยู่ใกล้ชิดกัน มีช่องเปิดน้อย เพื่อให้เกิดความอบอุ่น การขยายครอบครัว ต้องไปสร้างเรือนหลังใหม่ ในบริเวณที่ดินของตัวเอง

นอกจากเรือนไม้ยกพื้นใต้ถุนโล่งแล้ว ในแถบภาคกลางยังมี "เรือนแพ" ซึ่งเป็นเรือนทรงไทย ที่ลอยอยู่ในน้ำ เป็นชุมชน

(ที่มาของภาพ :
Sophie Charpentier, Pierre Clément. " Elements Comparatifs Sur Les Habitations Des Ethies De Langues Thai", Final Report , Institut De L'Environnement.)

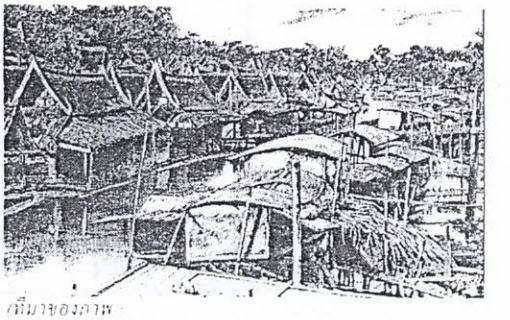

(ที่มาของภาพ :
สุเมธ ชุมสายฯ . น้ำ บ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมไทย)

ขนาดใหญ่ ขนานไปตามลำแม่น้ำสายสำคัญต่างๆ แต่ปัจจุบันหาดูได้ยาก เนื่องจากติดกฎหมายข้อจำกัดในการใช้ลำน้ำในปัจจุบัน

1.2 ลักษณะเรือนไต แบ่งตามองค์ประกอบอาคาร

ในที่นี้ ขอกล่าวถึงเฉพาะเรือนไตภาคเหนือเป็นหลัก เนื่องจากผู้เขียนได้มีโอกาสทำงานวิจัย ในนาม บริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ปรึกษาออกแบบสถาปัตยกรรม เกี่ยวกับรูปแบบและเอกลักษณ์เรือนพื้นถิ่นสมัยใหม่ เพื่อ ฟื้นฟูลักษณะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น จังหวัดเชียงราย ให้เหมาะสมกับปัจจุบันกาล ให้กับ เทศบาลนครเชียงราย ซึ่งได้แยกแยะองค์ประกอบของเรือนไต ออกเป็นส่วนๆทางกายภาพ รวม 5 องค์ประกอบ ได้แก่ เรือนยอด , ตัวเรือน , ฐานเสา , ผังบริเวณ และ องค์ประกอบพิเศษ ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

องค์ประกอบ	ลักษณะ	ชนิด	ตัวอย่าง
<u>เรือนยอด</u>	รูปทรงหลังคา	ปั้นหยา ปั้นหยาปีกนก จั่ว	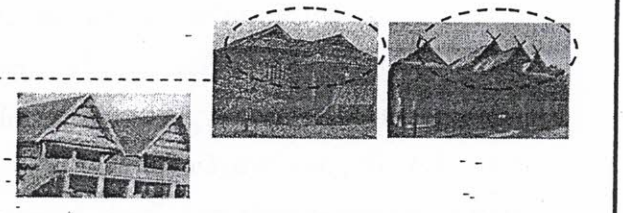
	วัสดุมุง	แฝก ดองตึง แป้นเกล็ด ดินขอ ลอนคู่	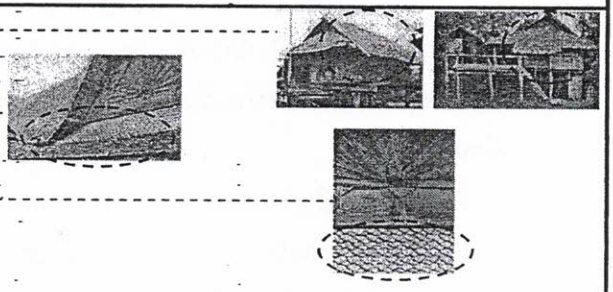

องค์ประกอบ	ลักษณะ	ชนิด	ตัวอย่าง
ตัวเรือน	ผนัง	ตาผ้า ฝาขี้ร่าย ฝาไหล ฝาไม้บั่ว	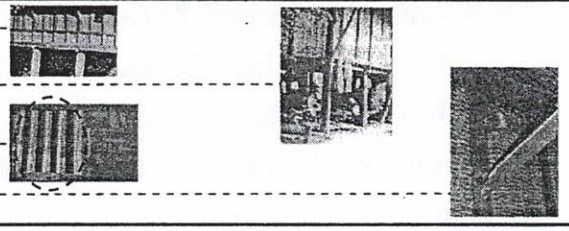
	พื้น	หล่อกันที่ พื้นสำเร็จ ไม้กระดาน	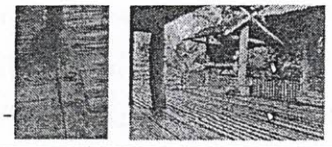
	ช่องเปิด	เปิด เลื่อน กระทุ้ง	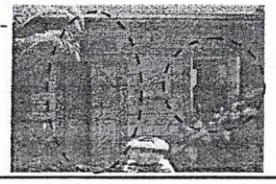

องค์ประกอบ	ลักษณะ	ตัวอย่าง
ฐานเสา	เสากลม	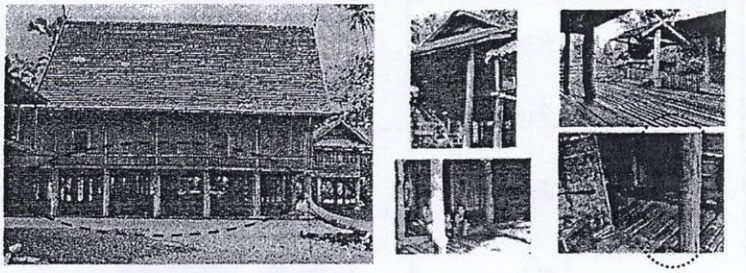
	เสาแปดเหลี่ยม	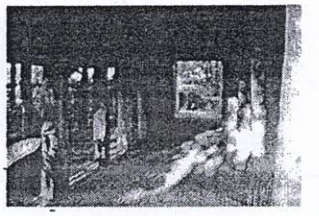

องค์ประกอบ	ลักษณะ	ชนิด	ตัวอย่าง
ผังบริเวณ	ข่วง	สะพาน ลำเหมือง	
		ข่วง	
	รั้ว	ตาแสง	
		ตั้งป่อง	
		สหลาบ	
		ต้นไม้หน้า	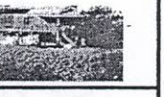
	สวน	สวนบ่อ	
		สวนฮี้ (สวนครัว)	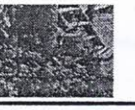
		สวน	

องค์ประกอบ	ลักษณะ	ตัวอย่าง
องค์ประกอบพิเศษ	หำยนต์	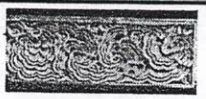
	กาแล	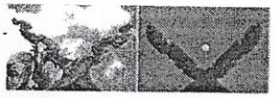
	หิ้งพระ	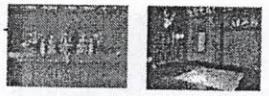
	ฮ้านน้ำ	
	ควัน	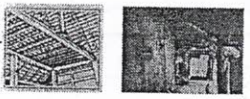
	แม่เตาไฟ	
	แหล่งหมา	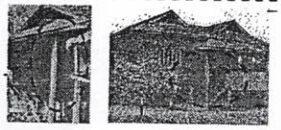
	เติ่น	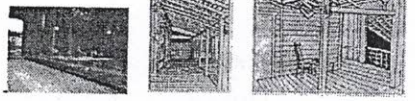

1.3 ลักษณะเรือนไต แบ่งตามรูปแบบทางกายภาพและประโยชน์ใช้สอย

ในการจัดลักษณะรูปแบบเรือนไต-ไท ทางกายภาพและประโยชน์ใช้สอย นี้ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้จัดแบ่งรูปแบบเรือนไต-ไท ออกเป็นหลายหลายรูปแบบ ดังสรุปได้ดังตารางข้างล่างนี้

ลำดับ	ผู้วิจัย	ภาพการจัดประเภทเรือนล้านนา (สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในลักษณะเรือนพักอาศัย)
	รศ. อนุวิทย์ เจริญศุภกุล	เรือนชนบท เรือนไม้ เรือนกาแล
	รศ. วิวัฒน์ เตมียพันธ์	เรือนเครื่องผูก (เรือนไม้บั่ว) เรือนเครื่องสับประเพณี (เรือนกาแล) เรือนไม้จริง (เรือนสมัยกลาง)
	ศ. อรศิริ ปาณินท์	แบบจั่วเดียว แบบจั่วแฝด เรือนพักอาศัย แบบชนบท แบบในเมือง เรือนร้านค้ากึ่งพักอาศัย แบบชนบท แบบในเมือง เรือนร้านค้า
	รศ. เสนอ นิล ธ	เรือนโตด เรือนหมู่ 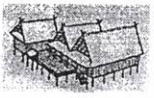 คุ้ม, หอคำ เรือนเครื่องสับสำหรับคนทั่วไป (เรือนไม้จริง) เรือนชั้นดีสำหรับเจ้านาย

ในที่นี้ขอกล่าวถึงเฉพาะ รูปแบบเรือนไตที่อยู่ในภาคเหนือประเทศไทยเป็นหลัก เนื่องจากมีความเกี่ยวเนื่องกับเรือนไตในจีน ค่อนข้างมาก จากโครงการวิจัย เรื่อง รักษาเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย ที่ได้กล่าวถึง ลักษณะเรือนไต ซึ่งอ้างอิงจากการแบ่งประเภทเรือนไต ของ ศ. เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์ โดยมีรูปแบบดังรูปข้างล่างนี้

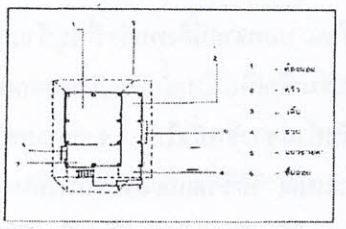
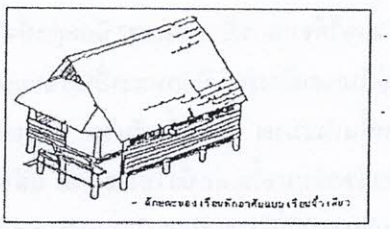

เรือนพักอาศัยแบบจั่วเดียว

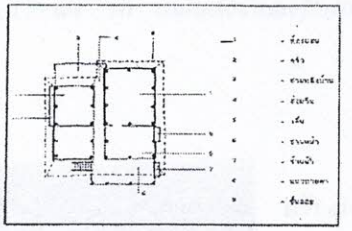
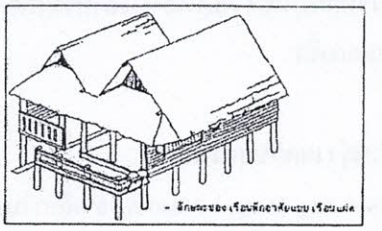

เรือนพักอาศัยแบบจั่วแฝด

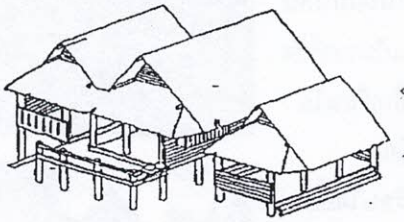
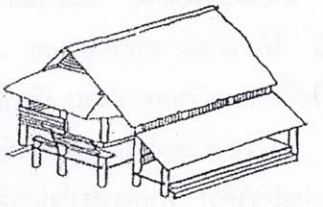

เรือนร้านค้าแบบจั่วแฝดและจั่วเดียว

(ที่มาของภาพ : มหาวิทยาลัยศิลปากร , โครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย)

2. เรือนไตในจีน

สถาปัตยกรรมไตมีรูปแบบเฉพาะตัวและมีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมของจีน ลักษณะบ้านใต้ถุนสูงนี้ยืนหยัดผ่านกาลเวลาอันยาวนานจนเป็นที่ประหลาดใจ ซึ่งปรากฏการณ์นี้อาจเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ ประการที่หนึ่ง เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสภาพอากาศในถิ่นนี้ที่สุด ประการที่สอง อยู่ในเขตชายแดนที่ห่างไกลจากบริเวณตอนกลางของประเทศ จึงไม่อยู่ในเส้นทางค้าและห่างไกลจากศูนย์กลางเมืองขนาดใหญ่ ทำให้สามารถรักษาประเพณีและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นไว้ได้ถึงปัจจุบัน ประการที่สาม ศาสนาดั้งเดิมและศาสนาพุทธนิกายหินยานช่วยรักษา ขนบธรรมเนียมประเพณีตามแบบสังคมเกษตรกรรมของชนชาติไตไว้ได้อย่างดี(จูเหลียงหวิน 2536 : 7)

สรุปจากประสบการณ์ที่ไปดูงานในจีน ที่เมืองมาว (รุ่ยลี่ เขตเตอหง) หย่วนเจียง สิบสองพันนา(เมืองลื้อ หรือเชียงรุ่ง – จิ่นหง ในภาษาจีน) อย่างคร่าวๆ ผู้เขียนมีความเห็นว่า เรือนไต ในเมืองจีน มีความหลากหลาย บางแห่งยังคงรูปแบบดั้งเดิมไว้ได้ค่อนข้างมาก อาจเนื่องมาจากความเจริญทางวัตถุยังเข้าไปถึงได้น้อย โดยเฉพาะในเขตชนบท ตามข้อสังเกตของ จูเหลียงเหวิน ที่ได้นำมากล่าวในตอนต้น ที่สำคัญคือ พบว่า เรือนไตในจีนนอกจากจะเป็นเรือนไม้สองชั้นใต้ถุนสูงแบบดั้งเดิมแล้ว ยังมีเรือนสองชั้นที่ก่อด้วยดินทั้ง

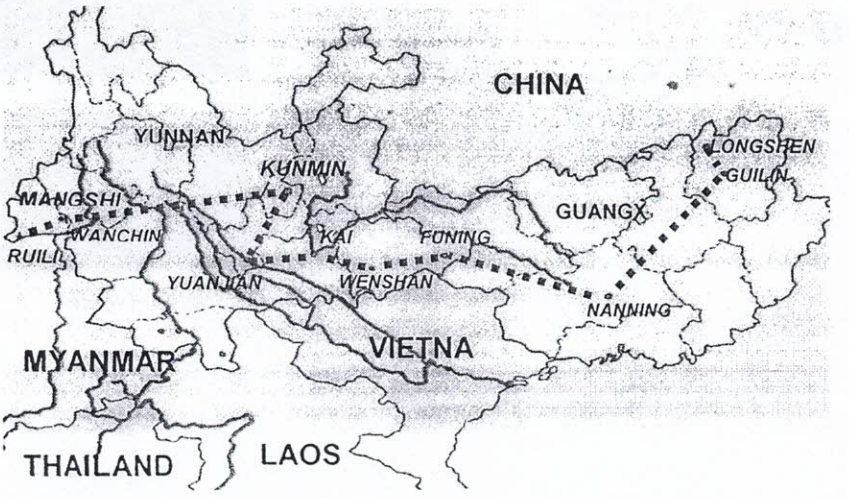

แผนที่แสดงเส้นทางเดินทางสำรวจกลุ่มชนชาติไทในมณฑลยูนนานและกวางสี

หลัง อยู่ติดดินเหมือนเรือนชาวจีน ในเขตหย่วนเจียง ตอนใต้เมืองคุนหมิง ลงมาชุมชนไตเหล่านี้ยังนับถือผีบรรพบุรุษกันมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์จนปัจจุบัน สังเกตได้จากการมี "ตาเหลว" ปักอยู่หน้าเรือน นอกจากนี้ยังพบว่า ที่หมู่บ้าน นามู (Namo) ซึ่งเป็นหมู่บ้านของชาวไตใหญ่ ในเขตเมืองรุ่ยลี่ มีลักษณะเป็นเรือนแบบจีน คือเป็นบ้านชั้นเดียวทั้งหมดหมู่บ้าน แต่มีลักษณะเด่นที่ตัวบ้านหลัก ยกพื้นขึ้นประมาณ 3-4 ขั้นบันได ซึ่งต่างกับบ้านชาวจีนทั่วไป จากการสอบถามชาวบ้านได้รับทราบข้อมูล ว่าได้รับอิทธิพลจีนมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล แต่ประเพณี วิถีชีวิตและอาหารการกินของไตใหญ่ ยังคงอยู่ นับได้ว่า บ้านไตในจีนเหล่านี้มีความน่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบ ถึง ที่มาที่ไปและพัฒนาการของรูปลักษณะเรือนไต เป็นอย่างยิ่ง

2.1 เรือนไตลื้อ เมืองเชียงรุ่ง เขตสิบสองพันนา

เมืองเชียงรุ่ง หรือ จิ้นหง (Jing Hong) ตามการออกเสียงในภาษาจีน เป็นเมืองหลวงของอาณาจักร เชียงรุ่ง ชาวไตลื้อในอดีต ที่มีความแนบแน่นกับอาณาจักรล้านนามายาวนานกว่า 1,000ปี ที่มีการไปมาหาสู่กันตลอด แม้ภาษาก็ยังสามารถสื่อสารกันได้ รูปแบบของเรือนไตลื้อในเขตสิบสองพันนา นับเป็นเรือนไตลื้อที่ ถูกสืบทอดรักษาไว้เป็นอย่างดี . โดยเฉพาะในบริเวณนอกเขตเมือง เนื่องจากความเจริญยังเข้าไปไม่ถึง อาจกล่าวได้ว่า หากจะดูรูปแบบเรือนไตลื้อแบบดั้งเดิม ต้องไปดูที่สิบสองพันนา

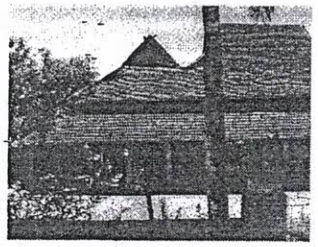

(ที่มาของภาพ : จูเหลียงเหวิน , ชนชาติไต สถาปัตยกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไต-ในสิบสองพันนา)

2.2 เรือนไตใหญ่ หมู่บ้านต้าเต็งฮัน ในพื้นที่นอกเมืองรุ่ยลี่ เขตเตอหง (De Hong)

ลักษณะ เป็นหมู่บ้านไตใหญ่ ที่มีความสวยงามที่เคยเป็นแหล่งท่องเที่ยว (ข้อมูลตามแผ่นป้ายข้อมูลท่องเที่ยว) แต่ปัจจุบัน บ้านบางหลัง ได้มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุเป็นสมัยใหม่มากขึ้น และกั้นฝาพื้นที่ใต้ถุนบ้าน เพื่อใช้เป็นครัว และพื้นที่เก็บของอุปกรณ์การเกษตรต่างๆ สันนิษฐานว่ารับอิทธิพลจากบ้านจีน

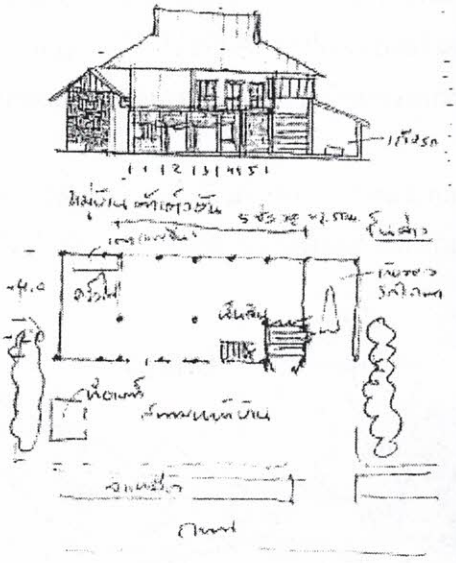

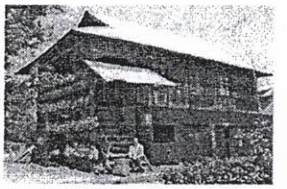

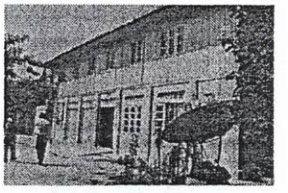

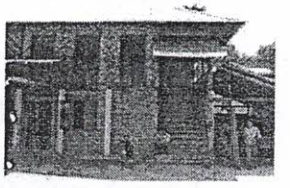

หมู่บ้านต้าเต็งฮัน

2.3 หมู่บ้านไตจัง เขตหย่วนเจียง

หมู่บ้าน ไตจัง ชื่อ หมู่บ้าน กานจองป้า (Kan Jung Pa) มีประชากรราว 644 คน หมู่บ้านแห่งนี้นับเป็นหมู่บ้านชนชาติไต ที่มีแต่ดั้งเดิม ไม่เคยย้ายถิ่นฐาน สันนิษฐานว่า น่าจะอยู่เกิน 100-200 ปี (สังเกตจาก ลักษณะบ้านเก่าที่มีอยู่ ,ร่องรอยการเปลี่ยนวัสดุมุงหลังคา และจากการสัมภาษณ์) โดยลักษณะของเรือนพักอาศัย จะแตกต่างจากเรือนชาวไต โดยทั่วไป คือ แทนที่จะเป็นลักษณะเรือนใต้ถุนสูง กลับเป็นเรือนที่ก่อด้วยดิน หรือที่เรียกกันว่าบ้านดิน ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้านนี้ จะอยู่บนเนินและมีที่นาโดยรอบ เริ่มเห็นร่องรอยการพัฒนาสมัยใหม่เข้ามา มีการก่อสร้างบ้านโดยใช้วัสดุสมัยใหม่ เช่นคอนกรีตเข้ามาปะปนแทนที่ สัญลักษณ์สำคัญที่บ่งบอกถึงบ้านชาวไต ก็คือ ทุกบ้านไม่ว่าเก่าหรือใหม่ จะมี "ตาเหลว" (เฉลว)ทำด้วยไม้ไผ่สานเป็นรูปห้าแฉก ติดอยู่หน้าบ้าน เพื่อเอาไว้ไล่ผี และบางบ้านจะมี แท่นบูชาเล็กๆ เหนือบริเวณหน้าต่าง ไว้วางของเซ่นไหว้บรรพบุรุษของฝ่ายหญิง เป็นต้น

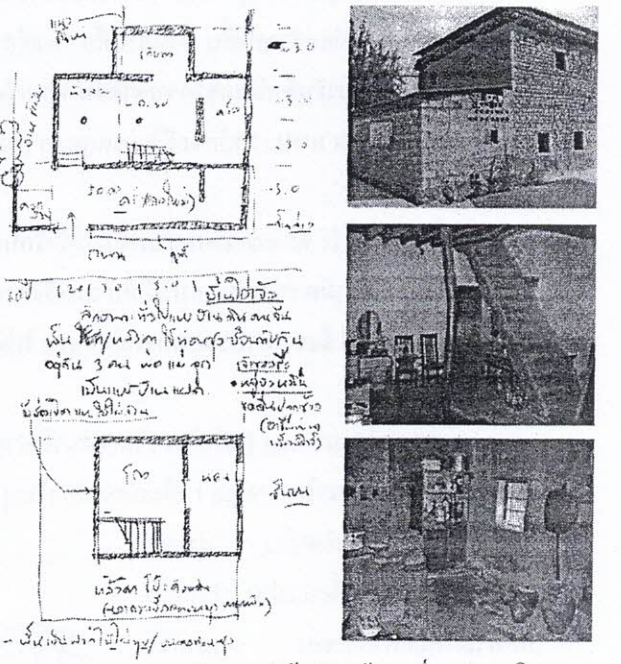

ผังและรูป บ้านดิน เจ้าของชื่อ หลุ่จุงหมิน

2.4 หมู่บ้านไตหย่า เขตหย่วนเจียง

หมู่บ้านไตหย่า ในเขตอำเภอหย่วนเจียง เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ตัวบ้าน มีลักษณะเป็นบ้านดิน สองชั้น และอยู่กันมาตั้งแต่ดั้งเดิม ไม่เคยอพยพไปไหน มีประชากรประมาณ 70 หลังคาเรือน (ประมาณ 280 กว่าคน) ทั้งหมดเป็นชาวนา ตัวหมู่บ้านตั้งอยู่บนเนิน ด้านหลังหมู่บ้านเป็น ลำน้ำและล้อมรอบด้วย ที่นา มีระบบประปาหมู่บ้านและมีลำเหมืองขนาดเล็กไหลผ่านในบริเวณหมู่บ้าน (น่าจะเป็นลำเหมืองเก่าเดิม) บ้านที่เก่าที่สุดจากการสอบถาม มีอายุประมาณ กว่า 200 ปี ตั้งอยู่ในบริเวณกลางหมู่บ้าน เจ้าของชื่อ นางเต้าหยีหยิน มีอายุประมาณ 74 ปี อยู่มา สี่ชั่วอายุคนแล้ว และเช่นเดียวกับ หมู่บ้านอื่นๆที่ไปสำรวจ จะมี " ตาเหลว" ติดอยู่หน้าบ้าน ภายในหมู่บ้านเริ่มมีการปรับเปลี่ยนลักษณะบ้าน โดยใช้วัสดุสมัยใหม่มากขึ้น มีแนวโน้มที่จะเริ่มเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ข้อสังเกตเกี่ยวกับหมู่บ้านนี้ก็คือ มีความเป็นไปได้ที่จะเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ ชาวบ้านบอกว่า ต้นมะขามกลางหมู่บ้านนี้มีอายุกว่า 300 ปีแล้ว

ที่น่าสังเกตก็คือ ยังไม่มีการรับศาสนาใดๆเข้ามาเลย อาจจะสันนิษฐานได้ว่า คนไตในแถบนี้ ตั้งรกรากอยู่มานานไม่มีการย้ายถิ่น และรับอิทธิพลของจีนในการพัฒนาที่อยู่อาศัย แต่ยังคงมีร่องรอยของคงไว้ของประเพณีการปลูกเรือนแบบไตไว้ เช่น บันไดเป็นเลขคี่ การหันทิศหัวนอน ฯลฯ ซึ่งน่าศึกษาวิจัยในรายละเอียดต่อไปเพื่อการเปรียบเทียบ

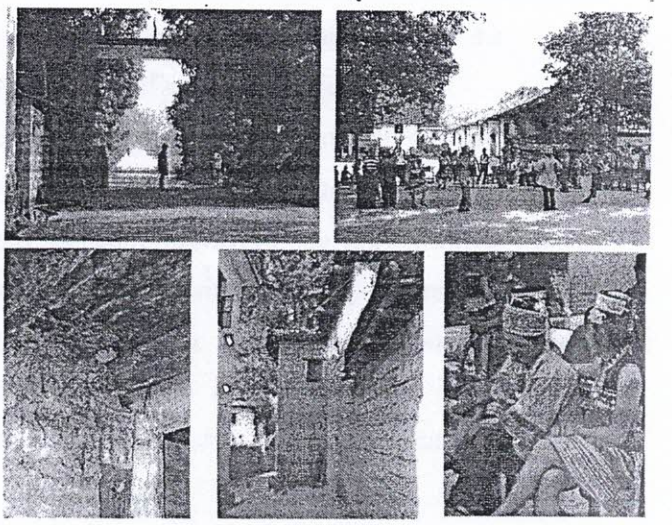

หมู่บ้านไตหย่า บรรยากาศในหมู่บ้าน การแต่งกาย และ ตาเหลว

- **ตอนที่ 2 : เรือนจ้วง**

ศาสตราจารย์ เจีย แยนจอง (หรือชื่อในภาษาไทยว่า ยรรยง จิระนคร) นักวิชาการแห่งสถาบันวิจัยเอเชียอาคเนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยยูนนาน คุนหมิง เรียกเรือนจ้วงว่า "มาหลาน" และได้กล่าวถึงรูปแบบเรือนชาวจ้วงว่า บ้านเรือนแบบมาหลาน (สิ่งก่อสร้างยกพื้น มาหลานคือ "มาเรือน") เรือนยกพื้นนี้ มีปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์สมัยเว่ยซ้อง และเหม็ง ต่อมารับอิทธิพลจากชนชาติฮั่น บ้านเรือนของชนชาติจ้วงจึงได้พัฒนาเป็น 3 แบบ คือ ยกพื้นทั้งหลัง กึ่งยกพื้น และไม่ยกพื้น แบบแรกมักจะมีในเขตภูดอย แบบที่ 2 มีในย่านที่ดอน ส่วนแบบที่ 3 นั้นมีในเขตที่ราบ (เจีย แยนจอง 2548 : 119)

จะเห็นได้ว่า ลักษณะเรือนแบบจ้วง ก็มีเรือนยกใต้ถุน คล้ายๆกับเรือนคนไต เช่นกัน ซึ่งจากการเดินทางไปดูงานวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคในจีนตอนใต้ กับ สภาวิจัยแห่งชาติสาขาปรัชญา ก็ได้พบเห็นเรือนชาวจ้วง ในหลายพื้นที่ ที่มีความแตกต่างกันไป จึงขอเล่าประสบการณ์จากการไปเยือนหมู่บ้านจ้วงในระหว่างการเดินทางดังนี้

2.1 หมู่บ้าน Nong (เผ่าจ้วง) ในเขตนาโพ(ดูรูปประกอบ)

นาโพ (Napo) เป็นเมืองเล็กๆในหุบเขา เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านชาว Nong ซึ่งเป็นชนเผ่าหนึ่งของชาวจ้วง ซึ่งหมู่บ้านดังกล่าว รูปแบบสถาปัตยกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเกือบไม่เหลือเค้าเดิมของ ชนชาติจ้วง เป็นลักษณะตึกก่ออิฐฉาบปูนสมัยใหม่ แต่ยังคงมีการทอผ้าแบบเดิม และรังคงรักษาขนบธรรมเนียมบางส่วนไว้บ้าง แต่บังเอิญได้ไปพบเรือนเก็บของเล็กๆหลังบ้าน ที่เจ้าของบ้านเก็บไว้ เป็นลักษณะสถาปัตยกรรมดั้งเดิม จึงได้สอบถามและเทียบเคียงคำเรียกส่วนประกอบของอาคาร มีเสียงพ้องกับคำเรียกในภาษาไทย และมีความน่าสนใจในการต่อเครื่องไม้หลังคา

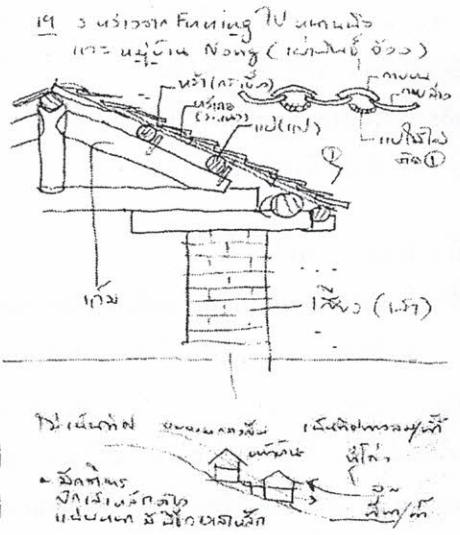

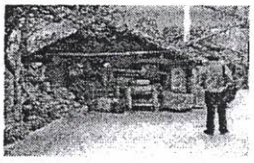

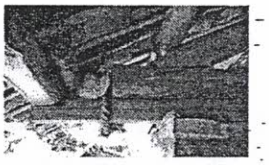

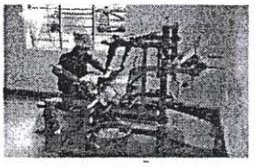

หมู่บ้าน Nong

1.2 หมู่บ้านหนเล็ก (ก้อนหินแข็ง)

เป็นหมู่บ้านชาวจ้วง อยู่ในหุบเขา เขตอำเภอ นาโพ (Napo) เระหว่างทางไปหนานหนิง ที่ทางการกำลังดำเนินการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว สังเกตได้จากการพัฒนาหมู่บ้านที่มีการสร้าง อาคารใหม่ๆขึ้นมารองรับนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ชาวจ้วง และห้องสุขา รวมถึงลานการแสดงและที่ขายของ และพัฒนาเรือนจ้วงดั้งเดิมให้เป็น Home stay เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยยังคงใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมเดิมของชาวจ้วง แต่ก็ยังคงมีบ้านดั้งเดิม แบบยกพื้นทั้งหลัง และกั้นใต้ถุนเรือนเพื่อเก็บเครื่องมือเกษตรและเป็นคอกสัตว์ ในหมู่บ้านอยู่พอสมควร แต่จะอยู่ด้านหลังขึ้นเนินถัดออกไป สังเกตว่า เรือนจ้วงในหมู่บ้านนี้ ล้วนแต่มีขนาดใหญ่เกือบทั้งสิ้น น่าจะเป็นครอบครัวใหญ่ ได้มีโอกาสสัมภาษณ์ เจ้าของบ้านแบบดั้งเดิม และเข้าไปสำรวจภายใน เป็นบ้านขนาดใหญ่ ผู้ให้สัมภาษณ์ : นางเม่งนี่ อายุ 50 ปี อยู่อาศัยกัน 5 คน ประกอบด้วย แม่อุ้ยอายุ 70 ปี สามี และลูก2 คน ลูกสาวอายุ 5 ขวบ

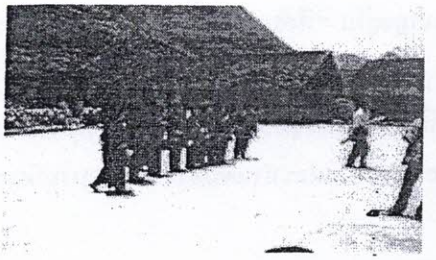
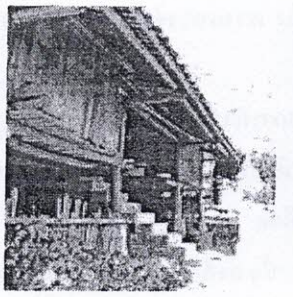

2.3 หมู่บ้านจ้วง ที่หลงเซิน

(ดูรูป ประกอบ)

หมู่บ้านจ้วง ที่อำเภอหลงเซิน นอกเมืองกุ้ยหลิน ขึ้นเขาไปประมาณ 120 กม. เป็นหมู่บ้านที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนไหล่เขาสูง เกาะตัวไปตามแนวเขา เป็นเรือนแบบยกพื้นใต้ถุนสูง ชื่อหมู่บ้านฝังอาน เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ที่สำคัญ แห่งหนึ่ง นักท่องเที่ยวมักนิยมไปชม ที่นาขั้นบันได อันมีชื่อเสียง และเที่ยวชมหมู่บ้านฝังอาน รับประทานอาหารกลางวัน และพักบนเขา ในบ้านชาวจ้วงที่จัดทำขึ้นใหม่ ให้มีลักษณะ Home stay แต่ยังมีบ้านจ้วงดั้งเดิมอยู่บ้าง ผู้เขียนได้เข้าไปเดินสำรวจบ้านร้างหลังหนึ่ง ที่ยังอยู่ในบริเวณหมู่บ้านท่องเที่ยว พบว่า มีลักษณะคล้ายบ้านไทย มีใต้ถุนโล่ง บางส่วนใช้เป็นที่เก็บของ เลี้ยงสัตว์ มีผนังไม้กั้นเป็นส่วน โดยไม่มีตะปู ใช้ระบบลิ่ม ถอดออกได้ทั้งหลัง ลักษณะโครงสร้างหลังคา ใช้ระบบถ่ายน้ำหนักแบบตุ๊กตา คล้ายของล้านนา โดยเฉพาะอาคารที่มีขนาดใหญ่ ผนังไม้ภายนอกเป็นลักษณะฝาประจุ กล่าวคือ ทำเป็นฝาสำเร็จรูป ยกเข้ามาติดตั้ง คล้ายบ้านไทยเช่นกัน

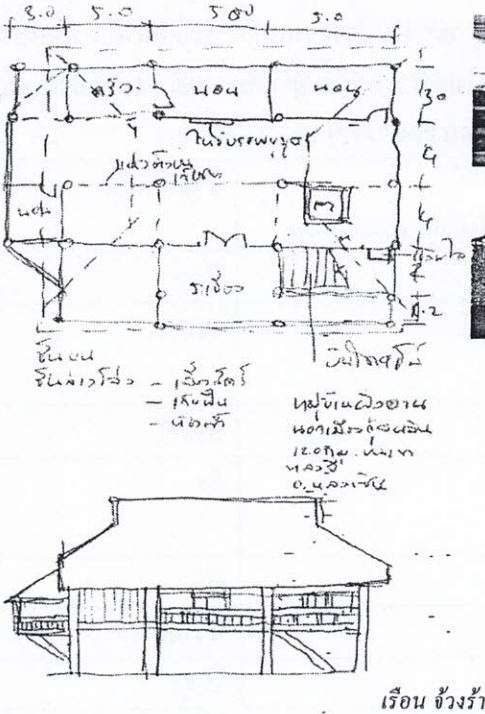
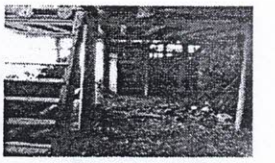
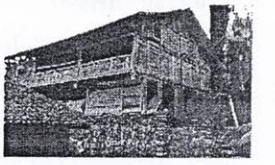
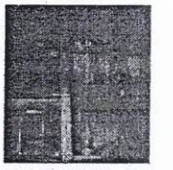

เรือน จ้วงร้าง ในหมู่บ้านผิงอาน

ผู้เขียนได้สัมภาษณ์ Prof. Fan ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับชนเผ่าจ้วง และไต ที่มหาวิทยาลัย ชนกลุ่มน้อยกว่างซี เป็นผู้เขียนหนังสือ "ชาวจ้วง ชาวไท รากเหง้าเดียวกัน" ท่านได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับบ้านจ้วงไว้ ดังนี้

- บ้านจ้วง เก่าแก่ เดิมเป็น ไม้ทั้งสองชั้น มีประวัติสืบได้ย้อนหลังไป 6-7 พันปี ที่มณฑลหังโจว มีโบราณสถานของชนเผ่า ไป่เยา ซึ่งเป็นบรรพบุรุษ ของชาวจ้วงเป็นหลักฐานอยู่ ซึ่งต่อมาได้อพยพย้ายลงมาทางภาคใต้ของจีนปัจจุบัน (มีตัวอักษรจารึกไว้เมื่อประมาณ 2,000ปีที่แล้ว)
- คนจ้วงโบราณ นับถือ กบ (เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วัฒนธรรมกบ) มีเทศกาล บูชากบ มีความเชื่อว่ากบให้ฝนให้น้ำ กลองมโหระทึก เป็นวัฒนธรรม ร่วมของ13 ชนชาติ
- ผู้รู้ทั่ว (โพโล่โต) เป็นผู้ที่คิดบ้านจ้วง สมัยก่อน โดยมีคติการวางทิศทางบ้าน ไปทางที่โล่งกว้างใหญ่ ไม่เน้นทิศเหนือใต้ออกตก แต่จะเน้นทิศทางลมและน้ำ
- มีคติการปักเสาหลักต้องแน่นหนา มีพิธีวางเสาหลัก ดูแสงดูลม เป็นหลักในการวางทิศทางของบ้าน

- **ตอนที่ 3: ข้อสังเกตร่องรอยที่สื่อถึง ความทรงจำร่วมในอดีต ที่ปรากฏอยู่ใน "ที่พักอาศัยพื้นถิ่น" ชนชาติจ้วง - ไทย**

เป็นข้อสังเกตเบื้องต้นที่ได้จากการสำรวจอย่างคร่าวๆเท่านั้น เพื่อใช้เป็นการจุดประกายให้นักวิชาการทั้งสองประเทศ หันมาศึกษาให้มากขึ้น ทั้งนี้ข้อสังเกตนี้อาจผิดหรือถูก แล้วแต่ดุลพินิจของแต่ละท่าน เนื่องจากผู้เขียนไม่มีเวลามากในการศึกษาสำรวจลงไปในรายละเอียด

3.1 ร่องรอย ผ่านทางภาษาการเรียกชื่อ องค์ประกอบของบ้านพักอาศัย

เป็นที่น่าสังเกตว่า การสัมภาษณ์ สื่อสารกันด้วย ภาษาไทย สามารถสื่อสารกันรู้เรื่องพอ สมควร ทั้งๆที่เป็นชาวจ้วง ได้สอบถามถึง ชื่อเรียกองค์ประกอบของอาคารส่วนต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบ โดยเปรียบเทียบ คำพ้องเสียงและความหมาย ระหว่าง จ้วงตอนเหนือ จ้วงตอนใต้ (หมู่บ้านหนเล็ก) และ ไทย จากการสัมภาษณ์ เจ้าของบ้านแบบดั้งเดิม และเข้าไปสำรวจภายใน ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อนางเม่งนี อายุ 50 ปี อยู่อาศัยกัน 5 คน ประกอบด้วย แม่อุ้ยอายุ 70 ปี สามี และลูก2 คน ลูกสาวอายุ 5 ขวบ ดังนี้

จ้วง ตอนเหนือ *(ศ.ปราณี กุลละวนิชย์ เป็นผู้ให้คำสะกดเทียบเคียง)*	**จ้วง ตอนใต้**	**ภาษาไทย**	**หมายเหตุ**
ปักโต้ว	ปักตู	ประตู	
	ไขออก	เปิดออก	ไข ยังคงใช้อยู่ในภาษาไทยเช่นกัน
	หับเข้า	ปิดเข้า	ภาษาไทยเดิมใช้ หับประตู
	ตั่ง	เก้าอี้	ภาษาไทยเดิม เรียก ตั่ง เหมือนกัน
ปากเสา	เจ่า	เสา	
	หวานก่วย	ตู้กับข้าว	
	ไผ่สูง	ผนังไผ่	
ไหล	กะได	บันได	กะได ภาษาไทยเดิมก็เรียก
สาน	เรือน	เรือน/ บ้าน	เฮือน ในภาษาเหนือ

3.2 ร่องรอยผ่านทาง รูปทรงอาคาร และองค์ประกอบของอาคาร

- ระบบโครงสร้างหลังคาของทั้งเรือนจ้วงและไต มีเป็นลักษณะการถ่ายแรงเป็นขั้นบันได ที่ล้านนาเรียกว่า ตุ๊กตาถ่ายแรง หรือ ม้าต่างไหม ที่น่าจะมีส่วนอิทธิพลจากจีน
- เทคนิคการเข้าไม้ และ ลักษณะการวางโครงสร้างรับพื้น มีส่วนคล้ายกัน เพียงแต่ว่า เรือนจ้วงมีลักษณะ ดึกดำบรรพ์ (Primitive) กว่า เรือนชาวไต โดยเฉพาะ ไตลื้อ ไตยวน และไตสยาม
- ฝาเรือนของจ้วง มีลักษณะการประกอบฝาคล้าย กับการเข้าฝาของเรือนไทย โดยเฉพาะฝาเรือนไทยภาคกลาง รวมถึงลักษณะการใช้ช่องเจาะระบายลม
- รูปแบบประตู หน้าต่าง ใช้ระบบเดือยหมุน (Pivot)เหมือนกัน ซึ่งสันนิษฐานว่ารับอิทธิพลมาจากจีน
- ทรงหลังคาเรือนจ้วง แบบยกพื้นใต้ถุนสูง มีส่วนคล้าย เรือนไตในล้านนา และทรงหลังคาเรือนจ้วงโบราณ แบบติดดิน มีทรงหน้าจั่วละม้ายคล้าย หน้าจั่วของเรือนไทยภาคกลาง

3.3 ร่องรอยผ่านทาง รูปแบบประโยชน์ใช้สอยของบ้าน และประเพณีที่เกี่ยวข้อง

- ชานเรือนของเรือนไต อาจพัฒนามาจาก ชานแดด สำหรับตากแห้ง ในเรือนจ้วงแบบยกพื้นใต้ถุนสูง ก็เป็นได้
- แม่เตาไฟ และครัว ของทั้งเรือนจ้วงและเรือนไต มีลักษณะและการใช้สอยใกล้เคียงกัน เหนือ แม่เตาไฟ มีชั้นวางของใช้ในครัวและเก็บของแห้งเหมือนกัน
- มีหิ้งบูชาผีบ้านผีบรรพบุรุษ ของเรือนจ้วงและเรือนไต โดยเฉพาะเรือนไตใหญ่ ที่เรียกว่า เข่งพะลา ที่คล้ายกัน ต้องวางไว้เหนือศีรษะ ในขณะที่ของจีนวางอยู่ที่พื้นระดับดิน

สรุปโดยภาพรวม ผู้เขียน มีความเห็นว่า เรือนไต กับ เรือนจ้วง โดยเฉพาะเรือนยกพื้นนั้น มีความคล้ายคลึงกันในหลายๆประเด็นที่ได้กล่าวข้างต้น และในความคล้ายคลึงเหล่านั้น น่าจะได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมแบบจีน ทั้งในเรื่องเทคนิคการก่อสร้างด้วยไม้ รายละเอียดลวดลายประกอบสถาปัตยกรรมต่างๆ เช่น ลักษณะโครงสร้างหลังคาของทั้งสองชนชาติ มีอิทธิพลของ "ม้าต่างไหม" จากจีน เทคนิคการเข้าไม้โดยไม่ใช้ตะปู หรือ ลักษณะบานเปิดของประตู หน้าต่างเป็นลักษณะเป็นเดือยหมุน (Pivot Type) หิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ เป็นอาทิ นอกจากนี้ ผู้เขียนสังเกตว่า ทั้งเรือนไต และเรือนจ้วง ในประเทศจีนนั้น จะมีขนาดของเรือนค่อนข้างใหญ่โต มีหลายช่วงเสา และอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ภายใตหลังคาเดียวกันขนาดใหญ่ เหมือนกัน ซึ่งต่างจาก เรือนไตในเขตประเทศไทย พม่า ลาว และเวียดนาม (ชนเผ่า Nong หรือที่เรียกว่า ไทนุง)ที่ล้วนแต่มีขนาดเรือนเล็กกว่า และเมื่อมีการขยายครัวเรือนของลูกหลาน ก็มักจะออกไปสร้างอยู่ใกล้ๆในเขตที่ดินของพ่อแม่ หรือ ถึงแม้ว่าจะเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ อย่างเช่นในกรณีของ เรือนไทยภาคกลาง ที่มีเอกลักษณ์ในการขยาย ครัวเรือนโดยใช้ชานแล่นถึงกัน ก็ยังต้องแบ่งซอยออกเป็นกลุ่มเรือนขนาดไม่ใหญ่ นั้นอาจเป็นเพราะ ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาส่วนใหญ่ มีภูมิอากาศค่อนข้างหนาว และขนาดของไม้ยืนต้นที่นำมาใช้ในการปลูกสร้างเรือน ในจีน มีขนาดใหญ่และสมบูรณ์มากกว่า ทำให้รูปแบบเรือนไต และเรือนจ้วงในประเทศจีน โดยเฉพาะในเขตสิบสองพันนาและมณฑลกวางสี มีขนาดใหญ่ และอยู่ภายใต้หลังคาเดียว ในขณะที่เรือนไตอื่นๆนอกเขตประเทศจีน มีขนาดที่เล็กกว่า ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าศึกษาค้นคว้าต่อไปอย่างยิ่ง

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งที่ได้จากการศึกษานี้ ก็คือเป็นไปได้หรือที่ รูปแบบ เรือนไต-ไท-ไทย คือเรือนยกพื้นสองชั้นใต้ถุนโล่ง มีเพียงรูปแบบเดียว เนื่องจากการดูงานที่พบว่า ยังมีเรือนไต ลักษณะไม่ยกพื้น สองชั้นและก่อสร้างด้วยดิน ที่พบในเขตหย่วนเจียง ที่ชนชาติไตเหล่านั้นไม่เคยอพยพไปจากถิ่นเดิมเลยมาเป็นเวลาอย่างน้อย เกือบสองชั่วอายุคน (จากการสัมภาษณ์ของผู้เขียน) เราจะนับเอา เรือนดินของชนชาติไตที่กล่าวมานั้น รวมอยู่ในอีกรูปแบบหนึ่งของเอกลักษณ์เรือนไต ได้หรือไม่ หรือเป็นเพราะรับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมจีน เช่นเดียวกับเรือนไตใหญ่ในเขตเตอหง เนื่องจากชาวบ้านบอกว่า สาเหตุที่ก่อสร้างบ้านด้วยดิน เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบระหว่างภูเขา ที่ไม่มีต้นไม้ใหญ่เพียงพอ และมีอากาศหนาวมากเนื่องจากอยู่ในเขตตอนกลางมณฑลยูนนาน กรณีดังกล่าวนี้น่าจะได้ศึกษาค้นคว้ากันต่อไป

ผู้เขียน มีความเห็นว่า นักวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ทั้งไทยและจีน ควรที่จะได้มีการศึกษาวิจัยร่วมกันในแบบ สหสาขาวิชา (Multi-disciplinary) เพื่อให้สามารถขยายความเข้าใจในเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างจ้วง-ไทย และ เรือนไตในวัฒนธรรมร่วมไทย-จีน โดยเฉพาะ "คุณค่า"ของเรือนโบราณเหล่านี้ได้ชัดเจนและเป็นประโยชน์ในวงกว้างสำหรับทั้งสองประเทศ ต่อไปในอนาคต

เรือนจ้วง *เรือนไต – ไท –ไทย* *เรือนจ้วง* *เรือนไต – ไท –ไทย*

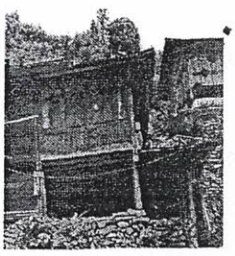

เรือนจ้วง มีชานแคดไว้ข้างเรือน เพื่อใช้ตากของแห้ง และนั่งเล่นนอกบ้านในช่วงหน้าหนาว

เรือนไต-ไท-ไทย มีชานเรือนและร้านน้ำ เป็นเสมือนที่ว่างโล่ง ไว้ทำกิจกรรมเช่นเดียวกับเรือนจ้วง

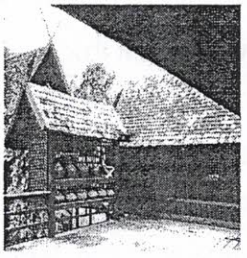

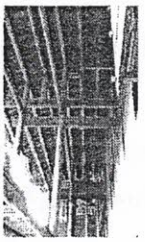

ลักษณะระบบโครงสร้างหลังคาเรือนจ้วง เปรียบเทียบ

ระบบโครงสร้างหลังคา เรือนไต-ไท ที่มีการถ่ายน้ำหนักแบบตุ๊กตา หรือ เสียนแบบม้าต่างไหมของจีน

รูปล่างซ้าย เปรียบเทียบทรงหลังคาจ้วง-ไท

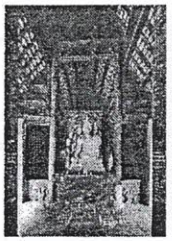

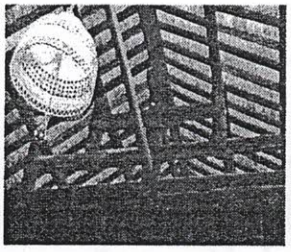

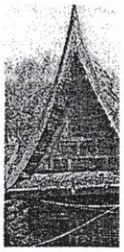

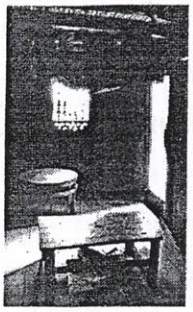

แม่เตาไฟ และชั้นวางของเหนือเตาในเรือนจ้วง โต๊ะเก้าอี้ น่าจะได้รับอิทธิพลของจีน

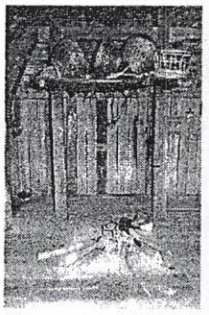

แม่เตาไฟ ในเรือนไต-ไทย รูปซ้ายมือ เป็นแม่เตาไฟ และชั้นเก็บของเหนือเตา ในเรือนสิบสองพันนา และรูปขวา เป็นแม่เตาไฟและครัวในเรือนล้านนาทั่วไป ความแตกต่างของแม่เตาไฟ มีลักษณะนำมาวาง เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้าย

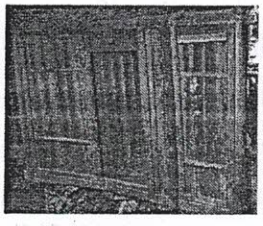

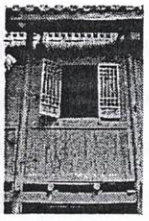

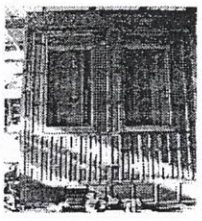

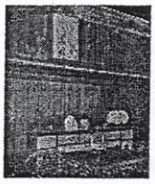

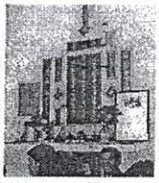

ทิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ ของ เรือนจ้วง ทั้งดั้งเดิม และ ดัดสมัยใหม่ มักจะวางในส่วนกลางเรือน ตรงข้ามประตูเข้าหรือน และเป็นทิ้งอยู่เหนือ ศีรษะ ดังรูป

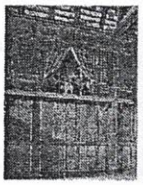

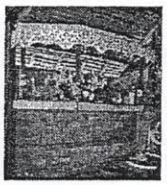

ทิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ หรือที่เรียกว่า เข่งทะลา ในเรือนชาวไต-ไท มีลักษณะคล้าย ของชาวจ้วง เช่นกัน

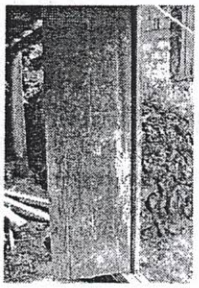

ภาพบน แสดงเปรียบเทียบ ฝาและการเข้าฝา ของเรือนจ้วง – ไทย เป็นไปได้หรือไม่ที่หน้าบัน และฝาปะกนของไทย เป็นส่วนหนึ่งความทรงจำร่วมในอดีตกาล ระหว่างชนชาติ ที่พัฒนาจนกลายเป็น เอกลักษณ์ของไทยในที่สุด?

ภาพล่าง แสดง เปรียบเทียบลักษณะการเปิด ประตู หน้าต่าง ที่มีแกนประตูเป็นสลักเดือยฝัง (Pivot) เหมือนกัน

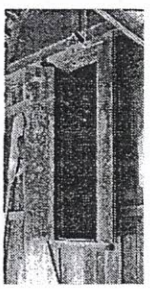

ภาพรวม-เปรียบเทียบ องค์ประกอบ บ้าน จ้วง – ไต –ไท - ไทย

บรรณานุกรม

จูเหลียงเหวิน . *"ชนชาติไต สถาปัตยกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไต ในสิบสองพันนา"*, สุริวงศ์บุ๊คเซนเตอร์ , เชียงใหม่ : 2536.

เจีย แยนจอง. *"คนไทไม่ใช่คนไทย แต่เป็นเครือญาติชาติภาษา"* , สำนักพิมพ์มติชน , กรุงเทพฯ : 2548.

ถาวร สิกขโกศล. *"ภาษาจีน : เส้นทางสร้างชาติและวัฒนธรรม"* ศิลปวัฒนธรรม 27,4 (กุมภาพันธ์ 2549) : 81-107.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. *"โครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว"*, _____, กรุงเทพฯ : 2542.

วิวัฒน์ เตมียพันธ์. *"เรือนพักอาศัยรูปแบบสำคัญของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น"* อาษา วารสารสถาปัตยกรรม (มกราคม 2541) : 55-57.

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา. *"น้ำ บ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมไทย"*, สมาคมสถาปนิกสยามฯ , กรุงเทพฯ : 2539.

Sophie Charpentier, Pierre Clément. *" Elements Comparatifs Sur Les Habitations Des Ethies De Langues Thai"*, Final Report , Institut De L'Environnement ,Paris : 1979.

สังเกตจากที่เห็น

อาจารย์จันทน์า อารยสมบูรณ์

ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

1. ด้านการปกครอง
2. ด้านเศรษฐกิจ
3. ด้านสังคม
4. ด้านภาษาและวัฒนธรรม
5. ด้านศาสนาและความเชื่อ

ด้านการปกครอง

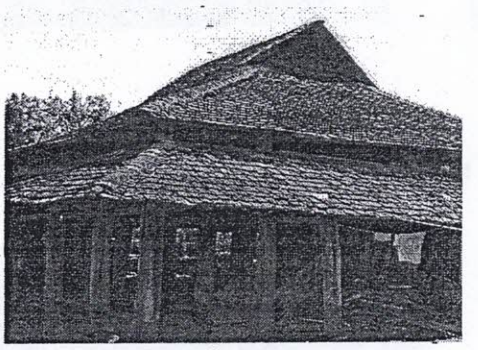

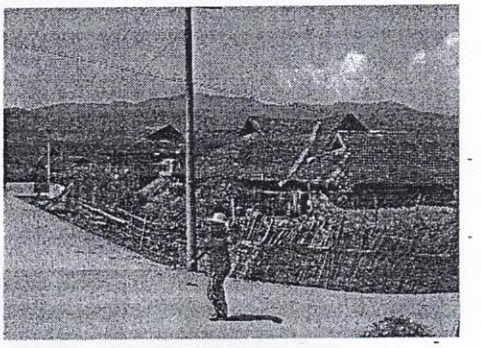

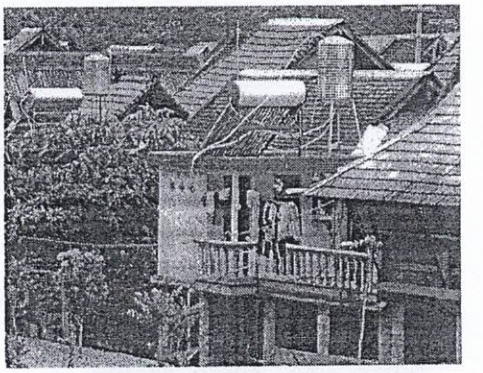

ด้านเศรษฐกิจ

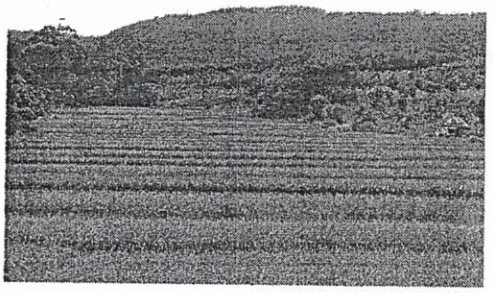

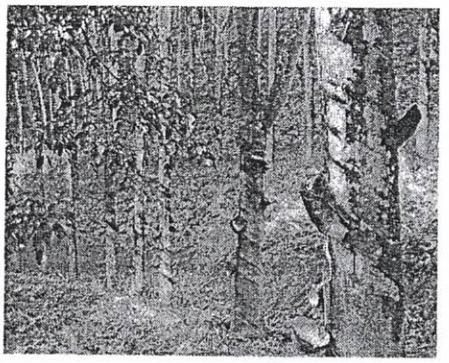

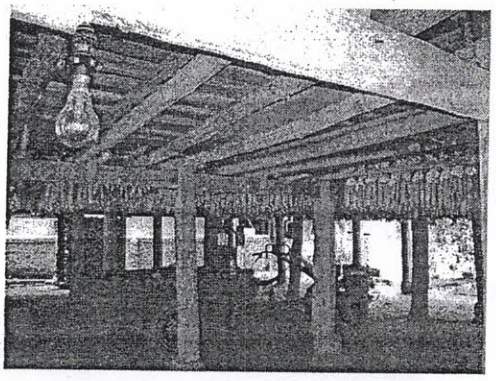

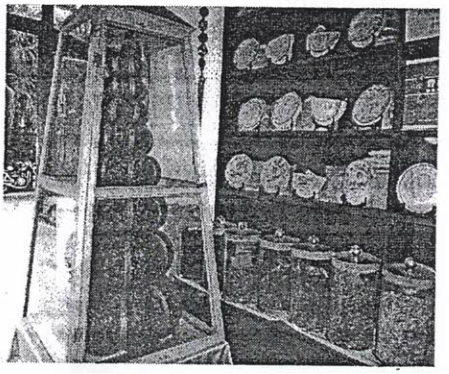

ด้านสังคม

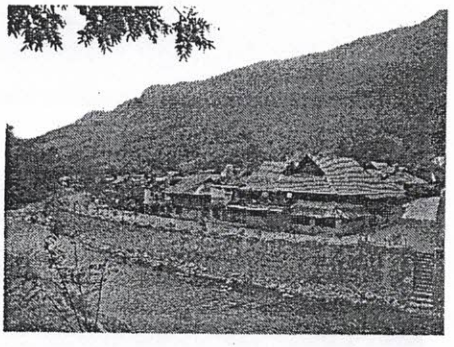

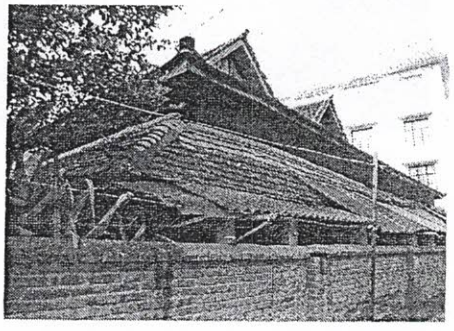

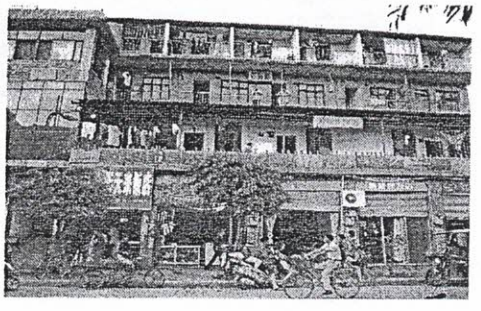

ด้านภาษาและวัฒนธรรม

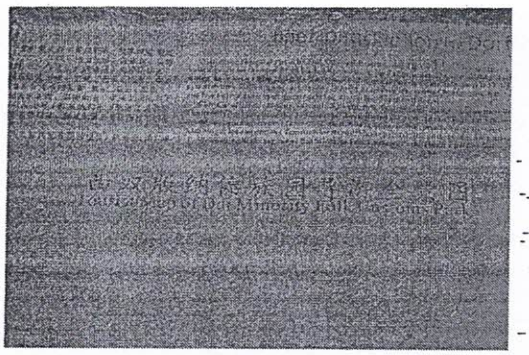

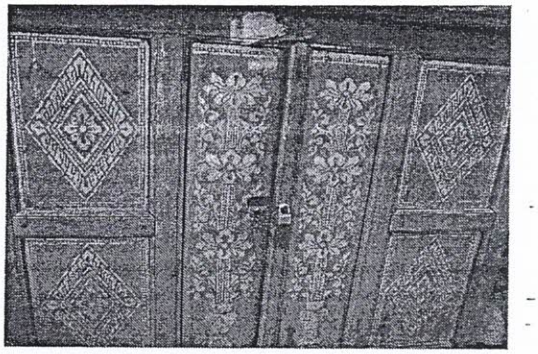

ด้านศาสนาและความเชื่อ

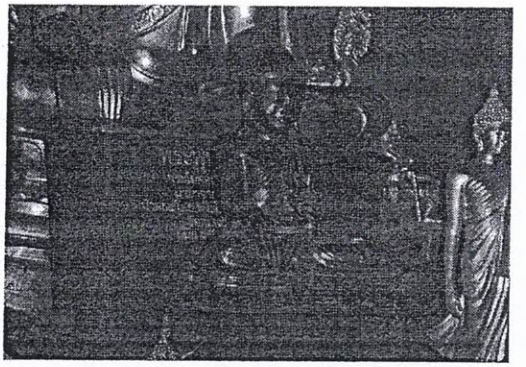

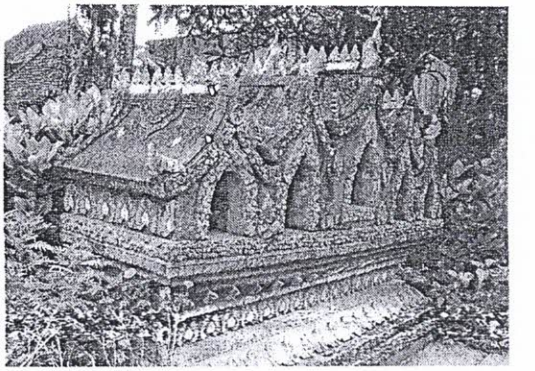

รายงานสภาพภาษาและวัฒนธรรมสิบสองปันนา ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ[*]

วันที่ 19 -24 สิงหาคม 2550 ที่ผ่านมา คณะกรรมการจากสภาวิจัยแห่งชาติสาขาปรัชญา ประกอบด้วย ศาสตราจารย์ปรีชา ช้างขวัญยืน ศาสตราจารย์.ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ คุณหญิงกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ รองศาสตราจารย์ ดร.รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ คุณวีระพันธุ์ ชินวัตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ พร้อมด้วยคณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คนได้เดินทางไปยังสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อเยี่ยมเยือนญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกลกันและสัมผัสวัฒนธรรมอันเป็นธรรมชาติที่เชื่อมสัมพันธ์ซึ่งกันและกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

เมื่อเดินทางมาถึงก็ได้รับการต้อนรับอย่างดียิ่งจากหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ในสิบสองปันนา อาทิ รองหัวหน้าสำนักงานการต่างประเทศ หัวหน้าศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ รองอธิการบดีกรมการท่องเที่ยวสิบสองปันนา หัวหน้าศูนย์วิจัยชนกลุ่มน้อยในสิบสองปันนา หัวหน้าสำนักงานศูนย์ประวัติไทลื้อ เป็นต้น หัวหน้าในแต่ละฝ่ายได้ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสิบสองปันนา โดยเฉพาะข้อมูลของชาวไทลื้อ ทำให้คณะกรรมการ ฯ ได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะเดินทางไปสำรวจข้อมูลภาคสนามต่อไป

คณะกรรมการจากสภาวิจัยแห่งชาติสาขาปรัชญาและหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ของสิบสองปันนาถ่ายภาพร่วมกัน

ผู้เขียนในฐานะเป็นหนึ่งในคณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง นับว่าโชคดีที่มีโอกาสมาเยี่ยมชมสภาพบ้านเมือง ตลอดจนได้สัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ภาษาและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของพี่น้องชาวไทลื้อในสิบสองปันนา จึงพยายามเก็บเกี่ยวสิ่งละอันพันละน้อย โดยเฉพาะในด้านภาษา

---

* อาจารย์ประจำสำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

และวัฒนธรรม ข้อมูลที่ผู้เขียนจะนำเสนอต่อไปนี้ได้มาจากการสังเกต และการสัมภาษณ์ในช่วงเวลาเพียง 5 วันของการเดินทางสำรวจดูงานเพื่อจัดทำแผนที่วัฒนธรรมร่วมภูมิภาคสิบสองปันนา ซึ่งพอจะสรุปเป็นประเด็น ๆ ได้ดังนี้

วรรณคดีและวรรณกรรมไทลื้อ

วรรณคดีไทลื้อนั้นคล้ายคลึงกับวรรณคดีในประเทศไทย เช่น พระสุธน- มโนราห์ ลังกาสิบหัว (รามเกียรติ์)[1] จำปาสี่ต้น บัวหอมพันกาบ นางผมหอม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมสมัยใหม่ เช่น เรื่อง หมาเก้าหาง ช้างเจ็ดงา ปลาเจ็ดเงี่ยง[2] เป็นต้น

ตำนาน

ชื่อเมืองทุกเมืองในสิบสองปันนาล้วนแต่มีตำนาน หรือเรื่องเล่า เช่น เมืองเชียงรุ่งนั้นมีที่มาจากพระพุทธเจ้าได้เสด็จมาถึงเมืองนี้ในเวลารุ่งเช้า จึงได้ชื่อว่าเมืองเชียงรุ่ง แต่ต่อมาเรียกเพี้ยนเป็นเมืองเชียงรุ้ง ส่วนเมืองกาหลั่นป้า[3] นั้นก็มีตำนานเล่ากันว่า เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมาที่เมืองนี้ เดิมเป็นเมืองที่ไม่มีใครนับถือศาสนาพุทธเลย พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงปาฏิหาริย์เพื่อให้ชาวบ้านศรัทธาโดยทรงบอกชาวบ้านว่ามีปลาอยู่ในผลมะพร้าว แต่ก็ไม่ใครเชื่อ ชาวบ้านที่ต้องการพิสูจน์ความจริงจึงผ่าผลมะพร้าวนั้นดู ปรากฏว่าพบปลาอยู่ในผลมะพร้าวนั้นจริง สิ่งมหัศจรรย์ครั้งนี้ทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธาในพระพุทธเจ้าจึงเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธกันเป็นจำนวนมาก ครั้นพระพุทธเจ้าเสด็จเข้าเมือง ชาวบ้านก็พากันเอาผ้ามาปูลาด (ภาษาถิ่นเรียกว่า ฮำ) เพื่อให้พระองค์ทรงเดินบนผ้านั้น เมืองนี้จึงได้ชื่อว่าเมืองฮำ ตั้งแต่นั้นมา

นอกจากตำนานเมืองแล้วยังมีตำนานอื่น ๆ อีกเช่น ตำนานการกินหมาก[4] ที่มีเรื่องเล่าว่า ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่ง มีหญิงสาวสวยคนหนึ่งปวดฟันมาก จนคางบวมน่าเวทนายิ่งนัก วันหนึ่งมีชาวต่างชาติคนหนึ่งบังเอิญพบนางเข้าก็เกิดสงสารนางจึงเอาเขม่าดำก้นหม้อทาให้นาง พอรุ่งเช้า คางที่บวมและอาการปวดฟันก็หายเป็นปลิดทิ้ง ทำให้ชาวบ้านเข้าใจว่าหากทำให้ฟันมีสีดำ แมลงก็จะไม่กินฟัน จึงพากันหาวิธีทำให้ฟันดำ จนกระทั่งพบว่าการกินหมากทำให้ฟันดำจึงพากันกินหมากตั้งแต่นั้นมา

อีกตำนานหนึ่งคือตำนานการสักลวดลายต่าง ๆ บนร่างกาย[5] เพื่อป้องกันสัตว์ร้าย มีเรื่องเล่าว่า ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่ง มีแก้วสารพัดนึกประจำหมู่บ้าน เมื่อใครปรารถนาสิ่งใดก็จะได้ดังใจปรารถนา ทำให้ชาวบ้านทุกคนอยู่กันอย่างมีความสุข

---

[1] หนังสือเมืองโบราณหน้า 47 เขียนว่า ลังกา 12 โห

[2] ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น ช้างสามงา ซึ่งปรับปรุงมาจากของเก่าจึงไม่ปรากฏชื่อแต่ง

[3] คนจีนเรียกเมืองฮำ

[4] จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่า ชนเผ่าที่นิยมกินหมากคือ ชาวปู้หลั่ง แต่จะมีเฉพาะผู้หญิงเท่านั้นที่กินหมาก ส่วนผู้ชายจะไม่กินหมาก

[5] ไทลื้อนิยมสักลายนกที่แขน และสักลายมังกรที่ขา

อยู่มาวันหนึ่ง มียักษ์ตนหนึ่งมาขโมยเอาแก้วสารพัดนึกดวงนั้นไป ทำให้ทั่วทั้งหมู่บ้านมืดมิด มองไม่เห็นเดือนเห็นตะวันเหมือนแต่ก่อน ชาวบ้านไม่อาจปลูกข้าว หรือประกอบอาชีพใด ๆ ได้ จึงเกิดความเดือดร้อนไปทุกหย่อมหญ้า แม้ทุกคนรู้ว่าเป็นเพราะยักษ์มาขโมยแก้วสารพัดนึกไป แต่ก็ไม่มีใครกล้าหาญพอที่จะไปเอาคืนมาได้

จนกระทั่งมีชายหนุ่มคนหนึ่ง นึกสงสารชาวบ้าน จึงรับอาสาไปเอาแก้วสารพัดนึกมาคืนให้หมู่บ้าน เขารีบเดินทางไปยังถ้ำของยักษ์ทันที ระหว่างทางก็เกรงว่าจะจำทางกลับหมู่บ้านไม่ได้ เนื่องจากมองไม่เห็นทาง จึงใช้ดาบขีดที่ใบไม้ชนิดหนึ่ง แล้วนำมาเขียนลงบนร่างกายเพื่อเตือนความจำ เมื่อผ่านป่าหนึ่งแห่ง เขาก็จะขีดหนึ่งครั้ง ผ่านภูเขา ผ่านแม่น้ำก็จะขีดไปเรื่อย ๆ จนเวลาผ่านไปนานถึง 5 ปี ในที่สุดเขาก็ถึงถ้ำยักษ์ เขาต่อสู้กับยักษ์ด้วยความกล้าหาญและสามารถแย่งเอาแก้วสารพัดนึกกลับมายังหมู่บ้านได้สำเร็จ ชาวบ้านต่างดีใจและยกย่องให้เขาเป็นวีรบุรุษของหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังเชื่อกันว่าชายผู้นี้รอดชีวิตกลับมาได้ เป็นเพราะ ลายสักบนร่างกายของเขาทำให้สัตว์ร้ายต่าง ๆ ไม่กล้าเข้ามากรายใกล้ จึงพากันสักลวดลายต่าง ๆ เพื่อป้องกันสัตว์ร้ายและเพื่อรำลึกถึงวีรบุรุษผู้นี้นั่นเอง

ภาษา

คนไทลื้อส่วนใหญ่ยังคงใช้ภาษาไทลื้อสื่อสารกันอยู่ในชีวิตประจำวัน ตัวอักษรของไทลื้อในสิบสองปันนาก็เหมือนกับตัวเมืองหรืออักษรล้านนาไทยในภาคเหนือของประเทศไทย จะต่างกันเพียง 2 ตัวคือตัว ช และ อ เท่านั้น ดังนั้นใครที่อ่านตัวเมืองได้ก็จะสามารถอ่านและเข้าใจภาษาของชาวไทลื้อที่สิบสองปันนาเช่นกัน

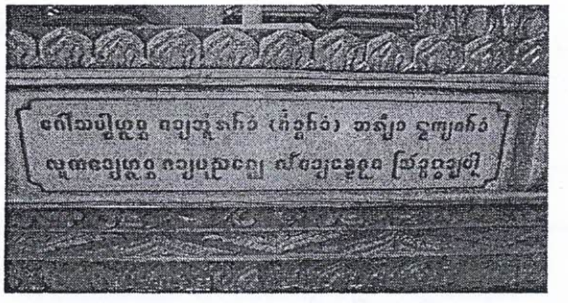

อักษรไทลื้อ

ภาษาของชาวไทลื้อที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงในบทความนี้จะเกี่ยวกับ การตั้งชื่อของคนไทลื้อ ที่ไม่แตกต่างจากชื่อของคนไทยแต่อย่างใดกล่าวคือผู้ชายจะใช้คำนำหน้าว่า ไอ่ ผู้หญิงจะใช้คำนำหน้าว่า อี่[6] แต่จะไม่มีนามสกุล ผู้ชายมักจะตั้งชื่อว่า ลือ แสนคำ จอม น้อย เป็นต้น ส่วนผู้หญิงมักจะตั้งชื่อว่า ซ้อน คำหล้า แอ่นแสง ศรี ขันแก้ว หอม เอื้อย คำ เป็นต้น นอกจากนี้ยังนิยมตั้งชื่อตามวันที่เกิดเช่น

[6] ภาคเหนือและภาคอีสานของไทยยังใช้คำว่า ไอ่ และ อี่ ในปัจจุบัน

เกิดวันจันทร์ ก็จะเรียกชื่อว่า อี่จันทร์ เกิดวันอาทิตย์ ก็จะเรียกชื่อว่า อี่ติ๊ดหรืออี่ติ๊บ เป็นต้น สำหรับชื่อที่นิยมที่สุดของผู้หญิงคือ แสง

เป็นที่น่าเสียดายที่ลูกหลานไทลื้อรุ่นใหม่ เมื่อเข้าโรงเรียนแล้ว จะต้องเรียนด้วยภาษาจีนกลาง จึงหันมาพูดด้วยภาษาจีนกลางแทนภาษาถิ่น ผู้เขียนลองถามชื่อเด็กไทลื้อด้วยภาษาถิ่น ปรากฏว่า เด็กไม่ตอบ แต่พอถามด้วยภาษาจีนกลาง เด็กกลับตอบด้วยเสียงชัดเจนว่า ชื่อ อี้หลิง ดังนั้นชื่อของเด็กไทลื้อรุ่นใหม่ก็จะเปลี่ยนเป็นชื่อภาษาจีนไปบ้างแล้ว

ประการต่อมาคือภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันของชาวไทลื้อนั้น สามารถใช้ภาษาถิ่นเหนือและอิสานในประเทศไทยสื่อสารให้เข้าใจกันได้ เพราะมีคำจำนวนมากที่ใช้เหมือนกัน เช่น ใช้แป้ง (ถิ่นเหนือ) เฮ็ด (ถิ่นอิสาน) แปลว่า ทำ และยังพูดคล้ายคนไทยองในภาคเหนือของไทย กล่าวคือ ออกเสียงสระอัว เป็น สระ โอ เช่น หัว ออกเสียงเป็น โห วัว ออกเสียงเป็น โง เป็นต้น

ต่อไปนี้จะเป็นตัวอย่างภาษาของไทลื้อในสิบสองปันนาที่คล้ายภาษาไทยเพียงแต่อาจจะออกเสียงเพี้ยนกันที่สระหรือพยัญชนะบางเสียงเท่านั้น เช่น

ภาษาไทลื้อ	ภาษาถิ่น	ภาษาไทย
ข้าวโนก ,ข้าวโหนว	ข้าวนึ่ง,ข้าวเหนียว (ถิ่นเหนือ ,อีสาน)	ข้าวเหนียว
ซักไค	หัวซิเคอ, จั๊กไค (ถิ่นเหนือ ,อีสาน)	ตะไคร้
วันตัน	วันตาน (ถิ่นเหนือ)	วันทาน(ทำบุญให้บรรพบุรุษ)
กำเป๊อ	ก่ำเป้อ (ถิ่นเหนือ)	ผีเสื้อ
ต๋ำหูก	ต๋ำหูก (ถิ่นอีสาน)	ทอผ้า
เฮิง	เหิง (ถิ่นอีสาน)	นาน
สู	สู, สูเขา (ถิ่นเหนือ ,อีสาน)	ท่าน คุณ
บ่จ้าง	บ่จ้าง (ถิ่นเหนือ)	ไม่เป็น, ไม่ได้
แอ่ว	แอ่ว (ถิ่นเหนือ)	เที่ยว
แม่ญิง	แม่ญิง (ถิ่นเหนือ)	ผู้หญิง
ซาวหนึ่ง	ซาวเอ็ด (ถิ่นเหนือ)	21 ปี
หอมแฮง	หอมแฮง (ถิ่นอีสาน)	หอมมาก
เมือ	เมือ ,เมีย (ถิ่นเหนือ ,อีสาน)	กลับ

ภาษาไทลื้อ	ภาษาถิ่น	ภาษาไทย
ป๊ด	ป๊ด (ถิ่นเหนือ) ขาดป๊ด (ถิ่นอีสาน)	ขาด
คำ	คำ (ถิ่นเหนือ)	ทอง
อายเปิ่น	อายเปิ่น(ถิ่นเหนือ) อายเพิ่น (ถิ่นอีสาน)	อายคนอื่น
กัดไซ	กาดทราย (ถิ่นเหนือ)	ตลาดทราย
จื่ออะสัง, จื่อหยัง	จื้ออะหยัง (ถิ่นเหนือ) ซื่อหยัง (ถิ่นอีสาน)	ชื่ออะไร
บะแว้	บะแว้ง,บะแคว้ง (ถิ่นเหนือ) บักแข้ง (ถิ่นอีสาน)	มะเขือพวง

นอกจากนี้ยังมีบางประโยคที่ผู้เขียนฟังแล้วรู้สึกเหมือนได้พูดคุยกับคนไทยในสมัยเก่าก่อน เช่น อยู่ดีกินหวาน แปลว่า ขอให้โชคดี ค่อย ๆ ไป แปลว่า ให้เดินทางปลอดภัย สำหรับคำขานรับของชาวไทลื้อนั้นจะใช้ คำว่า เอ่อ ถือว่าเป็นภาษาปาก ซึ่งก็เป็นคำที่คนไทยคุ้นเคยมานาน ปัจจุบันก็ยังใช้กันอยู่บ้างตามชนบท แต่จะใช้กับคนที่สนิทสนมคุ้นเคยกันดีเท่านั้น

วิถีชีวิต ความเชื่อและประเพณีของคนไทลื้อ

บ้านของชาวไทลื้อ

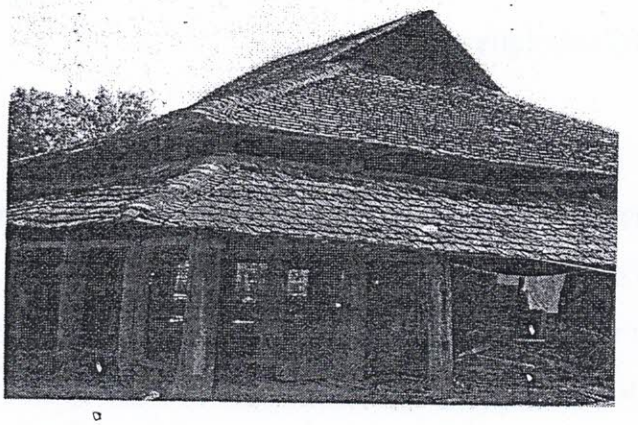

ชาวไทลื้อจะอาศัยอยู่รวมกันราว 60 -80 หลังคาเรือน บ้านของชาวไทลื้อก็มีลักษณะคล้ายบ้านทางภาคเหนือของประเทศไทยในสมัยก่อน กล่าวคือเป็นบ้านยกเสาสูง มีเสาจำนวนมาก ผู้เขียนลองนับ

จำนวนเสาใต้ถุนบ้านดูพบว่าความกว้างของบ้านใช้เสา 8 ต้น ความยาวของตัวบ้านใช้เสา 9 ต้น รวม 72 ต้น มีบันไดขึ้นบ้านประมาณ 7- 9 ขั้น ส่วนหลังคาจะเป็นดินขอ มีลานบ้านโล่ง ๆ ไว้รับรองแขก มีที่นั่งเล็ก ๆ สานด้วยไม้ไผ่ให้นั่ง น้ำที่ใช้รับแขกจะเป็นน้ำชาร้อน ๆ ชาวไทลื้อมีอัธยาศัยใจคอดีต้อนรับผู้มาเยือนอย่างเป็นมิตรเฉกเช่นพี่น้องที่รู้จักกันมานาน บางคนก็ยื่นบุหรี่ที่อยู่ในซองให้อย่างใจดี

แต่สิ่งที่ผู้เขียนสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนคือแม้ว่าบ้านชาวไทลื้อจะเป็นแบบดั้งเดิม แต่ก็มีสิ่งใหม่แปลกปลอมมา เช่น หน้าต่างเป็นกระจกสีเขียว บางบ้านตัวบ้านเป็นแบบเดิมแต่ส่วนที่เป็นห้องน้ำกลับสร้างแบบทรงสมัยใหม่ และที่เด่นที่สุดคือแทบทุกบ้านมีแผงโซลาเซลล์อยู่บนหลังคาบ้านดังรูป

บ้านมีแผงโซลาเซลล์อยู่บนหลังคา

นอกจากนี้จากการเข้าไปเยี่ยมชมบ้านชาวไทลื้อ ผู้เขียนพบว่าชาวไทลื้อจะอยู่กันอย่างเรียบง่าย ใต้ถุนบ้านจะเป็นที่เก็บข้าวของ มีหูกทอผ้า บริเวณบ้านก็จะเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ปลูกผักและผลไม้ เช่น พริก ต้นหอม ตะไคร้ ใบมะกรูด น้ำเต้า ฟักทอง ชะอม หน่อไม้ ส้มโอ กล้วย อ้อย มะพร้าว ฝรั่ง มะม่วง มะขาม ขนุน เป็นต้น สำหรับอาชีพของชาวไทลื้อนอกจากจะปลูก กล้วย ข้าว มะละกอ พุทรา ข้าวโพด แล้ว ยังนิยมปลูกยางพาราและปลูกชาปู่เอ้ออีกด้วย

อาหารของชาวไทลื้อ

อาหารของชาวไทลื้อที่ศูนย์วัฒนธรรมจัดไว้ต้อนรับผู้มาเยือนก็คล้ายอาหารทางภาคเหนือของไทย กล่าวคือ ข้าวที่รับประทานเป็นเหนียวและข้าวเหนียวดำ ส่วนอาหารก็มี ขนมจีน (เส้นใหญ่คล้ายเส้นสปาเก็ตตี้) น้ำเงี้ยว หนังพอง ต้มเลือดและเครื่องในหมู แกงหน่อไม้ส้ม ไก่ย่าง หมูย่าง ปลาปิ้ง ห่อหมกเห็ดหูหนู นอกจากนี้ยังมีของหวานคือข้าวเหนียวเปียกในผลสับปะรด ข้าวโพด ถั่วแระและถั่วลิสงต้มอีกด้วย สิ่งที่น่าสังเกตคือชาวไทลื้อนิยมอาหารปิ้งย่าง หรือที่ชาวไทลื้อรุ่นใหม่เรียกว่า บาบีคิว อาหารส่วนใหญ่จะนำมาปิ้งหรือย่าง เช่น หอยนาเสียบไม้ปิ้ง ฟองเต้าหู้ปิ้ง ผักต่าง ๆ ปิ้ง เป็นต้น

ภาพอาหารชาวไทลื้อในสิบสองปันนา

ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ผู้หญิงชาวไทลื้อบางหมู่บ้านยังคงสระผมด้วยวิธีธรรมชาติ จึงไม่มีสารเคมีใด ๆ เจือปนเลย วิธีทำยาสระผมของชาวไทลื้อคือ การนำน้ำซาวข้าว (เอาเฉพาะน้ำแรก) มาหมักทิ้งไว้ประมาณ 3 – 4 คืน จนมีลักษณะสีขาวปนเหลือง กลิ่นเหมือนข้าวบูด เมื่อหมักได้ที่แล้วจึงนำมาพอกและลูบไล้ให้ทั่วผมและหนังศีรษะ นวดและทิ้งไว้สักพักจึงล้างออก หลังจากนั้นประมาณ 3 – 4 วันก็จะสระใหม่อีกครั้งหนึ่ง ทำเช่นนี้เป็นประจำ ผมจะสลวย ดกดำเป็นเงางาม และหงอกช้า นับเป็นยาสระผมที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่น่าสนใจทีเดียว จึงมิน่าแปลกใจที่ผู้หญิงไทลื้อมีรายได้อีกทางหนึ่งจากการขายเส้นผม[7] หรือไม่ก็นำไปแลกเนื้อสัตว์และผักมาบริโภคได้

ภาพหญิงชาวไทลื้อสระผมในลำธาร

[7] จากการสัมภาษณ์ทราบว่าชาวไทลื้อจะนำเส้นผมไปขายที่เมืองลำเพื่อนำไปทำวิกผม

ภาพทำความสะอาดเส้นผมในยาสระผมสูตรพิเศษของชาวไทลื้อ

ผ้าทอ

ปัจจุบันคนไทลื้อในสิบสองปันนาไม่นิยมทอผ้าเหมือนชาวไทลื้อที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยแล้ว หากจะมีการทอผ้าส่วนใหญ่ก็จะทอเฉพาะผ้าไหว้ ซึ่งเป็นผ้าดิบสีขาว ไม่มีลวดลาย เมื่อจะใช้ก็จะนำมาตัดเป็นชิ้น ๆ แล้วนำไปห่อดอกไม้ ธูป เทียน เพื่อถวายพระ จากการเยี่ยมชมหมู่บ้านชาวไทลื้อหลายหมู่บ้านพบว่า ลายผ้าที่ยังมีหลงเหลืออยู่มีเพียง 2 ลายคือ ลายเล็บมือนาง และลายหลวง เท่านั้น

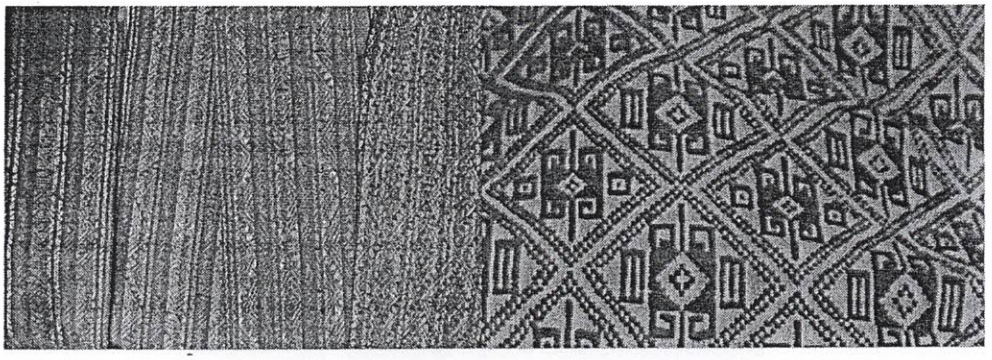

ลายเล็บมือนาง *ลายหลวง*

ความเชื่อ

ชาวไทลื้อมีความเชื่อและนับถือผีอยู่ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า บ้านชาวไทลื้อจะมีเครื่องรางชนิดหนึ่งเรียกว่า ตะแหลว (ทางภาคเหนือของประเทศไทยก็ยังคงมีเช่นกัน) ทำจากไม้ไผ่สานเป็นวงกลมมีแฉกคล้าย ๆ กงจักร ติดไว้เหนือประตูหน้าบ้านเพื่อป้องกันผีร้ายเข้าบ้าน นอกจากนี้ยังมีเชือกทำมาจากหญ้าโยงล้อมรอบบ้านคล้ายสายสิญจน์ หากจะดูว่าบ้านนี้สร้างมาแล้วกี่ปีก็สามารถนับจากจำนวนเชือกนั้นได้ เช่น บ้านนี้สร้างมาแล้ว 7 ปีก็จะมีเชือกอยู่ 7 เส้น เป็นต้น ผู้เขียนได้สัมภาษณ์หญิง

ชาวไทลื้ออายุ 48 ปี ว่ารู้จักสิ่งนี้หรือไม่ หญิงคนนี้ตอบว่าไม่รู้จัก รู้เพียงว่าผู้สูงอายุในบ้านทำไว้ แต่ไม่รู้ว่าคืออะไร และมีไว้เพื่ออะไร

ความเชื่ออีกอย่างหนึ่งซึ่งน่าจะกลายเป็นประเพณีไปแล้วก็คือการทำปราสาทเพื่ออุทิศให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ชาวบ้านจะช่วยกันสร้างปราสาทส่วนใหญ่จะทำจากกระดาษว่าวเป็นสี ๆ ตรงกลางจะมีธรรมาสน์ที่ปิดอย่างมิดชิดเพื่อไม่ให้เห็นพระสงฆ์ที่กำลังนั่งเทศน์ด้านใน

นอกจากนี้ทุกวัดจะมีตุง(ธง) ประดับอยู่ในโบสถ์ วิหาร เพราะชาวไทลื้อทำเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และถือว่าเป็นการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือถวายเพื่อเป็นปัจจัยส่งกุศลให้แก่ตนไปในชาติหน้า ด้วยความเชื่อว่าเมื่อตายไปแล้ว จะได้เกาะยึดชายตุงขึ้นสวรรค์ ตุงที่ผู้เขียนพบ มีทั้งตุงกระดาษ ตุงกระด้าง และตุงผ้า ซึ่งคล้ายตุงทางภาคเหนือของประเทศไทย จะแตกต่างอยู่บ้างตรงลวดลายที่นิยมทอเป็นลายนกยูง ดังรูป

ลายนกยูง

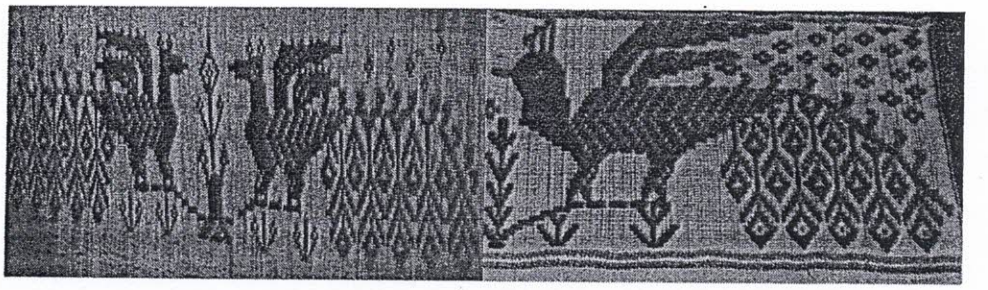

ประเพณี

ประเพณีของชาวไทลื้อมีทั้งประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การเกิด การบวช การแต่งงาน หรือพระราชพิธีในเทศกาลต่าง ๆ ได้แก่ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น และอีกประเพณีหนึ่งคือประเพณีเนื่องในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ได้แก่ ประเพณีวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น และสิ่งที่ชาวไทลื้อถือปฏิบัติกันมาช้านานจนเป็นประเพณีคือชาวไทลื้อจะไม่แต่งงานในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาเพราะถือเป็นช่วงที่ทุกคนควรมีจิตใจที่สะอาด บริสุทธิ์

สรุปจากการเดินทางมาเก็บข้อมูลในสิบสองปันนาในครั้งนี้ ผู้เขียนรู้สึกประทับใจ ในน้ำใจของพี่น้องชาวไทลื้อเป็นอย่างมาก ประหนึ่งว่าได้มาเยี่ยมญาติพี่น้องที่พลัดพรากจากกันมาเป็นเวลานาน เมื่อสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวไทลื้อในสิบสองปันนา และได้เห็นร่องรอยของวัฒนธรรมที่กำลังเลือนหายไปตามกาลเวลา ทำให้อดคิดไม่ได้ว่าภาพเหล่านี้คงจะไม่ต่างจากล้านนาในอดีตที่ปัจจุบันก็เหลือเพียงภาพความทรงจำเท่านั้น

ภาคผนวก

โครงการสัมมนาวิชาการ
เรื่อง "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา"

1. ชื่อและลักษณะโครงการ

ชื่อโครงการ: "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา"

ลักษณะโครงการ: เป็นโครงการด้านการวิจัยของหน่วยงาน

2. หน่วยงาน/ ผู้รับผิดชอบโครงการ: หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา

3. หลักการและเหตุผล

ตามที่หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา จัดโครงการ "การศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค: แหล่งวัฒนธรรมสัญชาติไทในสิบสองปันนา" โดยคณะนักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เดินทางไปสำรวจศึกษา แหล่งวัฒนธรรมชนชาติไท ณ เขตปกครองตนเอง สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อดูความเปลี่ยนแปลงในภาพรวม และวิเคราะห์เปรียบเทียบ เมื่อวันที่ 19 - 24 สิงหาคม 2550 ไปแล้วนั้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลจากการไปสำรวจเส้นทางวัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา และเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชนเผ่าไท ที่อพยพมาอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา จัดโครงการ สัมมนาวิชาการ เรื่อง "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา" ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ นักวิชาการ นักวิจัย อาจารย์ นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไปที่สนใจ ได้รับฟังความรู้และประสบการณ์ จากคณะนักวิจัยที่เดินทางไปสำรวจเส้นทางสายวัฒนธรรมชนชาติไทในสิบสองปันนา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการวิจัยในอนาคต เป็นอย่างยิ่ง

4. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลจากการไปสำรวจเส้นทางวัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา
2. เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชนเผ่าไท ที่อพยพมาอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย

5. วิสัยทัศน์

งานวิจัยทางด้านวัฒนธรรมได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

6. กลุ่มเป้าหมาย (จำนวน 50 คน) ประกอบด้วย

1. นักวิจัย นักวิชาการ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน
2. นักศึกษา อาจารย์ พนักงาน มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
3. ผู้สนใจทั่วไป

7. ระยะเวลาดำเนินการ

25-26 ธันวาคม 2550

8. วิธีการดำเนินงาน

1. บรรยายให้ความรู้และอภิปรายถึงวัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างวิทยากรและผู้เข้าร่วมสัมมนา
2. ลงพื้นที่ศึกษาดูงาน (เชียงราย-เชียงของ)

9. สถานที่ดำเนินงาน/ โครงการ

ห้องประชุม 306 อาคารศูนย์อาหารและกิจกรรมนักศึกษา (D1) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

10. วิทยากร

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ (หัวหน้าหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ)
2. อาจารย์สมบัติ นุชนิยม (นักวิชาการ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1)
3. รองศาสตราจารย์ ดร. รัตนาพร เศรษฐกุล (อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยพายัพ)
4. อาจารย์วีระพันธุ์ ชินวัตร (อาจารย์ นักวิชาการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา และกรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด)
5. อาจารย์จันทนา อารยสมบูรณ์ (ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มฟล.)
6. อาจารย์วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ (อาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มฟล.)

11. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดทำโครงการนี้

1. ผู้เข้าร่วมได้รับทราบความเกี่ยวโยงทางวัฒนธรรม ของชนชาติไทในสิบสองปันนา และภาคเหนือของไทย
2. มีการนำข้อมูลจากการสำรวจและสัมมนาไปใช้ประโยชน์ในทางวิจัยและวิชาการต่อไป
3. ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปจัดทำแผนที่วัฒนธรรมร่วมภูมิภาคได้
4. อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการเรียนการสอน

5. สร้างแรงบันดาลใจและเปิดโลกทัศน์ ให้กับอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัย ในด้านการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค

12. แหล่งทุนในการดำเนินงาน

ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จำนวน 200,000 บาท

13. ค่าลงทะเบียน

1. ฟังบรรยาย ฟรี
2. ลงพื้นที่ศึกษาดูงาน รับจำนวนจำกัด เสียค่าลงทะเบียน 500 บาท / คน

14. แผนการปฏิบัติงานโดยรวม

กิจกรรม	ก.ย. 50 สัปดาห์ที่				ต.ค. 50 สัปดาห์ที่				พ.ย. 50 สัปดาห์ที่			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1. เขียนโครงการเพื่อเสนอและขออนุมัติ												
2. ประชาสัมพันธ์โครงการ												
3. ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง												
4. ส่งจดหมายเชิญเข้าร่วมโครงการ												
5. ติดต่อวิทยากร												
6. จัดเตรียมสถานที่												
7. จัดเตรียมเอกสารประกอบ												
8. รวบรวมรายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ												
9. ดำเนินการตามแผน												
10. สรุปผลการดำเนินงาน												

กำหนดการ

การสัมมนาวิชาการ เรื่อง "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา"

จัดโดย

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา

วันที่ 25-26 ธันวาคม 2550

ณ ห้องประชุม 306 อาคาร D1 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

วัน อังคาร ที่ 25 ธันวาคม 2550

08.30 - 09.00	*ลงทะเบียน*
09.00 - 09.30	พิธีเปิด
09.30 - 10.30	บรรยายเรื่อง "ข้อมูลเกี่ยวกับการทำแผนที่ทางวัฒนธรรมสิบสองปันนา ล้านนา" *(ผศ. ดร. สุนันทา ฟาเบรอ --หัวหน้าหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ)*
10.30 - 10.45	*พักรับประทานอาหารว่าง*
10.45 - 11.45	บรรยายเรื่อง "ไทลื้อในสิบสองปันนา และในประเทศไทย" *(อาจารย์สมบัติ นุชนิยม -- นักวิชาการ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1)*
11.45 - 13.30	*พักรับประทานอาหารกลางวันตามอัธยาศัย*
13.30 - 14.30	บรรยายเรื่อง "ไทลื้อจากสิบสองปันนาสู่เมืองน่าน" *(รศ. ดร. รัตนาพร เศรษฐกุล --อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ)*
14.30 - 14.45	*พักรับประทานอาหารว่าง*
14.45 - 16.00	"ข้อสังเกตเกี่ยวกับสังคมในสิบสองปันนาปัจจุบัน" จากทีมสำรวจเส้นทางวัฒนธรรมตามโครงการ การศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมภูมิภาค: แหล่งวัฒนธรรมสัญชาติไทในสิบสองปันนา ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา

- *อาจารย์วีระพันธุ์ ชินวัตร --อาจารย์ นักวิชาการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา และกรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด*
- *อาจารย์จันทนา อารยสมบูรณ์ --ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มฟล.*
- *อาจารย์วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ --อาจารย์สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มฟล.*

16.00 - 16.15 นัดหมายผู้ที่จะร่วมลงพื้นที่ศึกษาดูงาน และปิดการสัมมนา

วัน พุธ ที่ 26 ธันวาคม 2550 *(เฉพาะท่านที่ลงทะเบียนไว้แล้ว)*

07.45 - 08.00 ทุกคนขึ้นรถพร้อมกันที่ลานจอดรถ อาคาร D1

08.00 - 17.30 ลงพื้นที่ศึกษาดูงาน เส้นทาง เชียงราย-เชียงของ

หมายเหตุ *กำหนดการอาจจะมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม*

คำกล่าวรายงาน

การสัมมนาวิชาการ เรื่อง "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา"

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ

(หัวหน้าหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ)

วัน อังคาร ที่-25 ธันวาคม 2550

ณ ห้อง 306 อาคาร D1

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

เรียน ท่านรองอธิการบดี รองศาสตราจารย์ นรีวรรณ จินตกานนท์

ผู้ร่วมสัมมนาทุกท่าน

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เป็นหน่วยงานของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือแบบยั่งยืนระหว่างประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทย รวมถึงประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ทางด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศิลปวัฒนธรรม

เพื่อให้เป็นไปตามภารกิจของหน่วยงานด้านการวิจัย หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ จึงได้ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา จัดโครงการ "การศึกษาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมร่วมภูมิภาค: แหล่งวัฒนธรรมสัญชาติไทในสิบสองปันนา" โดยคณะนักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เดินทางไปสำรวจศึกษา แหล่งวัฒนธรรมชนชาติไท ณ เขตปกครองตนเอง สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อทำแผนที่วัฒนธรรมไทสิบสองปันนา-ล้านนา เมื่อวันที่ 19 - 24 สิงหาคม 2550 ไปแล้วนั้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลจากการไปสำรวจเส้นทางสายวัฒนธรรมชนชาติไทในสิบสองปันนาของคณะนักวิจัย เมื่อวันที่ 19-24 สิงหาคม 2550 ที่ผ่านมานั้น หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ จึงได้ร่วมมือกับ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา อีกครั้งหนึ่ง โดยการจัดสัมมนาวิชาการ เรื่อง "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา" ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย อาจารย์ นักศึกษา และประชาชนผู้สนใจ ได้รับฟังความรู้และประสบการณ์จากคณะนักวิจัยที่เดินทางไป

สำรวจเส้นทางสายวัฒนธรรมชนชาติไทในสิบสองปันนา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการวิจัยในอนาคต เป็นอย่างยิ่ง

ในวันนี้เราได้รับเกียรติจากวิทยากรถึง 6 ท่าน มาร่วมแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ในการสัมมนาวันนี้ ซึ่งแต่ละท่านก็ล้วนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และเปี่ยมล้นไปด้วยประสบการณ์ จึงเป็นโอกาสดีที่พวกเราจะได้รับความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับท่าน

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ และ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าความรู้และประสบการณ์ที่ถ่ายทอดจากคณะวิทยากรในวันนี้ จะช่วยอำนวยประโยชน์ให้แก่นักศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้ที่สนใจ ในการนำความรู้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา การวิจัย และการทำงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคตต่อไป

คณะผู้จัดงาน ขอบขอบคุณทุกท่าน ทุกหน่วยงาน ที่มีส่วนร่วมทำให้เกิดมีการสัมมนาในวันนี้

ในลำดับต่อไป ดิฉันขอเรียนเชิญท่าน รองศาสตราจารย์นรีวรรณ จินตกานนท์ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้กรุณาให้เกียรติกล่าวเปิดการสัมมนาวิชาการในวันนี้

ขอเรียนเชิญค่ะ

คำกล่าวต้อนรับและกล่าวเปิด

การสัมมนาวิชาการ เรื่อง "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา"

โดย

รองศาสตราจารย์ นรีวรรณ จินตกานนท์

(รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง)

วัน อังคาร ที่ 25 ธันวาคม 2550

ณ ห้อง 306 อาคาร D1

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ท่านวิทยากร

ผู้เข้าร่วมการสัมมนาทุกท่าน....

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสต้อนรับท่านทั้งหลายเข้าสู่ การสัมมนาวิชาการ เรื่อง "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา" ซึ่งจัดโดยหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ และ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา

ขอขอบคุณคณะวิทยากร ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า มาร่วมพูดคุย แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ แก่พวกเราทุกคนในวันนี้ ขอขอบคุณผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านที่ได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการสัมมนาครั้งนี้ และการสัมมนาครั้งนี้จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย ถ้าหากไม่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงจึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย ที่นับเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านการพัฒนากำลังคนในระดับสูง เพื่อปฏิบัติภารกิจด้านต่าง ๆ ให้แก่ประเทศ และในด้านการวิจัยพัฒนา เพื่อถ่ายทอดความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ ก็เป็นหน่วยงานหนึ่งของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมเพิ่มพูนองค์ความรู้ทั้งทางด้านวิชาการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภาษาและวัฒนธรรม ให้กับคณาจารย์ นักศึกษา รวมถึงประชาชนในชุมชน สังคม และประเทศ ซึ่งที่ผ่านมาก็ได้จัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับสังคมอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการสัมมนา บรรยาย อบรม เป็นต้น

ดังนั้นในวันนี้ เพื่อให้สมดังเจตนารมณ์ของหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา ที่ได้ตั้งไว้ ก็ขอให้ท่านทั้งหลายได้ตักตวงความรู้จากคณะวิทยากรให้เต็มที่ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการแบ่งปันความรู้ในการสัมมนาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ท่าน ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ดิฉันขอเปิด การสัมมนาวิชาการ เรื่อง "วัฒนธรรมไทในสิบสองปันนา" ณ บัดนี้

ขอบคุณค่ะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา ฟาเบรอ

ชื่อ สุนันทา

นามสกุล ฟาเบรอ

วัน/เดือน/ปีเกิด วันที่ 1 สิงหาคม 1950

ที่อยู่ 52/143 ซอยพหลโยธิน 45 ถนนพหลโยธิน จตุจักร 10900 กรุงเทพฯ

หรือ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ต. ท่าสุด อ. เมือง 57100 เชียงราย

โทรศัพท์ 053 916075 053 916073

โทรสาร 053 916099

E-mail sunanta@mfu.ac.th

ประวัติการศึกษา

1998-1999 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยในเอกสารฝรั่งเศสสมัยต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ณ ประเทศฝรั่งเศส (ทุนรัฐบาลฝรั่งเศส)

1980-1983 ศึกษาปริญญาเอกระดับ Doctorat d' Etat, University Paris VII, Paris, France

1978-1980 ปริญญาเอกระดับ Doctorat 3^{e} cycle, University Paris VII, Paris, and Ecole Pratique des Hautes Etudes(Sorbonne), Paris, France. (Eastern Civilization)

1976-1977 DEA (Diplome d'Etude Approfondie). South-East-Asian Civilization. University Paris VII, Paris, France

1974-1975 ปริญญาโท Content Analysis, Public Opinion and Press, University François Rabelais Tours, France

1974 C2 (Certificate 2) Content Analysis and Press in France, University François Rabelais, Tours, France

1972 ปริญญาตรี อักษรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร (ประวัติศาสตร์, ภาษาฝรั่งเศส)

ประวัติการทำงาน

2005 - ผู้ก่อตั้งและผู้บริหาร French-Upper Mekong Sub-region Academic Cooperation Centre at Mae Fah Luang University

- ผู้ทรงคุณวุฒิของวารสารอิเล็กทรอนิกส์การท่องเที่ยวไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- ประธานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานวิจัยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

- ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิจัย สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติแห่งประเทศไทย (รหัส 47100123)

- บรรยายเรื่อง " การมองสังคมโดยผ่านมิติอารยธรรม" หลักสูตรปริญญาเอก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (วันอาทิตย์ที่ 4 กันยายน 2548 - 8 ชั่วโมง)

- กรรมการประเมินผลงานวิจัย ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ จำนวน 1 เรื่อง

2004 - ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินผลรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติของหน่วยงานภาครัฐ งบประมาณปีพ.ศ. 2544-2547 (21 โครงการ)

- ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ของนักวิจัยระดับศาสตราจารย์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (1 โครงการ)

- ผู้จัดตั้ง French-Upper Mekong Sub-region Academic Cooperation Centre at Mae Fah Luang University

- กรรมการบริหารเครือข่ายวิจัยภาคเหนือตอนบน (หัวหน้ากลุ่มท่องเที่ยว)

2003 ผู้แทนมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงไปเจรจาความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยฝรั่งเศสและศูนย์วิจัยแห่งชาติฝรั่งเศส

2002-2005 ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

- อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สำนักวิชาศิลปศาสตร์ วิชา Peace Studies

2002 - กรรมการประสานงานวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ

- กรรมการ โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

- กรรมการติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานโครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย (ผู้แทนมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง)

- คณะทำงานความร่วมมือในการวิจัยในกลุ่ม ทอมก. (ที่ประชุมอธิการบดี มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ)

- ผู้แทนประเทศไทยในการประชุม ESCAP

- ประธานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนางานวิจัยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

- รองประธานกรรมการคณะกรรมการติดตามความก้าวหน้างานวิจัยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, etc.

1995 - 2003 - อาจารย์ประจำวิชา สัมมนาความคิดสมัยใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างไทย - ฝรั่งเศส และวัฒนธรรมเปรียบเทียบ ไทย - ฝรั่งเศส คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1995 - 2002 -อาจารย์ประจำวิชา แนวความคิดฝรั่งเศสสมัยใหม่ คณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

-กรรมการและกรรมการที่ปรึกษาด้านวิชาการของชมรมการจัดพิมพ์อิเลกทรอนิกไทย สภาอุตสาหกรรม การพิมพ์ไทย

1980 - 2002 - นักวิชาการของสำนักวิจัยแห่งชาติฝรั่งเศส ภาคเอเชียตะวันออก

1995 - 2001 - ผู้อำนวยการสำนักพิมพ์และผลิตเอกสารทางวิชาการ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

- ปรรณาธิการวารสารทางวิชาการ Saint John's Journal (3 ภาษา: ไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส)

- รองคณบดี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

- อาจารย์พิเศษ วิชาอารยธรรมตะวันออก (จีน) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- อาจารย์พิเศษ วิชาการใช้และวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร ฯลฯ

1979 - 1992 - รองประธานกรรมการบริษัท Central Radio Satellite France ประเทศฝรั่งเศส

- อาสาสมัครสอนเรื่อง Tourism Management ให้กับผู้ว่างงานและต้องการมีกิจการระดับ SME ในประเทศฝรั่งเศส

- Member of Association du Centre d'Histoire et de Civilisation de la Peninsule Indochinoise (A.C.H.C.P.I.) Paris, France

ผลงานทางวิชาการที่พิมพ์เผยแพร่

1977 ในสมัยเรือใบและเรือกลไฟ คนฝรั่งเศสเดินทางมาเมืองไทยกันอย่างไร, **ส.น.ท.ฝ. สาร,** ฉบับที่ 3 พฤศจิกายน 2520, ปารีส

1978 ปัญหาเรื่องภาษาของคนต่างชาติในสยาม สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19, **ส.น.ท.ฝ. สาร,** ฉบับที่ 4 พฤศจิกายน 2521, ปารีส

1979 ฝรั่งเศสกับการให้การศึกษาแก่อาณานิคมอินโดจีน, **วารสารธรรมศาสตร์** ปีที่ 8 เล่มที่ 4 เมษายน – มิถุนายน 2522

1980 ความทรงจำของสังฆราชปาลเลอกัวซ์ แปลจาก Mémoire de Mgr. Pallegoix. Bulletin de la Société de Gographie, 1848, **ศิลปวัฒนธรรม** , ปีที่ 1 เล่มที่ 2 1980

1985 L'lmage de la Thailande dans la Presse française de la premiére moitie du XIXe siècle. **Revue de la Société française de l'Histoire d'Outre-Mer**, tome LXXII (1985) No.267 pp.155-166

1996 ประวัติศาสตร์อียิปต์โดยย่อ **http://www.stjohn.ac.th**

1997 อารยธรรมกรีกโบราณ **http://www.stjohn.ac.th**

"อินโด – ยุโรเปี้ยน" **สาระสราญ** ปีที่ 1 เล่มที่ 2 กันยายน 2540

"การค้าทาส" **สาระสราญ** ปีที่ 1 เล่มที่ 3 ตุลาคม 2540

"ชาวสเตปยูเรเซีย:บรรพบุรุษของชาวยุโรป" **สาระสราญ** ปีที่ 1 เล่มที่ 4 พฤศจิกายน 2540

"การทำไวน์ตามธรรมเนียมโบราณ" **สาระสราญ** ปีที่ 1 เล่มที่ 5 ธันวาคม 2540

1998 ประวัติอารยธรรมเมโสโปเตเมียเมื่อ 3000 ปีก่อน ค.ศ. **http://www.stjohn.ac.th**

อารยธรรมอินเดีย **http://www.stjohn.ac.th**

"ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสิ่งพิมพ์ของฝรั่งเศสสมัยต้นคริสตศตวรรษที่ 19" **วารสารเซนต์จอห์น** ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม 2541

"การเก็บไวน์ในถังไม้และในขวดตามธรรมเนียมโบราณของฝรั่งเศส" **สาระสราญ** ปีที่ 2 เล่มที่ 6 มกราคม 2541

"ทำไมยุโรปจึงพัฒนาได้เร็วกว่าเอเชีย" **วารสารวิศวกรรมศาสตร์** ปีที่ 59 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2541 และ **สาระสราญ** ปีที่ 2 เล่มที่ 7 กุมภาพันธ์ 2541

"เรื่องราวของชาวยิว" **สาระสราญ** ปีที่ 2 เล่มที่ 8 มีนาคม 2541

"ลัทธิยูดา ศาสนาของชาวยิว" **สาระสราญ** ปีที่ 2 เล่มที่ 9 เมษายน 2541

"ชนชาติต่าง ๆ ในทวีปยุโรป ตอนที่ 1" **สาระสราญ** ปีที่ 2 เล่มที่ 10 พฤษภาคม 2541

"ยุโรปตะวันตกหลังการรุกรานครั้งใหญ่: อิทธิพลของผู้รุกรานหรือความคงอยู่ของอารยธรรมโรมัน (ตอนจบ) **สาระสราญ** ปีที่ 2 เล่มที่ 11 มิถุนายน 2541

"การบริโภคอาหารของคนยุคมืด" **สาระสราญ** ปีที่ 2 เล่มที่ 12 กรกฎาคม 2541

"เรื่องราวของเคอร์ด ชนผู้ไร้แผ่นดิน" **สาระสราญ** ปีที่ 2 เล่มที่ 13 สิงหาคม 2541

"เข้าใจถึงความเป็นอเมริกัน" **สาระสราญ** ปีที่ 2 เล่มที่ 14 ตุลาคม 2541

"ประชาพิจารณ์ ประสบการณ์จากฝรั่งเศส" **สาระสราญ** ปีที่ 2 เล่มที่ 16 ธันวาคม 2541

1999 อารยธรรมกรีกโบราณ **http://www.stjohn.ac.th**

ศิลปะจีน **http://www.stjohn.ac.th**

Sunanta Fabre (1999) **Le Siam dans l' Opinion Française de 1815 – 1868**. Avec le soutien du Ministère des Affaires Etrangères à Ambassade de France à Bangkok

สุนันทา ฟาเบรอ (2542). **อารยธรรมจีนสมัยราชอาณาจักร**, ทุนสนับสนุนของทบวงมหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

สุนันทา ฟาเบรอ. **แนวทางการเขียนงานทางวิชาการ**, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น 2542

2000 สุนันทา ฟาเบรอ. **อารยธรรมอียิปต์**, ทุนสนับสนุนของทบวงมหาวิทยาลัย : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น. กรุงเทพฯ 2544

2002 สุนันทา ฟาเบรอ, " อินโด-ยุโรเปี้ยน" , Sciences humaines et Sociales en France au XIXe siecle : une anthologie. **สรรนิพนธ์มนุษย์ศึกษา** , Chiang Mai University, 2002

2003 **Website: http://www.peacecivilisation.com**

2005 - สุนันทา.ฟาเบรอ **อารยธรรมอียิปต์** สถานทูตฝรั่งเศสประจำประเทศไทยและมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จัดพิมพ์เนื่องในวันเปิดหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย 2548

- สุนันทา ฟาเบรอ **Le Siam dans l'Opinion Française de 1815-1868.** Avec le soutien de l'Ambassade de France en Thaïlande, Service de Coopération et d'Action Culturelle pour le Centre Franco-Haut Mékong de Coopération Académique de l'Université Mae Fah Luang, 2548

ผลงานวิจัย

1999 -Sunanta FABRE, **Le Siam dans l'Opinion Française de 1815-1868**. Avec le soutien du Ministére des Affaires Etrangères, des Services culturels de l'Ambassade de France à Bangkok, 1999

2003 -**Guidelines on Integrated Planning for Sustainable Tourism Development in Chiang Rai.** Mae Fah Luang Fund

-Project on **"Textiles development at Had Bai and Sri Donchai districts in Chiang Rai Province"** Asia-SEED Fund (Japan)

2004 -Project on **"Textiles development in Lanna and their packaging", OTOP project.** Ministry of Industry Fund

-Project on **"Development of Moo Ban Saen Jai Mai, Mae Fah Luang District to the Sustainable society"** Commission of Higher Education Fund.

ผลงานวิจัยที่เผยแพร่ (ย้อนหลัง 3 ปี)

2004 เรื่อง <u>การยกระดับการแปรรูปการผลิตผลิตภัณฑ์ผ้า - อบรมสัมมนาเรื่อง การออกแบบปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์</u>

1. **วันที่ 3 สิงหาคม 2547** จังหวัดลำปาง (ชุมชนในจังหวัดลำปางและแพร่)
2. **วันที่ 4 สิงหาคม 2547** จังหวัดเชียงใหม่ (ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน)
3. **วันที่ 7 สิงหาคม 2547** จังหวัดเชียงราย (ชุมชนในจังหวัดเชียงรายและพะเยา)
4. **วันที่ 23-25 พฤศจิกายน 2547** ที่ประเทศกัมพูชา National University of Management; Ta Kaew villageThe Final Presentation Session of Entrepreneurship Educatuion Program for

Local Business Promotion in **Cambodia.** (JODC GMS Local Business Promotion Seminar) – **วิทยากร**

ผลงานวิจัยเรื่องนี้ได้เผยแพร่เป็นรูปเล่มให้แก่ 22 ชุมชนในภาคเหนือ และได้มีการนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์

2005 5. **วันที่ 20-22 กุมภาพันธ์ 2548** - JODC GMS Local Business Promotion Seminar. **Lecturer** on Textile Pnom Penh, **Cambodia** (Asia-SEED-Japan) - **วิทยากร**

6. **วันที่ 7-11 มีนาคม 2548** - AOTS Training Program on Entrepreneurship Education for Local Business Promotion (Advanced Course I) at Mae Fah Luang University, Chiang Rai, **Thailand.** (111 participants from GMS countries). - **วิทยากร**

7. **วันที่ 8 เมษายน 2548** เสวนาและประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการสนับสนุนตลาดผลิตภัณฑ์ภูมิภาค (ล้านนาแฟชั่น) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ - **วิทยากร**

8. **วันที่ 26 - 30 เมษายน 2548** - The Feasibility Study on Development of Tourists in Hanoi. Bamboo village and Embroidery village. **Vietnam.** (Asia-SEED-Japan - Vietnam National Administration of Tourism) - **วิทยากร**

9. **วันที่ 26 - 29 พฤษภาคม 2548** - Workshop on Handicraft and Tourism in Hanoi **Viet nam**. (Asia-SEED- Japan - Vietnam National Administration of Tourism) - **วิทยากร**

10. **วันที่ 27 กรกฎาคม 2548** - TV Conference เรื่องสินค้า OTOP สู่ Entrepreneurship กับนักเรียนระดับมัธยมปลายของโรงเรียน Yanagimachi Junior High School ประเทศญี่ปุ่น (จำนวน 4 ชั่วโมง) - **อาจารย์ที่ปรึกษา**

11. **วันที่ 16 สิงหาคม 2548** -วิทยากรฝึกอบรมกลุ่มอาชีพ " การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อผลิตภัณฑ์ " สำนักงานเทศบาลตำบลป่าแดด อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย - **วิทยากร**

12. **วันที่ 24 สิงหาคม 2548** - การออกแบบผลิตภัณฑ์เซรามิคเพื่อตลาดต่างประเทศ - สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง - **วิทยากร**

13. **วันที่ 25 สิงหาคม 2548** - การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ - หน่วยบ่มเพาะธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง - **วิทยากร**

14. **วันที่ 2 - 4 พฤษจิกายน 2548** - The Training Program on Entrepreneurship Education for Cambodia. (AOTS-Japan - NUM - World Bank of Phnom Pehn) at World Bank of Phom Pehn, **Cambodia**. - **วิทยากร**

15. **วันที่ 5 - 7 ธันวาคม 2548** - The Training Program on Entrepreneurship Education for Laos. (AOTS-Japan - FEBM - NUOL) at The Lao-Japan Human Resource Cooperation Center, Vientian, **Laos**. - **วิทยากร**

16. **วันที่ 24 - 25 เมษายน 2549** - Local Business Promotion Seminar for Regional Development III in Malaysia.**The Business of Innovation : Create and Develop Products.** Organized by Small and Medium Industries Development Corporation (SMIDEC) Malaysia, Asia-SEED, Faculty of Economic and Business (FEB), University Kebangsaan, Malaysia.

17. **วันที่ 22-23 กันยายน 2549** - **วิทยากร** เรื่อง " Guidelines for the Development of Local Products to the World Market " , APEC/SME Seminar on Support for Local and Cottage Industries APEC " One Village One Product" Seminar - Joint Implementation of AMEICC workshop on Developing Craft Village-Based Tourism. Hanoi. Vietnam.

18. **วันที่ 26 กันยายน 2549** - **วิทยากร** - From Local Wisdom to Common Future: The Role of Higher Education. Round table at Mae Fah Luang university

ผศ. ดร. รัตนาพร เศรษฐกุล

ชื่อภาษาไทย ผศ.ดร.รัตนาพร เศรษฐกุล

ชื่อภาษาอังกฤษ Assistant Professor Dr.Ratanaporn Sethakul

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์

สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยพายัพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000

โทรศัพท์ 0-5324-1255 ต่อ ๔๗๕

E-mail : ratporn@payap.ac.th , ratanaporn.s@gmail.com

การศึกษา : อบ. (เกียรตินิยม) (ประวัติศาสตร์) คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อม. (ประวัติศาสตร์) คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Ph.D (History), Northern Illinois University, USA.

ประสบการณ์ในงานวิจัยและความชำนาญงาน : สาขาวิชาประวัติศาสตร์

พื้นที่วิจัยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป ประเทศไทย ลาว พม่า และจีนตอนใต้ ขอบเขตการวิจัยประวัติศาสตร์ชนชาติไต ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นล้านนา ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง

รางวัลดีเด่น : บุคลากรดีเด่นด้านวิชาการ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ปี ๒๕๔๗.

งานวิชาการต่างๆ

- กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และสอบวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และเป็นกรรมการร่วมควบคุมวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาเอก ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อาจารย์พิเศษของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อาจารย์พิเศษคณะภาษาต่างประเทศของมหาวิทยาลัยกวางสีชนชาติส่วนน้อย และ เป็นกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทสาขาวิชามานุษยวิทยา
- อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรพิเศษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: May Term program, Spring Semester in Thailand

- ผู้บรรยายพิเศษหลักสูตรระยะสั้นของสถาบันเพื่อการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยพายัพ
- ผู้บรรยายพิเศษหลักสูตร "Wildland Studies" ของมหาวิทยาลัย Santababara, USA.
- ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาลุ่มน้ำโขงและ สาละวินศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- ที่ปรึกษาหอจดหมายเหตุแห่งชาติฯ (เชียงใหม่)
- ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิโครงการวิจัยของสถาบันไทยคดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติการได้รับทุนวิจัยและผลงานวิจัยที่พิมพ์ออกเผยแพร่

- ***"Political Relations between Chiang Mai and Kengtung in the Nineteenth Century"*** in **Changes in Northern Thailand and the Shan States , 1886-1940**, Singapore: Southeast Asian Studies Program, 1988.

- ***"Lan Na History in the Lue Chronicles"*** paper presented in the International Conference of the Association of Asian Studies, Hawaii, April 11-14, 1996.

- ***"From Sipsong Panna to Lan Na : the Lue in Nan Province"*** paper presented in the International Conference of the International Association of Historians of Asia, Chulalongkorn University, May 20-24, 1996.

- ***"Lue Communal Rights and Obligations: the Trace of Tai Primitive Society"***, paper presented in the International Conference on Thai Studies, Amsterdam, 5-9 July, 1999.

- ***"Tai Lue of Sipsongpanna and Muang Nan in the Nineteenth Century"*** , in Andrew Turton (ed.) **Civility and Savagery, Social Identity in Tai States** Richmond Surrey: Curzon, 2000.

- ***"Community Rights of the Lue in China, Laos and Thailand: a Comparative studies"***, Tai Culture, vol.V, No.2, December 2000, pp.69-103.

- ***"Community Rights of the Lue in China, Laos and Thailand: A Comparative Study"***, research granted by the Thailand Research Fund, 2000.

- ***"The Tai Ya in Thailand"***, paper presented in the International Conference on Huayao Dai Culture, Xinping, China, 6th February, 2001.

- *"Lawa, Lua, Kha and Loi: their Hidden Histories in the Tai Tamnan"* paper presented in the International Conference on Dai-Thai Culture, Kunming, December 9-12, 2004.

- ***"Yunnan-Lan Na: the Revival of Historical Trade Routes of Southwestern China and the Upper Mainland Southeast Asia"***, paper presented in the International Conference on Southwestern China and Upper Northern Thailand Relationships: from Regional Trade to International Cooperation, Payap University, Chiang Mai, Thailand, January 31-February1, 2005.

- ***"The Fountain of Life: Water and Its Central Role in the History of the Tai Culture"***, paper presented in the International Conference on Water Culture and Water Environment Protection, 6-8th September, 2005, Kunming, PRC.

- ***"The Lua of Kengtung and Chiang Mai: a Comparative Study of the Indigenous People in the Tai States"***, paper presented in the 2nd Forum on China and Southeast Asian Ethnic Groups, September 16-18, 2006, Nanning City, Guangxi, PRC.

- ***Cooperation to Develop Ethnic Cultural Tourism Between Guangxi and Neighboring Countries & Promotion Mutual Prospertiy and Stability and Friendly Relationship*** , Co-research project with Professor Li Fuchen, Centre for Zhuang Studies, Guangxi Academy of Social Sciences, 2006-2007. (continuing)

- ***"ประวัติศาสตร์เมืองเชียงตุง" ใน เรื่องเมืองเชียงตุง*** เชียงใหม่: สุริวงศ์บุคส์, ๒๕๓๖.

- ***ชาวจ้วง,*** เชียงใหม่: สุริวงศ์บุคส์, ๒๕๓๘.

- ***ชาวลื้อในจังหวัดน่าน,*** งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

- ***การคงอยู่และการปรับเปลี่ยนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท: กรณีศึกษา ชาวยอง ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่.*** งานวิจัยสนับสนุนโดยสำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๙.

- ***สุถานภาพไทศึกษา: ประวัติศาสตร์,*** งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑.

- ***อิทธิพลของคติความเชื่อทางสังคมต่อพัฒนาการของรัฐไท: กรณีศึกษาไทดำ ลื้อ และยวน,*** งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ๒๕๔๒.

- *ประวัติศาสตร์สิบสองปันนา,* กรุงเทพ: วิถีทรรศน์, ๒๕๔๔. (งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย วิจัยร่วมกับศาสตราจารย์ยรรยง จิระนคร)
- ***สิทธิชุมชนชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย: อดีตและปัจจุบัน***, กรุงเทพ:นิติธรรม, ๒๕๔๖. (งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย วิจัยร่วมกับ พิริยะ สีหะกุลัง และอุทิศ ชำนิบรรณกร)
- ***หนึ่งศตวรรษเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคเหนือ (๒๔๔๒-๒๕๔๒)***, กรุงเทพ : สร้างสรรค์, ๒๕๔๖. (งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย).
- "พญาช้างอยู่ทางเหนือ พญาเสืออยู่ทางใต้: รัฐในขอบขัณฑสีมาและสยามประเทศ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ***พระอัจฉริยคุณในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*** วันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๘, ณ ศูนย์ประชุมมานุษยวิทยาสิริธร.
- "ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : อย่างไร และ ทำไม", บทความเสนอในการสัมมนา เรื่อง ***จากคำบอกเล่า...สู่บันทึกประวัติศาสตร์ท้องถิ่น***, วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๔๘, ห้องแสนตอง โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว , เชียงใหม่.
- "ประวัติศาสตร์ยองบวกค้าง", บทความเสนอในการสัมมนาทางวิชาการยองศึกษา เรื่อง ***สืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชาวยอง : รากเหง้า ความเคลื่อนไหว และ ความเปลี่ยนแปลง*** วันที่ ๑๑-๑๒ กันยายน ๒๕๔๘, หอประชุมอาคารรวมวิจัยและบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ***ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและวัฒนธรรมแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน*** งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๘.
- ***การรวบรวมและศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมของชนเผ่าในพื้นที่ โครงการหลวงและพื้นที่สูง***. โครงการวิจัยร่วมได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง(องค์กรมหาชน), ๒๕๕๐ (กำลังดำเนินการ).
- "เอกสารหอจดหมายเหตุ: ข้อมูลในการศึกษาประวัติศาสตร์ล้านนา", บทความเสนอ ในการสัมมนา เรื่อง ***จดหมายเหตุ ภาพยนตร์ ชุมชนและท้องถิ่น***, วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๐, หอประชุมหอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก, เชียงใหม่

วีระพันธุ์ ชินวัตร

อาชีพ	สถาปนิก
ตำแหน่งปัจจุบัน	กรรมการบริหารบริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาปรัชญา กรรมาธิการอนุรักษ์ศิลปะสถาปัตยกรรม สมาคมสถาปนิกสยามฯ กรรมการ ICOMOS THAILAND กรรมการบริหาร บริษัท ดีไซร์ทัวร์ จำกัด
ปีเกิด / สถานที่	2499 / กรุงเทพมหานคร
อายุ	51 ปี
ที่ทำงาน	บริษัท เอส เจ เอ ทรีดี จำกัด 106/1 ซอยสุขุมวิท 53 ถนนสุขุมวิท เขตวัฒนา กทม. 10110 โทร. 0 22590035-7 โทรสาร 0 22592376

คุณวุฒิ

มีประสบการณ์การทำงานในงานอาชีพสถาปนิก เป็นเวลากว่า 25 ปี ทั้งในด้านการออกแบบงานสถาปัตยกรรม และ งานวิจัยด้านสถาปัตยกรรม งานอนุรักษ์และที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่แนวความคิดในการออกแบบจนถึงงานออกแบบรายละเอียดโดยใช้คอมพิวเตอร์ร่วมในงานออกแบบ

ในฐานะ กรรมการบริหาร รับผิดชอบดูแลในด้าน การติดต่อบริหารงานกับลูกค้าและนโยบายของบริษัทด้วย

ในฐานะ กรรมการบริหารองค์กรเอกชน (NGO)ที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมและสังคม มีส่วนช่วยส่งเสริมผลักดันการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ งานสถาปัตยกรรมและชุมชนในท้องถิ่น

ในฐานะ กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาปรัชญาปี 2545-48 และ 2549-51 มีส่วนร่วมในการส่งเสริมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมและสังคม มีส่วนช่วยส่งเสริมผลักดันการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ งานสถาปัตยกรรมและชุมชนในท้องถิ่น

การศึกษา

ระดับอุดมศึกษา	สถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร 2522
ปัจจุบัน	กำลังศึกษาในหลักสูตรนานาชาติ “การจัดการมรดกทางสถาปัตยกรรมและการท่องเที่ยว” คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในระดับปริญญาเอก

ประสบการณ์ออกแบบและกิจกรรมทางสังคม

2550 **คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ ใน คณะกรรมการดำเนินงานจัดการประชุมวิชาการนานาชาติ ของอิโคโมสไทยประจำปี 2550 ในหัวข้อ “การสื่อความหมายในการอนุรักษ์ จากสถาปัตยกรรมสู่มรดกชุมชน”** และผู้ดำเนินรายการ เสนอบทความ ใน Session 3 “ Local participation in heritage management and interpretation” จัดโดย อิโคโมสไทย (ICOMOS Thailand)จึงได้ร่วมกับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะกรรมาธิการอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรม สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ อาคารศศปาฐศาลา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 1- 3 พฤศจิกายน 2550

ร่วมเสวนา " วิพากษ์รัฐธรรมนูญ 2550 ในมิติทางศิลปวัฒนธรรม" จัดโดย เครือข่ายศิลปินแห่งประเทศไทย เครือข่ายนักเขียน และนิตยสารไบโอสโคป ณ สถาบันปรีดี พนมยงค์ ซอยทองหล่อ สุขุมวิท 55, วันเสาร์ที่ 19 พ .ค 2550

เสนอ **"ประเด็นร่างรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยเรื่อง มรดกวัฒนธรรม-ศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์"** ต่อคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ 2550 ร่วมกับเครือข่ายศิลปินแห่งประเทศไทย, กองทุนสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย เพื่อบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 แต่ได้รับการตอบรับในการบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ ค่อนข้างน้อย

วิทยากร ร่วมเสวนาในหัวข้อเรื่อง "กรุงเทพฯวิกฤติ?, "เมืองน่าอยู่?" และ "ชุมชนพื้นถิ่นริมน้ำ" ในรายการไททีวี "แปงบ้านสร้างเมือง" ชุดกรุงเทพฯในฝัน จัดโดย สมาคมสถาปนิกสยามฯ ออกอากาศเมื่อวันที่ 12, 19 พค. และ 16 มิย. 50

วิทยากรบรรยายเรื่อง "เมืองกับการอนุรักษ์และพัฒนา" ใน ASA สุดสัปดาห์วิชาการ ครั้งที่ 5 ในหัวข้อ "สถาปนิกกับบทบาทการพัฒนาเชิงอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมชุมชน" , ห้องประชุมใหญ่ อาคารสมาคมสถาปนิกสยามฯ กทม., 24-25 กุมภาพันธ์ 2550. ผู้ร่วมสัมมนา ประมาณ 70 คน

2549 **วิทยากรบรรยายในหัวข้อเรื่อง "การสื่อความหมายและการอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับเมืองเก่าเชียงแสน"** ในการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ศูนย์วิจัยวัฒนธรรมร่วมภูมิภาคเพื่อการพัฒนาประเทศในเชิงมนุษยศาสตร์ : ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในประเทศไทยเพื่อจัดทำแผนที่วัฒนธรรม 4 ภูมิภาค จัดโดย คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาปรัชญา ร่วมกับ กระทรวงวัฒนธรรม และ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อวันที่ 2-3-มิถุนายน 2549 ณ ห้องจูปิเตอร์ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กทม. มีผู้เข้าร่วมสัมมนา 300 คน

วิทยากรร่วมบรรยาย ในหัวข้อ "เมืองกับการพัฒนาเชิงอนุรักษ์" ในโครงการอบรมเรื่อง "การพัฒนาที่อยู่อาศัยในเขตเมืองอนุรักษ์ และกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัย และการเสริมสร้างสมรรถนะ ในการพัฒนาที่อยู่อาศัยแบบมีส่วนร่วม" สำหรับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน ของการเคหะแห่งชาติ วันอังคารที่ 30 พฤษภาคม 2549 ณ รร.เรดิสัน ถนนพระรามเก้า กทม. ผู้เข้าร่วมสัมมนา 30 คน

วิทยากรร่วมบรรยาย เรื่อง " การออกแบบพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ แห่งที่ 1 ระยะที่2" ในหัวข้อ "เก่า-ใหม่ที่ลงตัว" ร่วมกับ ผู้แทนสถาบันการเรียนรู้แห่งชาติ จัดโดย สมาคมสถาปนิกสยามฯ ณ ห้องจูปิเตอร์ อาคารแชลเลนเจอร์ ศูนย์การประชุมนานาชาติ อิมแพค เมืองทองธานี เมื่อ 5 พฤษภาคม 2549 มีผู้เข้าฟังการบรรยาย 70 คน

วิทยากรฝ่ายไทย ร่วมอภิปรายและสัมมนา เรื่อง "การศึกษาจ้วง กับ ไทย ในมิติต่างๆ" ในหัวข้อ "การศึกษาจ้วงกับไทย ในมิติที่พักอาศัย" ร่วมกับ ศ.เกียรติคุณ ดร.ปราณี กุลละวนิชย์, ผศ.ดร.ปราณี วงษ์เทศ, ผศ.ดร.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร เป็นอาทิ ที่มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี นครหนานหนิง ในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี เสด็จเยือนเขตปกครองตนเองชนชาติกวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 7-10 เมษายน 2549 จัดโดย สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงปักกิ่ง ร่วมกับมหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี มีผู้ร่วมสัมมนา 300คน

วิทยากร ร่วมอภิปรายและสัมมนา เรื่อง "Destination Rejuvenation Strategies : The Potential Future for New Tourism Products/Services or Experiences" ร่วมกับ คุณภราเดช พยัคฆวิเชียร ในวันที่ 3 มีนาคม 2549 ที่ ห้องประชุม วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขต ศาลายา มีผู้เข้าร่วมสัมมนา 100 คน

วิทยากร บรรยายเรื่อง "การอนุรักษ์และบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรมของประเทศไทย : กรณีร่างกฎบัตร" โครงการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง การพัฒนานักวิจัยท้องถิ่นด้านมนุษยศาสตร์ วันที่ 18-19 มกราคม 2549 ณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมกาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2547- 2548 รับผิดชอบ ผู้จัดการโครงการและผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรม **โครงการ โครงการกำหนดแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง** ของ องค์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)

2546-2548 รับผิดชอบ รองผู้จัดการโครงการ ฝ่ายวางผังกายภาพ และผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมร่วมสมัย **โครงการ วางและจัดทำแผนผังเฉพาะ พื้นที่โดยรอบสนามบินสุวรรณภูมิ** ของ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับ บริษัท บี บี เอ็ม ที จำกัด และ บริษัท มูเซล จำกัด

2546-2547 รับผิดชอบ รองผู้จัดการฝ่ายวางผัง และ ผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบชุมชนและสถาปัตยกรรม **โครงการวางและจัดทำแผนผังเฉพาะ พื้นที่พิเศษ ชุมชนชายแดน แม่สาย , เชียงแสน และเชียงของ** ของ กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับ บริษัท บี บี เอ็มที จำกัด

2541-2547 รับผิดชอบออกแบบวางผังและอาคาร **โครงการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย** ร่วมกับ บริษัท A110 และ A49 จำกัด

2547 ประธานโครงการจัดพิมพ์หนังสือ **"174 มรดกสถาปัตยกรรมดีเด่นในประเทศไทย"** เพื่อเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามกุมารี ที่ทรงเป็นองค์ประธาน พระราชทานรางวัลอาคารอนุรักษ์ดีเด่น ในรอบ 20 ปี (2525-2545) และเนื่องในโอกาสครบรอบ 70 ปี สมาคมสถาปนิกสยามฯ ในปีพ.ศ. 2547

บทความเรื่อง - ความสามารถในการปรับตัวในภูมิปัญญาไทย : ทางเลือกในการแก้ปัญหาน้ำท่วมของบางกอก มหานครแห่งน้ำ

- **สรุปปัญหาเวียงกุมกาม ในปัจจุบัน**
- **เมือง กับ การพัฒนาเชิงอนุรักษ์คิดดังๆ : ใครว่า "เก่า" อยู่กับ "ใหม่" ไม่ได้?**

ในนาม อุปนายกฝ่ายอนุรักษ์ฯสมาคมสถาปนิกสยามฯ ลงในวารสาร อาษา ฉบับ 02:47-03:47

2546 **บทความเรื่อง**

- **เงินกู้เพื่อวัฒนธรรม...อีกหนึ่งทางรอดมรดกไทยพื้นถิ่น?**
- **เราควรจะมีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านกันได้หรือยัง?**
- **ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการประชุมเชิงปฏิบัติการ"สังคมไทยต้องการพิพิธภัณฑ์แบบไหน?"**
- **ข้อเสนอแผนปฏิบัติการของกระทรวงวัฒนธรรม ต่อมรดกทางวัฒนธรรม**

ในนามอุปนายกฝ่ายอนุรักษ์ฯ สมาคมสถาปนิกสยามฯลงในวารสาร อาษา ฉบับ 10:46 – 11:46

2544 รับผิดชอบร่วมออกแบบ อาคารสำนักงานใหม่ **โครงการ สำนักงานคณะองคมนตรี** ในบริเวณต่อเนื่องกับสวนสราญรมย์

2543-45 ร่วมวิจัย โครงการ รักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และ สิ่งแวดล้อม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ของมหาวิทยาลัย ศิลปากร รวม 11 จังหวัดประกอบด้วย จังหวัด เชียงราย ,แพร่, หนองบัวลำภู,เลย , นครปฐม , เพชรบุรี , ตราด ,กระบี่ , สุพรรณบุรี, สิงห์บุรี และอุทัยธานี โดยรับผิดชอบ รองหัวหน้าโครงการวิจัยฯ และ หัวหน้าวิจัย จังหวัดเชียงราย และ สุพรรณบุรี

2543-ปัจจุบัน วิทยากรรับเชิญ ในงานสัมมนาทางวิชาการต่างๆ อีกมากมาย

รางวัล และ ประกาศเกียรติคุณ

2549 **รางวัลชนะเลิศ ประกวดแบบสถาปัตยกรรม พิพิธการเรียนรู้แห่งชาติ แห่งที่ 1 ระยะที่ 2** บริเวณอาคารกระทรวงพาณิชย์(เดิม) ปากคลองตลาด ในนามกลุ่มบริษัท เอส เจ เอ ทรีดีจำกัด, นิโอวิสต้า อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด และ แอ็กซิส แลนด์สเคป จำกัด

2548 **รางวัลชมเชย โครงการวิจัยดีเด่นของ สภาวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2547** ในหัวข้อเรื่อง โครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 11 จังหวัด ในนามคณะผู้วิจัย ของคณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร

นางสาวจันทนา อารยสมบูรณ์

ประวัติส่วนตัว

ชื่อภาษาไทย นางสาวจันทนา อารยสมบูรณ์

ชื่อภาษาอังกฤษ Jantana Arayasomboon

ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ประวัติการศึกษา

คุณวุฒิ	สาขาวิชา	สถาบัน	ปี พ.ศ. ที่จบ
ปริญญาโท	วรรณคดีและการสอนภาษาญี่ปุ่น	มหาวิทยาลัยเคโอ ญี่ปุ่น	2528
ปริญญาตรี	อักษรศาสตร์ เอก ภาษาญี่ปุ่น โท ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2523

ประวัติการทำงาน (เรียงจากอดีตไปปัจจุบัน)

วัน เดือน ปี	ตำแหน่ง	สังกัดหน่วยงาน
มี.ค. 2523 - ต.ค. 2523	อาจารย์ภาษาจีนและญี่ปุ่น	คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มิ.ย. 2528 - มี.ค. 2529	อาจารย์พิเศษภาษาจีน	คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มิ.ย. 2528 - ต.ค. 2529	อาจารย์พิเศษภาษาญี่ปุ่น	วิทยาลัยบพิตรพิมุข
ก.ค. 2528 - ก.ค. 2532	อาจารย์พิเศษภาษาญี่ปุ่น	สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น
1 ก.ย. 2529 - 31 ก.ค. 2531	นักวิจัย	สำนักวิจัยกฎหมายไทย-ญี่ปุ่น
1 ส.ค. 2531 - 31 ธ.ค. 2531	ผู้จัดการ	ศูนย์การแปลคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
1 ม.ค. 2532 - 31 พ.ค. 2548	ผู้ช่วยผู้จัดการ	บริษัท โตชิบาอิเล็คทรอนิคส์ เซอร์วิส จำกัด
16 พ.ค. 2548 - ปัจจุบัน	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	ศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมจีนสิรินธร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

อาจารย์วิไลลักษณ์ บุญเคลือบ

ชื่อ – สกุล นางสาววิไลลักษณ์ บุญเคลือบ (ภาษาไทย)
Miss Wilailuck Boonkluab (ภาษาอังกฤษ)

วุฒิการศึกษา

2538 ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย)
สถาบันที่สำเร็จการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2529 ปริญญาตรี ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย)
สถาบันที่สำเร็จการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประสบการณ์การทำงาน

2545 – ปัจจุบัน เป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทยที่มหาวิทยาลัย
แม่ฟ้าหลวง
2535 – 2544 เป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทยที่โรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2534 – 2535 เป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทยที่โรงเรียนทุ่งก่อวิทยาคม
สังกัดกรมสามัญศึกษา จ. เชียงราย
2529 – 2534 เป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทยที่โรงเรียนปรินส์รอย
แยลวิทยาลัย จ. เชียงใหม่

การอบรม/ สัมมนา

2543 (5-10 เมษายน)
ศึกษาดูงาน ณ Zensuji School เมือง Kagawa ประเทศญี่ปุ่น
(30 มิถุนายน – 27 กรกฎาคม)
เข้าร่วมโครงการมิตรภาพสำหรับศตวรรษที่ 21
2541 (3 กันยายน – 1 ธันวาคม)
อบรมหลักสูตร Korean Language Education II

ประวัติประสบการณ์

2540 – 2544 ดำรงตำแหน่ง เป็นผู้ช่วยคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ทำหน้าที่เป็นรองผู้อำนวยการฝ่าย กิจการพิเศษและวิเทศสัมพันธ์โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2541 – 2544 เป็นผู้ช่วยเหรัญญิก 2 ปี และเป็นเหรัญญิกของ สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่อีก 2 ปี

2543 - 2544 **เป็นเหรัญญิกสหกรณ์ออมทรัพย์ของคณะ** ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2541- 2544 เป็นกรรมการวิจัยประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

งานวิจัย

2543 - หัวหน้างานวิจัย เรื่อง "ความคิดเห็นของบุคลากรเขตการศึกษา 8 เกี่ยวกับการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบ ใหม่ ปีการศึกษา 2543"
สถาบันที่สนับสนุนทุน งบประมาณแผ่นดิน ปี 2543 ของคณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2547 - เป็นผู้ช่วยวิจัย "โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กลุ่มแผนงาน เสริมสร้างศักยภาพและยกระดับการผลิตมาตรฐานและคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ชุมชน กิจกรรม" การยกระดับการแปรรูปการผลิต ผลิตภัณฑ์ผ้า"
สถาบันที่สนับสนุนทุน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวง อุตสาหกรรม

2548 - งานวิจัยเดี่ยวเรื่อง "การศึกษาการเขียนภาษาไทยของนักศึกษา เกาหลีแผนกภาษาไทยมหาวิทยาลัยปูซานภาษาและกิจการ ต่างประเทศ"
สถาบันที่สนับสนุนทุน "ศูนย์ส่งเสริมการวิจัยในภูมิภาคเอเชีย ของมูลนิธิเกาหลีเพื่อการศึกษาขั้นสูง ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย